

İlkokul

SOSYAL BİLGİLER

4

DERS KİTABI

Sami TÜYSÜZ

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının **28 Mayıs 2018** tarih ve **78** sayılı kararıyla (listenin 25. sırasında) 2018-2019 öğretim yılından itibaren beş yıl süreyle **ders kitabı** olarak kabul edilmiştir.

TUNA
MATBAACILIK SAN. VE TİC. A.Ş.

Bahçekapı Mah. 2460. Sok. No.: 7 06370 Şaşmaz/ANKARA
tel.: (0 312) 278 34 84 belgeç: (0 312) 278 30 46

Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan şirketin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır. Bu kitabın tüm hakları, TUNA MATBAACILIK AŞ'ye aittir.

Haberleşme Adresi

TUNA MATBAACILIK AŞ

Bahçekapı Mah. 2460. Sok. No.: 7 06370 Şaşmaz/ANKARA

tel.: (0 312) 278 34 84 (pbx) belgeç: (0 312) 278 30 46

www.tunamatbaacilik.com.tr

e-posta: tuna@tunamatbaacilik.com.tr

Sertifika No.: 16102

ISBN: 978 975 8198 80 1

Dil Uzmanı

Pelin ÖZÜPEK

Görsel Tasarım Uzmanı

Zeynep YAĞIZ

Baskı ve Cilt

TUNA
MATBAACILIK SAN. VE TİC. A.Ş.

tel.: (0 312) 278 34 84 (pbx) belgeç: (0 312) 278 30 46

www.tunamatbaacilik.com.tr

e-posta: tuna@tunamatbaacilik.com.tr

Baskı Yeri ve Yılı

Ankara, 2019

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar.
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanından beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

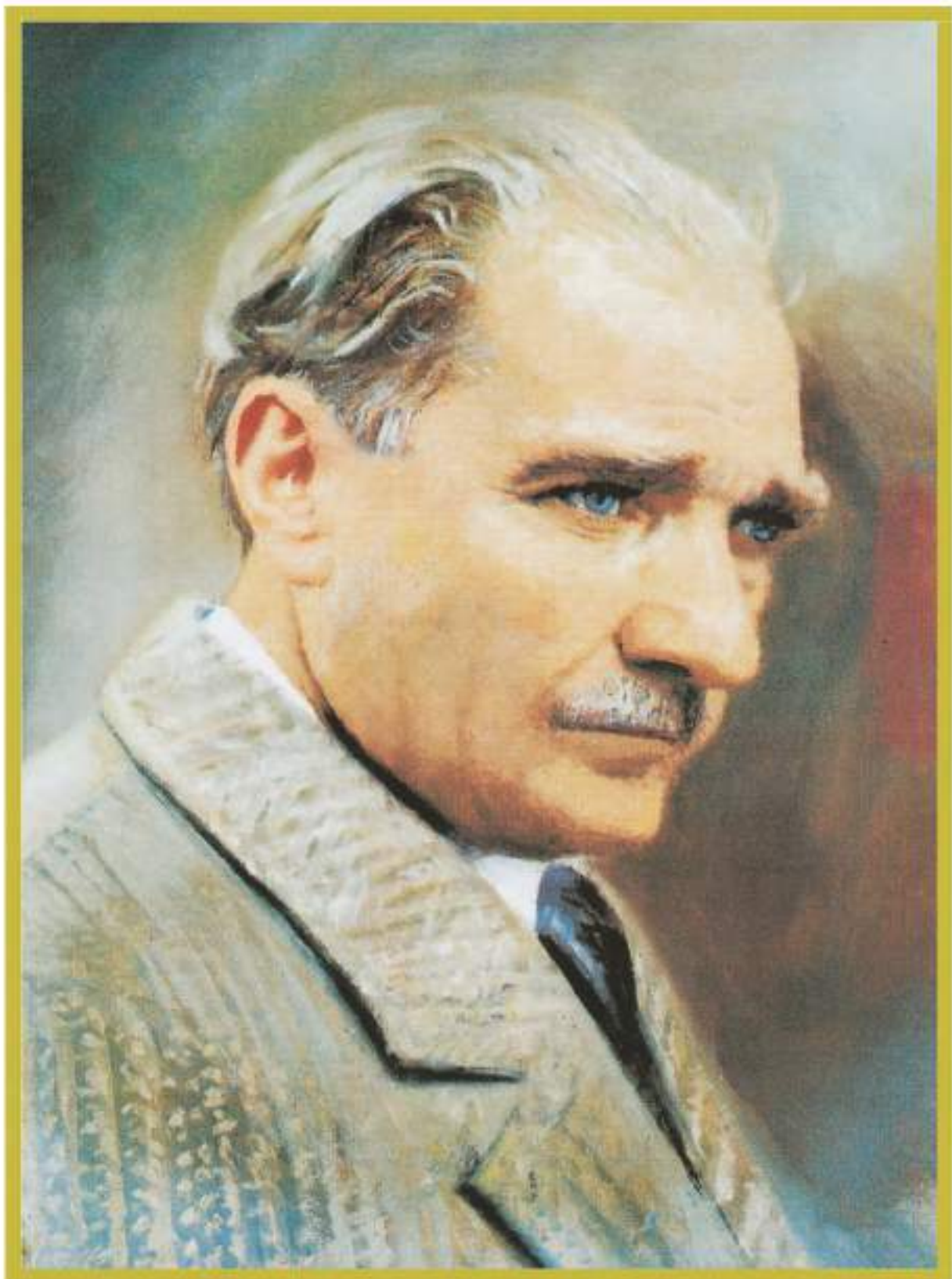
Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Kitabımızı Tanıyalım. 8

1

Birey ve Toplum 9

HERKESİN BİR KİMLİĞİ VAR 11

HERKESİN BİR ÖYKÜSÜ VAR 16

NELERDEN HOŞLANIYORUM? NELERİ YAPABİLİRİM? 19

ONUN YERİNDE OLSAYDIM... 25

FARKINDAYIM, FARKLILIKLARA SAYGILIYIM. 28

1. NELER ÖĞRENDİNİZ? 31

2

Kültür ve Miras 33

AİLEMİN TARİHİ 34

MİLLİ KÜLTÜR ÖGELERİMİZ 38

GEÇMİŞTEN BUGÜNE ÇOCUK OYUNLARI 44

BİR KAHRAMANLIK DESTANI: MİLLİ MÜCADELE 49

2. NELER ÖĞRENDİNİZ? 59

3

İnsanlar, Yerler ve Çevreler 61

YÖNLERİMİZ 62

YER TARİFİ YAPALIM. 68

ÇEVREMİZDE NELER VAR? 70

HAVA DURUMU 73

YAŞADIĞIM YER 77

DOĞAL AFETLERE HAZIR OLALIM. 82

3. NELER ÖĞRENDİNİZ? 91

4

Bilim, Teknoloji ve Toplum 93

TEKNOLOJİK ÜRÜNLER 94

GEÇMİŞTEN BUGÜNE TEKNOLOJİ 98

ZAMAN İÇİNDE TEKNOLOJİ 104

İCAT ÇIKARALIM. 110

ZARAR VERMEDEN KULLANALIM. 114

4. NELER ÖĞRENDİNİZ? 119

5

Üretim, Dağıtım ve Tüketim

121

İSTEKLERİMİZ, İHTİYAÇLARIMIZ	122
AİLENDE VE ÇEVREDE EKONOMİK FAALİYETLER	126
BİLİNÇLİ TÜKETİCİ OLALIM.	132
BELGEMİZİ ALALIM.	136
AYAĞIMIZI YORGANIMIZA GÖRE UZATALIM.	138
TÜKETİME EVET, İSRAFA HAYIR	143
5. NELER ÖĞRENDİNİZ?	149

6

Etkin Vatandaşlık

151

BEN ÇOCUĞUM, HAKLARIMLA VARIM.	152
SORUMLULUK ÜSTLENİYORUM.	157
EĞİTSEL VE SOSYAL ETKİNLİKLERE KATILIYORUM.	163
ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK	167
6. NELER ÖĞRENDİNİZ?	171

7

Küresel Bağlantılar

173

ÜLKELERİ TANIYALIM.	174
KOMŞULARIMIZ	177
TÜRK CUMHURİYETLERİ	182
FARKLI KÜLTÜRLER	188
DÜNYA FARKLILIKLARLA GÜZEL	193
7. NELER ÖĞRENDİNİZ?	196

CEVAP ANAHTARI	198
SÖZLÜK	199
KRONOLOJİ	202
KAYNAKÇA	203
TÜRKİYE HARİTASI	207
TÜRK DÜNYASI HARİTASI	208

Kitabımızı Tanıyalım

Öğrenme alanı adı

Öğrenme alanı kapsamında yapacağınız işler ve edineceğiniz kazanımların yer aldığı "Neler Öğreneceğiz?" bölümü

İşlenecek konu ile ilgili olarak öğrencileri düşündürmeye ve onların ön bilgilerini harekete geçirmeye yönelik soruların yer aldığı hazırlık bölümü

Konuların işlenişi sırasında sizlerin bilgiye ulaşabilme, sorgulama, yorumlama ve çıkarımda bulunabilme becerilerinizi geliştirmeye yönelik sorular

Biliyor muydunuz?

Konularla ilgili ek bilgi ve açıklamaların yer aldığı bilgi notu

Yapınız

Öğrenilenlerin pekiştirilmesine yönelik olarak yapılması istenen uygulamaların yer aldığı etkinlik bölümü

Konunun kavranmasını kolaylaştırmak amacıyla verilen metni destekleyici internet haberi

Konunun kavranmasını kolaylaştırmak amacıyla verilen metni destekleyici gazete haberi

NELER ÖĞRENDİNİZ?

Kazanımların hedeflediği bilgi, beceri ve değerlerin ne ölçüde kazanıldığını belirlemeye yönelik çalışmaların bulunduğu ölçme değerlendirme bölümü

1

Birey ve Toplum

Neler Öğreneceğiz?

- Kimlik belgemizi inceleyeceğiz.
- Olayları kronolojik sıraya koyacağız.
- İlgî ve yeteneklerimizi tanıyacağız.
- İhtiyaçlarımızı belirleyeceğiz.
- Kendimizi başkalarının yerine koyacağız.
- Bireysel farklılıkları saygı ile karşılayacağız.

Merhaba benim adım Bilge. Sosyal Bilgiler dersine özel bir ilgi duyuyorum. Sosyal konular hakkında araştırmalar yapmayı ve yeni bilgiler öğrenmeyi çok seviyorum. Bu nedenle çevremdekiler tarafından Sosyal Bilge diye çağırılıyorum.

Sosyal Bilgiler, insanın canlı ve cansız çevre ile etkileşimini açıklamaya çalışır. Bu amaçla bizlere yeryüzünde meydana gelen doğa olaylarını tanıtarak bunların hayatımıza etkilerini gözler önüne serer. Ayrıca toplumsal bir varlık olan insanın hak, ödev ve sorumluluklarının neler olduğunu belirtir. Böylece insanın sosyal yönünü geliştirerek onu toplumsal hayata hazırlar.

Sizin bu yıl başladığınız dördüncü sınıfta ve önümüzdeki yıllarda göreceğiniz derslerden biri de Sosyal Bilgiler olacak. Sizler Sosyal Bilgiler derslerinde edineceğiniz bilgi ve beceriler sayesinde dil ve tarih bilincine sahip olacaksınız. Vatanaınıza ve milletinize olan sevginizi pekiştirecek, hak ve sorumluluklarınızın farkına varacak, insan hakları konusundaki duyarlılığınızı geliştireceksiniz. Ayrıca doğru karar veren ve sorunlara çözüm üretebilen bireyler olarak yetişeceksiniz.

Ben de ders kitabınızın sayfalarında yeri geldikçe sizlere eşlik ederek bu yetişme sürecine katkıda bulunmaya çalışacağım.

HERKESİN BİR KİMLİĞİ VAR

İnsanları birbirinden ayıran fiziksel özellikler nelerdir?

Ne kadar benzer olursa olsun hiçbir insanın özellikleri başka birinin özellikleriyle aynı değildir. Çevrenizdeki insanları incelediğinizde de her birinin dış görünüşü ve davranışlarıyla diğerlerinden ayrıldığını fark edersiniz.

İnsanın kendine özgü özellikleri denilince akla ilk olarak parmak izleri gelir. Ancak parmak izlerimizin dışında yüz şeklimiz, gözümüzdeki iris tabakası, sesimiz, yürüyüşümüz ve kalp atışımız da tıpkı parmak izlerimiz gibi benzersizdir.

Şu anda dünyada 7,5 milyardan fazla insan yaşamaktadır. Geçmişte yaşayanlar da dâhil olmak üzere bu insanların hepsi biriciktir. Aynı durum doğacak bireyler için de geçerlidir.

Gözdeki iris tabakası ve parmak izi kişiye özgüdür.

Her insan doğuştan getirdiği özelliklerin yanı sıra kendisine ait resmî kimlik belgesiyle de biriciktir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 15. maddesinde herkesin vatandaşlık hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Buna göre her insana doğduğu andan itibaren geçerli olmak üzere vatandaşı olduğu devlet tarafından resmî bir kimlik belgesi verilir.

Resmî kimlik belgemiz her şeyden önce bizim kim olduğumuzu gösterir. Bizler okulumuza kayıt olurken, hastanede sağlık hizmeti alırken veya pasaport başvurusu yaparken varlığımızı bu kimlik belgesi ile kanıtlarız. Hayatımız boyunca bütün resmî iş ve işlemlerimizi sadece bize ait olan bilgilerin yer aldığı bu belgeyle yaparız. Böylece başka insanlarla karıştırılmayız.

Bir ay öncesine kadar her Türk vatandaşı gibi benim de aşağıda gördüğünüz şekilde bir nüfus cüzdanım vardı. Babam ben doğduktan sonra doğum tutanağımla birlikte ilçemizdeki Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Müdürlüğüne başvurmuş. Bilgilerimi ailemizin nüfus kütüğüne kaydettirerek bu nüfus cüzdanını düzenletmiş. Ben okuluma bu nüfus cüzdanıyla kayıt yaptırdım. Hastaneye başvururken bu nüfus cüzdanını kullandım. Çünkü bir süre önce annem, babam ve ağabeyimle birlikte ilçemizdeki Nüfus Müdürlüğüne giderek yeni kimlik belgelerimizi aldık. Artık bütün resmî işlemlerimizde nüfus cüzdanımıza göre daha güvenli ve taklit edilemeyecek olan yeni kimliğimizi kullanacağız.

Biliyor muydunuz?

Ülkemizde ilk resmî kimlik belgesi Osmanlı Devleti zamanında 1862 yılında düzenlendi. Halk arasında kimlik, kafa kâğıdı, kafa koçanı, nüfus kâğıdı gibi adlarla anılan bu belge "Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Tezkiresi" adıyla kullanılmaya başlandı. 130 yıldan daha uzun bir geçmişi bulunan nüfus cüzdanlarının biçimi günümüze kadar 6 kez değiştirildi.

Bilgisayar teknolojisinin gelişimiyle birlikte insanlar bu teknolojiyle uyumlu ve daha güvenilir bir kimlik belgesine ihtiyaç duymuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de bu ihtiyacı gidermek amacıyla vatandaşlarına akıllı kart özelliği taşıyan çipli kimlik belgeleri dağıtımına başlamıştır. 2016 yılından itibaren üç yıl içinde tamamlanması planlanan bu proje kapsamında vatandaşlar, yeni kimlik belgelerini buldukları yerin Nüfus Müdürlüklerinden alabilmektedir. Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için <https://ekimlikrandevu.nvi.gov.tr/Pages/hakkinda.aspx> genel ağ adresinden faydalanabilirsiniz.

Resmî kimlik belgemın ön ve arka yüzünü incelediğimde her bölümün Türkçe ve İngilizce olarak uluslararası standartlara uygun şekilde düzenlendiğini gördüm. Yeni hâliyle kimlik kartlarımızı yurt dışında kullanmanın nüfus cüzdanlarına göre daha kolay olacağını düşündüm.

Her Türk vatandaşı gibi benim de on bir rakamdan oluşan T.C. kimlik numaram var. Bu numara kimlik kartımın sol üst bölgesindeki T.C. Kimlik No. bölümünde yazılı. Resmî işlemlerde kullanacağım kimlik numaram yalnızca bana ait olup aynı numaranın başka birine verilmesi mümkün değildir.

Kimlik kartımın ön yüzünde üstte Türkçe, altta İngilizce olarak TÜRKİYE CUMHURİYETİ KİMLİK KARTI yazıyor. Onun altında da kırmızı renkli ay yıldız yer alıyor. Bunlar benim Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir vatandaşı olduğumu gösteriyor.

Bu bölümde resmî kimlik belgemın seri numarası yer alıyor.

Temel kimlik bilgilerimi içeren bu bölümde soyadım, adım ve doğum tarihim yazıyor.

Burası kimlik kartımın fotoğraf bölümü. Bu bölümün boş olması on beş yaşından küçük olduğumu gösteriyor. Çünkü on beş yaşını tamamlamamış çocukların fotoğraflarının kimlik kartlarında yer alması zorunlu değil. Bununla birlikte velisinin istemesi hâlinde kaç yaşında olursa olsun çocukların fotoğrafları da kimlik kartlarına basılabiliyormuş.

Önceki uygulamada ülkemizde erkeklere mavi, kadınlara pembe renkli nüfus cüzdanı veriliyordu. Örneğin benim nüfus cüzdanımın rengi pembe, ağabeyiminki ise maviydi. Yeni uygulamada renk ayrımı yapılmadan kadın erkek bütün Türk vatandaşları turkuaz renkli kimlik kartlarını kullanacak. Vatandaşların cinsiyet bilgileri bundan böyle kimlik kartındaki cinsiyet bölümüne erkekler için E, kadınlar için K yazılarak belirtilecek.

Kartın sağ alt bölgesindeki Uyuğu bölümünde yazan T.C. kısaltması Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olduğumu gösteriyor.

Bu bölümde resmi kimlik belgemin sıra numarası yazıyor.

Nüfus cüzdanımda yer verilmediği hâlde kimlik kartımda karşıma çıkan yeniliklerden biri de imza bölümü oldu. İmza başkaları tarafından asla taklit edilemeyecek kişiye özel işaretlerden biridir. Bu nedenle vatandaş, ilgili bölüme atacağı imzayla kimlik kartının kendisi adına düzenlenmiş olduğunu kanıtlayabilecektir.

Yeni kimlik kartlarımız on yıl boyunca geçerli olacağı için bu bölümde kartın son geçerlilik tarihi belirtiliyor. Kimlik kartının yenilenmesi vatandaşların kişisel bilgilerinde meydana gelen değişikliklerin güncellenebilmesi ihtiyacından kaynaklanıyor. Aynı zamanda bu uygulamayla teknolojideki gelişmelerin ve yeni güvenlik önlemlerinin kimlik kartlarına yansıtılması amaçlanıyor.

Kimlik kartımın arka yüzünde benimle ilgili olarak sadece annemin ve babamın adlarına yer verilen bölüm yer alıyor. Yeni kimlik kartlarımıza akıllı kart özelliği kazandıran elektronik çip (yonga) de bu yüzde bulunuyor. Bu çipe kartın sahibine ait fotoğraf bilgisinin yanı sıra parmak izi gibi kimlik doğrulamada kullanılacak bilgiler kaydediliyor. Ayrıca eski nüfus cüzdanlarımızda ayrıntılı olarak yer verilen nüfus kayıt bilgileri de bu bölüme depolanıyor.

Ben sade bir tasarıma ve kullanışlı boyutlara sahip yeni kimlik kartımı çok sevdim. Bu elektronik kartın gelecekte banka kartı, sürücü belgesi hatta pasaport yerine geçerek hayatımı kolaylaştıracağını düşünüyorum.

Yapınız

Resmî kimlik belgenizdeki bilgilerden hareketle kişisel kimliğinize ilişkin çıkarımlarda bulununuz ve çıkarımlarınızı aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım.

- .....
- .....
- .....
- .....

HERKESİN BİR ÖYKÜSÜ VAR

Hayatımızda unutamadığımız belli başlı olaylar nelerdir?

Hepimiz bugüne kadar pek çok olay yaşamışızdır. Ancak hayat öykümüzü anlatmamız istendiğinde hayat öykümüzde bu olayların hepsine yer vermeyiz. Sadece hayatımızda önemli gördüğümüz, bizi etkileyen, unutamadığımız olayları anlatırız. Bunu yaparken de olayları, oluş tarihlerine göre doğduğumuz andan günümüze doğru sıralarız.

Merhaba, benim adım Büşra.

9 Nisan 2009'da, üç kilo yüz seksen gram ağırlığında bir bebek olarak Kırşehir'de dünyaya gelmişim. "Sevinçli haber" anlamına gelen adıma bana anneannem vermiş.

Annem 1980, babam 1979 doğumludur. Esnaf olan babam lokanta işletiyor. Annem ise bankada çalışıyor. Benden dört yaş küçük bir erkek kardeşim ve benden üç yaş büyük bir ablam var.

Ben on bir aylıkken yürümeye, bir yaşımı doldurduğumda da kısa cümleler kurarak konuşmaya başlamışım.

Üç yaşına geldiğimde yemeğimi kendim yemeye başlamışım. Ablam yemek yerken her tarafı batırdığımı söylüyor.

Beş yaşındayken ablamın bana hikâye kitapları okuduğunu hatırlıyorum. Aynı günlerde kardeşim Mert dünyaya gelmiş, o güne kadar bana ait olan evin küçüğü unvanını elimden almıştı.

Kardeşim doğduktan bir süre sonra 2014 yılının eylül ayında anaokuluna başladım. Altıncı yaş günümü anaokulunda arkadaşlarımla birlikte kutladım. Bu, evimiz dışında kutladığım ilk yaş günüydü.

2015-2016 eğitim-öğretim yılı başında Ahi Evran İlkokuluna başladım. İkinci sınıfa geçtikten bir süre sonra babam iş yerini Antalya'ya taşıdı. Annem, ablam ve ben taşınmak için okulların kapanmasını bekledik. O yıl sene sonu tiyatro etkinliğinde Kırmızı Başlıklı Kız'ı oynadım.

Yaz tatiline girince hep birlikte Antalya'daki evimize yerleştik. Tatilde halamın düğününe katılmak üzere Almanya'da oturan babaannem ve dedemin yanına gittik. Bu benim ilk yurt dışı seyahatimdi ve ilk kez uçağa binmişim.

Antalya'da Dumlupınar İlkokuluna kaydoldum. 2017 yılının eylül ayında da bu okulda üçüncü sınıfa başladım. İkinci dönemin başlarıydı. Okul bahçesinde arkadaşlarımla oynarken ayağım kaydı ve yere düştüm. Düşmenin etkisiyle sağ kolumda çatlak oluştu. Kolum üç hafta alçıda kaldı. Kolum iyileşene kadar kalem tutmakta biraz zorlandım ama derslerimden geri kalmadım.

Sevgili arkadaşlar, bu yıl ben de sizler gibi dördüncü sınıfa gidiyorum. Okulumu, öğretmenimi ve arkadaşlarımı çok seviyorum. İleride diş hekimi olmak istiyorum.

Antalya'dan bir görünüm

9 Nisan 2009

Kırşehir'de doğdum.

Mart 2010

Yürümeye başladım.

Nisan 2010

Konuşmaya başladım.

Nisan 2012

Yemeğimi kendim yemeye başladım.

6 Temmuz 2014

Kardeşim Mert dünyaya geldi.

Eylül 2014

Anaokuluna başladım.

9 Nisan 2015

Anaokulunda altıncı yaş günümü arkadaşlarımla birlikte kutladım.

Eylül 2015

Ahi Evran İlkokulunda birinci sınıfa başladım.

Mayıs 2016

Yıl sonu tiyatro etkinliğinde Kırmızı Başlıklı Kız'ı oynadım.

Kasım 2016

Babam iş yerini Antalya'ya taşıdı.

Haziran 2017

Antalya'daki evimize taşındık.

Ağustos 2017

Halamın düğününe katılmak için uçakla Almanya'ya gittik.

Eylül 2017

Dumlupınar İlkokulunda üçüncü sınıfa başladım.

Mart 2018

Kolumda çatlak oluştu.

Eylül 2018

Dördüncü sınıfa başladım.

Büşra evlerindeki albümleri inceleyerek hayatında önemli gördüğü belli başlı olaylarla ilgili fotoğraflar buldu. Daha sonra bu fotoğrafları da kullanarak yukanda anlattığı olayları kronolojik olarak sıraladığı resimli bir zaman şeridi hazırladı.

Yapınız

Olayların oluş tarihlerine göre sıraya konulmasına "kronoloji" denir. Siz de yaşamınızdaki belli başlı olayları kronolojik olarak sıraladığınız fotoğraflı bir zaman şeridi hazırlayınız. Fotoğrafını bulamadığınız olayları yapacağınız resimlerle anlatabilirsiniz.

NELERDEN HOŞLANIYORUM? NELERİ YAPABİLİRİM?

Bireylerin ilgilerini, ihtiyaçlarını ve yeteneklerini bilmeleri gerekli midir? Neden?

İnsanlar fiziksel özellikleriyle olduğu kadar ilgi alanlarıyla da başkalarından ayrılırlar. Ailenizdeki, okulunuzdaki ve yakın çevrenizdeki insanların ilgi alanlarının farklı farklı olduğunu görürsünüz.

Merhaba, ben Ayça. Satranç oynamayı çok seviyorum. Okulumda açılan satranç kursuna düzenli olarak devam ediyorum. Orada arkadaşlarımla çekişmeli maçlar yapıyorum. Şimdiye kadar herhangi bir turnuvaya katılmadım. Ancak artık turnuvalara katılmak ve madalyalar kazanmak istiyorum. İleride hangi mesleği seçersem seçeyim satranca devam etmeyi düşünüyorum. Bu heyecan verici zekâ oyunuyla herkesin ilgilenmesini tavsiye ediyorum.

Merhaba, benim adım Emre. İlgi alanım otomobil tasarımı. Kendimi bildim bileli kâğıt ve kalemi elimden hiç düşürmem. Derslerimden fırsat buldukça hayalimdeki arabaların çizimlerini yapıyorum. Tasarımlarımı çeşitli otomobil dergilerine de gönderiyorum. Çizimlerimi beğenen yerli ve yabancı otomobil tasarımcılarından teşvik edici mektuplar aldığımda çok mutlu oluyorum. Geçenlerde dünyaca tanınmış bir otomobil tasarımcısı bana imzalı bir kitabını gönderdi. Gelecekte ben de onun gibi ünlü bir tasarımcı olmak ve çizimlerimin gerçek otomobillere dönüştüğünü görmek istiyorum.

Merhaba, ben Koray. Fotoğraf çekmek benim özel ilgi alanım. Okulumuzda Fotoğrafçılık Kulübü'ne üyeyim. Ayrıca okulumuzda fotoğrafçılık kursuna devam ediyorum. Sizler de güzel fotoğra çekmek için okulunuzdaki fotoğrafçılık faaliyetlerine katılabilir ya da bu tür faaliyetlerin düzenlenmesine öncülük edebilirsiniz. Ben ailemdeki kişilerin, akrabalarımızın ve arkadaşlarımın fotoğraflarını çekiyorum. Ağaçların, çiçeklerin ve böceklerin fotoğraflarını çekmekten de çok hoşlanıyorum.

Benim adım Ceyhan. Yüzmeye ilgi duyuyorum. Yaz tatillerini idemlerin yazlığında geçiriyorum ve denizde yüzmeyi çok seviyorum. Kışın belediyenin açtığı yüzme kursuna gidiyor ve burada yüzüyorum. Kurs öğretmenimin de katkılarıyla her geçen gün daha iyi yüzüyorum.

Merhaba, ben Efe. Hayvanları, özellikle köpekleri seviyorum. Köpek türleri ve bu türlerin özellikleriyle ilgili genel ağda araştırmalarım. Sahipsiz kedi ve köpeklerin sokaklarda başıboş masına, yiyecek bulamamasına ve soğukta üşümesine üzülüyorum. Onlara arabaların çarpma ihtimali beni old endişelendiriyor. Bu konuda kendimi sorumlu hissediy ve sokak hayvanlarının sorunlarına yönelik çözüm önerileri üretmeye çalışıyorum.

Ben Zehra. Altı yaşımdan beri keman çalıyorum. Keman çalı çok seviyorum. Kemanı iyi çalabilmek için daha fazla nota bilgisine ihtiyacım olduğunu biliyorum. Şimdilik bu eksikimi müzik öğretmenimin yardımıyla gidermeye çalışıyorum. İleride konservatuvar eğitimi almayı planlıyorum. Böylece başarılı bir müzisyen olarak dünyaca ünlü senfoni orkestralarında çalmayı hayal ediyorum.

“Bireylerin farklı alanlara ilgi duyularının toplumsal hayata katkıları neler olabilir?”

Her çocuğun içinde keşfedilmek için haykıran bir ses vardır. Bazı çocuklarda bu ses oldukça yüksekken bazılarında yumuşak bir mırıltı hâindedir. Anne ve babaların, eğitimcilerin bu sesleri dikkatli dinlemeleri gerekir.

Eğer bu sesler fark edilmezse çocukların yetenekleri ve ilgi alanları keşfedilemeden sönebilir. Belki aramızda çok iyi tenis oynayabilecek ya da müzik aleti çalabilecek arkadaşlarımız vardır. Ancak onlar hayatlarında bir kere bile raket tutmadıkları veya keman çalmayı denemedikleri için yeteneklerinin farkına varamamışlardır. Bu açıdan bakıldığında her çocuğun henüz bilinmeyen yeteneklerinin olabileceği kabul edilmelidir. Tabii ki bunu sadece kabul etmek yeterli değildir. Aşağıdaki röportajda olduğu gibi bu yeteneklerin keşfedilip kullanılması da gerekir.

Merhaba, kendini nasıl tanıtmak istersin?

Ben April Deniz. 13 yaşındayım. 5 yaşından beri resim yapıyorum.

İnsanın yetenekleri 5-6 yaşlarında ortaya çıkıyor. Beş yaşındaki hâlini hatırlıyor musun? Nasıl bir çocuktun?

Biraz hatırlıyorum. İlk resimlerimi sulu boyalarla yapmaya başladım. Daha sonra teyzemin aldığı pastel boyalarla resim yapmak beni heyecanlandırdı. Denediğim her yeni boya resim yapma coşkumu ve heyecanımı güçlendirdi.

Hayalimdeki olayları resmediyordum. Ailem resimlerimi çok beğeniyordu. O kadar büyük bir zevkle resim yapıyordum ki annem bana kâğıt yetiştiremiyordu. Çevremde karmaşık ve renkli şeyleri görünce hayal dünyam coşuyordu.

Bir gün ağaçları mor renkli yaptım. O gün bir resim öğretmeni "Ağaçlar hiç mor olur mu?" dedi. Ben de "Hayalimdeki ağaçlar mor." dedim.

Resim yapmakla ilgili başka ilginç bir anın var mı?

Yarışmaya göndermek için başladığım bir resim benim hiç istemediğim şekilde resmin bir yerini benim için o boyayı çıkarıncaya kadar çok uğraştım. Çalışmaya müdahale edilmesini istemem. Bir resim her şeyi ile bana ait olmalı.

O resmi bitirmek için sabaha kadar uğraşmıştım. Henüz 7 yaşındaydım. Annem "Boş ver kızım, yat artık, önemli değil. Bitmezse bitmez, yarışmaya da katılmazsın." diyordu. Resim ertesi gün uluslararası yarışmaya yetiştirdi ve 245 bin resim arasından ikinci seçildi.

Resme yetenekli olduğunu nasıl anladın?

Daha 2 yaşındayken renkleri tonlarına kadar ayırıyordum. Ayrıca geometrik şekilleri biliyordum. Renklerin içinde mutlu olduğumu gören ailem boyaları elime vermiş ve beni yürek idirmiş. Ayrıca bana "Küçük Picasso (Pikasso)" lakabını takmış.

Hangi ressamı seviyorsun?

Picasso, Dali, Miro, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Adnan Turani, Botero, Selçuk Demirel, Piet Pedersen (Piyet Pedersen) ilk aklıma gelenler.

Katıldığın yarışmalardan ve sergilerden söz etmek ister misin?

Evet, yarışmalara resimler gönderdim. Biri Türkiye birinciliği aldı, diğeri dünya ikinciliği. Bugüne kadar 9, 11 ve 12 yaşlarında olmak üzere üç kişisel sergi açtım.

Resim dışında neler yapmaktan hoşlanırsın?

Kitap okur, taşları boyar, yüzer, buz pateni yapar, doğa ve kültür gezilerine katılırım. Ayrıca müzik dinlemeyi, ip atlamayı ve top oynamayı severim. Farklı yemekler keşfetmek ve yemek yapmak da hobilerim arasındadır.

Benimle bu güzel söyleşiyi yaptığın için teşekkür ederim.

Ben ve ailem teşekkür ederiz. ⁽¹⁾

"Sizce April Deniz'in başarısının nedenleri nelerdir? Okulunuzda resim ile ilgili hangi faaliyetler yapıyor? Bugüne kadar bu faaliyetlerden hangilerine katıldınız ve katıldığınız faaliyetlerde neler yaptınız?"

(1) <https://indigodergisi.com/2012/07/april-deniz-picasso-a-bir-deha-kivilcimi-tasiyor/> (29.01.2018)

Yeryüzünde April Deniz gibi küçük yaşlardan itibaren kişisel özelliklerini ve yeteneklerini fark eden daha pek çok insan yaşar. Bu insanlar yeteneklerini tanıyarak kendilerini geliştirmiş ve başarılı olmuşlardır. Onlardan biri de İspanya'nın ünlü tasarımcısı Carlos Tiscar'dır (Karlos Tiskar). Şimdi Carlos'a kulak verelim ve başarı öyküsünü kendisinden dinleyelim.

Carlos TISCAR

"Her şey küçük bir çocukken başladı. Evde bulduğum malzemelerle başka şeyler yapabildiğimi fark ettim.

İlk tasarımı yedi yaşındayken yaptığımı söyleyebilirim. Bu, bezleri kullanarak yaptığım basit bir oyuncaktı. O zamandan beri tasarımcı olduğumu söyleyebilirim. Annemin üzerinde çamaşır yıkadığı bir tahtası vardı. Bu ahşap yüzeyle patenlerimi birleştirdim. Kız kardeşlerimle bunun üstüne binip koridorda dolaşmak gerçekten çok eğlenceliydi.

Yine aynı çamaşır tahtasına çiviler, paket lastikleri ve mandallar ekleyerek kendime bir oyun makinesi yaptım. Tabii, annem çamaşır yıkayacağı zaman tüm bu malzemeleri teker teker söktüğü için sonra yeniden takmam gerekiyordu. Ev eşyalarını oynanacağı ya da başka şeylere dönüştürme yeteneğimi keşfetmek son derece keyif vericiydi.

10-11 yaşlarındayken büyüteç ve karton kutu kullanarak televizyondaki görüntüyü duvara yansıtan bir projektör yaptım. Tıpkı sinemalardaki gibiydi. Böylece var olan bir şeyi bambaşka bir şeye dönüştürmenin gücünü keşfediyordum.

Valencia'daki (Valensiya) Uygulamalı Sanatlar Okulunu bitirdikten sonra İtalya'ya gittim. Milano'da bulunan Teknik Tasarım Okulundaki ilk proje dersinde cam ya da sandalye gibi basit bir nesneyi tasarlamamanın bile araba tasarlamak kadar ilginç olduğunu fark ettim. Böylece tasarım kavramının kendisine âşık oldum. Bu benim için büyük bir keşifti.

Tasarımcılığı seçmemde annemin ve babamın etkisi olduğunu düşünüyorum. Babam Orman Bakanlığı için teknik haritalar çizerdi. Onu hep masa başında çizim yapan hâliyle hatırlıyorum. Annem de iç mimarlık ve dekorasyona meraklı biriydi. Sınıf arkadaşlarımda hepsi klasik tarzda döşenmiş evlerde otururken biz modern görünüme sahip bir evde yaşıyorduk. Mobilyalarımız, duvar kâğıtlarımız hep modern tarzdaydı. Şimdi daha iyi anlıyorum ki bu parlak renkli mobilyalar beni tasarım odaklı düşünmeye yönlendirmişti.”⁽¹⁾

“*Carlos Tiscar başarılı bir ürün tasarımcısı olmasını hangi özelliklerine borçludur?*”

Yapınız

Aşağıdaki soruların cevaplarını noktalı yerlere yazınız.

1. İlgi alanlarınız nelerdir?

.....

2. Yeteneklerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

3. Yeteneklerinizi hangi konularda geliştirme ihtiyacı duyuyorsunuz?

.....

4. Gelecekte neler yapmak istiyorsunuz?

.....

5. Yapmayı istediğiniz işlerle yeteneklerinizin uyumlu olup olmadığı konusunda neler söylemek istersiniz?

.....

(1) http://www.mimarizm.com/makale/evde-buldugum-malzemelerle-baska-seyler-yapabildigimi-fark-ettim_115929 (29.01.2018)

ONUN YERİNDE OLSAYDIM...

İnsanın kendisini başka insanların yerine koymasının faydaları neler olabilir?

Dünyada hiç bir insan bir başkasıyla aynı özelliklere sahiptir. İnsan her şeyden önce kendine özgü yüz şekli, izi, saç ve göz rengi ile başka insanlardan ayrılır. Aynı insanın yetenekleri beğenileri ve kişilik özellikleri de insanların özelliklerinden farklıdır. Örneğin ben çok duygusal insanım. Özellikle tek başına yaşamak zorunda olan yaşlı, muhtaç, yaşlı ve kimsesiz insanları gördüğümde çok üzülürüm.

Ders dışı zamanlarımı genellikle müzik dinleyerek ve satranç oynayarak değerlendiriyorum. Meyvelerden en çok vişneyi, sebzelerden ise domatesi seviyorum.

Sınıf arkadaşım Yağmur da benim gibi satranç oynamayı seviyor. O ayrıca resim dersine özel bir ilgi duyuyor ve çok güzel resimler yapıyor. Ben de resimle ilgileniyordum ve herkesin beğeneceği resimler yapmayı istiyordum. Ancak bu konuda Yağmur kadar yetenekli olmadığımı görüyordum. Bununla birlikte Yağmur'un resim konusunda kendisini geliştirmek için özel bir çaba harcamadığını düşünüyordum. Onun yerinde olsaydım okulumuzda açılan resim kursuna katılarak yeteneğimi daha ileriye taşırdım.

Ben kendimi müzik alanında başarılı biri olarak görüyordum. Öğretmenim de iyi bir müzik kulağına sahip olduğumu söyleyerek beni doğruluyordu. Bu nedenle şarkı söyleme ve müzik aleti çalma yeteneklerimi geliştirmek amacıyla hafta sonları gitar kursuna devam ediyordum.

Benim gibi sizin de çeşitli ilgi alanlarınız vardır. İlgi ve yeteneklerimiz bakımından her birimiz başkalarıyla benzerlikler taşıyabileceğimiz gibi farklılıklara da sahip olabiliriz. Bu farklılıkların kişisel özelliklerimizden ve beğenilerimizden kaynaklandığını bilmeli ve bunu doğal karşılamalıyız.

"Onun yerinde olsaydım ne düşünürdüm? Onlar gibi olsam ne yapardım?"

Hepimizin kendi kendimize buna benzer sorular sorduğu olmuştur. İnsanlar böyle soruları genellikle kendileriyle aynı durumda olmayan insanlarla karşılaştıklarında sorarlar. Şimdi sizlere farklı özelliklere sahip insanlarla ilgili bir gözlemimi anlatacağım.

Bugün ülkelerinde yaşanan iç karışıklık nedeniyle doğup büyüdüğü topraklardan

ayrılarak ülkemize sığınmış olan çocuklarla tanıştım. Devletimiz onların beslenme, barınma ve sağlık ihtiyaçlarının yanı sıra eğitim ihtiyacını da düşünmüştü. Bu amaçla eğitim çağında olan çocukları okullara göndermiş ve bu çocuklardan bazıları bizim okula gelmişti.

Ülkemizde misafir olan bu çocukları daha yakından tanımak için Türkçeyi biraz öğrenmiş olanlarla konuşmaya çalıştım. İçlerinden biri Türkçe bilmedikleri için derslerde zorlandıklarını söyledi. Ancak öğretmenlerinin ve sınıf arkadaşlarının bu konuda kendilerine yardımcı olduklarını da ekledi.

Konuştuğum çocuklar Türkiye'de buldukları için aslında şanslı olduklarını söyleseler de üzüntülerini gizleyemiyorlardı. Bu çok normal bir durumdu. Düşünsenize onların da bizler gibi evleri, parklarında koşup oynadıkları mahalleleri vardı. Okula gidiyor, öğretmenlerini ve arkadaşlarını çok seviyorlardı. Her biri geleceğe yönelik hayaller kuruyor; öğretmen, mühendis, doktor, sanatçı olmak istiyordu. Oysa şimdi bu hayallerinin çok uzağındaydılar.

Ben kendimi onların yerine koyunca içinde buldukları durumu daha iyi anlıyorum. İnsanların evlerinden ve alışkanlıklarından koparak yabancı oldukları bir ülkede yaşamalarının ne kadar zor olduğunu tahmin ediyorum. Bu nedenle onlara elimizden geldiğince yardımcı olmamız gerektiğini düşünüyorum.

Çevremizde babasını kaybetmiş çocuklar var. Onlar, yolda babasının elinden tutmuş bir çocuk gördüklerinde babalarını hatırlayıp hüzünlenebilirler. Böyle durumlara karşılaştığımda ben de empati kurup kendimi onların yerine koyuyor ve çok üzülüyorum.

Bir insan için anne veya babasını kaybetmek çok acı bir olaydır. Akrabalarımız arasında, yakın çevremizde, okulumuzda veya sınıfımızda aynı acıyı yaşamış çocuklar olabilir. Bu nedenle sorumlu davranarak onlara acılarını hatırlatacak hareketlerden kaçınmalıyız.

Yandaki sayfada gördüğünüz haberde küçük yaşlarda babasını kaybetmiş çocuklar için sorumluluk hissederek harekete geçen bir öğretmenin ve öğrencilerinin yaptıklarını okuyacaksınız.

Küçük Yüreklere Dev Kampanya

AYDIN'ın Gemencik ilçesi Bozköy İlkokulu 3A sınıfı öğrencileri harçlıklarından biriktirdikleri paraları hiç tanımadıkları bir yetim öğrenciye göndererek örnek davranış sergilediler.

Bozköy İlkokulu 3A sınıfının 15 öğrencisi, öğretmenleri Narin Sözen Oruç öncülüğünde sosyal sorumluluk projeleri kapsamında Samsun'daki bir ilkokulda eğitim gören, hiç tanımadıkları yetim öğrenci E... N...'ye yardımda bulunmak için kampanya düzenledi. Kampanya kapsamında öğrenciler, her gün harçlıklarından artırdıkları paraları kumbaraya attılar.

Narin Sözen Oruç, "Her Sınıfın Bir Yetim Kardeşi Olsun adını verdiğimiz proje ile öğrencilere değerler eğitimini vermeye çalışıyoruz. Bu sayede çocuklarımız hoşgörüyü, sevgiyi ve empati kurmayı öğreniyorlar." dedi.

Gazete Haberi (1)

“ Anne babasını kaybetmiş çocuklara yardımcı olmak için neler yapılmasını istersiniz? Neden? ”

Geçen gün sokakta tekerlekli sandalyesi üzerinde ilerlemeye çalışan yürüme engelli bir kadın gördüm. Kadın kaldırımlar engellilere uygun olmadığı için sandalyesini sürmekte zorlanıyordu. Buna rağmen güçlüğü de olsa bankamatik önüne kadar gelebildi. Ancak burada onu başka bir engel bekliyordu. Çünkü makinenin tuşlarına yetişemiyordu. Çaresizce etrafına bakındığını görünce hemen yanına giderek yardım edebileceğimi söyledim. Teklifimi gülümseyerek karşıladı. Birlikte işlemi yaptıktan sonra bana teşekkür etti. Ayrıca hayatını başkalarına muhtaç olmadan sürdürmek istediğini söyledi. Ancak çevre şartlarının engellilere yardımcı olmadığını söyledi.

Yaşadığım olay yürüme engellilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunları daha iyi görmemi sağladı. Kendimi onların yerine koyarak bu insanlara yardımcı olmaya karar verdim. Büyüklerimin desteğiyle ilgili kuruluşlara ulaşarak onlardan cadde ve sokaklarda engellilerin hayatını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmasını istedim.

Ayrıca yoksul olduklarından tekerlekli sandalye alamayanlar için okulumuzda plastik kapak toplama kampanyası başlattım.

FARKINDAYIM, FARKLILIKLARA SAYGILIYIM.

Bütün insanlar aynı özelliklere sahip olsaydı dünya nasıl bir yer olurdu?

Bir resmin veya gökkuşağının güzelliği çeşitli renklerin bir arada bulunmasıyla mümkündür.

Renkler gibi toplumu meydana getiren insanlar da farklı farklıdır. Kimi insanlar çok hareketliken kimileri sakinlerdir. Bazıları dikkatli ve özenli, bazıları dağınıktır. Çekingen insanlar olabileceği gibi girişken insanlar da vardır.

İnsanlar karakterleriyle olduğu gibi duygu ve düşünceleriyle de birbirlerinden ayrılır. Farklı hobilerle ilgilenebilecekleri gibi farklı spor kulüplerinin taraftarları da olabilirler. Farklı görüşleri savunup değişik hayat tarzlarını benimseyebilirler. İnsanlar arasındaki bu çeşitlilik doğal karşılanmalı ve bir zenginlik olarak görülmelidir. Başka bir ifadeyle her insan, diğer insanların kendisinden farklı duygu ve düşüncelere sahip olabileceği gerçeğini kabul ederek onlara saygı duymalıdır.

Sağlıklı insan ilişkileri ancak farklılıklara saygıyla kurulabilir. Çünkü insan, farklı insanları tanıdıkça onlardan yeni şeyler öğrenerek gelişir. Farklılıkları tehlike olarak değil eksiklerini tamamlayacak zenginlikler olarak görür. Böylece kendisini güvende ve daha güçlü hisseder. Bu nedenle kendimizde olmayan özellikleri kötü veya yanlış ilan ederek herkesin bizim gibi olmasını beklememeliyiz. Farklılıkları hor görmeye ve değiştirmeye hakkımız olmadığını bilerek insanların inançlarını ve düşüncelerini saygı ile karşılamalıyız.

Farklılıklarımız

Farklılıklardır güzelleştiren her şeyi
Sevmemizi sağlayan birbirimizi
Aslında bir arada tutan bizi
Öğreten bize farklı görmeyi.

Hiçbirimiz daha iyi değilizdir
Ne kadar farklı olsak da.
Sevmeyi, saymayı öğreniriz
Biz birlikte yaşadıkça.

Ne kadar farklı olsak da
Oluştururuz bir bütünü.
Aramıza bir şey giremez;
Bozamaz bu büyüyü.

Türkan Nur ACAR

“Şiire göre farklılıklarımızın sağladığı faydalar nelerdir?”

İnsanlar farklılıklara saygı konusunda geçmişten bugüne önemli gelişmeler göstermiştir. Bununla birlikte yukarıdaki şiirde de belirtildiği gibi eksiklerini tam olarak gidermiş değildir. Oysa ırk, dil, din, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin hangi düşünceden veya ülkeden olursa olsun her insan saygıya değer bir varlıktır. Bu nedenle insanların farklılıkları bir ayrışma ve baskı nedeni hâline getirilmemelidir. Hiçbir insan farklılıkları nedeniyle suçlanma, dışlanma, alay ve aşağılanmayla karşı karşıya bırakılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki farklılıklara sahip olmak evrensel bir haktır ve her insan bunları özgürce yaşayıp ifade etme hakkına sahiptir.

“*Farklılıklara saygı gösterilmez ise bunun sonuçları neler olabilir?*”

İnsan duyu, düşünce ve karakteriyle olduğu kadar dış görünüşüyle de başka insanlardan ayrılabilir. Ancak bu ayrım insanlar arasında bir üstünlük veya eksiklik nedeni olarak görülmemelidir. Örneğin bedensel engelli bir insan aynı engeli bulunmayan birinin önünde veya gerisinde değildir. Çünkü bedensel engelli olmak bir eksiklik değil farklılıktır. Buna rağmen bedensel engelliler günlük hayatta ve iş ortamlarında zorluklarla karşılaşmaktadır.

Bazı insanların önyargılarıyla mücadele eden bedensel engelliler öyle başarılarla imza atıyorlar ki diğer engellilerin moral ve ilham kaynağı oluyorlar. Böylece kendilerini dışlayan insanların kafalarındaki engelli algısının değişmesinde önemli rol oynuyorlar. Bu konudaki en güzel örneklerden biri 2017 yılında ülkemizde yapılan Avrupa Ampute Futbol Şampiyonası'nda yaşandı. Bu şampiyonada Ampute Futbol Millî Takımımız 41 bin kişinin izlediği final maçında İngiltere'yi 2-1 yenerek Avrupa şampiyonu oldu. Şimdi bu takımın bazı oyuncularını yakından tanıyalım.

Osman Çakmak
(Takım kaptanı-Gazi)
Mayına basarak sol bacağı diz altından kaybetti.

Serkan Dereli
Doğuştan sol ayağı yok.

Barış Telli
5 yaşındayken ayağı arabanın altında kaldı.

Rahmi Özcan
Doğuştan sağ bacağı yok.

Millî takımımızın oyuncuları kazandıkları başarıyla bedensel engelliliğin bir eksiklik değil sadece farklılık olduğunu göstermiş oldular. Onlar yaşadıkları olumsuzluklara rağmen en büyük tutkuları olan futboldan vazgeçmediler. İnançlı ve azimli çalışmalarının sonunda zafere ulaşarak ülkemize büyük bir sevinç ve gurur yaşattılar. En önemlisi de engelli insanların moralini yükseltip onlara özgüven aşıladılar. Bu nedenle hepimiz onlara teşekkür etmeliyiz. Ayrıca onların ve bütün engellilerin farklılıklarına saygılı olmalıyız.

Farklılıklar ve Birliktelikler

*Elbette hepimizin farklı bir yanı var
Birlikte yaşadığımız bir dünyada
Hepimiz farklı yerlerde yaşasak da
Birbirimize karşı duyduğumuz bir
saygı var.*

*Düşünceler, ırklar, diller
Bizi birbirimizden ayıran özellikler
Tek bir ortak yanımız
Bizim insan olmamız.*

*Birlikte güvendeyiz hepimiz
Farklılıklarla anlaşılıyor özelliklerimiz
Bir güç olursak eğer
Her işi yapabiliriz beraber.*

*Neden el ele tutuşmayalım
Önümüzdeki engel farklılıklarımız olamaz
Hadi beraber olalım yine
Hep birlikteyiz bunu unutmayalım.*

Elif ŞAHNA

- Şiire göre farklı ve ortak yanlarımız nelerdir?
- Şair, insanlardan neler istemektedir?
- Bireylerin farklı özelliklere sahip olmalarının sağlayacağı faydalar neler olabilir?

Yapınız

Aşağıda farklılıklara saygının çeşitli tanımları verilmiştir. Siz de bu konuyla ilgili iki tanım yapınız ve noktalı yerlere yazınız.

Farklılıklara saygı: Farklılıkları zenginlik olarak görebilmektir.

Farklılıklara saygı: İnsanı doğuştan gelen değerlerine göre kabullenmektir.

Farklılıklara saygı: Herkesin kendi doğrularını yaşadığının farkında olmaktır.

Farklılıklara saygı: .....

Farklılıklara saygı: .....

1. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda verilen cümleleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

saygı   empati   yetenek   zenginlik   sevgi   akıllı kart   ihtiyaç

1. İnsanın kendisini başkasının yerine koymasına ..... denir.
2. Yeni kimlik kartlarındaki elektronik çip kimlik belgelerimize ..... özelliği kazandırmaktadır.
3. Bireylerde doğuştan var olan bir işi yapabilme becerisine ..... denir.
4. Farklılıklara ..... insanları oldukları gibi kabul edebilmektir.
5. İnsanlar arasındaki farklılıklar birer ..... olarak görülmelidir.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- ( ) 1. Resmî kimlik belgemizin üzerinde parmak izimize de yer verilir.
- ( ) 2. Yeni kimlik kartlarımızın geçerlilik süresi on yıldır.
- ( ) 3. Yeni uygulamada kadınlara pembe, erkeklere mavi renkli kimlik verilecektir.
- ( ) 4. Kronoloji, olayların oluş sırasına göre alt alta sıralanmasıdır.
- ( ) 5. İkiz kardeşler her bakımdan aynı fiziksel özelliklere sahiptir.
- ( ) 6. Soğukta üşüyen bir kediyi eve götürmek empati göstergesidir.
- ( ) 7. T.C. kimlik numaramız başka birinin numarasıyla aynı olabilir.
- ( ) 8. Kimlik kartlarımızda yeteneklerimizle ilgili bilgilere de yer verilir.

C. Aşağıdaki cümlelerde bir ilgiden mi yoksa yetenekten mi söz edilmektedir? İlgiden söz edilen cümlelerin başındaki kutucuğa "İlg", yetenekten söz edilenlerin başına "Yetenek" yazınız.

1. Çiçek yetiştirmeyi seviyorum.
2. İlk kez dinlediğim bir melodiyi kemanımla çalabiliyorum.
3. Cep telefonlarının nasıl çalıştığını merak ediyorum.
4. İngilizce kelimelerin anlamlarını çok hızlı ezberleyebiliyorum.
5. Balıklarla ilgili belgeselleri kaçırmamaya çalışıyorum.
6. Kurşun kalem koleksiyonu yapıyorum.

Ç. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdaki davranışlardan hangisinin kendini başkalarının yerine koyma duygusunun bir sonucu olduğu söylenemez?
  - A) Çiğdem'in kalemını evde unutan Arda'ya kalemlerinden birini vermesi
  - B) Emre'nin sofrayı kurmada anne babasına yardım etmesi
  - C) Ceren'in boş zamanlarını resim yaparak değerlendirilmesi
  - D) Yiğit'in okul kantininde sıraya girmesi
2. "Beş parmağın beşi bir olmaz." atasözü aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?
  - A) İnsan sevgisi
  - B) Sorumluluk
  - C) Bireysel farklılık
  - D) Düşüncelere saygı
3. Hayatınıza ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyduğunuzda aşağıdakilerden hangisini diğerlerinden sonra yazmanız gerekir?
  - A) Yürümeyi öğrendim.
  - B) 4. sınıfa geçtim.
  - C) Okuma yazmayı öğrendim.
  - D) 6. yaş günümü kutladım.
4. Herhangi bir kişinin resmî kimlik belgesine bakarak o kişi hakkında aşağıda verilen sorulardan hangisi cevaplanamaz?
  - A) Kaç yaşındadır?
  - B) Babasının adı nedir?
  - C) Vatandaşlık numarası nedir?
  - D) Kardeşinin adı nedir?
5. Aşağıdaki davranışlardan hangisinin empatiyi en doğru şekilde tanımladığı söylenebilir?
  - A) Karşısındaki kişinin neler hissedebileceğini tahmin edip ona göre davranma
  - B) Karşısındaki kişinin dostluğunu kazanmaya çalışma
  - C) Karşısındaki kişiye onun kendisine davrandığı gibi davranma
  - D) Karşısındaki kişinin hatasını yüzüne vurmama

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Resmî kimlik belgenizi hangi işler için kullanıyorsunuz?
2. İnsanı diğer insanlardan ayıran bireysel farklılıklara beş örnek veriniz.

2

Kültür ve Miras

Neler Öğreneceğiz?

- Aile tarihi çalışması yapacağız.
- Millî kültürümüzü yansıtan öğeleri tanıyacağız.
- Geleneksel çocuk oyunlarımızı günümüz oyunları ile karşılaştıracacağız.
- Millî Mücadele kahramanlarımızı tanıyacağız.
- Millî Mücadele'nin önemini kavrayacağız.

AİLEMİN TARİHİ

Ailenizin tarihini yazmak için hangi yöntemleri kullanır, neler yaparsınız?

Aile, kökleri geçmişe doğru uzanan toplumsal bir kurumdur. Ailelerimizin geçmişinde evlilikler, akrabalık ilişkileri, doğumlar, ölümler ve göçler önemli yer tutar. Pek çok insan da aile büyüklerinin nasıl evlendiklerini, nerelerde yaşadıklarını ve hangi işlerde çalıştıklarını öğrenmek ister.

Aile bireyleri birbirlerine güçlü akrabalık bağlarıyla bağlıdır. Aile birliğini ve akrabalık bağlarını devam ettirebilmek için ailemizin geçmişini bilmemiz gerekir. Ancak aile tarihimizi kitaplarda veya başka bir yerde hazır hâlde bulamayız. Bu nedenle onu kendimiz araştırıp ortaya çıkarmalı ve yazmalıyız.

Aile tarihi hazırlanırken genellikle sözlü tarih yöntemi kullanılır. Sözlü tarih, olayların tanığı olan kişilerle yapılan söyleşilere dayanılarak yazılır.

Aile tarihimizi oluştururken sözlü tarih yönteminin yanı sıra yazılı ve görsel kaynaklardan ve çeşitli nesnelere de yararlanırız. Fotoğraflar, mektuplar, diplomalar, koleksiyonlar, kıyafetler ve çeşitli ev eşyaları bu tür kaynaklardan bazılarıdır.

Ailemizin tarihini yazarken evimizde bulunan yazılı ve görsel belgeler ile eşyalardan hangilerinin size yardımcı olacağını söyleyebilirsiniz? Neden?

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenimiz bizlerden sözlü, yazılı, görsel kaynaklardan ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapmamızı istedi. Öğretmenimiz bu konuda aile büyüklerimizle görüşmeler yaparak onlardan yardım alabileceğimizi söylemişti. Bunun üzerine ben de ailemin en yaşlı üyelerinden olan babaannem ile bir sözlü tarih çalışması yapmaya karar verdim. Babaannemden bu konuda yardım sözü aldıktan sonra da hemen hazırlıklara başladım.

İlk olarak görüşme sırasında soracağım soruları bir kâğıda yazdım. Daha sonra babaannemin bu sorulara vereceği cevapları sesli ve yazılı olarak kaydedebileceğim araç gereçlerimi hazırladım.

Hazırlıklarımı tamamladıktan sonra babaanneme sorularımı sormaya başladım. Babaannemi dikkatlice dinleyip kısa notlar alıyor, bir yandan da onun konuşmasını cep telefonuma kaydediyordum. Böylece onun söylediği hiçbir sözü kaçırmamaya çalışıyordum.

Aile tarihi çalışmam sırasında babaannem yalnız sorularımı cevaplamakla yetinmedi. Ailemin geçmişini daha iyi kavramama yardımcı olmak için evindeki çeşitli eşyalar ve belgelerle ilgili bilgiler de verdi.

Babaannem önce fotoğraf albümünü getirdi. Albümde çeşitli zamanlarda çekilmiş fotoğraflar vardı. Siyah beyaz olan fotoğrafların çoğu sararmıştı. Fotoğraflara bakarken babaannemle birlikte geçmişe doğru uzun bir yolculuğa çıktım. Ben sordum, o cevapladı. Böylece aile büyüklerimi ve akrabalarımı daha yakından tanıdım.

Biliyor muydunuz?

Sözlü tarih çalışmasının aşamaları şunlardır:

- Görüşme yapılacak kişi belirlenir.
- Görüşme yeri ve zamanı belirlenir.
- Sorular belirlenir.
- Görüşme sırasında kullanılacak araç gereçler hazırlanır.
- Görüşme yapılır.
- Görüşme kayıtları düzenlenerek yazılı hâle getirilir.

Fotoğraf albümünü inceledikten sonra babaannem yatak odasına gitti ve elinde bir çantayla geri döndü. Çantadan ilk olarak dedemin ilkokul diplomasını çıkardı. Diplomadaki yazıları güçlükle okuyabildim. O zamanki diplomalarda öğrencilerin derslerdeki başarı durumları da yazıyormuş. Okuyunca dedemin en çok matematik dersinde başarılı olduğunu öğrendim.

Çantanın içinde ayrıca bir köstekli saat ve ince kâğıtların arasına konulmuş posta pulları vardı. Babaannem, dedemin pullara meraklı biri olduğunu ve bu koleksiyonun ondan kaldığını söyledi.

Babaannemin getirdiği çantada başka ilginç belgeler de gördüm. Bunların arasında eve gelen mektuplar, çocuklarının ve yakınlarının düğün davetiyeleri vardı. Ayrıca tren biletlerini, aldıkları ilk buzdolabının faturasını bile atmayıp saklamıştı.

Önümdeki yazılı belgeleri incelerken babamın askerdeyken gönderdiği bir mektubu buldum. Mektubu okuyunca babamın askerliğini Kütahya'da yapmış olduğunu öğrendim. O sırada henüz annemle evli olmayan babam, mektubunda ailesini ve evini çok özlediğini yazıyordu.

Babaannemle sohbetimi bitirdikten sonra ona ailemizin tarihi hakkında verdiği bilgiler için çok teşekkür ettim. Sıra, topladığım bilgileri düzenleyerek aile tarihimi yazmaya gelmişti. Önce tuttuğum notları gözden geçirerek önemli olayları kronolojik sıraya koydum.

1954 : Dedem doğdu.

1956 : Babaannem doğdu.

1978 : Dedem ile babaannem evlendi.

1980 : Babam doğdu.

1984 : Dedemler Polatlı'dan Ankara'ya taşındı.

1987 : Babam okula başladı.

2004 : Babam üniversiteyi bitirdi.

2006 : Babam annemle evlendi.

2009 : Ben doğdum.

2011 : Kardeşim dünyaya geldi.

Kronolojimi oluşturduktan sonra babaannemin cep telefonuma kaydettiğim sözlerini bir kez daha dinleyip eksik kalan bilgileri tamamladım.

Sözlü tarih çalışmamın son aşamasında bilgisayarımın başına geçerek aşağıda okuyacağınız aile tarihimi yazmaya başladım.

AİLE TARİHİM

Benim ailemin kökleri Ankara'nın Polatlı ilçesine dayanıyor. Annemin ailesi gibi babamın ailesi de Polatlılı. Dedem, 1954 yılında dünyaya gelmiş. Babaannem ise 1956'da doğmuş. Dedem ile babaannem 1978 yılında evlenmişler.

Dedem postanede memur olarak çalışıyormuş. Babamın doğduğu yıl dedemin tayini Ankara'ya çıkmış. Bunun üzerine dedem önce babaannemi, amcamı ve babamı Polatlı'da bırakarak Ankara'ya gelmiş. O günlerde Ankara'da kiralık ev bulmak kolay değilmiş. Bu nedenle dedem, Ankara'ya geldiği ilk günlerde çalıştığı kurumun misafirhanesinde kalmış. Bir süre sonra da uygun bir ev bulup ailesini Ankara'ya getirmiş.

Babaannemin anlattığına göre Cebeci semtinde bir evde oturmuşlar. Halam bu evde doğmuş. Babam ilkokulu ve liseyi Ankara'da, üniversiteyi ise Konya'da okumuş. Askerden döndükten sonra da ticarete atılmış ve 2006 yılında evlenerek kendi evini kurmuş. Amcam öğretmen olmuş. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra İzmir'e yerleşmiş. Halam ise liseyi bitirmesinin ardından evlenmiş. Bir süre Ankara'da oturduktan sonra da eşinin işi gereği İstanbul'a taşınmış.

Dedem memurluk görevi süresince Ankara'dan ayrılmamış. Otuz iki yıl hizmet verdikten sonra da emekli olmuş. Dedem emekli olunca babaannemle birlikte yeniden Polatlı'ya yerleşmişler. Şu anda hâlâ orada yaşıyorlar.

Yapınız

Aile büyüklerinizden biriyle ailenizin tarihini yazmak amacıyla bir sözlü tarih çalışması yapınız. Çalışmanız sırasında aşağıdaki soruları kullanabilirsiniz.

- Nerede ve ne zaman doğdunuz?
- Kaç kardeşiniz var?
- Geçiminizi nasıl sağlıyordunuz?
- Nerelerde oturdunuz?
- Soyadınız nereden geliyor?
- Hangi okulları bitirdiniz?
- Kiminle, ne zaman ve nerede evlendiniz?
- Kaç çocuğunuz oldu?
- Annem ve babam nerede ne zaman doğdu?
- Annemle babam nerede ve ne zaman evlendiler?

MİLLİ KÜLTÜR ÖGELERİMİZ

Evinizde milli kültürümüzü yansıttığını düşündüğünüz eserler veya eşyalar var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Millet; dil, tarih ve kültür birliği olan insan topluluğudur. Bir milleti oluşturan insanlar çeşitli amaçlarla araç gereçler yapar, yapılar inşa ederler. Duygu ve düşüncelerini söz, yazı, müzik veya resim yoluyla anlatmaya çalışırlar. Sevinçlerini ve üzüntülerini paylaşarak kader ortaklığı yaparlar. Uzun bir zamana yayılan bu yaşantılarının sonucunda da millî kültür adı verilen, kendilerine özgü maddi ve manevi değerler meydana getirirler. Böylece her millet; dili, gelenek ve görenekleri, millî kıyafetleri, bayramları, inançları, ahlaki değerleri ve sanat anlayışı ile başka milletlerden ayrılır.

Kökleri tarihin derinliklerine uzanan Türk milleti zengin bir kültüre sahiptir. Misafire kahve ikram etmek, dinî bayramlarda büyüklerin ellerini öpmek, hastaları ziyaret etmek, sünnet ve düğün törenleri yapmak millî kültür öğelerimizdendir. Ayrıca hepimizin evinde millî kültürümüzü yansıtan eşyalar ve sanat eserleri vardır.

Ceviz ağacından yapılmış el oyması çeyiz sandığı

Üzeri Türk motifleriyle süslü el dokuması halı

İpekli kumaştan yapılmış sırma işlemeli yelek

Aşlı

Annemle birlikte anneannemin evine gitmiştik. Mutfaktaki eşyalar arasında kahve değirmeni olduğunu öğrendiğim bir eşya dikkatimi çekti. Babaannem değirmeni ilgiyle incelediğimi görünce sormamı beklemeden anlatmaya başladı:

"Kızım, bu bir kahve değirmenidir. Bizim gençliğimizde neredeyse her evde bir kahve değirmeni vardı. O zamanlar kahve pazardan çekirdek şeklinde alınır, evde kavrulur, daha sonra da bu değirmenlerde elle çekilirdi.

Deden yemeğin ardından kahve içmeyi çok severdi. Kahveyi kavrulmamış hâlde alır, özel toprak bir tavada kahve çekirdeklerini kavururdu. Daha sonra çekirdekleri bu el değirmenine doldurarak kahveyi iyice çekerti. Ben de mis gibi kokan taze çekilmiş kahveyi onun tek kişilik cezvesinde ağır ağır pişirirdim.”

Anneannemin ve annemin anlattıklarından öğrendim ki kahve önemli kültür öğelerimizden biridir. Kahve pişirme ve sunuş tarzımız bile kendimize özgüdür. Bu şekilde yapılan kahveye Türk kahvesi denir. Türk konukseverliğinin sembollerinden biri olan kahve ikramı atasözlerimize de konu olmuştur. “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” sözü buna bir örnektir.

Evimizin yatak odasında annemin çeyiz sandığı duruyor. Ceviz ağacından yapılmış, üzeri oymalarla süslenmiş bu sandığa annem çok önem verir. Ona bunun nedenini sorduğumda bana şunları anlattı:

“Kızım, genç kızların çeyiz hazırlamaları ve çeyizlerini bu şekilde sandıkta saklamaları Türk kültüründe bir gelenektir. İnsanların ev ihtiyaçlarını hazır olarak alma imkânları kısıtlıydı. Bu nedenle anneler ‘Kız beşiğe çeyiz sandığa.’ diyerek kızlarının evlilik hazırlıklarına erkenden başlardı. Nerede bir giysi, ipekli kumaş, takı, oya, dantel veya işleme görseler onu alır veya yapar ve kızlarının çeyiz sandığına koyarlardı. Sandık zaman içinde yavaş yavaş dolar, onunla beraber genç kız da kendini evlilik günlerine hazırlardı.”

Öğrendiğime göre çeyiz sandığı pek çok geleneği de beraberinde yaşatarak günümüze kadar taşımış. Bunlardan biri olan çeyiz serme geleneğine göre gelinin çeyizi düğünden birkaç gün önce kız evinde sergiye çıkarılmış. Böylece mahalledeki genç kızlar ve kadınlar gelinin çeyizini görmüşler.

Gelin evden çıkarken gelinin ailesinden ya da yakın akrabalarından biri sandığın üzerine oturup damadın yakınlarından bahşiş almış. Bahşişi az bulursa da “Sandık ağır yerinden kalkmıyor.” diyerek daha fazlasını istemiş.

Kahve değirmeni ve bir fincan kahve

Çeyiz sandığı

Millî kültürümüzü yansıtan öğeleri yalnızca evlerimizde değil çevremizde de görebiliriz. Bunlar mahallemizdeki tarihî bir yapı, şehrimizin meydanındaki bir anıt veya çarşıda, pazarda satılan el işi ürünler olabilir. Millî kültür öğelerimizi görebileceğimiz yerlerden biri de pek çok şehrimizde bulunan etnografya müzeleridir.

Merve

Ben el dokuması halıları ile meşhur illerimizden biri olan, Isparta'da yaşıyorum. Isparta'da kültürel değerlerimizin sergilendiği bir etnografya müzemiz var. Bu müzeyi daha önce gezmişim. Geçtiğimiz günlerde şehir dışından gelen misafirlerimizle birlikte bir kez daha gezme fırsatı buldum.

Isparta Belediyesi tarafından 2013 yılında hizmete açılan müzemiz çeşitli bölümlerden oluşuyor. Halı Salonu adı verilen bölümünde meşhur Isparta halılarının yanı sıra ülkemizin çeşitli yerlerinde dokunan halılar sergileniyor. Bunlar arasında Doğu Anadolu, Uşak, Gördes, Çanakkale, Bergama, Antalya, Nevşehir, Kırşehir, Kayseri ve Konya yörelerine ait halılar yer alıyor. Halı ve kilimlerin üzerindeki her biri farklı anlamlara gelen motifler ziyaretçileri bekliyor. Halı Salonu'nda Isparta'ya özgü bir ürün olan gül yağının üretiminde kullanılan damıtma kazanı da bulunuyor. Müzedeki bir diğer bölüm Etnografik Eserler Salonu'dur. Burada kız isteme sahnesi, kına gecesi, çalgıcılar ve kına töreninde ikram edilen bulgur aşının hazırlanışı mankenlerle canlandırılmıştır.

Etnografik Eserler Salonu'nda yörüklere ait toprak ev, hamur tahtasında yufka açan Yörük kadını, halı dokuyan genç kız, çıkırıktaki ip eğiren Yörük erkeği gibi öğeler yer almakta. Buradaki mankenler sanki gerçekmiş gibi duruyor. Vitrinlerde ise çeşitli aydınlatma araçları, gülabdanlar, buhurdanlıklar, kadın ve erkek giysileri ile mutfak ve kahve kültürünü yansıtan kap-kacaklara yer verilmiş. Eserler tarihsel akışa göre Osmanlı Dönemi, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in ilk yılları ve günümüz eserleri şeklinde sergilenmiş.

Isparta Etnografya Müzesinden görüntüler

“Çevremizde gördüğünüz ve etnografya müzelerinde sergilenmesi gerektiğini düşündüğünüz nesnelere hangi örnekleri verebilirsiniz?”

Çevrenizde millî kültürümüzü yansıtan, çeşitli amaçlarla inşa edilmiş mimari yapılar görürsünüz. Bu yapılar tarihî bir cami, köprü, çeşme, medrese, kervansaray veya bir ev olabilir.

Yapınız

Evinizde aile büyüklerinizden kalmış, değer verdiğiniz ve özenle korumaya çalıştığınız nesnelere bulunabilir. Bunlar sandık, saat, madalya, giysi, lamba, masa, sandalye, yüzük, kemer, başlık gibi eşyalar olabilir. Şimdi bu nesnelere birini seçiniz ve onunla ilgili olarak aşağıdaki nesne tanıtım kartında istenen bilgileri karşınıza yazınız.

NESNE TANITIM KARTI

Nesnenin;

Adı : .....

Kullanım amacı : .....

Yapılış tarihi (tahminî) : .....

Yapımında kullanılan malzemeler: .....

Nerede yapıldığı : .....

Kim tarafından ve nereden alındığı: .....

Bugüne kadar kimler tarafından kullanıldığı: .....

Evinize ne zaman ve nasıl geldiği: .....

Günümüzde kullanılıp kullanılmadığı: .....

Ben Mardin'de yaşıyorum. Mardin, kayalık bir tepenin güney yamacına birbiri üzerinde yükselen teraslar hâlinde inşa edilmiş bir şehirdir. Geleneksel Mardin evlerinin ön cepheleeri güneye bakar. Mutfak bölümü ise yiyeceklerin daha serin bir ortamda saklanması amacıyla kuzey yönünde konumlandırılmıştır. Ayrıca hiçbir evin diğerinin manzarasını kapatmamasına dikkat edilmiştir. Bu durum, kültürümüzde komşuluk hakkına ne kadar saygı gösterildiğinin bir kanıtıdır.

Mehmet

Mardin evlerinin dış cepheleerinde sütunlar, kapılar, pencereler ve cumba adı verilen çıkıntılar vardır. Evlerin dış duvarlarında dikkat çeken önemli ayrıntılardan biri de taş süslemelerdir. Oya gibi işlenmiş bu süslemelerde en çok üzüm salkımı, güvercin, lale ve karanfil motifleri kullanılmıştır.

Zengin ve köklü bir geçmişe sahip olan Mardin'de eski Mardin evlerinin yanı sıra başka tarihî mekânlar da vardır. Bunlardan biri de Kasımiye Medresesi'dir. Bu medreseye yerel tarih çalışması yapmak üzere bir okul gezisi düzenledik.

Müze gezisi öncesinde öğretmenimiz bizleri gezeceğimiz tarihî mekân hakkında genel olarak bilgilendirdi. Ayrıca gezi sırasında medresenin özelliklerini ve izlenimlerimizi yazmamız için bizlere önceden hazırladığı çalışma kâğıtları dağıttı.

Kasımiye Medresesi'ni gezerken buranın Birinci Dünya Savaşı'na kadar faaliyet gösterdiğini ve bölgenin en önemli eğitim merkezlerinden biri olduğunu öğrendik. Yapımına Artuklular Dönemi'nde başlanan medrese Moğol saldırıları nedeniyle yarım kalmış. Daha sonra 15. yüzyılda Akkoyunlu hükümdarı Kasım Bey tarafından tamamlanarak onun adını almış.

İki katlı inşa edilen medrese etrafındaki cami ve türbe ile birlikte külliye şeklindedir. 700 yıllık bir tarihe sahip medresede toplam yirmi üç ders odası bulunur. Bunların on biri alt katta, on ikisi üst kattadır. Güneşin doğuşundan batışına kadar tüm derslikler aydınlıktır.

Medresede dinî bilimlerle birlikte fen bilimlerinin de okutulduğunu öğrendik. Astronomi ve tıp bilimlerinin öğretildiği derslikleri gezerken duvarlarda o bilimlere ait simgeler gördük. Ayrıca bu bilim dallarının eğitiminde kullanılan bazı aletlerin sergilendiği bölümde incelemeler yaptık.

Medresenin en dikkat çekici özelliklerinden biri yüksekliği bir metreden biraz fazla olan derslik kapılarıydı. Öğretmenimiz bunun nedeninin öğrencinin hocasının huzuruna girerken başını öne eğmesini sağlamak olduğunu söyledi.

Medrese gezimiz sırasında öğretmenimizin rehberliğinde küçük bir drama etkinliği de gerçekleştirdik. Böylece medresedeki geçmiş yaşantıları canlandırarak kendimizi burada bulunmuş olan tarihî kişilerin yerine koymaya çalıştık.

Kasımiye Medresesi'ni gezerken başta giriş kapısı olmak üzere bu tarihî yapının bazı bölümlerinin tahrip olduğunu gördük. Kültürel mirasımıza karşı duyarlı olmamız gerektiğini bir kez daha düşünerek medreseden ayrıldık.

“ Ülkemizdeki tarihî önemi olan mimari yapılar veya tarihî mekânlardan hangilerini gezip görmek istersiniz? ”

Millî kültür değerlerimiz içinde bayramlarımızın ayrı bir yeri Ben bayramları çok seviyorum. Kuzenlerim ve mahalledeki daşarımla birlikte bayram heyecanını günler öncesinden yaşa başlıyoruz. Bayram yaklaştıkça pek çok evde baklavalar aç Yaprak sarması gibi zahmetli yemekler hazırlanıyor. Anne bal lar çocuklarıyla birlikte alışveriş için çarşıya çıkıyor.

Bayram sabahları erkenden uyanırım. Bayram nama- zının ardından bayramlıklarımı giyer ve annemin, babamın ellerini öpüp onların bayramlarını kutlarım. Kahvaltıdan sonra da komşularımız ve akrabalarımızla bayramlaşırız. Gittiğim her evde bana verilen şeker, mendil ya da harçlıklarla mutlu olurum.

Bayramlar akrabalarımıza ve çevremizdeki insanlara karşı olan sevgimizi ve saygımızı göstermemize fırsat sunar. Bayram kutlamaları ister ev ziyaretiyle isterse sosyal medya veya telefon aracılığıyla yapılsın herkesin yüzünde bir gülümseme yaratır.

Bayramlarda küçükler büyüklerin ellerinden öperken büyükler de onlara çeşitli hediyeler verirler. Bu güzel geleneklerimiz aile bireyleri arasındaki saygıyı, aile birli- ğini ve akrabalık bağlarını güçlendirir. Küçüklerin de kendilerini büyükler gibi önemli ve değerli hissetmelerini sağlar.

Bayram günlerinde herkes daha güler yüzlü ve hoşgörülü olur. Öfke ve kırgın- lıklar unutulur. Bu nedenle bizim kültürümüzde bayram denildiğinde akla en çok dargınların barışması gelir.

- Ailenizde ve çevrenizde bayramlar nasıl kutlanıyor?
- Bayramlarımız dışında millî kültürümüzü yansıtan kutlama ve törenlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?

GEÇMİŞTEN BUGÜNE ÇOCUK OYUNLARI

Geleneksel çocuk oyunlarımızdan hangilerini biliyorsunuz?

Bir önceki konuda milli kültür öğelerimize örnekler vermiş ve onları daha yakından tanımiştınız. Milli kültür öğelerimizden biri de çocuk oyunlarıdır. Çocuk oyunlarının geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. Tarih boyunca çocuklar, oyunlarını ya kendileri geliştirerek ya da büyüklerin oyunlarını değiştirerek oynamışlardır. Ancak değişimin gücü çocuk oyunlarını da etkilemiş ve zaman içinde bazı oyunlar ortadan kalkarken bazıları şekil değiştirmiştir. Kimi çocuk oyunları ise geçmişte oynandığı şekliyle değişmeden günümüze kadar gelebilmiştir.

Zeynep

Ben geçmişte oynanan çocuk oyunları ile ilgili bir araştırma yaptım. Aile büyüklerimden ve çevremdeki diğer insanlardan çocukluklarında oynadıkları oyunları anlatmalarını istedim. Babama çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız, diye sorduğumda babam bana şunları anlattı:

"Biz çocukluğumuzda çelik çomak, beştaş, seksek, körebe, saklambaç, yakan top, istop, aç kapıyı bezirgânbaşı, dal ye gibi oyunlar oynardık. Salıncakta sallanır, ip atlar, çember çevirir, uçurtma uçururduk. Bu oyunları oynarken çok eğlenirdik. Oyun alanlarımız genellikle sokaklar, mahallemizdeki boş arsalar, bahçeler ve tarlalardı. Bazen bağ bahçe sahiplerinden azar işitirdik ama doğayla iç içe olmaktan vazgeçmezdik."

DALYE

Babamdan çocukluğundaki oyunların nasıl oynandığını anlatmasını istedim. Artık çocuklar tarafından pek oynanmayan bu oyunlardan bazılarını babamdan öğrendiklerimden faydalanarak sizlere tanıtmak istiyorum.

Oyun iki takım arasında bir top ve avuç içi büyüklüğündeki yassı kiremit parçalarıyla oynanır. Kiremit parçaları üst üste dizilir. Atışı yapacak takımın oyuncularından biri elindeki topu dört beş metre uzağa dizilmiş kiremitlere doğru yuvarlar. Oyuncu bir kiremit bile olsa yıkmayı başardığı anda takım arkadaşlarıyla birlikte etrafa kaçar. Ebe olan takımın oyuncuları ise topla kendi aralarında paslaşarak kaçanları vurmaya çalışırlar. Bu sırada kaçan oyuncular bir yandan vurulmamaya dikkat ederken diğer yandan kiremitleri tekrar üst üste dizmek için fırsat kollarlar. Dalye oyununda topla vurulan oyundan çıkar. Oyuncu, üzerine gelen topu yakalayabilirse vurulmamış sayılır. Daha sonra tuttuğu topu rakiplerinin alamayacağı bir yere fırlatarak arkadaşlarına zaman kazandırır. Vurulmaktan kurtulup kaçabilen oyuncular kiremitlerin tamamını yeniden dizebilirlerse dalye yapmış olurlar ve oyun yeniden başlar. Atışı yapan takımın bütün oyuncuları taşların tamamını dizemedi vurulurlarsa oyunu kaybetmiş sayılır ve ebe olurlar. Bu durumda atış hakkı diğer takıma geçer.

Hasan

SAKLAMBAÇ

Babamın çocukluğunda oynadığını söylediği oyunlar arasında hâlâ oynananlar da var. Bu oyunlar içinde en yaygın olanlardan biri saklambaçtır.

Saklambaç Türk toplumunda yüzyıllardır karaguni adıyla bilinen ve bugünkü şekliyle oynanan bir çocuk oyunudur. Saklambaçta oyuncular, aralarında sayışarak bir ebe belirler. Ebe, yüzünü duvara dönerek yüksek sesle saymaya başlar. Bu sırada diğer oyuncular etraftaki uygun yerlere saklanırlar. Ebe saymayı bitirince gözünü açarak saklanan oyuncuları bulup sobelemeye çalışır. Bu arada oyuncular da fırsatını buldukları anda saklandıkları yerden çıkarak ebenin sayı saydığı yere doğru koşarlar. Ondan önce duvara dokunurlarsa "Sobel!" derler. Sobelleyen oyuncu ebe olmaktan kurtulur. Eğer ebe, saklanan bir oyuncuyu görüp de sobelirse sobelenen oyuncu ebe olur. Ancak gördüğü oyuncunun adını yanlış söylerse diğerleri ortaya çıkarak "Çanak çömlek patladı." diye bağırırlar. Bu durumda ebe olan oyuncunun ebeliği devam eder.

AŞIK OYUNU

Geleneksel çocuk oyunlarımız arasında bazı değişikliklerle günümüze kadar gelebilmiş olanlar da vardır. Bu tür oyunlara verilecek en güzel örnek bugün misket veya bilye adlarıyla bildiğimiz aşık oyunudur.

Sevgili arkadaşlarım, ben dedeme çocukluğunda arkadaşlarıyla en çok hangi oyunu oynadıklarını sordum. Dedem, küçükken en sevdiği oyunun aşık oyunu olduğunu söyledi. Dedemin anlattığına göre aşık; koyun, keçi veya danaların ön dizlerinde bulunan bir eklem kemiği imiş. Bu kemik eskiden çocuklara oyuncak olurmuş. Aşık kemikleri çeşitli kök boylarıyla boyanır ve ortalarına kurşun dökülerek ağırlaştırılmış.

Çeşitli renklerde boyanmış aşıklar

Aşık oyunu sokakta veya evlerin damlarında genellikle erkek çocuklar tarafından oynanmıştır. Oyuncular yere çizdikleri dairenin içine birer aşık dizermiş. Daha sonra her oyuncu özel olarak hazırladığı kurşun dökülmüş aşığını atarak dairenin içindeki aşıkları dışarı çıkarmaya çalışmış. Çizgi dışına çıkan aşıklar, çıkaran oyuncunun olurmuş. Böylece oyun, aşıkların tamamı daire dışına çıkarılıncaya kadar devam edermiş. Aşıkların yerini zamanla mermerden veya demirden yapılan bilyeler almıştır. Günümüzde ise bu oyunda genellikle renkli cam misketler kullanılmaktadır.

Aşık oyunu

Bilye oyunu

“ Evde, okulda veya sokakta arkadaşlarınızla birlikte en fazla oynamak istediğiniz geleneksel çocuk oyunu hangisidir? ”

TOPAÇ ÇEVİRME

Topaç

Bugüne kadar gelebilmiş oyunlarımızdan biri de topaç çevirmedir.

Eskiden babam ve arkadaşlarının en çok oynadığı oyun topaç çevirmeymiş. Topaçlar, şimşir gibi sert ağaçlardan yapılan bir ucu sivri, armuda benzeyen oyuncaklar-
mış. Topaçın sivri ucuna daha uzun süre dönmesini sağlamak için kabara denilen çivi çakılmış. Topaç, bal mumu yedirilmiş pamuk bir ip yardımıyla döndürülürmüş. Bir ucu işaret parmağına bağlanan ipin diğer ucu topacın sivri ucundan gövdesine doğru sarılır ve

topaç hızla yere fırlatılmış. Oyun çocukların topaçlarını aynı anda döndürmesiyle başlar, topacı en fazla dönen çocuk oyunun galibi sayılmış.

Çocuklar geçmişin topaç oyununu bugün teknolojik ürünler olan çekmeli topaçlarla oynuyorlar. Genellikle plastikten imal edilen ve eski topaçlara pek benzemeyen bu oyuncaklar bir fırlatma aracına takılarak çevriliyor. Çekmeli topaçlar stad-
yum denilen genellikle daire şeklindeki ortası çukur bir alana fırlatılıyor.

Çekmeli topaç

Topaç çeviren çocuklar

Çekmeli topaç çeviren çocuklar

“ Geçmişten günümüze değişerek gelebilmiş oyuncaklara ve çocuk oyunlarına başka hangi örnekleri verebilirsiniz?
Geleneksel çocuk oyunlarını günümüzdeki oyunlarla karşılaştırdığımızda neler söyleyebilirsiniz? ”

Eskiden ülkemizde oynanan çocuk oyunlarını inimizde bunların çoğunlukla evin dışında, bahçede, sı veya boş bir alanda oynandığını görürüz. Bu oyunla aynı anda birden fazla çocuğun katıldığı grup oyunlar dır. Günümüzde ise grup oyunları azalırken tek başına oynanan oyunlar artmış ve çocuklar sadece evlerde oyun oynar hâle gelmiştir.

Çocuklar artık zamanlarının büyük kısmını bilgisayar ve televizyon başında geçirmektedir. Bu sebeple özellikle büyük şehirlerde geleneksel oyunlar gibi geleneksel çocukluk da kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu değişimin başlıca nedenleri teknolojinin gelişmesi ve hızlı kentleşmedir. Boş alanların ve bahçeli evlerin azalması nedeniyle çocuklar arkadaşlarıyla yüz yüze iletişim kurabilme imkânı bulamamaktadır.

Teknoloji sadece çocuk oyunlarını değil oyuncakları da değiştirmiştir. Bugün çoğu el yapımı oyuncağın yerini fabrikalarda üretilen yapbozlar, uzaktan kumandalı arabalar, plastik bebekler, robotlar ve bilgisayar oyunları almıştır.

Yapınız

Aile büyüklerinizden biriyle çocukken oynadığı oyunlar hakkında söyleşi yapınız. Ona konuyla ilgili olarak aşağıdaki soruları sorunuz. Aldığınız cevapları defterinize yazınız.

- Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?
- Oynamaktan en çok hoşlandığınız oyun hangisiydi?
- Bu oyun nasıl oynanıyordu?
- Oyunlarınız sırasında hangi oyuncakları ve araç gereçleri kullanıyordunuz?
- Çocukluğunuzda oynadığınız oyunlardan günümüzde de devam edenler var mı? Varsa bu oyunlar hangileridir?

BİR KAHRAMANLIK DESTANI: MİLLÎ MÜCADELE

Vatanımızı ve özgürlüğümüzü borçlu olduğumuz kahramanlar hakkında neler biliyorsunuz?

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk milleti bundan yüzyıl kadar önce yurdunu elinden almak isteyen işgalcilerin saldırısına uğramıştır. Ancak işgalci devletler ne kadar güçlü olursa olsun milletimiz onlara boyun eğmemiş ve Millî Mücadele'den zaferle çıkarak varlığını korumasını bilmiştir.

Millî Mücadele'nin kazanılmasında Türk milletinin bağrından çıkan kahramanlarımızın payı büyüktür. Bu kahramanların başında "Ya istiklal ya ölüm!"⁽¹⁾ diyerek Millî Mücadele'yi başlatan Gazi Mustafa Kemal Atatürk gelir.

1881 yılında Selânik'te doğan Mus okullardaki eğitimini tamamladıktan son ordudaki görevine başladı. Onun aske adım attığı yıllarda Osmanlı Devleti büyüle karşı karşıya bulunuyordu. Sömürge Avrupa devletleri Osmanlı topraklarını paylaşma konusunda anlaşmışlardı. Bu devletlerden İtalya'ya karşı 1911'de Trablusgarp'ta savaşan Mustafa Kemal, 1914'ten 1918 yılına kadar süren Birinci Dünya Savaşı'nda da çeşitli cephelerde görevler üstlendi. Çanakkale Cephesi'nde kazandığı zaferden dolayı halk arasında "Anafartalar Kahramanı" olarak tanındı.

Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Ateşkes Anlaşması'yla bağımsızlığını ve kendini savunma imkânlarını kaybetti. İngiltere, Fransa ve İtalya ateşkes anlaşmasına dayanarak terhis edilen ordumuzun silahlarına el koydu. Limanlarımızı, demir yollarımızı ve telgrafhanelerimizi denetimleri altına alıp topraklarımızı işgal ettiler.

Selânik'te bulunan Atatürk'ün doğduğu ev

Mustafa Kemal Çanakkale Cephesi'nde

(1) Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, s.18.

Mustafa Kemal, ülkemizin uğradığı bu felaket karşısında ümidini kaybetmedi. "Geldikleri gibi giderler." ⁽¹⁾ diyerek işgalcilerin yurdumuzdan kovulacağına olan inancını dile getirdi.

19 Mayıs 1919'da Millî Mücadele'yi başlatmak üzere Samsun'a ayak bastı.

Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal, ilk iş olarak arkadaşlarıyla millî bilinci uyandırmaya çalıştı. Bu amaçla Havza ve Amasya'dan genelgeler yayımlayarak Türk milletine yurdumuzun içinde bulunduğu durumu ve kurtuluş yolunu anlattı. Halktan işgallere karşı protesto mitingleri düzenlemesini ve mücadele etmesini istedi. Başkanı seçildiği Erzurum Kongresi'nde vatanın bölünmez bir bütün olduğunu vurguladı. Sivas Kongresi'nde ise millî cemiyetleri tek çatı altında toplayarak birlik ve beraberliği sağladı.

Mustafa Kemal, Erzurum ve Sivas Kongrelerini yaptıktan sonra Ankara'ya geldi. 23 Nisan 1920'de Türk milletinin kendi içinden seçerek Ankara'ya gönderdiği vekillerle birlikte Büyük Millet Meclisini açtı. Böylece Ankara, Millî Mücadele'nin merkezi hâline geldi. Mustafa Kemal Büyük Millet Meclisi başkanlığına seçilerek Millî Mücadele'nin lideri oldu.

“Mustafa Kemal'in yerinde siz olsaydınız millî bilinci uyandırmak amacıyla neler yapardınız?”

(1) <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-71/mustafa-kemalin-bazinda-ve-minber-gazetesyle-istikis> (30.01.2018)

Doğu Cephesi ve Kâzım Karabekir

İtilaf Devletleri Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti kurmak için harekete geçti. Ermeniler de İtilaf Devletlerine güvenerek 1920 yılı ortalarında Doğu Anadolu'ya girdiler. O günlerde bölgedeki tek düzenli birliğimiz Kâzım Karabekir Paşa'nın komuta ettiği Erzurum'daki 15. Kolordu idi.

Millî Mücadele'nin önde gelen komutanlarından Kâzım Karabekir 1882'de İstanbul'da doğdu. 1905'te Harp Akademisini bitirerek Manastır'a atandı. Birinci Dünya Savaşı'nda çeşitli cephelerde başarıyla görev yaptıktan sonra Kurtuluş Savaşı'nda Doğu Cephesi Komutanlığına getirildi. ⁽¹⁾

Kâzım Karabekir Doğu Anadolu'ya giren Ermenileri başarılı bir taarruzla bugünkü doğu sınırimızın ötesine attı. Bu cephedeki savaş BMM hükûmetinin Ermenistan ile imzaladığı 3 Aralık 1920 tarihli Gümrü Antlaşması'yla sona erdi. Gümrü Antlaşması Ankara hükûmetinin uluslararası alanda kazandığı ilk siyasi başarı olarak tarihe geçti.

"Kâzım Karabekir Paşa, anne babaları Erzurum ve Erzincan bölgelerinde öldürülen iki bin kadar yetim Türk çocuğunu evlat edinmişti. Bunlar, 4-14 yaş arasında çocuklardı. Kâzım Karabekir, çocukları özellikle birer sanat ve meslek sahibi olacak şekilde yetiştiriyordu. Bunlardan bazıları gayet iyi marangozluk öğrenmişti. Güzel resim çizmeyi, çocukça fakat sanatkârca oymalar yapmayı biliyorlardı.

Kâzım Paşa, ceza usulünü kaldırmıştı. Bununla birlikte çocukların kişiliklerinin serbestçe gelişmesini önlemeyecek bir disiplin kurmuştu. Kötü hareketi görülen çocuğu karşısına alıp onunla tek başına konuşurdu. "Paşa Baba"nın bir kenara çekip öğüt verdiği çocuğun bir daha kötü bir şey yaptığı olmazdı.

Çocuklarda en çok göze çarpan şey dürüstlük, doğru sözlülüktü. Bu özellikleri öğütlerle değil içinde yaşadıkları çevreden, havadan almaktaydılar." ⁽²⁾

Yukarıdaki metinden hareketle Kâzım Karabekir'in kişilik özellikleri hakkında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

(1) Bu kitap için yazılmıştır.

(2) Halide Edip Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihani*, s. 256, 257.

Güney Cephesi'nde Kahramanlar

Mondros Ateşkes Anlaşması'nın ardından güney illerimiz önce İngilizlerin daha sonra da Fransızların işgaline uğradı. Adana, Maraş, Antep ve Urfa'ya giren Fransızlar bölgede yaşayan Ermenilerle iş birliği yaptılar. Fransızlar tarafından silahlandırılan Ermenilerin saldırıları üzerine Türk milleti Kuvayimilliyeye birlikleri oluşturarak kendini savundu ve yiğitçe mücadele ederek işgalcileri topraklarından çıkardı.

Güney Cephesi'ndeki kurtuluş mücadelesinde erkeklerin yanında kahraman Türk kadınları da görev üstlenmiştir. Bunlardan biri de Adana'yı işgal eden Fransız kuvvetlerine karşı savaşan Osmaniyeli Tayyar Rahmiye Hanım'dır.

1890'da Osmaniye'de doğan Rahmiye Hanım, Fransızların halka yaptığı zulümler üzerine gönüllülerden kurduğu müfrezesinin başında Millî Mücadele'ye katıldı. Rahmiye Hanım'a atılınca hareketlerinden dolayı Tayyar (uçan) unvanı verildi.

Tayyar Rahmiye Hanım, 1 Temmuz 1920'de Osmaniye'deki Fransız karargâhına müfrezesiyle birlikte taarruz ettiği sırada düşman ateşiyle şehit düştü. Silah arkadaşları onun başlattığı taarruzu zaferle sonuçlandırıp düşman karargâhını ele geçirdiler. Bugün bu vatansever Türk kadınının mezar taşında şu cümleler yazılıdır:

"Yarınlara'nın sahibi ey gençlik,
İyi tanı, ebedî sükûnetle bu mezarda yatana.
Hak için, bayrak için canın feda edip
Armağan etti bize bu mukaddes vatana."⁽¹⁾

Yapınız

Tayyar Rahmiye Hanım'a bir dörtlük ile seslenmek isteseydiniz ona neler söylediniz? Söylemek istediklerinizi yandaki noktalı yerlere yazınız.

.....
.....
.....
.....

(1) turkoloji.eu.edu.tr/ÇUKUROVA/sempozyum/sem_p_1/onder_2.pdf (Düzenlenmiştir.)

(30.01.2018)

Güney Cephesi'ndeki millî kahramanlarımızdan biri de Maraş'ta düşmana ilk kurşunu atarak kurtuluş mücadelesini başlatan Sütçü İmam'dır (1871 - 1922).

Maraş'taki Fransız-Ermeni askerleri 31 Ekim 1919 günü evlerine gitmekte olan Türk kadınlarına saldırdılar. Kadınları korumak isteyen Çakmakçı Sait'i de şehit ettiler. Bunun üzerine Sütçü İmam adıyla bilinen Maraşlı bir vatansever hızla dükkânından çıkararak askerlerden birini öldürdü.

Bu olaydan sonra Sütçü İmam, gündüzleri köy köy dolaşarak düşmana karşı direniş çağrısı yaptı. Geceleri ise şehre inerek düşmana karşı yürütülen mücadeleye yardım etti. Maraş savunmasına katılıp şehrin kurtuluşuna önemli katkılarda bulundu. ⁽¹⁾

Millî Mücadele günlerinde işgale uğrayan güney illerimizden bir diğeri Urfa idi. Urfa'da direniş ruhunu ateşleyen kişi Ali Saip Bey oldu.

1885'te doğan Ali Saip Bey Harp Okulunu bitirdi. 1919 yılında Urfa Jandarma Komutanlığına getirildi. İşgalden sonra şehrin ileri gelenleri ile bir millî teşkilat kurarak Fransızların Urfa'dan atılmasında önemli rol oynadı. Bu katkılarından dolayı Atatürk tarafından kendisine "Ursavaş" soyadı verildi. Ali Saip Ursavaş 1939'da Adana'da vefat etti.

Ali Saip Bey, Fransızlarla girdiği bir çarpışmanın ardından savaş alanını gezerken şu duygulu sözleri söylemiştir:

"Şimdi toprağa serilip kalmış bu bahtsız Fransız delikanlıları ne arıyorlardı burada? Niye geldiler, burada ne işleri vardı? Urfa nere, Paris nere? Neden gelip yaşamlarını burada bıraktı bu genç insanlar. Türk yurdunu ele geçirmek, Türk istiklalini yok etmek için buraya gönderilen bu bahtsızları oymakların ve çevre köylerin savaşçıları öldürmedi. Hayır, onları buraya gönderenler öldürdü." ⁽²⁾

“ Yukarıdaki sözlerinden yola çıkarak Ali Saip Bey'in kişilik özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz? ”

(1) Bu kitap için yazılmıştır.

(2) Abdula Mardanoviç Şamsutdinov, Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi, s. 141.

Millî Mücadele'de Güney Cephesi'nin en şiddetli çarpışmaları Antep'te yaşanmıştır. Şahin Bey, Antep savunması sırasında canını bu vatan uğruna feda eden kahramanlarımızdan biridir.

Asıl adı Mehmet Sait olan Şahin Bey, Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında bulundu. Er olarak katıldığı Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale, Yemen ve Sina cephelerinde savaştı. Gösterdiği başarılarından dolayı subaylığa yükseltildi. Fransızların Antep'i işgal etmesi üzerine Kilis Kuvayımillîye Komutanlığına getirildi. Şahin Bey Kilis-Antep kara yoluna savunma hattı kurarak Fransızların Antep'teki kuvvetlerine destek göndermelerini engelledi.

Fransızlar, Kilis-Antep yolunu açmak için 26 Mart 1920'de Antep'e doğru ilerleyişe geçtiler. Şahin Bey, emrindeki kuvvetiyle üç gün boyunca direndikten sonra şehit düştü. Adına halk tarafından türküler yakılıp ağıtlar söylendi. (1)

Şahin Bey kendisinden Antep yolunu açmasını isteyen Fransız Komutanlığına şu mektubu yazmıştır:

"Kirlî ayaklarınızın bastığı şu toprakların her zerresinde Türk kanı vardır. Her bucağında bir atanın mezarı vardır. Eski zamanlardan beri Türkler bu topraklarda yaşamaktadır. Türk bu topraklara, bu topraklar da Türk'e ısındı, kaydandı. Sadece siz değil bütün dünya bir araya gelse bizi bu topraklardan ayıramaz. Sonra sen, Türk esir yaşamaz, diye duymadın mı? Namus ve hürriyeti için ölüme atılmak bize, ağustos ayı sıcaklığında soğuk su içmekten daha tatlı gelir. Sizler canı kıymetli insanlarsınız. Bize çatmayınız. Bir gün evvel topraklarımızdan savuşup gidiniz. Yoksa kıyarız canınıza." (2)

Mektubunda yazdıklarına bakarak Şahin Bey'in kişilik özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Şahin Bey'in şehit düşmesinden sonra Antep'liler kadın, çocuk, yaşlı demeden kahramanca savaşımaya devam ettiler. Ancak açlık, susuzluk ve cephanesizlik yüzünden 9 Şubat 1921'de teslim olmak zorunda kaldılar.

Biliyor muydunuz?

TBMM düşmana karşı gösterdikleri cesaret ve yiğitlik nedeniyle Antep'e "Gazi", Maraş'a "Kahraman", Urfa'ya ise "Şanlı" unvanlarını verdi.

Güney Cephesi'ndeki mücadeleler Sakarya Zaferi'ne kadar devam etti. Zaferin ardından Fransızlar, Güney Anadolu topraklarında tutunamayacaklarını anladılar. 20 Ekim 1921'de de TBMM hükûmeti ile Ankara Antlaşması'nı imzalayıp işgal altında tuttıkları Adana ve Antep'ten çekildiler.

(1) Bu kitap için yazılmıştır.

(2) <http://sahinbey.meb.gov.tr/www/sahinbey-hakkinda/icerik/5> (Düzenlenmiştir.) (30.01.2018)

Batı Cephesi'nde Savaş

Kurtuluş Savaşı sırasında milletimizin mücadele ettiği işgal güçlerinden biri de Yunanlar idi. Yunanlar 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkardılar. Ardından da Ege'nin iç kesimlerine doğru ilerlemeye başladılar. Böylece Millî Mücadele'mizin Batı Cephesi açılmış oldu.

İzmir'in işgaline karşı ilk tepki gazeteci Hasan Tahsin'den geldi. İzmir'de yayımlanan Hukukubeşer gazetesinin başyazarı Hasan Tahsin 15 Mayıs 1919 sabahı İzmir rıhtımına çıkan Yunan askerlerine ilk kurşunu atarak Millî Mücadele'nin sembol isimlerinden biri oldu. Hasan Tahsin çıkan çatışmada şehit düştü. Ancak onun bu kahramanca hareketi Türk milletinin direniş azmini güçlendirdi. ⁽¹⁾

İzmir'in işgali yurt genelinde düzenlenen mitinglerle protesto edildi. Ege'de de halk Yunanların ve yerli Rumların saldırılarına karşı Kuvayımillîye birlikleri kurdu. Her yaştan eli silah tutan gönüllülerce kurulan bu birliklerin liderliğini Yörük Ali Efe gibi halk kahramanları üstlendi.

Yörük Ali Efe 1895'te Aydın'ın Sultanhisar ilçesinin Kavaklı köyünde doğdu. Ege'deki Yunan işgaline karşı Aydın'da ilk Kuvayımillîye teşkilatını kurarak silahlı mücadeleyi başlattı. Yörük Ali Efe, düzenli ordu kurulana kadar Menderes ve yöresi komutanlığını yaptı. Yaklaşık yirmi ay boyunca düşman kuvvetlerinin Aydın üzerinden doğuya doğru ilerlemesini engelledi. Düzenli ordunun kurulması üzerine savaş tecrübesine sahip grubu ile birlikte BMM ordusuna katıldı.

Yörük Ali Efe, Millî Mücadele'ye katkılarından dolayı TBMM tarafından kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. 23 Eylül 1951'de de vefat etti. ⁽²⁾

Batı Anadolu'daki Yunan ordusunun ilerleyişini ilk zamanlarda Kuvayımillîye birlikleri durdurmaya çalıştı. Kuvayımillîye'nin yetersiz kalması üzerine BMM tarafından Batı Cephesi Komutanlığı adıyla düzenli ordu birlikleri kuruldu. Batı Cephesi Komutanlığına önce Ali Fuat Paşa daha sonra da Albay İsmet Bey atandı.

(1) Bu kitap için yazılmıştır.

(2) http://mabk12.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/09/01/708575/icerikler/yoruk-ali-efe_73509.html?CHK=3c73ccda4c-9c3f099bf612ede8f31a7c (Düzenlenmiştir.) (31.01.2018)

1884'te İzmir'de doğan İsmet İnönü, 1903'te Harp Okulundan, 1906'da da Harp Akademisinden birincilikle mezun oldu. Birinci Dünya Savaşı'nda çeşitli cephelerde bulunduktan sonra Millî Mücadele'nin başlamasıyla birlikte Anadolu'ya geçti. Batı Cephesi Komutanlığına getirildi. Büyük Taarruz'un zaferle noktalanmasının ardından Mudanya Mütarekesi görüşmelerinde ve Lozan Barış Konferansı'nda Türkiye'yi temsil etti. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk başbakanı olan İsmet Paşa, İnönü soyadını aldı. Atatürk'ün ardından seçildiği cumhurbaşkanlığı görevini 1950 yılına kadar sürdürdü. 1973 yılında vefat etti. ⁽¹⁾

Albay İsmet Bey komutasındaki düzenli ordu birlikleri Batı Cephesi'ndeki ilk başarılarını İnönü Savaşlarında kazandı. İnönü zaferleri Türk milletinin TBMM'ye ve düzenli orduya güvenini artırdı. Mustafa Kemal, İsmet Paşa'ya çektiği kutlama telgrafında "Siz orada yalnız düşmanı değil milletin ters giden talihini de yendiniz." ⁽²⁾ diyerek kazanılan zaferlerin önemini vurguladı.

İnönü Savaşlarında geri püskürtülen Yunan Ordusu, 10 Temmuz 1921'de Ankara'ya doğru yeniden hücumla geçti. TBMM Başkanı Mustafa Kemal, güçlü Yunan taarruzu karşısında kayıp vermemek için ordumuzu Sakarya Nehri'nin doğusuna çekti. Bunun üzerine Afyon, Kütahya ve Eskişehir Yunan işgaline uğradı. Bu zor günlerde TBMM tarafından başkomutanlığa getirilen Mustafa Kemal Paşa, Türk milletinin fedakârlıklarıyla ordumuzun eksikliklerini giderdi. Sakarya Meydan Muharebesi 23 Ağustos 1921'de Yunan Ordusunun hücumuyla başladı. 22 gün geceli gündüzlü devam eden bu büyük savaş Türk Ordusunun zaferiyle sonuçlandı.

Sakarya Zaferi yurdun her yerinde büyük coşkuyla kutlandı. TBMM, kazandığı bu zafer nedeniyle Mustafa Kemal Paşa'ya "Mareşal" rütbesini ve "Gazi" unvanını verdi.

Sakarya Zaferi'nin kazanılmasında cephedeki Mehmetçik kadar cephe gerisinde mermi taşıyan insanların da önemli payı vardır. O günlerde İstanbul'dan gizlice ele geçirilen silah ve cephaneler Kastamonu'nun Karadeniz kıyısındaki ilçesi İnebolu'ya oradan da Ankara'ya taşınıyordu. Yandaki haritada görülen ve "İstiklal Yolu" adı verilen bu güzergâhtaki en büyük fedakârlığı kadınlar üstleniyordu. Onlardan biri de Kastamonulu Şerife Bacı idi.

İstiklal Yolu

(1) Andrew Mango, *Atatürk*, s. 625, 626 (Düzenlenmiştir.). (31.01.2018)

(2) Kemal Atatürk, *Nutuk*, s. 394.

Şerife Bacı İnebolu'dan Kastamonu'ya kağınyla cep- hane taşıyordu. Genç kadın bir seferinde kafilesinin geri- sinde kaldı. Buna rağmen sürekli yağan kar altında gece boyunca yoluna devam etti. Cephane yüklü kağınyıyla Kastamonu Kışlası önüne kadar gelebildi. Ancak şehre girmeye gücü yetmedi.

Sabah olduğunda yol kenarında duran kağıny arabasının yanına gelenlerin gördüğü manzara dayanılmazdı. Bu kahraman Türk kadını, yorganını taşıdığı top mermilerinin üzerine örterek kıymetli yükünü korumak istemişti. Kendisi de kollarını açarak yorganın üzerine kapanmış hâlde soğuktan donakalmıştı.

Cemil ve Rifat Çavuşlar gözyaşları dökerek şehit kadının üzerindeki karları süpürüp onu arabadan indirdiler. Tam o anda yorganın altından gelen bir çığlıkla irkildiler. Yorganı kaldırdırınca otlara sarılı top mermileri arasında kundaklı bir kız çocuğuyla karşılaştılar. Annesi top mermileri ıslanmasın ve o donmasın diye kendisini feda etmişti. ⁽¹⁾

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Sakarya Zaferi'ni kazandıktan sonra düşmanı yurttan kesin olarak atmak için harekete geçti. Türk Ordusunu asker sayısı, silah ve cephane bakımından güçlendirerek taarruz hazırlıklarına hız verdi. Bu hazırlıklar sırasında onun en yakın yardımcılarında biri Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa oldu.

Fevzi Paşa 1876'da İstanbul'da dünyaya geldi. Harp Akademisini bitirdikten sonra ordunun çeşitli kademele- rinde görev yaptı. Balkan Savaşlarının ardından katıldığı Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale, Kafkasya ve Suriye Cephelerinde bulundu. Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan sonra bir süre İstanbul'da kalan Fevzi Paşa, 1920 yılının ortalarına doğru Ankara'ya gelerek Millî Mücadele'ye katıldı. İlk meclis hükûmetinde millî savunma bakanlığı görevini yürüttü. Sakarya Meydan Savaşı öncesinde de bakanlıktan ayrılarak genel- kurmay başkanlığı görevini üstlendi.

Sakarya Meydan Savaşı'nda çok değerli hizmetlerde bulundu. Büyük Taarruz'un planlarının hazırlanması ve başarıyla uygulanmasında rol oynadı. Millî Mücadele'ye yaptığı bu katkıları nedeniyle Mustafa Kemal'in teklifi üzerine TBMM tarafından mareşalliğe yükseltildi. ⁽²⁾

(1) Bu kitap için yazılmıştır.

(2) Bu kitap için yazılmıştır.

Başkomutan Mustafa Kemal, hazırlıkların tamamlanmasının ardından 26 Ağustos 1922'de taarruz (saldırı) emrini verdi. 30 Ağustos'ta Yunan birliklerini Dumlupınar'da kuşattı. Tarihe Başkomutanlık Meydan Muharebesi olarak geçen bu savaş Yunan ordusunun ağır yenilgisiyle sonuçlandı. Bundan sonra Mustafa Kemal'in "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!"⁽¹⁾ emrini alan Türk ordusu 9 Eylül'de İzmir'e girdi. Oradan da Boğazlar bölgesine ve İstanbul'a doğru yürüyüşe geçti. Bunun üzerine savaşı göze alamayan İtilaf Devletleri Türk hükûmetine ateşkes teklifinde bulundu.

Bursa'nın Mudanya kasabasında yapılan görüşmeler 11 Ekim 1922'de ateşkes anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlandı. Bu anlaşmayla işgal altındaki Boğazlar bölgesi, İstanbul ve Doğu Trakya savaş yapılmadan kurtarıldı.

Bizler milletimizin geçmişte uğradığı felaketlerden ve gösterdiği fedakârlıklardan ders çıkarmalıyız. Bir yandan da başta Atatürk olmak üzere kahraman atalarımızla gurur duyup onlardan aldığımız güçle kendimize güvenmeliyiz.

“*Millî mücadelenin ülkeniz ve milletimiz için önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?*”

Yapınız

Büyük Taarruz'u gösteren aşağıdaki resim Anıtkabir'deki Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesinden alınmıştır. Resmi inceleyiniz ve alta verilen soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Dumanların arasında koşan askerlerin ortak amacı nedir?
2. Askerin elinde bulunan Türk bayrağı hangi değerleri simgelemektedir?
3. Mustafa Kemal'in en üstte çizilmesinin nedenleri neler olabilir?
4. Resimdeki kişilerden hangisiyle konuşmak ve ona neler söylemek isterdiniz?
5. Sizden resme bir ad vermeniz istenseydi hangi adı verirdiniz?

(1) <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-09/ataturkun-cephelerde-verdigi-dort-emir> (31.01.2018)

2. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda ifadeleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

İstiklal Yolu

etnografya

millî

Antep

Kahraman

Başkomutanlık

egemenlik

şanlı

birleştirici

1. Halk oyunları ..... kültürümüzün bir parçasıdır.
2. TBMM, Millî Mücadele’de gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle Urfa ilimize ..... unvanını vermiştir.
3. Mustafa Kemal ..... Meydan Muharebesi’nin ardından ordu-muza “Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri!” emrini vermiştir.
4. Mustafa Kemal’in millî güçleri tek çatı altında toplaması onun ..... bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.
5. Şahin Bey ..... savunması sırasında şehit düşmüş kahramanlarımızdan biridir.
6. Millî kültürümüzü yansıtan maddî kültür öğeleri ..... müzelerinde sergilenir.
7. Millî Mücadele’de üzerinde silah ve cephanelerin taşındığı İnebolu’dan Anka-ra’ya uzanan yola ..... adı verilmiştir.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanlara “Y” yazınız.

- ( ) 1. Gül yağı, Kahramanmaraş yöremize özgü ürünlerden biridir.
- ( ) 2. Aşık oyunu, günümüzde de yaygın biçimde devam eden çocuk oyunları-nandır.
- ( ) 3. Dügün geleneklerimiz hiçbir değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiştir.
- ( ) 4. Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanıdır.
- ( ) 5. Saklambaç oyunu geçmişte karaguni adıyla anılmıştır.
- ( ) 6. Dalıye iki kişi arasında oynanan bir çocuk oyunudur.
- ( ) 7. Millî Mücadele’nin savaş dönemi Mudanya Ateşkes Antlaşması ile sonuçlanmıştır.
- ( ) 8. Evlerimizde kullandığımız elektrikli aletler millî kültür öğelerimizdendir.
- ( ) 9. Kuvayimillîye birlikleri Batı Cephesi’nde Fransızlara karşı savaşmışlardır.
- ( ) 10. Fevzi Paşa, Millî Mücadele sırasında genelkurmay başkanlığı yapmış ko-mutanlarımızdan biridir.

C. Aşağıda Millî Mücadele'mizle ilgili olaylardan bazıları ve bunların tarihleri karışık olarak verilmiştir. Her bir olayın başındaki kutucuğa ait olduğu tarihin numarasını yazınız.

1. ☐	Başkomutanlık Meydan Muharebesi	1. 15 Mayıs 1919
2. ☐	Büyük Millet Meclisinin açılışı	2. 30 Ekim 1918
3. ☐	İzmir'in işgali	3. 30 Ağustos 1922
4. ☐	Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı	4. 23 Nisan 1920
5. ☐	Büyük Taarruz'un başlaması	5. 19 Mayıs 1919
6. ☐	Mondros Ateşkes Anlaşması	6. 9 Eylül 1922
7. ☐	Mudanya Ateşkes Anlaşması	7. 26 Ağustos 1922
8. ☐	İzmir'in kurtuluşu	8. 11 Ekim 1922

Ç. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi aile tarihi ile ilgili sözlü tarih çalışması sırasında sorulacak sorulardan birisi olamaz?

- A) O dönemde ülkemizin nüfusu ne kadardı? B) Dedemin mesleği ne idi?
C) Almanya'ya hangi yıl gitmiştiniz? D) Nasıl bir evde oturuyordunuz?

2. Aşağıdakilerden hangisi Kurtuluş Savaşı'nda Batı Cephesi'nde faaliyet gösteren millî kahramanlarımızdan biridir?

- A) Ali Saip Bey B) Şahin Bey C) Şerife Bacı D) Yörük Ali Efe

3. Mustafa Kemal'e kazandığı ..... Zaferi nedeniyle TBMM tarafından "mareşal" rütbesi ve "gazi" unvanı verilmiştir.

Verilen cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Çanakkale B) Dumlupınar C) Sakarya D) Trablusgarp

4. "Koyun, keçi ve danaların ön dizlerinde bulunan bir kemik ile oynanır. Bu oyunda yere çizilen bir daire içine kemikler dizilir ve oyuncular ellerindeki kemiklerle daire içindeki kemikleri dışarı çıkarmaya çalışır."

Semih, yukarıdaki sözlerinde Türklerin tarihte yaygın olarak oynadığı oyunlardan birini anlatmaktadır. Bu oyun hangisidir?

- A) Aşık B) Dallye C) Saklambaç D) Topaç

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Tarihi ve kültürel mirasın korunması için yapılması gerekenler neler olmalıdır?
2. Millî Mücadele günlerinde yaşasaydınız vatanımızın kurtuluşu için hangi alanda neler yapmak isterdiniz? Neden?

3

İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Neler Öğreneceğiz?

- Herhangi bir yerin konumunu tarif edeceğiz.
- Yaşadığımız yerin krokisini çizeceğiz.
- Doğal ve beşerî varlıkları ayırt edeceğiz.
- Hava olaylarını gözlemleyip resimli grafiklerle anlatacağiz.
- Yaşadığımız yerin coğrafi özelliklerini tanıyacağız.
- Doğal afetlere hazırlıklı olmayı öğreneceğiz.

Yönleri bilmenin bizlere sağlayacağı faydalar neler olabilir?

Bulduğumuz yeri tarif edebilmek veya bir yeri bulabilmek için yönlerden yararlanırız. Evimizin, okulumuzun veya gideceğimiz bir yerin bulunduğumuz noktaya göre hangi tarafta bulunduğunu da yönleri kullanarak tarif ederiz. Özellikle doğada dolaşırken yön bilgimiz sayesinde gideceğimiz yere kolayca ulaşabilir, kaybolma tehlikesi yaşamayız. İlimizin, bölgemizin, yurdumuzun ve komşularımızın konumunu belirtirken de yönlerden yararlanırız.

KARAGÖZ EVİNİ ARIYOR ⁽¹⁾

Hacivat: Hayrola Karagöz'üm, ne işin var buralarda?

Karagöz: Sorma Hacivat'ım! Evin yolunu şaşırdım.

Hacivat: Senin ev kalenin batısında değil miydi?

Karagöz: Ne kalesi ne çatısı? Benim ev zemindeydi.

Hacivat: Çatı demedim, "batı" dedim "batı".

Karagöz: Batı ne demek Hacivat'ım? Batı ne demek?

Hacivat: Yön demek, yön! Yani güneşin battığı taraf.

Karagöz: Güneşin yattığı taraf öyle mi?

Hacivat: Güneşin yattığı falan yok.

Karagöz: Peki, bir de kalktığı tarafı söyle.

Hacivat: Doğduğu taraf demek istiyorsun.

Karagöz: Evet, onu demek istiyorum.

Hacivat: Doğuyu, batıyı bilersen

diğer yönleri de evini de bulursun.

"Karagöz'e yönleri bulma konusunda yardım etmek isteseydiniz ona hangi önerilerde bulunurdunuz?"

(1) www.nazikaldiz.fevziozbey.k12.tr/FileUpload/op3139/.../karagoz_evini_ariyor (31.01.2018)

Bir yerin bulunduğumuz yere göre konumunu ifade etmek için genellikle doğu, batı, kuzey ve güney yönlerini kullanınız. Bunlara **ana yönler** denir. Bazen de belirtmek istediğimiz yer ana yönlerin gösterdiği doğrultuda olmayabilir. Böyle durumlarda hedef noktanın yönünü tam olarak anlatabilmek için ara yönlerden yararlanınız. Ara yön iki ana yön arasındaki açının tam ortasından geçer ve bu yönlerin adları birleştirilerek ifade edilir. Bunlar kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatıdır.

Yönleri bulmanın çeşitli yöntemleri vardır. Bu yöntemleri kullanarak çevremizdeki bir yerin veya nesnenin kendimize göre hangi yönde bulunduğunu belirleyebiliriz.

Güneşin Konumu

Yönleri bulabilmek için güneşten de yararlanınız. Bunun için sabahleyin ayakta durup sağ kolumuz güneşin doğduğu yöne bakacak şekilde kollarımızı açarız. Bu durumda sağ kolumuz doğu, sol kolumuz batı yönünü gösterir. Yüzümüzü döndüğümüz taraf kuzey yönü, arkamız ise güney yönüdür.

Güneş ile yön bulmanın başka yolları da vardır. Bunların en bilineni çubuk yöntemidir.

Çubuk yönteminde güneşli bir günde yere dikilen çubuğun gölgesi izlenir. Öğle vaktinde çubuğun gölge boyu en kısa seviyededir. Tam bu sırada gölgenin gösterdiği yön kuzeydir. Kuzeyi bulduğumuz zaman yüzümüzü o tarafa dönüp kollarımızı açarak diğer yönleri de kolaylıkla bulabiliriz.

Kutup Yıldızı

Yanımızda her zaman bir pusula olmayabilir. Böyle zamanlarda yön bulabilmek için çeşitli varlıklardan yararlanırız. Bu varlıklardan biri Kutup Yıldızı'dır. Hareket etmeden durduğu için bu yıldız halk arasında Demirkazık da denir. Yüzümüzü Kutup Yıldızı'na döndüğümüzde önümüz kuzeyi, arkamız güneyi, sağımız doğuyu, solumuz ise batıyı gösterir.

Kutup Yıldızı'nı bulabilmek için Büyükayı takımyıldızından yararlanırız. Bu yıldız grubu yedi yıldızdan oluşur. Büyükayı'nın görünümü eğik duran kahve cezvesine benzer.

Büyükayı yıldız grubundaki altıncı yıldızdan yedinci yıldız doğru bir çizgi çizilir. Bu çizgi, iki yıldız arasındaki mesafenin beş katı kadar uzatılır. Çizginin sona erdiği noktada bir yıldız görülecektir. İşte, çevresindekilere göre daha büyük ve daha parlak olan bu yıldız Kutup Yıldızı'dır. Kutup Yıldızı aynı zamanda Küçükayı takımyıldızının birinci yıldızıdır.

Yosunlar

Ormanlık bir bölgede veya açık arazide yön bulmak için ağaçlardan ve taşlardan yararlanılabilir. Çünkü ağaç gövdelerinin, taşların ve kayaların kuzeye bakan tarafı genellikle yosunlarla kaplıdır. Bu durumda yosunlu tarafın kuzey yönünü gösterdiği dikkate alınırsa diğer yönler de kolayca bulunabilir.

Evimizin yakınındaki parkta gövdesinin bir tarafı yosunlarla kaplı bir ağaç gördüm. Yosunlu taraf arkama gelecek şekilde ağacın önünde durarak kollarımı iki yana açtım. Bu durumda hastane sağ tarafıma, okulum ise sol tarafıma düştü. Başka bir deyişle hastane doğuda, okul ise batıda kaldı.

Karıncalar

Doğada gezerken karşılaştığımız karınca yuvaları da yönleri bulmamızda bizlere yardımcı olabilir.

Karıncalar yer altından çıkardıkları toprakları yuvalarının ağzına yığarlar. Bu toprak yığını ağırlıklı olarak yuva girişinin kuzeyinde bulunur. Yuvanın açık olan ağzı ise güney yönüne bakar.

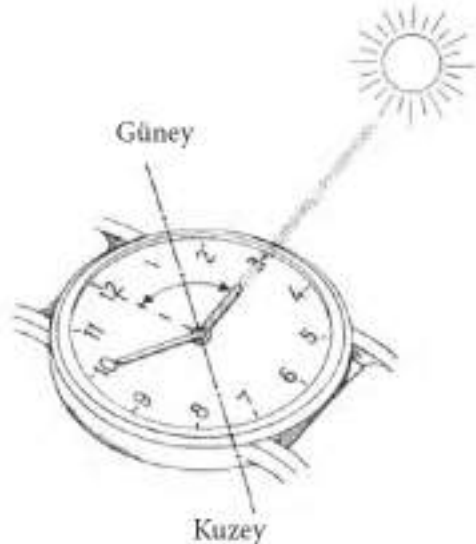
Dışarıda oynarken bir karınca yuvası gördüm. Yuvanın ağzındaki toprağın büyük bölümü bir noktada toplanmıştı. Yüzümü toprağın en fazla olduğu yöne doğru çevirerek kollarımı açtım. Köyümüze uzak bir yerde bulunan sönmüş volkanik dağ önümde, hemen yanımdaki ormanlık alan ise sol kolumun gösterdiği yönde kaldı. Böylece bulunduğum yere göre yanardağ kuzeye, orman ise batıya düşmüş oldu.

Mezarlıklar

Mezarlıklara bakılarak da yön belirlenmesi yapılabilir. Müslüman mezarlıklarında mezarın baş kısmı batı, ayak kısmı doğu yönünü gösterir. Hristiyan mezarlıklarında ise mezarın başı güneye dönüktür.

Saat Yöntemi

Yönümüzü kolumuzdaki saat yardımıyla da bulabiliriz. Bunun için saatimizin akrebi ni güneşin bulunduğu yöne doğru tutmamız yeterli olacaktır. Bu durumda saatin 12 noktası ile akrep arasındaki açının tam ortasından geçtiği varsayılan çizgi, güneyi gösterir. Güney yönüne sırtımızı döndüğümüzde yüzümüz kuzeye bakar. Sağımız doğu, solumuz batı olur.

Pusula

Yönleri en kolay şekilde pusula kullanarak bulabiliriz. Saate benzeyen pusulanın ortasında sağa sola hareket eden bir ibre vardır. Bu ibrenin bir ucu renklidir.

Pusula yatay olarak tutulduğunda renkli uç daima kuzeyi gösterir. Kuzey yönünü belirlediğimizde diğer yönleri kolayca bulabiliriz. Yüzümüzü kuzeye dönersek arka tarafımız güney, sağımız doğu, solumuz batı olur. Yalnız pusula

ile yön belirlerken uyulması gereken birkaç basit kural vardır. Her şeyden önce pusula düz bir zemine konulmalıdır. Ayrıca mıknatıslardan ve metallerden uzak tutulmalıdır.

"Yüzümü pusulanın renkli ucunun gösterdiği yöne yani kuzeye dönünce okulumu arkama almış oldum. Bu durumda okulum bulunduğum yerin güneyinde kaldı."

GPS (Küresel Yer Belirleme Sistemi) Teknolojisi

Günümüzde GPS teknolojisi ile yönleri belirleme artık bir sorun olmaktan çıkmıştır. Dünya yörüngesinde dönen uydular üzerinden çalışan bu teknoloji, GPS alıcısı bulunan cep telefonları aracılığıyla kullanılır.

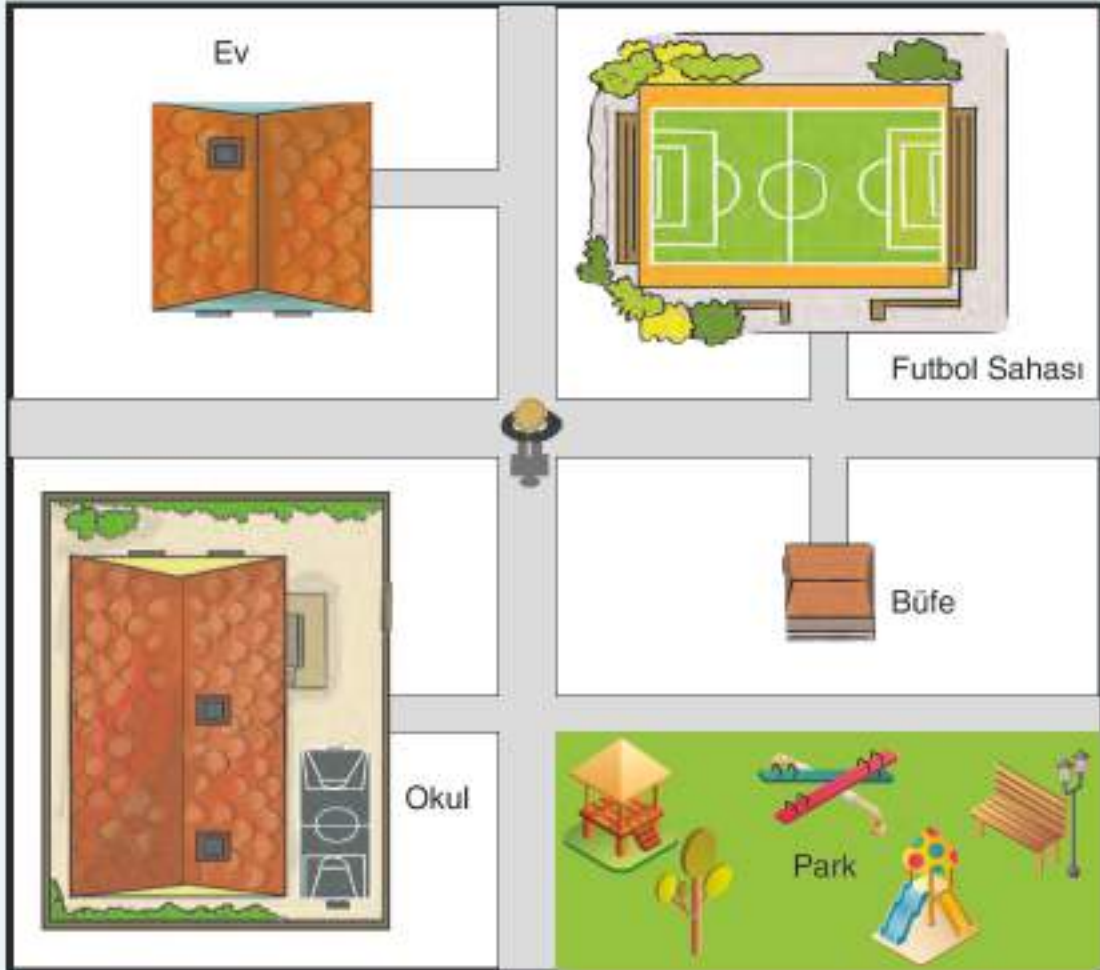
Her yerde ve tüm hava koşullarında çalışabilen GPS teknolojisi kullanıcılarına yer tarifi de yapabilir.

Yapınız

Aşağıda Ender'in tepeden görünüşünü ve durduğu yerde öğle vakti oluşan gölgesini görüyorsunuz. Gölgesinden hareketle Ender'in çevresindeki mekânlara gitmek için hangi yönlerde ilerlemesi gerektiğini belirleyiniz. Elde ettiğiniz sonuçlara göre cümlelerdeki noktalı yerleri doldurunuz.

1. Ender futbol sahasına gitmek için önce ....., daha sonra da ..... yönünde ilerlemelidir.
2. Ender okula gitmek için önce ....., daha sonra da ..... yönünde ilerlemelidir.
3. Ender büfeye gitmek için önce ....., daha sonra da ..... yönünde ilerlemelidir.
4. Ender eve gitmek için önce ....., daha sonra da ..... yönünde ilerlemelidir.

YER TARİFİ YAPALIM.

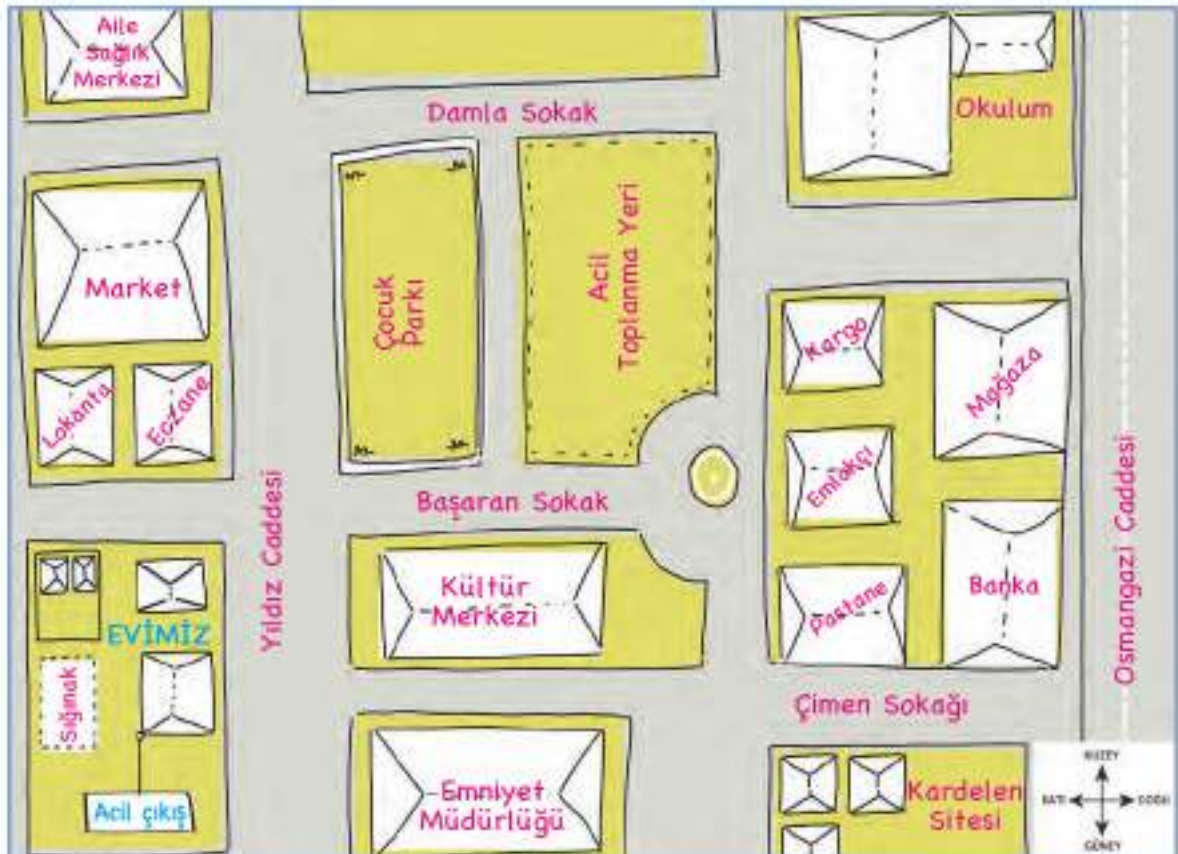

Havadaki bir kuşun mu yoksa yerdeki bir kedinin mi gördüğü alan daha geniştir?

Yolda yürüyen kişinin bulunduğu sokağı veya mahalleyi bütünüyle görebilmesi zordur. Çünkü etrafında binalar, duvarlar, ağaçlar ve yokuşlar olabileceği için kişi bulunduğu bölgenin yalnızca küçük bir kısmını görür. Oysa mahalleye bir kuş gibi gökyüzünden bakabilirse mahallesinin tümünü görebilir.

Evimizin veya okulumuzun bulunduğu yeri tarif ederken yönlerin yanı sıra birtakım nesnelere ve mekânları da kullanırız. Örneğin evimizin çevresinde okul, cami, postane, banka, çocuk parkı gibi ayırt edici yerler bulunabilir. Arkadaşımıza veya bir yakınımıza evimizin konumuyla ilgili bilgi verirken çevremizdeki bu unsurlardan söz ederiz. Böylece oturduğumuz yeri kolayca tarif edebiliriz.

Bu yıl doğum günü kutlamama sınıf arkadaşlarımı da çağırımı Bazı arkadaşlarım evimizin yerini bilmiyordu. Bunun üzerine or eğer okulumuzun önünde buluşacak olurlarsa oradan evimizi ko ca bulabileceklerini söyledim. Daha sonra da bir kâğıda okul ile ev arasındaki yolu gösteren aşağıdaki krokiyi çizdim.

Krokiler herhangi bir yeri basit ve anlaşılır şekilde tarif etmeye yarayan kuşbakışı çizimlerdir. Bu tür çizimleri inceleyerek okulumuzun çevresini, mahallemizi, yaşadığımız şehri veya köyümüzü daha yakından tanıyabiliriz. Aradığımız bir adresi bulabilmek için de krokiden yararlanırız. Aynı şekilde okulumuzda sınıfımızın, evimizde ise odamızın veya mutfağımızın konumunu çizeceğimiz bir kroki ile gösterebiliriz.

Günümüzde resmî kurumlar, şirketler, iş yerleri internet sitelerinde adres bilgilerinin yanı sıra konumlarını gösteren bir krokiye de yer verirler. Böylece insanların kendilerine daha rahat ulaşmalarını sağlarlar.

Krokilerde gerçek uzunlukların ne kadar küçültüldüğü belli değildir. Krokisi çizilecek yerdeki cisimlerin boyutu, ölçüm yapılmadan göz kararı ile çizilir. Bu nedenle krokiye ölçek konulmaz. Krokilerde genellikle dikdörtgen, kare, daire ve üçgen gibi çizimi kolay şekiller kullanılır. Diğer yandan çizimi yapılacak yerde görülen her şeyin çizilmesine ve bunların boyanmasına gerek yoktur. Önemli noktaların çizilerek isimlerinin yazılması yeterlidir. İstenirse krokinin bir köşesine kuzey-güney yönlerini gösteren bir ok eklenebilir.

Yapınız

Evinizin bulunduğu mahallede herkes tarafından bilinen belli yerler vardır. Okul, market, banka şubesi veya tarihî bir yapı bu tür yerlerdendir. Şimdi bunlardan birini seçiniz ve seçtiğiniz yerden evinize gelecek birine yardım etmek amacıyla bir kroki çiziniz. Krokinizde mahallenizdeki varsa acil toplanma ve sığınak yerini, evinizin acil çıkış kapısını göstermeyi unutmayınız.

ÇEVREMİZDE NELER VAR?

Aşağıdaki fotoğrafları iki gruba ayırmanız istenseydi nasıl bir gruplandırma yapardınız? Neden?

Yağmur, yukarıdaki fotoğrafları inceledikten sonra iki gruba ayırdı. Neden böyle yaptığını da şu sözlerle açıkladı: "Ben 1, 4 ve 5 numaralı fotoğrafları birinci grupta; 2, 3 ve 6 numaralı fotoğrafları ise ikinci grupta topladım. Çünkü birinci grupta topladığım fotoğraflarda yalnızca doğal unsurlar görülüyor. İkinci gruptaki fotoğraflarda ise doğal unsurların yanı sıra insanların meydana getirdikleri beşerî unsurlar da yer alıyor.

Çevremize baktığımızda çeşitli beşerî unsurlarla karşılaşırız. Evler, fabrikalar, yollar, oyun parkları, köprüler ve otomobiller yaşadığımız yerde görebileceğimiz başlıca beşerî unsurlardır. Beşerî unsurların ortak özelliği, insan aklının ve emeğinin ürünleri olmasıdır.

Çevremizde beşerî unsurların yanı sıra doğal unsurlar da vardır. Doğal unsurlar, doğada kendiliğinden bulunur. Bunların oluşumunda insanların herhangi bir etkisi yoktur. Denizler, göller, akarsular, hava, toprak, bitkiler ve hayvanlar çevremizdeki başlıca doğal unsurlardır. Dağ, ova, plato, vadi, ada, yarımada, körfez ve burun gibi yeryüzü şekilleri de doğal unsurlar arasında sayılabilir.

Yapınız

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinde geçen beşerî ve doğal unsurların neler olduğunu metnin sonunda verilen noktalı yerlere yazınız.

Mayıs ayının ilk günleriydi. Baharın gelişiyle birlikte ağaçlar canlanmaya başlamıştı. Odamın penceresini açmış dışarıyı seyrederken apartmanımızın bahçesindeki vişne ağacının dallarının kıpırdadığını fark ettim.

Dikkatli bakınca iki serçenin bahçemizdeki vişne ağacına yuva yapmaya çalıştığını gördüm. Manzara etkileyiciydi. Hemen kalemi, defterimi alıp gördüklerimi yazmaya başladım. Gözlemlerimi öğretmenim ve arkadaşlarımla da paylaşmalıydım.

Çalışkan serçeler yuvanın yapımını birkaç günde tamamladı. Sonraki günlerde serçelerden biri yuvaya oturdu ve bir daha da kalkmadı. Onun bir anne adayı olduğundan emindim. Yumurtlamıştı ve şimdi de sabırla yavrularının yumurtadan çıkacağı günü bekliyordu.

Günler sonra bir sabah kalktığımda serçeleri telaş içinde gördüm. Biri yuvada beklerken diğeri dışarı çıkıyor, yuvaya her gelişinde ağzında bir şeyler getiriyordu. Anlaşılan yavrular yumurtadan çıkmıştı.

Çok geçmeden ağızlarını açmış yiyecek bekleyen yavruları gördüm. Böylece yanılmadığımı anladım.

Serçe yavruları oldukça hızlı büyüyordu. Bir gün minik serçelerin yuvada kanat çırttığını gördüm. Yavrular uçuşu denemesi yapıyordu. Anne ve baba serçe ise cıvıldaşarak sanki yavrularını cesaretlendiriyorlardı. Nihayet anne serçenin havalanmasıyla birlikte yavrudan biri kendini boşluğa bırakıp park hâlindeki bir otomobilin üzerine kondu. Kısa bir dinlenmeden sonra yeniden uçmaya başladı. Ardından diğer yavru da onların peşinden kanat çırpılarak yuvadan ayrıldı. Gördüklerime inanamıyordum. Bebek serçeler büyümüş, anne babalarıyla beraber dolaşmaya çıkmışlardı.

Vişne ağacındaki sevimli serçeler hayatıma renk kattı. Onları tanıdıktan sonra kuşlara ve doğaya olan sevgimin daha da arttığını hissettim. Böylece doğadaki varlıklara ve doğal çevreye duyarlı olmamız gerektiğini daha iyi anladım. (1)

Doğal Unsurlar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Beşerî Unsurlar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

“ Evinizden okulunuza giderken gördüklerinizi dıştınıtınız. Bunlardan hangileri doğal, hangileri beşerî unsurdur? Neden? ”

(1) Bu kitap için yazılmıştır.

HAVA DURUMU

Televizyonlarda yayımlanan hava durumu haberlerini izliyor musunuz? Neden?

İnsanların günlük hayatlarında yakından takip ettikleri konulardan biri de hava durumudur. Çünkü hava olaylarını önceden bilmenin önemli faydaları vardır. Örneğin kar yağacağını öğrenen bir sürücü, yola çıkmaktan vazgeçer veya otomobilinde zincir bulundurarak gerekli önlemleri alır. Hava durumu haberlerinde don olayının yaşanacağını duyan bir çiftçi de ona göre tedbirler alır. Aynı şekilde havanın rüzgârlı, denizin dalgalı olacağını bilen bir balıkçı da ava çıkışını erteleyerek önlemini alır.

Hava, atmosferi meydana getiren ve içinde çeşitli gazların bulunduğu maddedir. Havada meydana gelen ısınma, soğuma, rüzgâr, yağış, sis gibi değişimlere **hava olayları** denir. Hava olayları birkaç saat içinde değişebileceği gibi bazen bir hafta boyunca süreklilik de gösterebilir.

Yaşadığınız yerde hava bazen güneşli, bazen parçalı bulutlu, bazen sisli olabildiği gibi bazen yağmur, kar veya dolu yağabilir. Havanın rüzgârlı olduğu günler gibi rüzgârsız olduğu günler de vardır. Hava sıcaklığı yaz mevsiminde yükselirken kışın düşer.

Yapınız

Aşağıdaki diyagramda bir yerin hava durumunda iki gün boyunca yaşanan değişiklikler sembollerle anlatılmıştır. Şekli inceleyiniz ve sembollerin sıralanışından hareketle söz konusu yerin hava durumu hakkında bilgi veriniz. Daha sonra siz de yaşadığınız yerin son iki günlük hava durumunu benzer bir diyagram çizerek anlatınız.

Merhaba. Adım Rüzgâr. Bolu'da yaşıyorum. Geçtiğimiz iki hafta boyunca yaşadığımız yerde hava olaylarını gözlemledim. Gözlemlerimde gün boyunca yaşanan hava olaylarının en etkili olanını esas aldım. Ayrıca hava sıcaklığını ölçmek için evimizin balkonuna bir termometre koydum. Okuldan eve gelir gelmez gördüğüm değeri o günün sıcaklık derecesi olarak defterime kaydettim.

Çalışmalarımı tamamladıktan sonra defterime not ettiğim günlük hava olaylarını ve sıcaklık değerlerini resimli tablo ve grafikte gösterdim.

Hava Durumu Tablosu

	1. Hafta (Hava olayı ve sıcaklık °C)		2. Hafta (Hava olayı ve sıcaklık °C)	
	Pazartesi		14	
Salı		15		-4
Çarşamba		12		3
Perşembe		9		8
Cuma		8		11
Cumartesi		8		10
Pazar		7		13

Gün Sayısı

Resimli Hava Olayları Grafiği

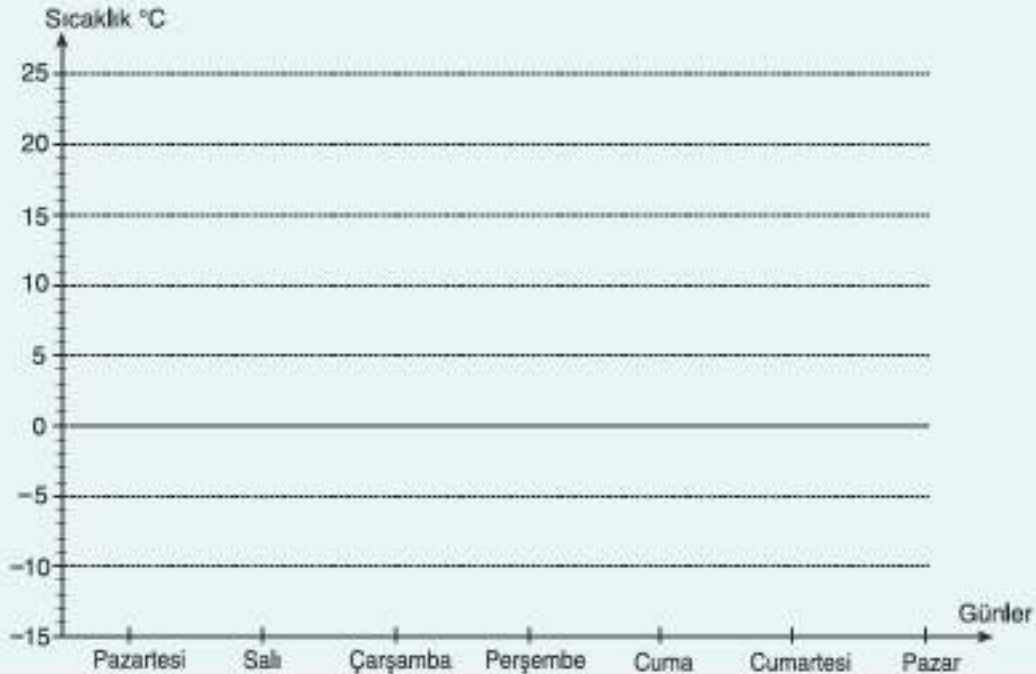
Yapınız

Yandaki tabloda belli başlı hava olayları yazılı olarak ifade edilmiştir. Bu hava olaylarından her birinin karşısındaki boşluğa, o hava olayıyla ilgili kendi sembolünüzü çizin. Daha sonra bir hafta boyunca yaşadığınız yerde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyiniz. Ayrıca balkonunuza ya da pencerenizin önüne bir termometre koyarak sabahları okula gitmeden mevcut sıcaklık değerini ölçünüz. Gözlemlediğiniz hava olaylarına ait sembollerini aşağıdaki tablo üzerine çizin. Ölçümlerinizi sonucunda elde ettiğiniz günlük sıcaklık değerlerini de yine aynı tabloya yazınız.

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar
Hava Olayı							
Sıcaklık °C							

Hava Durumu	Sembolü
Güneşli	
Rüzgârlı	
Yağmurlu	
Kar Yağışlı	
Parçalı Bulutlu	
Çok Bulutlu	

Yukarıdaki tabloya yazdığınız sıcaklık değerlerinden yararlanarak yaşadığınız yerin sıcaklık grafiğini çizin.

Televizyonda hava durumunu sunan uzmanlar bir veya kaç gün sonra yaşanacak hava olaylarını nereden biliyor olabilirler?

Bu sorunun cevabını Rüzgâr da merak ediyor olmalı ki aynı soruyu babasına sordu. Babası da ona şu cevabı verdi:

"Her gün televizyonda hava durumu tahminlerini izliyoruz. Bu hava tahminleri ülkemizde Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılıyor. Televizyon kanalları ve diğer basın yayın organları da hava durumu ile ilgili bilgileri bu kurumdan alıyor."

Rüzgâr, babasının bu açıklaması üzerine Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü hakkında genel ağ üzerinden araştırma yaptı. Araştırmasının sonucunda şu bilgilere ulaştı:

Meteoroloji, atmosferde meydana gelen hava olaylarının oluşumunu ve değişimini inceleyen bilim dalıdır. Ülkemizde bu alandaki çalışmalar Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür. Kurumda çalışan uzmanlar çeşitli aletlerle havanın sıcaklık, nem ve basınç değerlerini ölçerler. Elde ettikleri veriler yardımıyla da hava tahminlerinde bulunurlar. Tahminler günlük, üç günlük ve bir haftalık süreler için yapılır.

Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün başlıca görevleri şunlardır:

- Kamuoyunun ihtiyaç duyduğu meteorolojik bilgi ve tahminleri hazırlamak
- Türk hava sahasında uçan yerli ve yabancı hava araçlarına meteorolojik bilgi desteği vermek
- Tarımsal faaliyetlerde bulunanlara yardımcı olmak
- Hava olaylarından kaynaklanabilecek doğal afetlere karşı halkı ve yetkilileri uyarmak

Sizce Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün verdiği bilgiler başka hangi amaçlarla kullanılabilir?

YAŞADIĞIM YER

Haritalar olmasaydı neleri yapmakta zorlanırdık? Neden?

Haritalar insanların günlük yaşamlarında kullandıkları önemli araçlardır.

Aşağıda ülkemizdeki illerin dağılışını gösteren bir Türkiye siyasi haritası verilmiştir. Haritayı inceleyerek yaşadığınız yerin bağlı olduğu ili bulunuz.

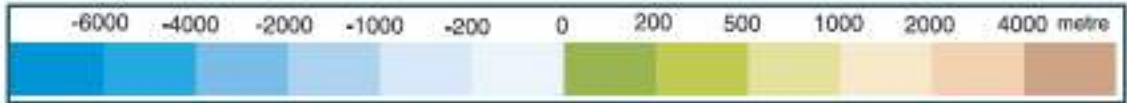

Kübra ve arkadaşları öğretmenleriyle coğrafya atlasındaki Türkiye siyasi haritasını incelediler. Harita üzerinde önce yaşadıkları yer olan Çarşamba ilçesinin bağlı bulunduğu Samsun'u gösterdiler. Ardından da ayrıntılı bir harita bularak akıllı tahtada Çarşamba ilçesiyle birlikte Samsun'a bağlı diğer ilçelerin merkezlerini ve sınırlarını tespit ettiler. Çarşamba'nın doğuda Terme ve Salıpazarı, batıda Tekkeköy, güneyde Ayvacık ilçeleri, kuzeyde ise Karadeniz ile komşu olduğunu gördüler.

Siyasi haritalar gibi yaygın olarak kullanılan bir başka harita türü de fiziki haritalardır. Bu haritalar yeryüzündeki kabartı ve çukurlukları göstermekte kullanılır. Fiziki haritalarda yükseltiler koyu yeşilden kahverengiye, derinlikler ise açık maviden koyu maviye doğru değişen renk tonlarıyla ifade edilir. Fiziki haritalardaki renklerin kesin olarak hangi değere karşılık geldiği haritaların sağ alt köşesinde yer alan renk basamaklarına bakılarak bulunabilir.

Kübra

Fiziki haritada yaşadığımız yerin koyu yeşil renk ile boyanmış olduğunu gördük. Arkadaşlarımla haritanın sağ alt köşesindeki renk basamaklarını incelediğimizde bu rengin sıfırdan iki yüz metreye kadar olan yükseklikleri ifade ettiğini öğrendik. Demek ki Çarşamba ve çevresinde deniz seviyesine göre yükseklik iki yüz metreden daha azdı.

İlçemizin doğusuna, batısına ve güneyine doğru gidildikçe yeşil renk önce sarıya sonra kahverengiye dönüşüyordu. Bunun da nedeni Orta Karadeniz Bölümü'nde doğu-batı doğrultusunda uzanan Canik Dağlarıydı.

Türkiye fiziki haritasında Çarşamba'yı incelerken ilçemiz üzerinden geçen mavi çizgi dikkatimizi çekti. İç bölgelerden gelen aynı renkteki ince çizgilerin birleşmesiyle kalınlaşan bu çizgi, ilçemizin kuzeyindeki Karadeniz'de son buluyordu. Yanındaki yazıyı okuyunca bunun Çarşamba Ovası'nı sulayıp Karadeniz'e dökülen Yeşilirmak olduğunu anladık.

“ Türkiye fiziki haritası üzerinde yaşadığımız yeri incelediğinizde hangi renklerin bulunduğunu görüyorsunuz? Bu renklerden yola çıkarak yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz? ”

Çarşamba'yı Sel Aldı

Çarşamba'yı sel aldı,
Bir yar sevdim el aldı
Keşke sevmez olaydım,
Elim koynumda kaldı

Çarşamba yazıları,
Körpedir kuzuları
Allah alnıma yazmış,
Bu kara yazıları

A dağlar ulu dağlar
Yarım gurbette ağlar.
Yari güzel olanlar
Hem ah çeker hem ağlar.

Anonim
Kaynak Kişi
Nejat BUHARA
Yöre: Samsun/Çarşamba

Çarşamba ve çevresinin yer şekilleri bu bölgedeki nüfus özelliklerini de belirlemiştir. Çarşamba kendisiyle benzer yer şekillerine sahip Bafra ile birlikte merkezdeki ilçeleri dışında Samsun'un en fazla nüfusa sahip iki ilçesinden biridir. Çarşamba bu özelliğini tarıma ve yerleşmeye uygun geniş düzlüklere sahip olmasına borçludur. İlimizin iç bölgelerine doğru gidildikçe elverişli yer şekilleri yerini dağlık ve engebeli arazilere bırakır. Bu nedenle iç bölgelerde kalan ilçelerimizin nüfusu Çarşamba ile karşılaştırılmayacak kadar azdır.

Harita incelememizi tamamladıktan sonra öğretmenimiz, Çarşamba'nın coğrafi özelliklerini anlatan bir türkümüz olduğunu söyledi. Aklımıza hemen "Çarşamba'yı Sel Aldı" türküsü geldi. Yanda bu türkünün sözlerini görüyorsunuz.

• Yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri hakkında bilgi veren hikâye, efsane, şiir, türkü vb. eserler var mıdır? Varsa bunlara hangi örnekleri verebilirsiniz?

• Yukarıdaki türküde Çarşamba'nın hangi coğrafi özelliklerinden söz edilmektedir?

Bir süre önce işlediğiniz "Kültür ve Miras" adlı üniteyi ladiniz mi? O ünitedeki "Millî Kültür Öğelerimiz" başlığı altı da ailemizde ve çevremizde var olan kültürel değerlerimizi öğrenmiştik.

Millî kültürümüz içinde destanlarımız, türkü ve şiirlerimiz önemli yer tutar. Bu eserlerde insanımız acı tatlı anılarını, duygularını, gelenek ve göreneklerini dile getirir. Aynı zamanda yaşadığı bölgenin yer şekillerini, bitki örtüsünü, iklimini ve diğer coğrafi özelliklerini anlatır.

Aşağıda, Erzurum'a bağlı Oltu ilçesinin bazı coğrafi özelliklerini yansıtan bir şiir görüyorsunuz. Şiiri okuyunuz ve Oltu'nun coğrafi özelliklerini anlatan dizelerin altını çiziniz.

Oltu Destanı

Çıktım kalesine göründü bağlar,
Cana can katıyor yazı Oltu'nun.
Serviler dibinden deresi çağlar,
Yıkanır ördeği kazı Oltu'nun.

Yelleri etrafa koku dağıtır,
Has bahçesi sanki İrem Bağı'dır,
Bu şen kasabanın Maden Çağı'dır,
Tanınmış kömürü, tuzu Oltu'nun.

Doğusundan dağlar değer semaya,
Güney Narman, kuzey şanlı Balkaya,
Batıda rastlanır biraz ovaya,
Meşhurdur Vakıflar Düzü Oltu'nun.

Asarıatika kalesi vardır,
Selçuk Türklerinden bir yadigârdır,
Ne yazık bu yerde arazi dardır,
Toprağa geçmiyor sözü Oltu'nun.

Şeref GÜRBÜZ

- “
- Şiirden hareketle Oltu'nun coğrafi özellikleri ve yeryüzü şekilleriyle ilgili olarak hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?
  - Şiirde Oltu'nun hangi doğal kaynaklarından söz edilmektedir?
- ”

Ülkemizin coğrafi özelliklerini tanımamızda şiirlerin ve türkülerin yanı sıra efsanelerin de önemli katkıları vardır. Aşağıda bunlardan biri olan Gülek Boğazı Efsanesi'ni görüyorsunuz.

Gülek Boğazı

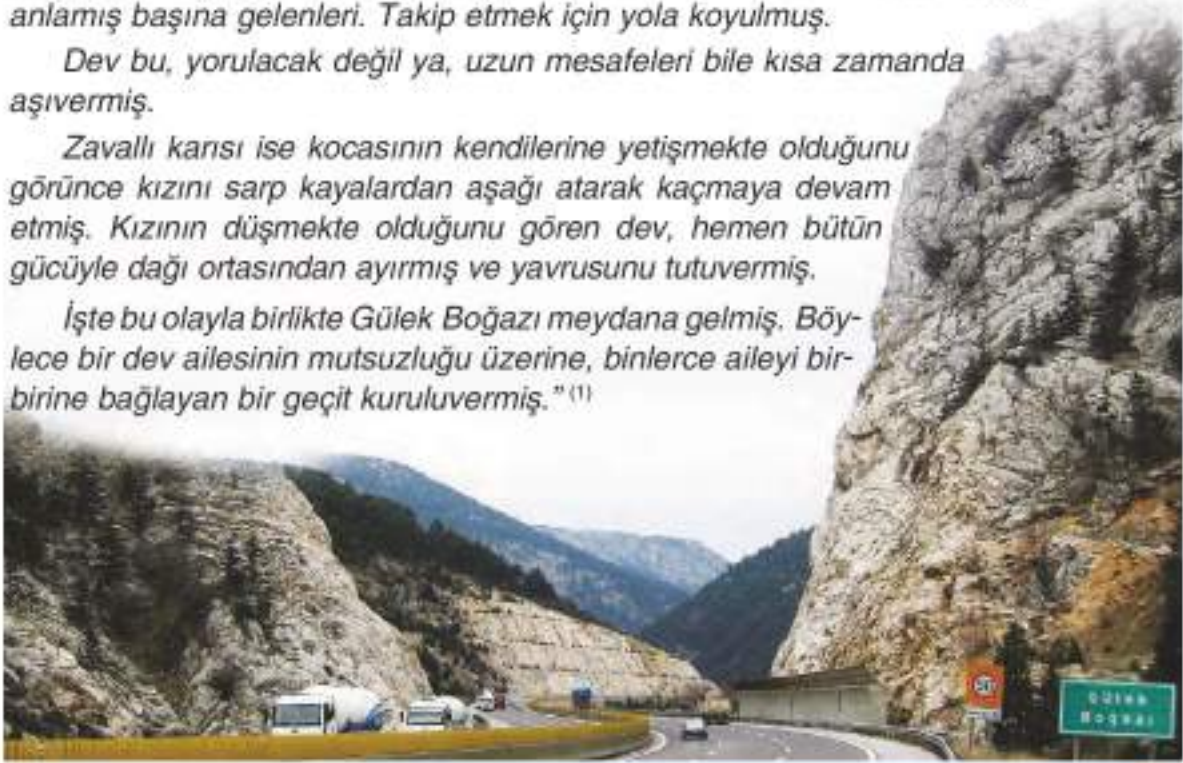
"Vaktiyle Toros Dağları geçit vermezmiş. İnsanlar İç Anadolu'dan Akdeniz sahillerine inebilmek için tepelerden geçmek zorunda imişler. Ama bir gün Toroslarda yaşayan bir dev istemeden, bilmeden insanlara yardım edivermiş,

Bu dev, ailesi ile birlikte Torosların güney eteklerinde oturmuş. Ne olmuşsa olmuş, bir gün dev ile karısı kavga etmişler. Bu duruma kızan devin karısı, kızını aldığı gibi kaçıp gitmiş. Dev eve gelmiş, bakmış ki evde kimsecikler yok. Hemen anlamış başına gelenleri. Takip etmek için yola koyulmuş.

Dev bu, yorulacak değil ya, uzun mesafeleri bile kısa zamanda aşivermiş.

Zavallı karısı ise kocasının kendilerine yetişmekte olduğunu görünce kızını sarp kayalardan aşağı atarak kaçmaya devam etmiş. Kızının düşmekte olduğunu gören dev, hemen bütün gücüyle dağı ortasından ayırmış ve yavrusunu tutuvermiş.

İşte bu olayla birlikte Gülek Boğazı meydana gelmiş. Böylece bir dev ailesinin mutsuzluğu üzerine, binlerce aileyi birbirine bağlayan bir geçit kuruluvermiş."⁽¹⁾

Efsanede anlatılan olayın geçtiği yerin coğrafi özellikleriyle ilgili olarak hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

Ülkemizin farklı yerlerinin coğrafi özelliklerini anlatan edebî ürünlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?

Yapınız

Sınıfınızda gruplar oluşturarak her grubun yaşadığınız yerin coğrafi özelliklerini anlatan bir şiir, hikâye, destan veya efsane seçmesini sağlayınız. Grubunuzun seçtiği edebî ürünle ilgili kapsamlı bir araştırma yapınız. Çalışmanızı tamamladıktan sonra edindiğiniz bilgileri grup sözcüleriniz aracılığıyla arkadaşlarınıza sununuz.

(1) Saim SAKAOĞLU, 101 Anadolu Efsanesi, s. 195-196 (Sadoleştirilmiştir.)

DOĞAL AFETLERE HAZIR OLALIM.

Yaşadığımız yerde canlılar için tehlikeli olabilecek hangi doğa olayları görülüyor?

Yeryüzünde veya gökyüzünde meydana gelen doğa olaylar bazıları canlılar için zararlı olabilir. İnsanlar ve diğer canlılar üzeri zararlı etkilere yol açan bu doğa olaylarına doğal afetler denir.

Dünyada doğa olaylarının yol açtığı çeşitli doğal afetler yaşanır. Deprem, fırtına, çığ, heyelan, sel baskını ve yıldırım düşmesi ile dolu ve don olayları ülkemizde en fazla görülen doğal afetlerdendir.

Yapınız

Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Yukarıdaki fotoğraflarda hangi doğal afetleri görüyorsunuz?
2. Yaşadığınız yerde bu doğal afetlerin hangileriyle karşılaşıyorsunuz?
3. Yaşadığınız yerde fotoğraflarda görülenler dışında başka doğal afetler yaşanıyor mu? Yaşanıyorsa bu doğal afetler hangileridir?

Benim adım Eda. Yaşadığım şehir olan Trabzon'da ve çevresinde en fazla meydana gelen doğal afet heyelandır.

Heyelan, bir toprak parçasının kayarak yer değiştirmesidir. Zeminde kaya veya kaygan kil tabakası bulunan toprak parçası yağmur sularını emerek ağırlaşır. Daha sonra da kayganlaşmanın ve eğimin etkisiyle bulunduğu yerde tutunamayıp aşağıya doğru kayar.

Heyelan genellikle yağışlı mevsimlerde görülür. Bu afet sırasında bazen can ve mal kayıpları yaşanır. Evler ve yollar kullanılamaz hâle gelebilir. Toprak kaymasını önlemek ve bunun zararlarından korunmak için ağaçlandırmaya önem verilmelidir. Ayrıca kayma tehlikesi olan yerlere evler yapılmamalıdır.

Heyelan yurdumuzun hangi bölgelerinde meydana gelebilir? Neden? Sizin yaşadığınız bölgede de heyelan oluyor mu? Neden?

Merhaba, ben Özcan. Bingöl'de yaşıyorum. Bingöl'de görülen başlıca doğal afet çığ düşmesidir. Çığ, eğimli dağ yamaçlarında biriken karın kütleler hâlinde koparak aşağıya doğru düşmesidir. Hızla yuvarlanan kar kütleleri yuvarlandıkça büyür ve yolu üzerindeki her şeyi kar altında bırakır. Çığ, bir kez başladıktan sonra durdurulamaz.

Çığın zararlarından korunmak için kar yağışının fazla olduğu eğimli araziler ağaçlandırılmalıdır. Çığ tehlikesi olan yerlerde perdeleme yapılmalıdır. Buralardan geçerken gürültü çıkarıcı hareketlerden kaçınılmalıdır. Kayak gibi kış sporları güvenli yerlerde yapılmalıdır. Ayrıca yerleşmeler kurulurken çığ alanlarından uzak durulmalıdır.

Çığ tehlikesinden korunmak için neler yapılmalıdır?

Merhaba, ben Büşra. Ülkemizde görülen önemli doğal afetlerden biri sel baskınıdır. Yaşadığım yer olan Rize ve çevresi ülkemizin en fazla yağış alan yeridir. Yağışlar yıl boyunca devam ettiğinden bölgemiz her mevsimde sel tehlikesiyle karşı karşıyadır. Özellikle ilkbahar aylarında karların erimeye başlamasıyla birlikte sel baskınlarında artış görülür.

Sel baskınlarını önlemek için özellikle doğal çevreye duyarlı olunmalıdır. Bu amaçla doğal bitki örtüsü özellikle de ormanlar korunmalı, dik yamaçlar teraslanarak eğim azaltılmalı ve akarsu kenarlarına yerleşmeler kurulmamalıdır. Ayrıca, akarsu yataklarına setler ve barajlar yapılarak suyun akışı kontrol altına alınmalıdır.

“

İnsanlar hangi hareketleriyle selin bir doğal afete dönüşmesine yol açabilir?

”

Merhaba, ben Arda. Antalya'nın deniz kıyısındaki ilçesi Demre'de yaşıyorum. İlimizin deniz kıyısındaki ilçelerinde en fazla görülen hava olayı fırtınadır. Fırtınalar, farklı sıcaklıktaki hava kütlelerinin çarpışmasıyla oluşan ve saatteki hızı 100-110 km'yi bulan şiddetli rüzgârlardır. Bazen bu fırtınalar kuvvetli yağmurları beraberinde getirerek sel baskınlarına yol açabilir.

Fırtınanın etkisiyle ağaçlar, trafik ışıkları, anten sistemleri ve elektrik direkleri devrilir. Balıkçı ve tur tekneleri alabora olur veya kıyıya sürüklenir. Ulaşım ve haberleşme faaliyetleri kesintiye uğrar. Fırtına, çatılardaki güneş enerjisi sistemlerini ve seraların örtülerini sökerek maddi kayıplara yol açarken can güvenliğini de tehlikeye düşürür.

Fırtınanın zararlarından korunmak için her şeyden önce yapıların sağlam inşa edilmesi gerekir. Diğer yandan erken uyarı sistemleri kurularak ve acil durum planları yapılarak yaklaşan kuvvetli fırtınalara karşı önlemler alınmalıdır.

“

Fırtınalardan korunmak için neler yapılmalıdır?

”

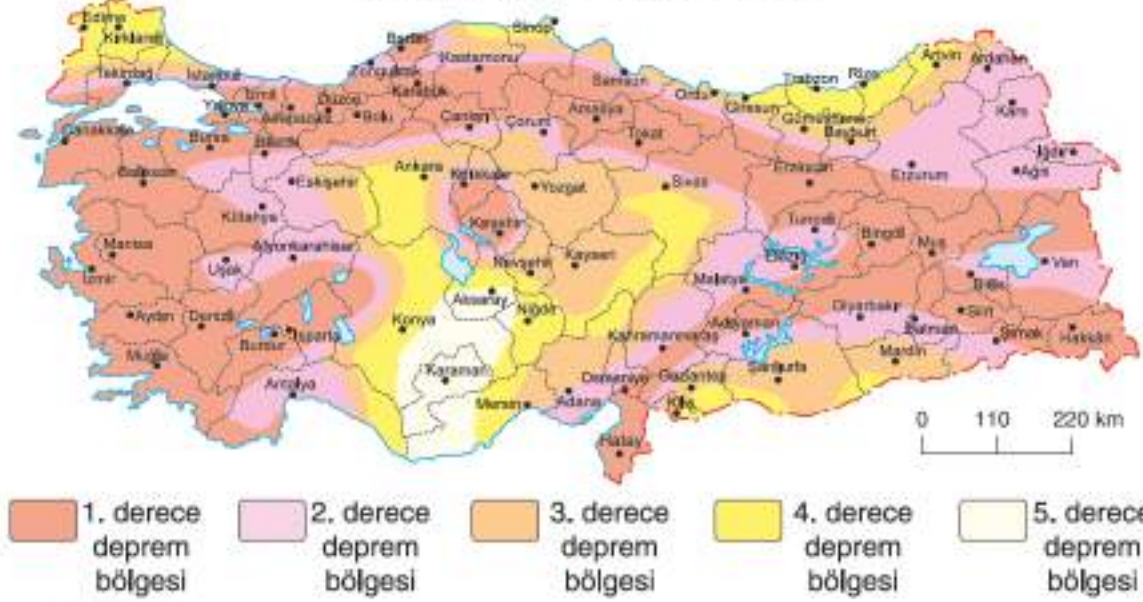
Ülkemizde en fazla can ve mal kayıplarına neden olan doğal afet depremdir.

Yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi sonucu aniden ortaya çıkan sarsıntılara **deprem** denir. Depremin yeri, zamanı ve büyüklüğü önceden bilinmemektedir. Bu da depremi önlenemez duruma ve dolayısıyla en tehlikeli doğal afet hâline getirmektedir.

Yurdumuz dünyanın önemli deprem kuşaklarından birinin üzerinde yer alır. Aşağıdaki haritada da gördüğümüz gibi ülkemizin neredeyse yarısı birinci derece deprem bölgesinde bulunur.

Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Merhaba, ben Esmâ. Van'da yaşıyorum. Yukarıdaki haritada gördüğümüz gibi ilimizin büyük bir kısmı birinci derece deprem kuşağında yer almaktadır. Van ve çevresinde tarih boyunca büyük depremler yaşanmıştır. Son olarak 2011 yılında ilimiz sınırları içinde meydana gelen depremler önemli can ve mal kayıplarına yol açmıştır. Bu depremlerde toplam 644 vatandaşımız hayatını kaybederken 252 kişi de enkazdan sağ olarak çıkarılmıştır.

Tehlikeli bir doğal afet olmasına rağmen deprem bizleri korkutmamalıdır. Çünkü önceden alacağımız önlemlerle depremin zararlarını en aza indirebiliriz mümkündür.

"Deprem öldürmez, bina öldürür." diye bir söz vardır. Bu nedenle depremden korunmak için her şeyden önce binalarımızı sağlam zeminlere, depreme dayanıklı biçimde yapmalıyız. Ayrıca deprem eğitimine önem vermeli ve öğrendiklerimizi uygulamalıyız.

Deprem Öncesinde Yapılacaklar

Deprem öncesinde yapacağınız ilk iş bir "acil durum planı" hazırlamak olmalıdır. Acil durum planınızda evinizdeki güvenli ve tehlikeli bölümler mutlaka gösterilmelidir.

Deprem sonrasında hiç kimseden yardım almadan yaşam mücadelesi vermek zorunda kalabilirsiniz. Böyle durumlarda önceden hazırlayacağınız bir deprem çantası bu mücadeleyi kazanmanızı sağlayabilir. Deprem çantanıza koyacağınız malzemeler arasında şunlar bulunmalıdır:

Gıda

Yüksek kalorili, vitamin ve karbonhidrat içeren, su kaybını önleyen dayanıklı gıdalar (Bisküvi, kuru yemiş, kuru meyve, konserve, şeker, çikolata, tahin-pekmez, meyve suyu vb.), su

Diğer Malzemeler

İlk yardım çantası, uyku tulumu veya battaniye, varsa sürekli kullanılan ilaçlar, çakı, düdük, küçük makas, kâğıt, kalem, bir miktar para, pilli radyo, el feneri ve yedek piller

Giyecekler

İç çamaşırı, çorap, yağmurluk, iklime uygun giysiler

Temizlik Malzemeleri

Sabun, susuz sabun ve dezenfektanlar, diş fırçası ve macunu, ıslak mendil, tuvalet kâğıdı

- “
- Verilen listelerde gereksiz olduğumu düşündüğümüz malzemeler var mı? Varsa bunlar hangileridir ve size göre neden gereksizdir?
  - Sizce deprem çantasında bunların dışında başka nelere yer verilmelidir? Neden?
- ”

Deprem çantanıza önceden hazırlayacağınız deprem bilgi kartınızı da koyunuz. Kartın ön yüzüne adınızı, soyadınızı, ev adresinizi, telefon numaranızı ve kan grubunuzu yazınız. Arka yüzüne ise değişik şehirlerde yaşayan birkaç yakınınızın adını, soyadını ve telefon numarasını yazınız.

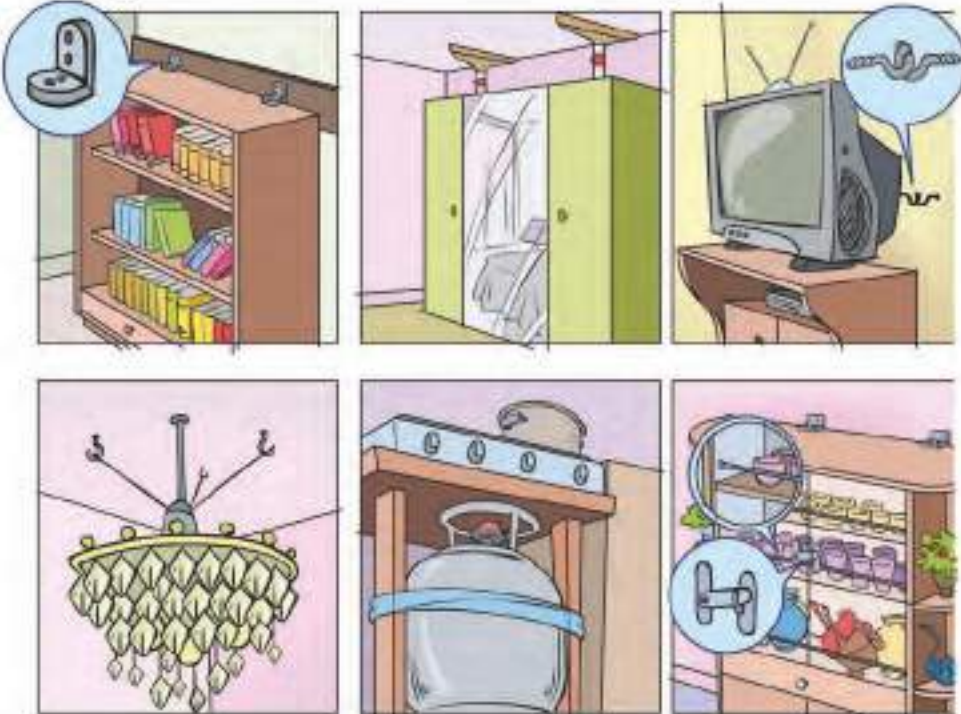

Deprem çantanızı zaman zaman gözden geçiriniz. Son kullanma tarihlerini dikkate alarak özellikle gıda maddelerini, pilleri ve varsa ilaçlarınızı yenileriyle değiştiriniz.

Deprem anındaki sarsıntılar nedeniyle evinizdeki dolap, avize, ayna ve kitaplıklar sizler için tehlike oluşturabilir. Bunun için yatağınızın dolap, kitaplık, ayna ve cam eşyaların uzağında bulunmasına dikkat ediniz. Büyüklerinizden depremde devrilebilecek mobilyalarınızı duvarlara sabitlemelerini isteyiniz.

Deprem Sırasında Yapılacaklar

Bina içinde bulunuyorsanız

Paniğe kapılmadan "çömel, kapan, tutun" hareketlerini yapınız. Bunun için bir masa, sandık veya koruma sağlayabilecek sağlam bir eşyanın yanına çömeliniz. Başınızı kollarınızın arasına alarak kapanınız. Derin nefes alarak sakinleşmeye çalışınız ve sarsıntı geçinceye kadar olduğunuz yerde kalınız.

Binanın yıkılması durumunda sağlam ve hacimli eşyalar enkazın içinde "yaşam üçgeni" dediğimiz boşluklar oluşturur. Hayatta kalabilmek için evinizde bu yerlerin nereler olabileceğini önceden belirleyerek deprem sırasında buraları kullanınız. Unutmayınız, deprem anında evinizin en güvenli yerleri koridorlar ve odaların köşeleridir. Pencere önleri, balkon ve üzerinize düşebilecek eşyaların bulunduğu mutfak ise tehlikeli bölümlerdir.

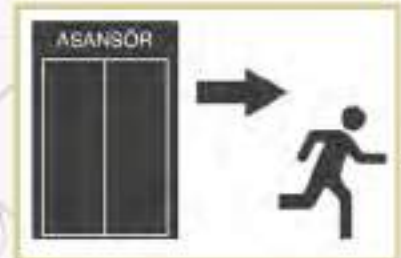

Okulda bulunuyorsanız

Deprem sırasında okuldaysanız sınıfınızdan çıkmayınız. Başınızı iki elinizin arasına alarak veya çanta, kitap gibi koruyucu bir eşya ile örterek sıranızın altına çömeliniz.

Asansörde bulunuyorsanız

Deprem sırasında kat çıkışı düğmesine basarak asansörü terk ediniz. Ayrıca evinizden çıkarken kesinlikle asansörü kullanmayınız.

Bina dışında bulunuyorsanız

Binalardan düşebilecek parçalara karşı dikkatli olunuz. Enerji hatlarından, binalardan ve duvar diplerinden uzaklaşınız. Olabildiğince açık bir yer bulup çömelme hareketi yaparak kendinizi koruyunuz.

Yıkıntı altında mahsur kaldıysanız

Panik olmadan etrafınızı kontrol ediniz. Çıkış için hayatınızı riske atacak hareketlere kalkışmayınız. Enerjinizi tasarruflu kullanmak için hareketlerinizi kontrol ediniz. El ve ayaklarınızı kullanabiliyorsanız su, kalorifer, gaz tesisat borularına ya da zemine vurarak varlığınızı duyurmaya çalışınız. Bağırabilecek durumdaysanız kurtarma ekiplerine sesinizi duyurunuz.

Toplu taşıma araçlarında bulunuyorsanız

Gerekmedikçe kesinlikle metro veya tren den inmeyiniz. İçerideki askılara tutunup depremin geçmesini bekleyiniz. Görevli personelin talimatlarına uyunuz.

Deprem Sonrasında Yapılacaklar

Deprem nedeniyle bulunduğunuz binayı terk ettikten sonra önceden belirlediğiniz toplanma yerine gidiniz.

Toplanma yerinde aile bireylerinizle buluşarak birbirinizin durumunu öğreniniz.

Yollarda hasta veya yaralı nakli yapılacağı için trafiği engellemekten kaçınınız.

Zorunlu olmadıkça telefonları meşgul etmeyiniz.

Elinizden geldiğince arama kurtarma, ilk yardım ve enkaz kaldırma ekiplerine yardımcı olunuz.

Deniz kenarında bir yerde bulunuyorsanız dev dalgaların oluşabileceğini düşünerek kıyıdan uzaklaşınız.

Yardım kuruluşlarının dağıtacağı yardım malzemelerinden ihtiyacınız kadarını alınız. O malzemelere başka insanların da ihtiyaç duyduğunu unutmayınız.

Bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkıp yayılması ihtimaline karşı temizlik kurallarına uyunuz, uymayanları uyarınız.

Depremde eviniz zarar görmüş olabileceği için evinize girmekte kesinlikle acele etmeyiniz. Bu konuda büyüklerinizin ve yetkililerin tavsiyeleri doğrultusunda hareket ediniz.

Yapınız

Aşağıdaki aile afet planını ailenizin diğer üyeleriyle birlikte doldurunuz. Daha sonra da planı fotokopi ile çoğaltınız. Planın bir kopyasını kendi çantanıza, birer kopyasını da ailenizdeki her bireyin çantasına koyunuz. Başka bir kopyasını ise evinizin görünür bir yerine asınız.

..... AİLESİ AFET PLANI

Şehir İçinde Aranacak Kişinin;

Adı: .....

Telefonu: (ev) ..... (iş) ..... (cep) .....

Şehir Dışında Aranacak Kişinin;

Adı: .....

Bulunduğu şehir: .....

Telefonu: (ev) ..... (iş) ..... (cep) .....

Ailenin İş Telefonları

Baba: ..... Anne: .....

Diğer: .....

Acil Durum Telefon Numaraları

Acil Yardım Merkezi: .....

Polis İmdat: .....

Yangın İhbar: .....

Jandarma İmdat: .....

Acil Toplanma Yerleri

1) Evin içinde: .....

2) Evin yakınında: .....

3) Evden uzakta (eve dönemezseniz): .....

Adres: .....

.....

3. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda verilen cümleleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

Meteoroloji

termometre

kuzey

doğu

Kutup Yıldızı

batı

kuşbakışı

fiziki

1. Pusulanın renkli ucu her zaman ..... yönünü gösterir.
2. Gökyüzünün bulutsuz olduğu bir gecede ..... yardımıyla yönümüzü bulabiliriz.
3. Bir yerin ..... görünüşünün küçültülerek düzlem üzerine çizilmesine kroki denir.
4. Hava sıcaklığı ..... ile ölçülür.
5. Dağlar ..... haritalarda kahverengi ve tonlarıyla gösterilir.
6. Ülkemizde hava tahminleri Devlet ..... İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- ( ) 1. Krokilerde gerçek boyutları küçültme işlemi belli bir ölçeğe göre yapılır.
- ( ) 2. Akdeniz'in kıyı kesiminde en fazla görülen doğal afetlerden biri de heyelandır.
- ( ) 3. Deprem sırasında bina dışına çıkılırken asansör kullanılmamalıdır.
- ( ) 4. Ülkemizde birinci derece deprem bölgeleri vardır.
- ( ) 5. Fiziki haritalarda yeşil rengin tonları doğal bitki örtüsünü gösterir.
- ( ) 6. Dik yamaçların teraslanması sel baskınlarına karşı alınan önlemlerden biridir.
- ( ) 7. Döğük, deprem çantasında mutlaka bulunması gereken eşyalardandır.
- ( ) 8. Kara yolları beşerî unsurlardandır.
- ( ) 9. Trafik kazaları önemli doğal afetlerden biridir.

C. Aşağıda verilen her bir kutucuğun içine yanındaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelime grubunun numarasını yazınız.

1. adres
2. köprü
3. sis
4. radyo
5. dağ
6. sel

1. hava olayı
2. doğal unsur
3. beşerî unsur
4. doğal afet
5. deprem bilgi kartı
6. deprem çantası

Ç. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. I. Bulutlu gün sayısı
II. Yeryüzü şekilleri
III. Yağışların şekli

Hava gözlem grafiği incelenerek yukarıdakilerden hangisiyle ilgili bilgi edinilebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve III   D) I, II ve III

2. Aşağıdakilerden hangisi yön bulmak için kullanılan yöntemlerden değildir?

- A) GPS cihazı kullanmak   B) Bulutlara bakmak
C) Gölgeden yararlanmak   D) Kutup Yıldızı'na bakmak

3. Aşağıdakilerden hangisi sel baskınlarını önlemeye yönelik uygulamalardan biridir?

- A) Sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmak   B) Barajlar inşa etmek
C) Az katlı binalar yapmak   D) Enerji tasarrufu yapmak

4. Deprem çantasında aşağıdakilerden hangisinin bulunmasına gerek yoktur?

- A) Cetvel   B) Çikolata   C) El feneri   D) Islak mendil

5. Aşağıdaki varlıklardan hangisi beşeri unsurlardan biridir?

- A) Ağaç   B) Dere   C) Kale   D) Kedi

6. I. Eğim fazladır.

II. Killi toprak yapısı vardır.

III. Yağış miktarı fazladır.

Heyelanın sık görüldüğü bir yerde yukarıdaki özelliklerden hangilerine rastlanır?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III   D) I, II ve III

7. I. Mobilyaları duvara sabitlemek

II. Deprem çantası hazırlamak

III. Binaları sağlam zeminler üzerine yapmak

IV. Acil servisten yardım istemek

Yukarıdakilerden hangisi depremden korunmaya yönelik önlemlerden biri değildir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV

8. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Karınca yuvalarının ağzı doğuya bakar.
B) Ağaçların yosunlu tarafı kuzeyi gösterir.
C) Müslüman mezarlıklarında mezarın baş kısmı batıya bakar.
D) Öğle vaktinde gölgemizin yönü kuzeyi gösterir.

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Evinizin bulunduğu yerde gölge yöntemini kullanarak yönleri bulunuz. Yönleri bulduktan sonra evinizin doğusunda, batısında, kuzeyinde ve güneyinde kalan varlıkları yazınız.

2. Sınıfınızın krokisini çizin.

3. Yaşadığınız yerin bağlı olduğu ilin yer şekilleri ve nüfusu ile ilgili genel özellikleri nelerdir?

4. Yaşadığınız yerde bir hafta süreyle meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularınızı resimli grafik hâline getirerek sınıfınızda sununuz.

4

Bilim, Teknoloji ve Toplum

Neler Öğreneceğiz?

- Teknolojik ürünleri sınıflandıracacağız.
- Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve günümüzdeki kullanımını karşılaştıracacağız.
- Teknolojik ürünlerin mucitlerini tanıyacağız.
- Teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini araştıracağız.
- Teknolojik ürün tasarlayacağız.
- Teknolojiyi kendimize, başkalarına ve çevreye zarar vermeden kullanmayı öğreneceğiz.

TEKNOLOJİK ÜRÜNLER

Evde, okulda ve dışarıda hangi teknolojik ürünleri kullanıyorsunuz?

Günlük hayatınızda kullandığınız teknolojik ürünler sayesinde pek çok zor işi kolaylıkla yapabilirsiniz. Örneğin telefon kullanarak uzaktaki biriyle konuşabilir, taşıtlara binerek seyahat edebilirsiniz. Bilgisayarlarınızla ödevlerinizi yapabilir, oyunlar oynayabilir; buzdolabınızda yiyeceklerinizi uzun süre bozulmadan saklayabilirsiniz.

Yapınız

Kullandığınız ve çevrenizde gördüğünüz teknolojik ürünleri düşününüz. Bu ürünleri kullanım alanlarına göre gruplandırarak her gruba bir ad veriniz. Daha sonra da aşağıdaki tabloda verilen noktalı yerlere grup ve ürün adları ile aynı gruptaki ürünlerin kullanım alanlarını yazınız.

Gruplar	Grubun Adı	Ürünlerin Adları	Ürünlerin Kullanım Alanları
1. Grup	.....	....	....
2. Grup	.....	....	....
3. Grup	.....	....	....

Evde, dışarıda ve okulda çeşitli teknolojik ürünlerden yararlanıyorum. Benim gibi diğer insanların da benzer ürünler kullandığını görüyorum. Ben çevremde gördüğüm bu teknolojik ürünleri kullanım alanlarına göre şu şekilde sınıflandırdım:

Caner

Beslenmede Teknoloji

Teknolojik ürünleri sınıflandırmaya beslenme ile ilgili olanlardan başladım.

Buzdolabı beslenmemizde önemli bir yer tutan teknolojik ürünlerdendir. Yemeklerimizi, sebzelerimizi, meyvelerimizi, et ve süt ürünlerimizi buzdolabında saklarız. Eğer buzdolabımız olmasaydı gıdalarımız kısa sürede bozulurdu.

Fırın ve ocak, beslenme alanında kullandığımız teknolojik ürünlerdendir. Ocağımızda yemeklerimizi pişirir, çay demler; fırınımızda kekler, kurabiyeler yaparız.

“Evinizde beslenme alanında kullanılan teknolojik ürünlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?”

Temizlikte Teknoloji

Temizlik deyince akla ilk gelen ürünler bulaşık ve çamaşır makineleridir. Bulaşık makinesiyle mutfağımızda kullandığımız kaplarımızı temizleriz. Çamaşır makinesiyle de kirlenen giysilerimizi kendimizi yormadan yıkayabiliriz.

Temizlik amacıyla kullanılan teknolojik araçlardan biri de elektrik süpürgesidir. Her geçen gün daha da gelişen elektrik süpürgeleri yardımıyla evimizi en küçük toz zerrelerinden bile arındırabiliriz.

“Evinizde temizlik alanında kullanılan teknolojik ürünlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?”

Eğlenme ve Bilgi Edinmede Teknoloji

Biz ailece televizyon seyretmeyi seviyoruz. Ben ve kardeşim genellikle çizgi filmleri ve çocuk programlarını seyrediyoruz. Ayrıca hayvanlarla ilgili belgeselleri takip ediyoruz. Annem ve babam ise haberleri, açık oturumları ve yarışma programlarını izliyorlar. Böylece ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmeler hakkında bilgi ediniyorlar. Bunun yanı sıra hep birlikte eğlence programlarını izleyerek hoşça vakit geçiriyoruz.

Evimizdeki müzik setini daha çok radyo dinlemek için kullanıyoruz. Ben radyoda özellikle müzik programlarını takip ediyorum.

Televizyon ve radyonun yanı sıra bilgi edinmek ve eğlenmek amacıyla yararlandığımız bir diğer teknolojik araç bilgisayardır. Annem ve babam bilgisayarı genellikle internetten gazete okumak için kullanıyorlar. Ben de ödevlerimi hazırlarken internet üzerinden araştırmalar yapıyorum, arkadaşlarıma mailler gönderiyorum. Ayrıca bilgisayarda yaşıma uygun oyunlar oynuyorum ve müzik dinliyorum.

“*Evinizde eğlenme ve bilgi edinme amacıyla kullandığınız teknolojik ürünlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?*”

Haberleşmede Teknoloji

Haberleşme deyince akla ilk gelen teknolojik ürün telefondur. Evimizde sabit bir telefon, biri anneme diğeri babama ait olmak üzere iki tane de cep telefonu var. Bizler bu teknolojik araçları kullanarak uzaktaki insanlarla rahatça konuşup onlara mesajlar gönderebiliyoruz. Telefonlar aracılığıyla akrabalarımızın ve tanıdıklarımızın bayramlarını, özel günlerini kutlayıp onların sevinçlerini ve üzüntülerini paylaşabiliyoruz. Ayrıca yine telefonlar üzerinden faturalarımızı ödüyorum, bankacılık işlemlerimizi yapabiliyoruz.

Ulaşımında Teknoloji

Ulaşım teknolojisi günlük hayatımızın vazgeçilmezleri arasındadır. Bizler bu teknolojinin ürünü olan taşıtları kullanarak uzun yolları kısa sürede aşıp gideceğimiz yere rahatça ulaşırız. Ayrıca tonlarca ağırlıktaki yükleri çabuk ve kolay bir şekilde bir yerden başka bir yere taşırız. Örneğin ben okulumda servis minibüsüyle gidip geliyorum. Annem ve babam ise iş yerlerine giderken metroyu kullanıyorlar.

“Minibüs ve metro dışında ulaşım amacıyla yararlandığımız teknolojik ürünlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?”

Sağlıkta Teknoloji

Sağlık alanında da teknolojiye faydalanırız. Günümüzde hastalıklar teknolojik ürünler yardımıyla teşhis ve tedavi edilmektedir. Sağlıkla ilgili teknolojik ürünlerin başında hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlar gelir. Hastalıkların teşhisinde stetoskop, tansiyon aleti, endoskop kamera vb. ile röntgen, tomografi, ultrason, MR vb. cihazlardan yararlanır.

“Yukarıda sayılanlar dışında sağlık alanında kullanılan teknolojik ürünlere başka hangi örnekleri verebilirsiniz?”

Eğitimde Teknoloji

Teknolojik ürünlerin eğitim faaliyetleri içinde önemli yeri vardır. Okullarımızda kullandığımız bilgisayarlar, etkileşimli tahtalar, projeksiyon aletleri, fotokopi makineleri, yazıcılar, ses cihazları bu ürünlerdendir.

“Eğitim alanında kullanılan diğer teknolojik ürünler hangileridir?”

GEÇMİŞTEN BUGÜNE TEKNOLOJİ

Sizce geçmişten günümüze insan hayatını en fazla kolaylaştıran teknolojik ürün nedir? Neden?

Tarih boyunca insanın icat ettiği ve geliştirdiği bütün araç gereçler birer teknolojik üründür. Bu ürünler bilimdeki gelişmeler ve değişen ihtiyaçlara bağlı olarak zaman içinde iyileştirilerek daha kullanışlı hâle getirilmiştir. Geçmişten bugüne çeşitli aşamalardan geçerek hayatımızın vazgeçilmezleri arasına giren tekerlek bu teknolojik ürünlerden biridir.

Tekerleğin kim tarafından ve ne zaman icat edildiği bilinmemektedir. İnsanlar ilk zamanlarda ağır yükleri ağaç kütükleri üzerinde taşımışlardır. Bu kütükler zamanla inceltilerek tekerleğin icadı gerçekleşmiştir. Günümüzdeki şekliyle tekerleği ilk defa bir arabada kullanan medeniyet MÖ 3500'lerde Sümerler olmuştur. Tekerlek tarih boyunca pek çok değişiklikten geçirilerek her defasında daha kullanışlı hâle getirilmiştir.

Hayvanlar tarafından çekilen arabaları yürüten tekerlek sayesinde insanlar yürümekten ve ağır yük taşımaktan kurtulmuşlardır.

Biliyor muydunuz?

Tekerleğin arabalar dışında kullanıldığı bir diğer alan değirmenler olmuştur. Tekerlek gibi dönen yuvarlak değirmen taşları ile tahıl öğütülerek un hâline getirilmiştir.

Tekerlek günümüzdeki teknolojik ürünlerin pek çoğunda yaygın olarak kullanılmaktadır. Başta otomobiller, kamyonlar ve trenler gibi taşıtlar olmak üzere fabrikalardaki makinelerin pek çoğunun temeli tekerleğe dayanmaktadır.

Tekerlek gibi tekerleğin kullanıldığı arabalar da geçmişten bugüne önemli değişimlerden geçmiştir. Şimdi bu değişimi daha iyi anlayabilmek için Antalyalı Hasan Amca'ya kulak verelim:

"Elli altmış yıl önce Burdur ile Antalya arasında yolculuklar çoğu zaman arkası örtülü posta kamyonları ile yapılırdı. Yolcular bu yolculuklarda eşyalarının üstüne otururdu. 1970'lere kadar Antalya-Burdur yolu bozuk tek şeritli bir yoldu. Kırkgöz mevkiinden sonra zorlu virajların başladığı ünlü Çubuk Beli gelirdi. O devrin ilkel vasıtaları ile burayı geçmek büyük bir başarı sayılırdı. Öyle ki Çubuk Beli kazasız belasız inildikten sonra derin bir 'oh' çekilir, bu sevinç içinde uzunca bir mola verilirdi.

Antalya'dan sabah 08.00'de hareket eden bir araç, Alanya'ya sekiz saatte ancak varabilirdi. Antalyalı tüccarlar yol iyi olmadığı için Alanya'ya deniz yolu ile gitmeyi tercih ederlerdi.

Elmalı ve Korkuteli'ye yapılan yolculuklar tam bir macera idi. Otobüsler, kamyon kasasından dönüştürülmüş araçlardı. Bunlardan başka taksiden büyük 16 kişilik kaptıkaçtı denilen arabalar vardı. Bunlar saatte en çok 30-40 km hız yapardı. Antalya'dan çıkan böyle bir araba, 6-7 saatte Korkuteli'ye varırdı. Bu arabalar yolda sık sık arıza yapar, yokuşlarda arabaların radyatörleri su kaynatırdı. Radyatörün eksilen suyunu tamamlamak için arabanın arkasında bir teneke su bulundurulurdu. Elmalı'ya giderken yoldaki Seğircek Beli'nde arabadan indirilen yolculardan 'Biraz itiverin de çıkalım.' diye yardım istenirdi."

(1) <https://www.sabah.com.tr/akdeniz/2016/03/07/eski-yollar-eski-ulasim-araclari> (Düzenlenmiştir.) (01.02.2018)

Arabalar gibi diğer teknolojik ürünler de değişime uğrayarak gelişmiş ve hayatımızı kolaylaştırmıştır.

▶ Elektrik süpürgeleri icat edildikleri dönemde geniş yer kaplayan ağır araçlardı. Emme gücü düşük olan bu süpürgeler çalışırken çok gürültü çıkarırdı.

▶ Elektriğin kullanılmadığı dönemlerde elbiseler kömürlü ütülerle ütülenirdi. Bu ütüler içlerine yanan kömür parçaları konularak ısıtılırdı.

▶ İlk çamaşır makinelerinin kullanımı çok zordu. Kol gücü ile çalışan bu makinelerde çamaşır yıkamak için büyük bir kuvvet harcamak gerekiyordu.

▶ Eski saç kurutma makineleri elimize alıp kullanamayacağımız kadar ağırdı. Ayrıca üflenen havanın ısını ve şiddetini ayarlama imkânı da sınırlıydı.

Teknolojideki gelişmeler kullandığımız ürünleri değiştirdiği gibi hayatımızda da önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Örneğin seyahat etmeyi ele alalım. İnsanlar eskiden aradıkları yerleri nasıl bulurlardı? Saatler süren o uzun otobüs yolculuklarında nasıl vakit geçirirlerdi? Gittikleri yerlerde neler yaparlardı? Bunlara benzer daha pek çok soru sorabiliriz. Bugün bu sorulara verilecek cevaplar çok farklı olacaktır. Çünkü teknolojideki baş döndürücü hızdaki gelişmeler, her işimizi olduğu gibi seyahatlerimizi de etkilemiştir.

İsterseniz gelin, seyahatlerimizle ilgili değişen alışkanlıklarımıza birlikte göz atalım.

SEYAHATLERDE TEKNOLOJİ

Kalacak Yer İçin Araştırma Yapmak

Seyahate çıkmadan önce yapılacak işlerin başında konaklanacak yerin seçilmesi gelir. Eskiden bu seçim gazete ilanlarına, televizyon reklamlarına bakılarak ya da tanıdık tavsiyesiyle yapılırdı. Günümüzde ise bu iş genellikle internet üzerinden forumlar ve blog yazıları gibi sosyal medya ortamlarında yapılıyor. Otellerin fiyatları ve sundukları hizmetler nelerdir? En çok tercih edilen otel hangisidir? Konaklayanlar hizmetlerden memnun kalmışlar mı? İnsanlar artık bu soruların cevaplarını internetten bulup en doğru kararı verebiliyor.

Bilet Almak

Geçmişte otobüs, tren veya uçakla seyahat edecek insanlar için yapılması gereken ilk iş bilet almaktı. Seyahat şirketine bizzat gidilir ve parası ödenerek bilet alınır. Bileti kaybetmemek ve yolculuk sırasında yanımızda bulundurmak önemli bir görevdi. Bugün ise insanlar evlerinde, oturdukları yerden internet aracılığıyla kredi kartlarını kullanıp sanal bilet alabiliyorlar.

Haritaya Bakmak

İnsanlar eskiden seyahate çıkarken yanlarına yolları gösteren bir harita almayı ihmal etmezlerdi. Gidecekleri yerlere en kısa yoldan ulaşabilmek için bu haritadan yararlanırlardı. Bugün ise aynı iş için akıllı telefon kullanılabilir. Telefonunuza internet ortamındaki harita uygulamalarından birini indirip konum ayarlarınızı açık tuttuğunuzda istediğiniz yere rahatlıkla ulaşıyorsunuz.

Yolculukta Eğlenmek

Eskiden otobüslerde ve uçaklarda televizyon izleme imkânı yoktu. Sonraları yolcuların eğlenmesi için bu araçlara televizyon ekranları takıldı. Ancak bu ekranlar genellikle en önlere olduğundan arkadaki yolcuların televizyon izleyebilmesi oldukça zordu. Yolcuların filmi veya kanalı değiştirme seçenekleri de yoktu. Günümüzde ise bu ulaşım araçlarının koltuklarında her yolcu için ayrı ekran ve kulaklıklar bulunuyor. İnsanlar yolculuk sırasında internet ve televizyon hizmetlerinden yararlanabiliyor.

Fotoğraf Çekmek

Seyahatlerin olmazsa olmazı fotoğraf çekmektir. İnsanlar gittikleri yerlerdeki tarihî, doğal güzelliklerin ve kalıcılaştırmak istedikleri anların fotoğrafını çekerler. Ancak eskiden fotoğraf çekmek kolay bir iş değildi. Öncelikle iyi bir fotoğraf makinesine ve fotoğraf çekimi konusunda doğru bilgilere ihtiyacınız vardı. Sonra yanınızda yeteri kadar film ve pil bulundurmanız gerekiyordu. Filminiz sınırlı olduğu için istediğiniz kadar çekim yapamaz, çektiğiniz fotoğrafları da öyle hemen göremezdiniz. Günümüzde ise fotoğraf çekmek için akıllı telefonların ekranına tek dokunuş yeterli oluyor. Hafızaları binlerce fotoğraf alabilen bu cihazlar kendilerini otomatik olarak ayarlıyor ve bizlere en güzel görüntüleri sunuyor.

“ Seyahatler gibi teknolojinin gelişimiyle birlikte değişime uğrayan insan faaliyetlerine başka hangi örnekleri verebilirsiniz? ”

Teknolojik gelişmeler hayatımızı değiştirirken çevremizi de değiştirmiştir. Örneğin arabaların hızlanması ve sayılarının artmasına bağlı olarak eskinin tek şeritli dar yollarının yerini iki, üç şeritli, gidiş gelişli otoyollar almaya başlamıştır. Diğer yandan yüksek dağları ve boğazları kolayca aşır yolculukları kısaltmak amacıyla tüneller açılmış, köprüler ve viyadükler inşa edilmiştir. Diğer yandan özellikle inşaat teknolojisindeki gelişmeler sonucunda az katlı binaların yerinde çok katlı apartmanlar ve gökdelenler yükselmiştir.

İletişim, ulaşım, haberleşme ve şehirleşme alanlarındaki teknolojik gelişmeler insan hayatında olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Örneğin şehirlerde bina ve araç sayısının artmasıyla birlikte trafik tıkanıklıkları ve park sorunları yaşanmaktadır. Hava kirliliği, gürültü, yeşil alanların azalması vb. çevre sorunları da teknolojiye bağlı olarak daha fazla gündeme gelmektedir.

Yapınız

Teknolojinin hayatımıza ve çevremize etkilerinin neler olduğunu düşününüz. Daha sonra da bu konuyla ilgili olarak vereceğiniz örnekleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Teknolojik Gelişmeler	Olumlu Etkileri	Olumsuz Etkileri

ZAMAN İÇİNDE TEKNOLOJİ

Ampulün icadı ve zaman içindeki gelişimi hakkında neler biliyorsunuz?

Geceleri evlerimizi aydınlatan elektrik ampulünün hayatımızı ne kadar kolaylaştırdığını hiç düşündünüz mü? Acele elektrik ve elektrikle çalışan bu teknolojik ürün olmasaydı neleri yapamazdık?

Ampul

Elektrikten üretilen ışığın hayatımızda önemli bir yeri vardır. Bugün insanoğlu geceleyin de gezebiliyor, rahatça kitap okuyabiliyor, spor yapabiliyorsa bunu harika bir aydınlatma aracı olan elektrik ampulüne borçludur.

Ampulün icadına yönelik ilk çalışmaları 1802 yılında İngiliz Humprey Davy (Hampri Devi) başlattı. Davy'nin ince bir platin şeritten akım geçirerek elde ettiği ışığın ömrü ve parlaklığı yeterli değildi.

1840 yılında Warren de la Rue (Varın dö la Ru), Davy'nin bu yöntemini geliştirdi. Rue platin teli vakumlanmış cam tüp içine yerleştirerek daha verimli bir ışık elde etti. Ne var ki platinin pahalı olması nedeniyle Rue'nun lambası da yaygınlaşamadı.

Lambanın gelişimine katkıda bulunmuş en önemli isim Thomas Edison (Tamis Edison) oldu. Edison defalarca başarısızlığa uğramasına rağmen denemelerinden vazgeçmedi. Bu sabırlı çalışmalarının sonunda da karbon teli kullandığı, uzun süre yanan, yüksek verimli lambayı üretti.

1901'de Peter Hewitt (Pitir Hevit) floresan lambaların başlangıcı olan mavimsi beyaz ışık yayan cıvalı buhar lambasını icat etti. Uzun ömürlü floresan lambalar daha az enerji harcaması ve daha fazla ışık vermesi nedeniyle 20. yüzyılda en fazla tercih edilen aydınlatma aracı oldu.

1911 yılında günümüzde de kullanılmakta olan tungsten telli normal ampul icat edildi.

1980 yılında floresan lambaların geliştirilmesiyle icat edilen halojen lambalar kullanıma sunuldu.

Aydınlatma teknolojisinin hayatımıza getirdiği son yenilik led lambalardır. İlk kez 1996 yılında satışa sunulan led ampuller diğer lambalarla karşılaştırıldığında yüzde doksan oranında daha az enerji tüketmektedir. Kullanım süresi de oldukça uzundur.

Trafik lambaları, reklam panoları, cep telefonları ve televizyonlar ledlerin yaygın olarak kullanıldığı teknolojik ürünlerden bazılarıdır.

“ Ampulün insanlığa sağladığı faydalar hakkında neler söyleyebilirsiniz? ”

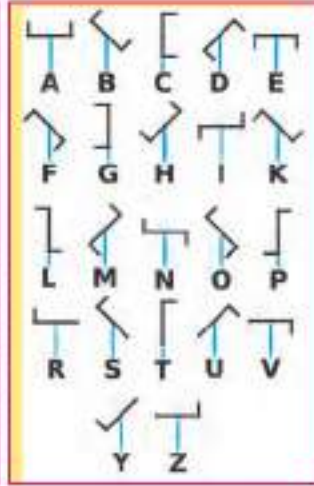

Telefon

Hayatımızı değiştiren önemli teknolojik ürünlerden bir diğeri telefondur.

İnsanlar tarih boyunca uzak yerlere mesajlar göndermenin ve oradakilerle haberleşmenin yollarını aradılar. Bu amaçla posta güvercinlerinden, duman-
dan ve aynalardan yararlandılar.

Bir teknoloji ürünü olarak ilk mesaj iletme makinesi 1793'te Fransız Claude Chappe (Kuloud Şape) tarafından icat edildi. Chappe makinesine "uzaktan yazan" anlamında "telgraf" adını verdi.

Telgraf sistemi birbirini görecek şekilde belli aralıklarla kurulan kuleler arasında çalışıyordu. Kulelerin tepesine iki ucunda hareketli kollar bulunan direkler yerleştiriliyordu. Mesajlar kolların hareketiyle harfleri ve rakamları ifade eden işaretlere dönüştürölüp bir sonraki kuleye iletiliyordu. Kuledeki görevli teleskopla bakarak dakikada ortalama üç işaret alabiliyordu.

İşaretle haberleşme sistemi 1840'lardan itibaren yerini Amerikalı mucit Samuel Morse'un (Samuel Mors) elektrikli telgrafına bıraktı. Morse'un telgrafı makine üzerindeki kalemin karşıdan gelen elektrik akımının etkisiyle rulo kâğıt üzerinde çizgiler bırakması esasına dayanıyordu. Morse, akımın süresine göre kısa ve uzun olabilen bu çizgileri kodlayarak bir alfabe hâline getirdi.

Yapınız

Mors alfabetini kullanarak aşağıdaki kutucuğa isminizi yazınız.

Elektrikli telgrafın icadından sonra haberleşme teknolojisindeki gelişmeler hızlandı. Amerikalı mucit Alexander Graham Bell (Aleksandır Gıraham Bel) elektrik akımının ses titreşimlerinin etkisiyle değiştiğini keşfetti. Bu keşfinden yola çıkarak 1876'da sesin teller aracılığıyla iletilmesini sağlayan telefonu icat etti.

Türkiye'de ilk telefon 1908'de kullanılmaya başlandı. İlk otomatik telefon santrali ise 1926'da Ankara'da kuruldu. Onu diğer il merkezlerinde kurulan telefon santralleri izledi.

Biliyor muydunuz?

"ALO" nereden geliyor?

Graham Bell, ilk telefon hattını arkadaşı Alessandra Lolita Oswaldo'nun (Alessandra Lolita Ozvaldo) evine çekmişti. Telefonu çalınca da arayanın başkası olamayacağını bildiğinden açar açmaz "Alessandra Lolita Oswaldo" diyordu.

Bell, bu uzun adı önce "Ale Lol Os" diye kısalttı. Bu süre sonra da sadece baş harflerini kullanarak "ALO" demeye başladı. Böylece bütün dünyada telefon konuşmalarına ALO diye başlamak bir gelenek hâlinde günümüze kadar geldi. (1)

Graham Bell'in icat ettiği sabit telefonla haberleşmek için dünyanın her yerine kablo döşenmesi gerekiyordu. Ancak bu çok zor ve masraflı bir işti. Bunun üzerine bilim insanları çalışmalarını telsiz haberleşme üzerinde yoğunlaştırdı. Bu gayretlerin sonucunda radyonun da mucidi olan İtalyan bilim insanı Marconi (Markoni) 19. yüzyılın sonlarına doğru telsiz denilen haberleşme cihazını icat etti.

1973 yılında Martin Cooper (Martin Kupır) telsiz teknolojisini geliştirerek cep telefonuna dönüştürdü. İlk cep telefonu 850 g ağırlığında, 25x8x4 cm boyutlarında bir tuğlaya benziyordu.

Cep telefonları teknolojideki yeniliklere bağlı olarak hızla gelişti. Başlangıçtaki modelleriyle karşılaştırılamayacak kadar küçüldü ve hafifledi. Pil ömürleri ve konuşma süresi de uzadı. Cep telefonuyla haberleşmenin dışında daha pek çok iş yapılabilirdi için cep telefonları insanların yanından ayıramadığı bir araç hâline geldi.

(1) <http://blog.milliyet.com.tr/telefon-acilisinda-kullandigimiz-alo-kalimesi-bir-beyan-isminin-kisaltilmisi-imiz/Blog/?BlogNo=113522> (Düzenlenmiştir.) (01.02.2018)

Uçak

İnsanların hayatını en fazla değiştiren teknolojik araçlardan biri uçaktır. Peki, günümüz insanı için uzakları yakın eden bu araç kimler tarafından ve nasıl icat edilmiştir?

Kuşlar gibi uçabilmek, insanoğlunun tarih boyunca en büyük özlemlerinden biri olmuştur. İlk motorlu uçak 1903 yılında icat edilmiş olsa da uçma gayretlerinin başlangıcı daha eskilere gider. Örneğin Leonardo Da Vinci (Leonardo Da Vinci 1452-1519) kuşlardan ilham alarak uçan araçlar tasarlamıştır. 17. yüzyılda İstanbul'da yaşayan Hezarfen Ahmet Çelebi, kollarına kanat takarak uçma denemesinde bulunmuştur. Lagari Hasan Çelebi ise sırtına bağladığı roketle göğe yükseldikten sonra paraşütle denize inmiştir.

Uçma çalışmaları yıllar geçtikçe yoğunlaşmıştır. Fransa'da yaşayan Joseph ve Etienne Montgolfier Kardeşler (Jozef Etyen Mongolfiye) 1783'te ilk defa balonla uçmayı başardılar.

1852 yılında Fransız mühendis Henri Giffard (Henri Cifard) 160 kg ağırlığındaki bir buhar makinesini hidrojenle dolu bir torbanın altına takarak Paris'ten 30 km uzaklıktaki Trappes'e uçmayı başardı. Bu hava aracı Alman mucit Ferdinand von Zeppelin (Ferdinand von Zeplin) tarafından daha da geliştirildi ve onun adıyla tanındı.

1883 yılında Amerikalı John Montgomery (Con Montgomeri) kontrol edilebilir ilk planörünü yaptı.

İnsanoğlunun uçma serüveninin dönüm noktası Amerikalı Wright Kardeşlerin 1903 yılındaki uçuş denemesi oldu. Orville (Orvil) ve Wilbur Wright (Vilbur Rayt) kendilerinden önceki motorsuz araçlarla yapılan uçma denemelerinden aldıkları ilhamla ilk motorlu uçağı yaptılar.

Elli dokuz saniye süren ilk uçuşta Orville Wright havada 280 metre yol aldı. Wright Kardeşler bu başarılı denemenin ardından çalışmalarına devam ettiler. Uçağın kalkış ve inişini kolaylaştırıp onu yönlendirmek için hareketli kanat sistemini geliştirdiler. 1909 yılında da bir uçak fabrikası kurdular.

Birinci Dünya Savaşı sırasında uçaklar savaş aracı olarak kullanıldı. 1919 yılında Atlantik Okyanusu ilk kez uçakla geçildi. 1929 yılında jet motoru icat edildi.

Başlangıçta savaş uçaklarında kullanılan jet motorları 1952'den sonra yük ve yolcu uçaklarında da kullanıldı.

Yapınız

Bisikletin icadı ve zaman içinde geçirdiği değişim konulu bir araştırma yapınız. Araştırma sırasında aşağıdaki soruların cevaplarını arayınız. Ulaştığınız bilgileri ve konu ile ilgili görselleri kullanarak bir sunu hazırlayıp sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

- Bisiklet nerede, ne zaman ve kim tarafından icat edilmiştir?
- Bisiklet, icadından günümüze gelinceye kadar hangi değişimlere uğramıştır?
- Bisikletin gelişiminde rol oynayan mucitler ve bilim insanları kimlerdir?
- Bu kişilerin bisikletin gelişimine katkıları neler olmuştur?
- Bisikletin insan hayatında meydana getirdiği değişiklikler neler olmuştur?
- Bisikletin gelecekte uğrayabileceği değişiklikler neler olabilir?

İCAT ÇIKARALIM.

“İcatlar ihtiyaçlardan doğar.” diyen bir kişi bu sözünü açıklamak için neler söyleyebilir?

İnsanlar tarih boyunca ihtiyaçlarını giderme arayışı içinde olmuşlardır. Bu araştırma ve çalışma sonucunda da hayatı kolaylaştıran icatlar yapmışlardır. Başka bir deyişle ihtiyaçlar icatların temelini oluşturmuş ve mucitlere yol göstermiştir. Şimdi bu icatlardan bazılarını ele alalım ve bunların hangi ihtiyaçları gidermek üzere, kimler tarafından, nasıl icat edildiğine bakalım.

Cırt Cırt

Cırt cırt bantları biliyor musunuz? Hani şu ayakkabılarımızda, montlarımızda, eldivenlerimizde kullanılan bir tarafı yumuşak, diğer tarafı dikenli ve sert bantları. İşte, bu bantların çok ilginç bir hikâyesi var.

Cırt cırt bantların mucidi İsviçreli elektrik mühendisi George Mestral (Corç Mestri) pantolon düğmelerinin kopmasından şikâyetçidir. Soruna kalıcı bir çözüm bulmanın yollarını arayan Mestral bir gün köpeğiyle birlikte kırlarda dolaşmaya çıkar. Eve döndüğünde pantolonuna ve köpeğinin bacaklarına pıtrakların takılmış olduğunu görür.

Mestral pıtrakları mikroskopunda incelediğinde dikenlerin uçlarında minik kancalar olduğunu fark eder. Bu kancalar sayesinde pıtraklar giysilere ve hayvanların tüyelerine sıkıca tutunmaktadır.

Mestral, doğada gördüğü bu durumu iki parçayı birbirine yapıştırma yöntemi olarak kullanmaya karar

verir. Yapması gereken parçalardan birinin yüzeyini sert minik kancalarla diğerini ise bu kancaların takılacağı yumuşak halkalarla kaplamaktır.

Mestral ham madde olarak önce pamuğu kullanır. Pamuğun bu iş için zayıf bir malzeme olduğunu anlayınca daha dayanıklı olan naylona yönelir. Sabırla sürdürdüğü çalışmalarının sonucunda biri kancalı diğeri ilmekli iki şerit üretmeyi başarak 1955 yılında cırt cırtın patentini alır.

Cırt cırt bantların kullanıldığı ürünlere hangi örnekleri verebilirsiniz?

Kendi ihtiyaçlarınızdan veya çevrenizdeki insanların ihtiyaçlarından yola çıkarak hayatı kolaylaştırıcı ürünler tasarlayabilirsiniz. Bu işe okulunuzun ya da başka kurumların düzenleyeceği proje yarışmalarına katılarak başlayabilirsiniz.

Fatma

Kışın soğuk günlerde dışarıda gezerken ayaklarınız üşüyor mu? Eğer ayaklarınızın üşümesinden şikâyetçiyseniz size sevindirici bir haberim var. Tasarladığım yeni ürün ile artık ayaklarınız hiç üşümeyecek. Nasıl mı? Anlatayım.

Tasarladığım kaloriferli ayakkabının tabanını ve yanlarını ısıtıcı tellerle kapladım. Bu ısıtıcılar, ayakkabının topuğuna yerleştirdiğim mıknatıslı dinamodan enerji alıyor. Dinamo, yürüyen kişinin zemine uyguladığı basıncı elektrik enerjisine çeviriyor. Böylece soğuk kış günlerinde dışarıda gezen kişinin ayağı üşümüyor. Ayakkabının ısıtma özelliği bir düğme ile istenildiğinde devre dışı bırakılabiliyor.

“ Kaloriferli ayakkabının ürettiği enerji, ısıtma dışında başka hangi amaçlarla kullanılabilir? ”

Saçlarımızı taramada kullandığımız fırçaları temizlemek her zaman sorun olmuştur. Saçlarımızı taradıkça kopan saç telleri ve kepek parçacıkları fırçanın dişleri arasında birikir. İşte ben tasarladığım ürün ile saç fırçalarının kolayca temizlenebilmesini amaçladım.

Üretmeyi düşündüğüm saç fırçasında dişlerin takılı olduğu yüzeyde çıkarılabilir delikli silikon bir tabaka bulunuyor. Kullanıcı, istediği zaman bu tabakayı çıkarıp yıkadıktan sonra tekrar yerine takabiliyor. Böylece saçlarını her zaman temiz bir fırçayla tarama imkânı buluyor.

Neslihan

“ Evinizdeki eşyaları kullanırken karşılaştığınız sorunlara hangi örnekleri verebilirsiniz? ”

Ilker

İlaç kutularının içindeki tanıtıcı yazılarda o ilacın özellikleri ve nasıl kullanılacağı belirtilir. Eczacılar da kutuların üzerine ilaçların ne zaman ve ne kadar kullanılacağını yazarlar. Böylece hastalara ilaçlarını en doğru biçimde kullanmaları konusunda yardımcı olurlar. Ancak bütün bu uygulamalar bazı durumlarda yetersiz kalabilir. Çünkü hasta okuma yazma bilmeyen veya görme engelli biri olabilir. Bu insanlar ilaç kutusundaki uyarı ve açıklamaları okuyamazlar. Böyle olunca da ilacı yanlış kullanıp zarar görebilirler.

Ben böyle durumların yaşanabileceğini düşünerek yeni bir ürün tasarladım. Okulumuzda düzenlenen proje yarışmasına da "Konuşan İlaç Kutusu" adını verdiğim bu ürünle katıldım.

Tasarımına göre ilaç kutusunun üzerine sesi kaydetme ve kaydedilen sesi dinletme özelliğine sahip yassı bir cihaz takılıyor. Eczacı, görme engelli biri geldiğinde ilaç kutusunun üzerindeki düğmeye basarak ilacın nasıl kullanılacağını anlatıyor. Hasta da ilacı kullanacağı zaman aynı düğmeye basarak eczacının uyarı ve açıklamalarını dinliyor. Böylece eline aldığı ilacın doğru ilaç olup olmadığını ve nasıl kullanılacağını öğrenmiş oluyor.

“

Siz olsaydınız görme engelli hastaların bu sorununa nasıl bir çözüm bulurdunuz?

”

Dilek

Her yıl yaz mevsiminde insanlar serinlemek için denizlere, havuzlara ve göllere giriyorlar. Ancak ne yazık ki bilgisizlik ve dikkatsizlik nedeniyle pek çok insan boğularak hayatını kaybediyor. Ben tasarladığım bileklik ile bu üzücü olayları en aza indirmek istedim.

“Cankurtaran Balon” adını verdiğim bu bilekliğin içinde balona bağlı küçük bir gaz tüpü bulunuyor. Boğulma tehlikesiyle karşılaşan kişi bilekliğin üzerindeki kolu çektiği anda tüpten çıkan gaz genişerek balonu dolduruyor. Hızla şişen balon, sahibini hızla suyun yüzeyine çıkararak boğulmaktan kurtarıyor.

“

Sizden cankurtaran balonu anlatan bir reklam sloganı bulmanız istenseydi sloganınız ne olurdu?

”

Yapınız

Okulunuzda günlük hayattaki ihtiyaçlarla ilgili ürünler tasarlamaya yönelik bir proje yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmaya nasıl bir ürünle katılmak isterdiniz? Tasarladığınız ürünle ilgili olarak istenen bilgileri aşağıya yazınız.

- Ürününüzü tasarlama amacınızı yazınız.

.....
.....

- Ürününüzü kısaca tanıtırız.

.....
.....
.....
.....

- Ürününüzün şeklini çizersiniz.

- Ürünüze bir ad veriniz.

.....

- Ürününüzü anlatan bir slogan bulunuz.

.....

ZARAR VERMEDEN KULLANALIM.

"Teknolojik ürünleri kullanırken kendimizde, başkalarına ve doğaya zarar verebiliriz." diyen bir kişi bu sözüne kanıt olarak hangi durumları örnek gösterebilir?

Teknolojik ürünlerin neredeyse tamamı elektrikle çalıştığı için etrafa insan sağlığına zararlı elektromanyetik dalgalar yayıyor. Özellikle cep telefonları, bilgisayarlar, kablosuz modem, kulaklık, fare ve klavyeler ile uzaktan kumandaların yaydıkları elektronik dalgalar bizleri olumsuz etkiliyor. Örneğin cep telefonları beyin ısını arttırarak beyin hücrelerimizin ölmesine ve kulağımızın zarar görmesine yol açabiliyor. Bu da duyma kayıpları ve denge bozuklukları gibi ciddi sağlık sorunlarını ortaya çıkarabiliyor.

Teknoloji firmaları ürettikleri ürünlerin yanlış kullanımını önlemek amacıyla çeşitli önlemler alır. Bu önlemlerin başında kullanım kılavuzları gelir. Bunun içindir ki kullanıcılar yeni bir teknolojik ürün aldıklarında ilk iş olarak o ürünün kullanım kılavuzunu incelemelidir. Aşağıda bir cep telefonunun kullanım kılavuzundan alınmış bazı bölümler görüyorsunuz.

KULLANIM KILAVUZU

Güvenlik Bilgileri

- Olası ısıtma kayıplarını önlemek için uzun süre yüksek sesli dinleme yapmayınız.
- Islak elle güç kablosuna ve cihaza dokunmayınız. Bu durum size zarar verebilir veya cihazınızda hasarlara sebep olabilir.
- Yağmurda ve şimşekli havalarda telefonunuzu dışarıda kullanmayınız.
- Cihazdaki kamera flarını insanların ya da evcil hayvanların gözlerine yakın kullanmayınız.
- Cihazın sarj aletlerinin giriş ve çıkışlarına yabancı madde sokmayınız. Aksi hâlde bu durum patlamaya veya yangına sebep olabilir.

Pilin Sarj Edilmesi

- Telefonunuzun pilini ilk kullanımdan önce tamamen doldurunuz.
- UYARI:** Pil sarjdayken telefon görüşmesi yapmayınız.

KULLANIM KILAVUZU

Enerji Tasarrufu İçin Öneriler

- Telefonunuzu bir ısıtıcının yakınına koymayınız ve güneş ışınlarından uzak tutunuz. Çünkü aşırı sıcak hem bataryanızın ömrünü kısaltır hem de başka sorunlara yol açabilir.

Temizlik ve Bakım

- Telefonunuzu temizlemek için fakülte olan tüm kabloları çıkartınız ve güç tusunu birkaç saniye boyunca basılı tutarak telefonu kapatınız. Kır ve lekeleri gidermek için temizleme bezini kullanınız.
- UYARI:** Ekranla keskinlikle sıvı dökmeyiniz.
- UYARI:** Telefonunuzu temizlemek için ekran temizleyici, ev temizlik malzemesi, amonyak vb. maddeler kullanmayınız.

- Cihazınızı kullanmaya başlamadan önce, kullanma kılavuzunu okuduğunuzdan ve anladığınızdan emin olunuz.

Yukarıdaki kullanım kılavuzuna başka hangi uyarıları ekleyebilirsiniz?

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen, öğrencilerinden teknolojik ürünlerin kullanımında dikkat edileceklerle ilgili örnekler vermelerini istedi. Bunun üzerine Hakan şunları söyledi.

"Ben bilgisayarların, cep telefonlarının ve televizyonların yanlış kullanımına dikkat çekmek istiyorum. Bu teknolojik ürünler artık hayatımızın vazgeçilmezleri arasına girmiş bulunmaktadır. Ancak birçoğumuz bu harika araçları yanlış kullanarak farkında olmadan sağlığınıza zarar veriyoruz. Oysa basit önlemler alarak onların zararlarından kurtulabiliriz.

Örneğin cep telefonunu yalnızca zorunlu hâllerde ve kısa süreliğine kullanabiliriz. Ayrıca görüşmelerimizi kulaklıkla yaparak kendimizi cep telefonunun yaydığı radyasyondan koruyabiliriz.

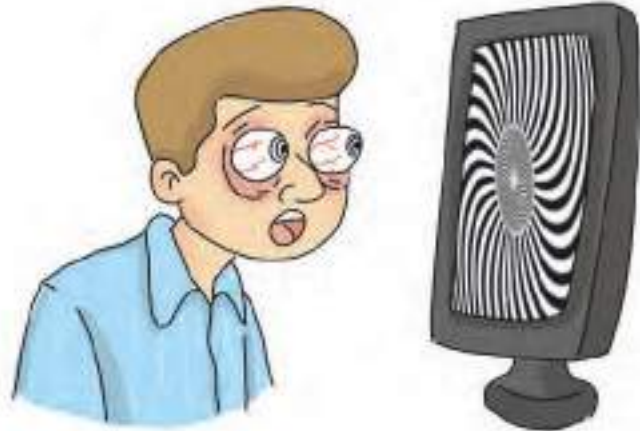
Bilgisayar kullanırken de çok dikkatli olmalıyız. Uzun süre bilgisayar başında oturmak baş, göz ve kulak ağrısı; baş dönmesi, kan basıncında yükselme, sinirlilik ve yorgunluk yapabilir. Ayrıca omuz ve boyun tutulmaları ile bel ağrısına da neden olabilir. Diğer yandan bilgisayarın radyasyon yayan bir araç olduğu da unutulmamalıdır. Radyasyon, atom çekirdeğinin parçalanarak etrafa yaydığı ışınlardır. Çevreye yayılan bu ışınlar canlı hücreleri doğrudan etkileyerek genlerde bozulmaya neden olabilmektedir.

Zamanımızın çoğunu bilgisayarın başında geçirmek ruh sağlığımızı olumsuz yönde etkiler. Özellikle gelişme çağında olan bizler, bilgisayara bağımlı kalırsak arkadaşlık ilişkileri kurmakta zorlanırsınız. Arkadaşlarımızla oynamaya zaman bulamaz ve sosyal yönümüzü geliştiremeyiz."

"Sizce bilgisayarımızı hangi amaçlarla ve ne kadar süreyle kullanmamız daha doğru olur? Neden?"

Hakan

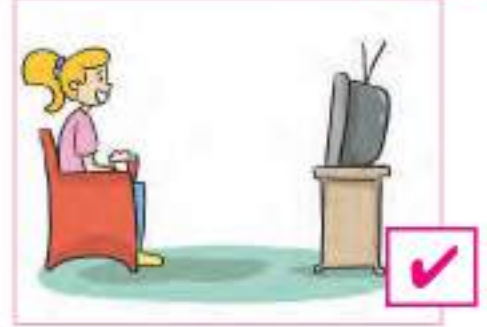

Hakan, televizyon seyredirken yapılan yanlışlıklara da değindi ve bu konuyla ilgili olarak şunları söyledi.

"Televizyon eğitici, öğretici ve eğlendirici bir teknolojik üründür. Ancak televizyonun yakından izlenmesi durumunda görme sorunları ortaya çıkabilir. Aynı şekilde televizyon seyredirken öne doğru eğilmek duruş bozukluklarına neden olabilir.

Televizyonun yanlış kullanımı sağlık sorunlarının yanı sıra başka sorunlara da yol açabilir. Örneğin uzun süre televizyonun başında kalan bir insan kitap okumaya, spor yapmaya, müzik dinlemeye hatta yemek yemeye bile zaman bulamayabilir.

Televizyonu izleme süresi kadar izlenecek programın seçimi de önem taşır. Örneğin şiddet içeren programların izlenmesi insanları öfkeye, kavgaya ve zor kullanmaya yönltebilir. Şiddet içerikli programlar özellikle çocukların kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir.

“ Anne babalar televizyon kullanımında çocuklarının yanlışlarını düzeltmek için neler yapmalıdır? ”

Hatalı kullanılan teknolojik ürünlerden biri de aydınlatma araçlarıdır. Yaşadığımız ortamları aydınlatırken göz sağlığımız için şu uyarılara dikkat etmemiz gerekir:

- İnsan gözünün alışık olduğu güneş ışığına benzer ışık veren lambalar tercih edilmelidir.
- Işığın parlaklığı, gereğinden az veya çok olmamalıdır.
- Işık kaynağı odayı doğrudan değil tavandan veya duvardan yansıyarak aydınlatacak şekilde konumlandırılmalıdır.
- Gece ders çalışırken masa lambası kullanılmalıdır. Işık, masanın üzerine vuracak şekilde sol çaprazdan gelmelidir.

“ Evimizde ve okulumuzdaki aydınlatma araçlarının doğru kullanıldığını söyleyebilir misiniz? Neden? ”

Hakan'ın ardından söz alan Emre, teknolojiyi yanlış kullanan kişilerin yalnız kendilerine değil başka insanlara da zarar verebileceğine dikkat çekti.

Bildiğiniz gibi acil durumlarda arayıp yardım çağrısında bulunduğumuz özel telefon numaraları vardır. Bu numaralardan belki de en önemlisi acil servise ait olan "112"dir. İnsanlar ani bir hastalık veya kaza durumunda Acil Yardım Merkezini ararlar. İmdat çağrısını alan Acil Yardım Merkezi çalışanları da olay yerine gelerek onların hayatını kurtarırlar. Ancak bazı sorumsuz kişiler gereksiz yere

112'yi arayarak bu merkezde çalışanları meşgul ediyorlar. İnsanlar dürüstlüğe aykırı bu hareketleriyle başka insanların hayatlarını tehlikeye atıyorlar. Belki de gereksiz aramalarının yol açtığı gecikme nedeniyle bir hastanın hayatını kaybetmesine neden oluyorlar.

Aşağıda Emre'nin anlattığı konuyla ilgili bir gazete haberi görüyorsunuz.

Gereksiz Aramalar Nedeniyle 112 Acil Komuta Merkezinin Gerçek Hastalara Ulaşması Güçleşiyor

Acil hastalar için aranması beklenen 112 Acil Komuta Merkezine dakikada onlarca gereksiz arama gelmesi ambulansları yönlendirmekte görevli sağlık operatörlerini zor durumda bırakıyor. Komuta merkezinde görevli sağlık personeli geçtiğimiz yıl 825 bin, bu yılın ilk 4 ayında ise çoğu gereksiz 250 bin çağrıya baktı. 1 yılda 825 bin çağrıdan 32 bin 869'unun gerçek vaka olduğu anlaşılırken ilk 4 ayda gelen 250 bin çağrıdan da sadece 12 bininin gerçek hasta olduğu sağlık ekipleri tarafından belirlendi.

İnternet Haberi (1)

“ İnsanların acil servis numarasını gereksiz arayıp meşgul etmemeleri için neler yapılabilir? ”

Emre'nin sözlerini tamamlamasının ardından, Özge de arkadaşlarına teknolojik ürünlerin yanlış kullanılmasının doğal hayata, özellikle de hayvanlara verdiği zararlardan söz etti. Ardından aşağıdaki internet haberine dikkat çekti.

Antalya'da Yapılan Anadolu Rallisi'nin Bilançosu Ağır Oldu

Antalya'da yapılan Anadolu Rallisi sırasında koruma altında bulunan alageyikler zarar gördü. Neslinin son örnekleri yalnızca Antalya'da kalan 44 alageyikten hamile olan 7'si ralli otomobillerinin çıkardığı motor gürültüsü nedeniyle düşük yaparak öldü. Gürültüden rahatsız olan diğer alageyikler ise paniğe kapılıp kaçarken ağaçlara ve kayalara çarparak yaralandı.

İnternet Haberi (2)

Özge, haberi okuyunca çok üzüldüğünü belirtti. "İnsanlar teknolojiyi yanlış kullanıyor. Onların bu sorumsuzluğu nedeniyle yaban hayvanlarının sayısını artırmak mümkün olmuyor." diyerek tepkisini dile getirdi.

“

Teknolojik ürünleri yanlış kullanmanın zararlarına hangi örnekleri verebilirsiniz?

”

Yapınız

İnternet araştırması yaparak teknolojinin yanlış kullanımının insanlara ve doğaya verdiği zararları anlatan bir haber bulunuz. Haberi sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşıp tartışınız.

4. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda verilen ifadeleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

uçma

pıtrak

eğitim

Edison

sağlık

icat

radyasyon

ulaşım

1. Projeksiyon aleti ..... alanında kullanılan teknolojik bir araçtır.
2. Elektrik ampulü ..... tarafından icat edilmiştir.
3. Bilgisayarlar çevreye ..... yayan teknolojik ürünlerdir.
4. İnsanların hayatı kolaylaştırmak ve ihtiyaçlarını gidermek için yeni ürünler ortaya çıkarmasına ..... denir.
5. Hezarfen Ahmet Çelebi ..... denemesiyle bilim tarihine geçmiştir.
6. Cırt cırt bantlar ..... dikenlerinden esinlenilerek icat edilmiştir.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- ( ) 1. Tansiyon aleti sağlık alanında kullanılan teknolojik bir üründür.
- ( ) 2. Uçağın ve trenin kullanım alanları aynıdır.
- ( ) 3. Teknolojik ürünler tasarlayabilmek için mutlaka bilim insanı olmak gerekir.
- ( ) 4. Teknolojik icatlar tarih boyunca oluşan bilgi birikiminin sonucudur.
- ( ) 5. Teknolojik ürünler sayesinde hastalıkların tedavisi kolaylaşmıştır.
- ( ) 6. Öğrenciler hayal güçlerini geliştirmek için sürekli televizyon izlemelidir.
- ( ) 7. Gece ders çalışırken ışık, yüzümüze vuracak şekilde karşıdan gelmelidir.

C. Aşağıda bazı teknolojik ürünlerin adlarını ve bunların kullanım alanlarını görüyorsunuz. Kullanım alanlarını inceleyiniz ve her bir kullanım alanının numarasını ilişkili olduğunu düşündüğünüz ürünün kutucuğuna yazınız.

1. Vinç
2. Fotokopi makinesi
3. Cep telefonu
4. Cırt cırt bant
5. Bulaşık makinesi
6. Enjektör
7. Uçak
8. Buzdolabı

1. Giyim
2. Ulaşım
3. Eğitim
4. Haberleşme
5. Sağlık
6. Temizlik
7. İnşaat
8. Beslenme

Ç. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisinin kullanım alanı diğerlerinden farklıdır?

- A) Çamaşır makinesi B) Gözlük C) Röntgen cihazı D) Stetoskop

2. Buluş yapma sürecinde izlenecek aşamaların ilk basamağı aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) Fikir üretmek B) İhtiyacı belirlemek
C) Tasarım yapmak D) Reklam yapmak

3. I. Cep telefonu
II. Görüntülü telefon
III. Mektup
IV. Telgraf

Verilen haberleşme araçlarının zaman içindeki gelişim sürecine göre sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I, II, III, IV B) IV, I, III, II C) III, IV, II, I D) III, IV, I, II

4. Geçmişte aylarca süren yolculukları günümüzde birkaç saate indiren teknolojik ürün aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilgisayar B) Cep telefonu C) Uçak D) Uydu

5. Aşağıdaki davranışlardan hangisi teknolojik ürünlerin yanlış kullanımına verilebilecek örneklerden biri olamaz?

- A) Süratli otomobil kullanmak B) Televizyonu yakından izlemek
C) Uzun telefon görüşmeleri yapmak D) Yerlere çöp atmak

6. Aşağıda uzun süre bilgisayar başında oturan insanlarda ortaya çıkabilecek olumsuzluklar verilmiştir. Bu olumsuzluklardan hangisi diğerlerinden farklı niteliktedir?

- A) Bel ve boyun tutulmaları B) Kan basıncında yükselme
C) Baş ve göz ağrıları D) Sosyal ilişkiler kurmakta zorlanma

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Size göre başarılı bir mucitte bulunması gereken özellikler neler olmalıdır?

2. Sizce ilk hâlden günümüze kadar en köklü değişime uğramış olan teknolojik ürün hangisidir? Neden?

3. Örnek mucit veya girişimcilerden hangisinin yerinde olmak isterdiniz? Neden?

5

Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Neler Öğreneceğiz?

- İstek ve ihtiyaçlarımızı ayırt edeceğiz.
- Çevremizdeki ekonomik faaliyetleri tanıyacağız.
- Bilinçli tüketici davranışlarını öğreneceğiz.
- Bütçemizi oluşturacağız.
- İsraftan kaçınma bilincimizi geliştireceğiz.

İSTEKLERİMİZ, İHTİYAÇLARIMIZ

Istekleriniz ile ihtiyaçlarınız arasındaki farklılıklar nelerdir?

Yapınız

Allenizle şehirler arası bir yolculuk yaptığınızı düşününüz. Otomobiliniz yolda arızalanıyor. Yakınlarda ne bir dinlenme tesisi ne de bir yerleşim yeri var. Geceyi orada geçirmek zorunda kalıyorsunuz. Böyle bir durumla karşılaşacağınızı bilseydiniz ve yola çıkmadan önce yanınıza aşağıda fotoğraflarını gördüğünüz ürünlerden üç tanesini alma hakkınız olsaydı hangilerini alırdınız? Neden?

Yukarıda anlatılana benzer bir durumla karşılaştığımızda birinci amacımız sağlıklı bir şekilde hayatımızı devam ettirmek olmalıdır. Bunun için de öncelikle beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarımızı gidermemiz gerekir. Başka bir deyişle sağlıklı biçimde hayatta kalabilmemiz su içmemize, yemek yememize ve olumsuz hava şartlarından korunmamıza bağlıdır. İşte bu nedenle ben yanıma böreği, suyu ve battaniyeyi alırdım.

İnsanın varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan ve giderilmediğinde hayati sorunlara yol açan her şey **ihtiyaç** olarak adlandırılır. Nefes alma, beslenme, barınma, soğuktan ve sıcaktan korunma insanların temel ihtiyaçlarıdır. Öneme sahip olduğu için bu ihtiyaçların mutlaka karşılanması gerekir. Günümüz şartlarında insanların beslenme, barınma ve me dışında günlük hayatın vazgeçilmezleri hâline gelmiş olmak başka ihtiyaçları da vardır. Buzdolabı, çamaşır makinesi, ocak fırın, sabun, diş macunu gibi araç gereçler bu ihtiyaçların bazılarıdır.

Dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar, insanların ihtiyaçları büyük ölçüde aynıdır. Bu durum aşağıdaki gazete haberinden de anlaşılmaktadır.

Musul'a İlk İnsani Yardım Türk Kızılayı'ndan

Uzun yıllardır Irak'taki ihtiyaç sahiplerine yardımlarını sürdüren Türk Kızılayı Musul ve Telafer bölgesindeki ihtiyaç sahiplerine dağıtılmak üzere 20 tondan oluşan, toplam 500 tonluk yardım malzemesi gönderdi.

Musul'a gönderilen insani yardım malzemeleri arasında giyim eşyası, uyku tulumu, hijyen malzemesi, kuru gıda (un-makarna), bulgur, pirinç, kek, battaniye, çadır ve yatak gibi malzemeler bulunuyor.

İnternet Haberi (3)

Haberde sözü edilen malzemelerden hareketle insanların temel ihtiyaçları hakkında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

Yapınız

Seda, Sila ve Selçuk üç kardeştir. Babalarından Seda gitar, Sila ayakkabı, Selçuk ise uzaktan kumandalı bir araba almasını istemektedir. Ancak ailenin bütçesi çocuklardan yalnızca birinin isteğini karşılayabilecek durumdadır.

Sizce baba, çocuklarından hangisinin ihtiyacına öncelik vermelidir? Neden? Sınıfınızda tartışınız.

İnsanlar ihtiyaçlarını karşılayabildikleri ölçüde mutlu olurlar. İdenle yaşadıkları sürece her şeyden önce temel ihtiyaçlarını gider ye gayret ederler. Diğer yandan insanların temel ihtiyaçlarının sıra sosyal ve kültürel ihtiyaçları da vardır. Tiyatroya, sinemaya ı konsere gitmek; eğitim almak, oyun oynamak, kitap okumak, sey hate çıkmak, hobi sahibi olmak, sivil toplum kuruluşlarının faali yetlerine katılmak bu tür ihtiyaçlardandır.

Sosyal ve kültürel ihtiyaçlar çoğu zaman insanların bireysel eğilimlerinin ve taleplerinin sonucu olarak ortaya çıkar. Karşılanmadığında yaşamsal faaliyetlerimizi doğrudan etkilemeyen bu ihtiyaçlara **istek** denir. Sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını yeterince karşılayamayan insanlar başkalarıyla iletişim kurma, toplum tarafından kabul edilme ve öz güven konularında eksiklik hissederler.

“ Sosyal ve kültürel ihtiyaçlarımızı karşılamak amacıyla yaptığımız faaliyetlere hangi örnekleri verebilirsiniz? ”

İnsanların temel ihtiyaçlarını giderdikten sonra isteklerini karşılamaya çalışmaları son derece doğal bir durumdur. Ancak istekler çok çeşitlidir ve bunların tamamının karşılanması çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Bu nedenle karşılanması hâlinde elde edilecek fayda göz önünde bulundurularak istekler sıraya konulmalıdır. Daha sonra bütçe durumu göz önünde bulundurularak isteklerin giderilmesine çalışılmalıdır.

İhtiyaç ve istekler giderilirken bütçe durumunun yanı sıra fayda-maliyet dengesi de gözetilmelidir. Fayda, alınacak mal veya hizmetlerin ihtiyaçları karşılama özelliğidir. Elde edilecek fayda için harcanan paraya ise maliyet denir.

Yapılan harcama, giderilmek istenen ihtiyacı veya isteği karşılamışsa fayda-maliyet dengesi sağlanabilmiş demektir. Bununla birlikte bir malın faydası kişiden kişiye göre değişebilir. Örneğin yaşadığı yerde buz pateni salonu olmayan birinin kendisine bir paten satın aldığı düşünelim. Bu durumda o kişi patenini kullanma imkânı bulamayacak ve parasını boşa harcamış olacaktır. Başka bir ifadeyle fayda-maliyet dengesini sağlayamayacaktır.

Yapınız

Aşağıda insanların istek ve ihtiyaçlarıyla ilgili bazı cümleler verilmiştir. Cümleleri okuyunuz ve doğru olduğunu düşündüklerinizin başına "D", yanlış olduğunu düşündüklerinizin başına ise "Y" yazınız.

Çalışmanızın sonunda maddeleri yanlış ya da doğru olarak değerlendirmenizin nedenlerini açıklayınız.

Sizinle aynı fikirde olmayan arkadaşlarınızla konuyu tartışınız.

- ( ) 1. İsteklerimiz ihtiyaçlarımızdan daha önemlidir.
- ( ) 2. İhtiyaçlar kişilere göre değişiklik gösterebilir.
- ( ) 3. Kitap okumak, gezmek, eğlenmek isteklerimizden bazılarıdır.
- ( ) 4. İsteklerimizi karşılayamazsak yaşayamayız.
- ( ) 5. Ayakkabımız yırtıldığında yeni bir ayakkabı almak istektir.
- ( ) 6. İsteklerin önem sırası kişiye göre değişebilir.
- ( ) 7. İhtiyaçlarımız bir kez karşılandıktan sonra bir daha ortaya çıkmaz.
- ( ) 8. İhtiyaçlarımızı karşılayamazsak acı, üzüntü ve kaygı duyarız.
- ( ) 9. Saatimiz varken yeni bir saat almayı düşünmek istektir.
- ( ) 10. İhtiyaçlarımızın şiddeti her zaman aynıdır.
- ( ) 11. Sarı renkli MP3 çalara sahip bir öğrenci aynı tipte beyaz renkli yeni bir MP3 çalar aldığında fayda-maliyet dengesini sağlamamış olur.

ÅILEMDE VE ÇEVREMDE EKONOMİK FAALİYETLER

*Ekonomik faaliyetler denildiğinde ne anlıyorsunuz?
Bu faaliyetlere hangi örnekleri verebilirsiniz?*

*İnsanlar geçimlerini sağlayabilmek için çeşitli işler yaparlar. Toprağı ekip biçer, hayvan yetiştirir, ham maddeleri işleyerek kullanılabilir mal hâline getirirler. Ticaretle uğraşır, çeşitli iş yerlerinde çalışırlar. İnsan ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak sürdürülen bu işlerin her birine **ekonomik faaliyet** denir.*

Yapınız

Aşağıda bazı ekonomik faaliyetlerle ilgili fotoğraflar görüyorsunuz. Fotoğrafları inceleyiniz ve bu faaliyetlerin neler olduğunu noktalı yerlere yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ekonomik faaliyetlerin temeli üretime dayanır. **Üretim** insanların ihtiyaç duyduğu malların veya hizmetlerin meydana getirilmesidir. Buğday yetiştirmek, ekmek yapmak, ayakkabı üretmek, kumaş dokumak üretimi anlatan ekonomik faaliyetlerdendir.

Ekonomide önemli yeri olan üretim faaliyetlerinden biri de madenciliktir. Ülkemizde madencilik deyince akla hemen Zonguldak ve çevresi gelir.

Ben ailemle birlikte taş kömürü yataklarının bulunduğu Zonguldak'ta yaşıyorum. Buralarda kara elmas olarak bilinen taş kömürü biz Zonguldaklılar için çok önemlidir. İlimizde benim ailem de dâhil olmak üzere binlerce aile geçimini bu doğal kaynaktan sağlıyor. Taş kömürü Bartın, Karabük gibi komşu illerin ekonomilerinde de önemli yer tutuyor.

Ülkemizin tek taş kömürü havzası, Zonguldak'ı da içine alan 200 km'lik kıyı şeridinde bulunmaktadır. Bu bölgede 150 yıldan beri kömür çıkarılmaktadır. Zonguldak ve çevresinde kentleşmenin ve sanayileşmenin yolunu açan taş kömürü, bölgemizin gelişimine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Benim babam ilimiz sınırları içindeki bir taş kömürü ocağında maden mühendisi olarak çalışıyor. Maden mühendisleri yer altında ve yer üstünde bulunan madenlerin işletilmeye elverişli olup olmadığına karar verirler. Bunun yanı sıra madenlerin en ucuz ve en verimli şekilde çıkarılması işlemlerini planlayıp bunlara gözcülük ederler.

Taş kömürü, kalorisi yüksek olduğu için genellikle demir-çelik fabrikalarında kullanılır. Ülkemizin en büyük demir çelik fabrikaları olan Ereğli ve Karabük Demir Çelik Fabrikalarının Zonguldak yakınında kurulmasının nedeni budur. İlimizde çıkarılan taş kömürünün büyük bölümü bu tesislerde değerlendirilir. Kalan kısmı ise Çatalağzı ilçemizde bulunan Çatalağzı Termik Santralinde elektrik enerjisine dönüştürülür.

Ben ülkemizde fındık tarımının en yaygın olduğu yerlerden biri olan Ordu ilimizin Perşembe ilçesinde yaşıyorum.

Bölgemizde fındık üretimiyle uğraşan, aralarında benim ailemin de olduğu 300 bin aile bulunmaktadır. Bizim Perşembe ilçesi yakınlarında bir fındık bahçemiz var. Fındığımızı ağustos-eylül aylarında insan gücü ile daldan ve yerden toplayarak hasat ediyoruz. Fındıkları güneşte kurutup harmanladıktan sonra eylül-ekim aylarında satışa çıkarıyoruz.

Her ailenin bir bütçesi vardır. Bütçe gelecekteki belirli bir süre için tasarlanan gelir ve giderleri ifade eder. Ailemizde bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını fındık satışından elde ettiğimiz kazanç oluşturur. Gelirlerimiz genel olarak giderlerimizi karşılayacak düzeydedir. Bununla birlikte olumsuz hava şartları nedeniyle bazı yıllarda fındık üretimi düşer. Bu nedenle babam gelirimizin tamamını harcamayıp bir kısmını ürün kıtlığı yaşandığında kullanmak üzere biriktirir.

Fındık üretiminde çiftçilerin yanı sıra çeşitli meslek gruplarından insanlar da çalışır. Fındık eksperliği bu mesleklerden biridir. Çevremizde aralarında amcamın da bulunduğu çok sayıda fındık eksperisi vardır. Ziraat mühendisleri denetiminde çalışan bu kişiler fındık fidanlarının dikilmesi, toprağın ve fidanların bakımı, ürünün toplanması gibi konularda üreticileri bilgilendirirler. Ayrıca fındığın satın alınması, depolanması, paketlenmesi ve pazarlanması işleriyle de ilgilenirler.

İlçemizde üretilen fındıklar, yakın çevremizdeki fındık kırma ve işleme tesislerinde değerlendiriliyor. Ablam bu tesislerin birinde gıda mühendisi olarak çalışıyor.

Coşkun

Fındık yetiştiriciliği ve bununla ilgili ekonomik faaliyetler dışında Karadeniz'e kıyısı olan illerimizde yürütülen başka hangi ekonomik faaliyetleri biliyorsunuz?

Ailemle birlikte Antalya'da yaşıyoruz. İlimiz tarihi eserleri, sıcak iklimi, kumsalları ve diğer doğal güzellikleriyle önemli bir turizm merkezidir. Antalya'ya gelen turistler genellikle otellerde ve tatil köylerinde konaklarlar.

Turizm, Antalya'daki önemli ekonomik faaliyetlerden biridir. İlimizde çeşitli meslek gruplarından pek çok insan geçimini turizmden sağlar. Otellerde çalışan aşçılar, servis elemanları, bahçıvanlar, animatörler, tur operatörleri ve şoförler turizmle ilgili meslek elemanlarından bazılarıdır. Turizmle ilgili bir diğer meslek ise turist rehberliğidir. Rehberler turistlere tarihi ve kültürel varlıklarımızı ile doğal güzelliklerimizi gezdirerek ülkemizin tanıtımında önemli rol oynarlar. Babam da Antalya ve çevresinde çalışan bir turist rehberidir.

Antalya ve çevresinde yaygın olarak sürdürülen bir diğer ekonomik faaliyet seracılıktır. Çünkü yaşadığımız bölgede kış mevsiminde bile sıcaklık değerleri yüksektir. Bu nedenle kışın don olayı neredeyse hiç görülmez. Diğer yandan bölgenin yıllık güneşlenme süresinin oldukça uzun olması da seracılık için elverişli bir ortam oluşturur.

Antalya'nın ilçelerinden Demre, Finike ve Kumluca'da seracılık halkın en önemli gelir kaynağıdır. Seralarda üretilen sebzeler, başta Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirler olmak üzere ülkemizin her yerine dağıtılır. Böylece domates, biber ve salatalık gibi sebzeleri kış aylarında bile tezgâhlarda görmemiz mümkün olur.

Selin

“Seracılık yurdumuzun başka hangi bölgelerinde yapılıyor olabilir? Neden?”

Ben sanayi tesislerinin yoğun olarak bulunduğu İzmit'te yaşıyorum. İzmit'te petrol rafinerisi ve petrokimya tesislerinin dışında çeşitli sanayi dallarında üretim yapan çok sayıda sanayi kuruluşu vardır. Bunlar otomobil, yedek parça, cam, ilaç, kâğıt, lastik, dokuma, beyaz eşya, gübre, makine ve gıda maddeleri üreten fabrikalardır.

Ülkemizdeki sanayi işçilerinin önemli bir kısmı yaşadığım bölgede çalışır. Aynı şekilde toplam sanayi üretimimizin büyük bölümü de burada gerçekleştirilir. Bölgemiz sanayide olduğu gibi ticaretle de gelişmiştir. Yakınımızda bulunan İstanbul, ülkemizin en büyük ithalat limanıdır. Yurt dışından gelen malların dağıtımı, büyük ölçüde buradan yapılmaktadır.

Yaşadığım bölgede nüfus oldukça fazladır. Bu nedenle bölgemiz tüketim alanında da önemli bir yere sahiptir. Tüketim, insanların ihtiyaçları olan ürünleri satın alarak kullanmasıdır. Ekmek, et, süt, sebze meyve, çeşitli giyim eşyaları, mobilya ve beyaz eşya en fazla tüketilen ürünlerdir. Bunlar ailemizin bütçesindeki giderler bölümünü oluşturur. Elektrik, su, doğal gaz ve akaryakıt da tüketimimiz içinde önemli yer tutar.

Nihat

“ İzmit ve çevresinin ekonomik faaliyetleri ile yaşadığımız yerin ekonomik faaliyetleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir? ”

Yapınız

Yaşadığınız yerdeki ekonomik faaliyetleri gözlemleyiniz. Gözleminiz sonucunda edindiğiniz bilgileri kullanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

→ Yaşadığınız yer hangi ilimizin sınırları içindedir?

.....

→ Yaşadığınız yerdeki en yaygın ekonomik faaliyetler hangileridir?

.....

.....

→ Bu ekonomik faaliyetlerle ilgili meslekler hangileridir?

.....

.....

→ Ailenizde bu mesleklerden olanlar var mıdır? Varsa kimlerdir ve meslekleri nelerdir?

.....

.....

→ Yaşadığınız yerdeki ekonomik faaliyetlerin aile bütçenize katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

.....

.....

→ Yaşadığınız yerde üretilen ürünlerin dağıtımını nerelere, hangi yollarla yapıyor?

.....

.....

→ Yaşadığınız yerde üretilen ürünlerin ülke tüketimine katkıları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

.....

.....

.....

BİLİNÇLİ TÜKETİCİ OLALIM.

İnsanlar alışverişleri sırasında alacakları ürünlerle ilgili olarak nelere dikkat ederler?

Merhaba benim adım Ahmet. Pazar günü annemle birlikte alışverişe gidecektik. Annem "Oğlum, markete gideceğiz ancak önce bir alışveriş listesi hazırlamamız gerekiyor." dedi. Bunun üzerine hemen kâğıt kalem alıp annemin söylediklerini yazmaya başladım. Ayrıca annemin onayını alarak kendi ihtiyaçlarımı da alışveriş listesine ekledim.

Markete gidince evde yaptığımız listedeki ürünleri anneme okuyarak ona yardımcı oldum. Annem de okuduklarımı raflardan alıp sepete koydu. Bir yandan da bana, bir ürünü satın alırken nelere dikkat etmem gerektiğini anlattı.

Alışverişe çıkmadan önce bir ihtiyaç listesi hazırlamanın yararları neler olabilir?

"Oğlum, temizliğe ve sağlıklı olmaya 6nem vermeliyiz. Bu nedenle sebze, meyve gibi gıdaları alırken bunların tazeliğine ve temizliğine dikkat etmeliyiz. Ambalajlı gıdaların 6retim ve son kullanma tarihlerini kontrol edip son kullanma tarihi ge7miş yiyecekleri almamalıyız. Bu 6r6nlerin t6k6tilmesi h6linde insanlarđ zehirleyeceğini unutmamalıyız. Eğer yanlışlıkla b6yle bir 6r6n almışsak hemen iade etmeliyiz. T6keticiler olarak bunun hakkımız olduğunu bilmeli ve bu hakkđ kullanmaktan 7ekinmemeliyiz.

Alışverişte karar verirken g6z 6n6nde bulundurulması gereken 6nemli bir konu da fiyattır. Bu nedenle alacağımız 6r6n6n fiyatını birka7 yere sorarak ger7ek değerinin ne olduğunu 6đrenmeliyiz. Aynı kalitedeki 6r6nlerden ucuz olanını tercih etmeliyiz. Ayrıca aile b6t7emizde a7ık oluşturacak şekilde aşırı ve gereksiz harcamalardan ka7ınmalıyız."

URT 04/01/2019
SKT 04/01/2019
P.SERİ NO022

6đretmenimiz de alışveriş yaparken bir7ok şeye dikkat etmemiz gerektiğini s6ylemişti. 6zellikle ambalajlı gıda maddeleri satın alırken bunların 6retim ve son kullanma tarihlerinin yanı sıra "i7indekiler" b6l6m6n6 de incelemeliymişiz. i7inde istemediğimiz veya sağlığa zararlı olduğunu bildiğimiz maddeler varsa o 6r6n6 almamalıymişiz.

Ülkemizde ambalajlı gıda ürünleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının izni ile üretiliyormuş. Yurt dışında üretilmiş olan gıda ürünleri de yine aynı bakanlığın izni ile ithal ediliyormuş. Bu nedenle paketinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının izni ile üretildiğini veya ithal edildiğini belirten bir yazı yoksa o gıda ürünlerini satın almamalıyız. Aynı şekilde, ürünlerin üzerinde TSE damgasının olup olmadığını da kontrol etmeliyiz. Öğretmenimizin dediğine göre bu işaret üzerinde bulunduğu ürünün kaliteli olduğunu gösteriyormuş.

Biliyor muydunuz?

Türk Standartları Enstitüsü, ürünlerin standartlarını belirleme amacıyla 1960 yılında kurulmuştur. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Enstitünün kısa adı ve markası TSE'dir. Bu marka Türk Standartları Enstitüsünün izni olmadan kullanılamaz. TSE tarafından belirlenen ürün standartları, ilgili bakanlığın onayı ile zorunlu hâle getirilir ve Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer.

Satın aldığımız ürünlerin üzerinde TSE dışında CE ve ISO gibi kalite ve güvenlik işaretleri de bulunabilir.

Üzerinde CE kısaltması bulunan bir ürünün Avrupa Birliği'nin koyduğu standartlara uygun olarak üretilmiştir. Bu işaret ürünün amacına uygun kullanılması hâlinde canlılara ve çevreye zarar vermeyeceğini ifade eder. Başka bir ifadeyle güvenli olduğunu gösterir. Uluslararası Standart Organizasyonunun kısaltması olan ISO işareti ise bir ürünün veya hizmetin belirlenen ihtiyaçları karşıladığı anlamını taşır.

Ürünlerde aramamız gereken bir diğer özellik, ambalajlarının geri dönüştürülebilir malzemelerden üretilmiş olmasıdır. Ambalajın üzerindeki işaretlere bakarak geri dönüşüme uygun malzemeden yapıp yapılmadığını kolayca anlayabiliriz. Diğer yandan alışverişlerimizde yerli mal tercih etmeliyiz. Üzerinde "Türk Malı" veya "Made in Turkey" (Türkiye'de Üretilmiştir.) yazılan bulunan ürünleri alarak ülkemiz ekonomisine katkıda bulunmalıyız. Barkod numarası 868 ve 869 ile başlayan ürünlerin Türkiye'de üretildiğini bilmeliyiz.

Yapınız

Evinizde kullandığınız gıda ve temizlik ürünlerinden beş tanesini seçiniz. Bu ürünlerin adlarını ve hangi ülkede üretildiğini, ambalajının geri dönüştürülebilir malzemelerden yapıp yapılmadığını ve üzerlerinde TSE, CE, ISO gibi kalite ve güvenlik işaretlerinden hangilerinin bulunduğunu tablodaki yerine yazınız.

Ürün Adı	Üretim Yeri	TSE	CE	ISO	Geri Dönüşüm

BELGEMİZİ ALALIM.

Yasin

Alışverişlerden sonra fiş veya fatura almak bir vatandaşlık görevidir. Çünkü satın aldığımız ürünler için ödediğimiz paranın bir bölümünü vergiler oluşturur. Bu vergilerin devletimizin hazinesine ulaşabilmesi biz vatandaşların fiş veya fatura istemesiyle mümkündür. Çünkü alışveriş sonrasında alacağımız belgenin üzerindeki miktar yazar kasa aracılığıyla kayıtlara geçer. Devlet de bu kayıtlar üzerinden vergi toplar. Fiş veya fatura alınmadığında ise satış işlemi kayıtlara geçmez. Bu da devlete ödenmesi gereken paranın satıcının kasasında kalması ve vergi gelirlerinin azalması anlamına gelir.

Satın almayı düşündüğümüz ürünlerin garanti belgesinin olup olmaması da önemlidir. Garanti belgesi, dayanıklı tüketim malları için düzenlenir. Bu belge ait olduğu ürünün belli bir süre içinde bozulması hâlinde tüketicinin zarar görmesini engeller. Böyle durumlarda üretici firma, dürüst ve adil olma ilkesi gereği ürünü ya tamir eder ya da yeniyle değiştirir. Aksi hâlde ürünün garanti belgesiyle birlikte Tüketici Sorunları Hakem Heyetine başvurma hakkımız doğar. Heyet gerekli incelemeleri yaptıktan sonra haklılığımızı kabul ederse zararımızı giderir.

Bilinçli tüketicilerin önemli özelliklerinden biri de reklamların etkisinde kalmamalarıdır. Firmalar satışlarını artırmak için reklamlarında ürünlerinin sadece iyi yönlerini söyler. Bu nedenle bir ürünün sadece reklamına bakılarak satın alınması doğru bir tüketici davranışı değildir.

Ayakkabı, kazak, pantolon, gömlek, çanta, gözlük vb. pahalı ürünleri yetkili satıcılardan almalıyız. Bu ürünlerin etiketlerini mutlaka incelemeliyiz ve sağlığa zararlı malzemelerden yapılıp yapılmadıklarına bakmalıyız. Ayrıca ürünlerin kullanımına ilişkin etiketlerde yer alan uyanlara dikkat etmeliyiz.

Yapınız

Yandaki giysi etiketini inceleyiniz ve etiketteki sembollerin anlamlarıyla ilgili bir araştırma yapınız. Daha sonra aşağıdaki tabloya sembollerin şeklini çizip anlamlarını yazınız.

Sembol	Anlamı

“Okullarımızda faaliyet gösteren bilinçli tüketici kulübünün kuruluş amaçları ve çalışmaları hakkında neler biliyorsunuz?”

EY TÜKETİCİ KARDEŞ

Kusurlu mal aldıysan,
Sakin hakkını yedirme.
Sessiz sakın kalıp da
Bir köşeye çekilme.

Satan kabul etmezse
Git Hakem Heyetine.
Yine de olmuyorsa
Diğer yerleri dene.

Senin de hakların var,
Parana yazık etme.
Koş malını değiştir,
Göğsünü gere gere.

Ey tüketici kardeş,
Sakin hakkını yedirme.
Kusurlu mal alıp da
Bir köşeye çekilme.

Ayşe AÇIKALIN

Şiire göre bilinçli bir tüketicinin yapması ve yapmaması gerekenler nelerdir?

Yapınız

İnsanlara bilinçli tüketici alışkanlıkları kazandırmak ve onları tüketici hakları konusunda bilinçlendirmek amacıyla defterinize bir şiir yazınız.

AYAĞIMIZI YORGANIMIZA GÖRE UZATALIM.

"Ayağımı yorganıma göre uzat." atasözüyle insanlara verilmek istenen mesaj nedir?

Para, ihtiyaçlarımızı karşılamak amacıyla kullandığımız bir değişim aracıdır. Çocuklar genellikle paranın sonsuz miktarda olduğunu ve büyükleri tarafından bol bol kazanıldığını düşünürler. Oysa para kazanmak kolay bir iş değildir. Bu nedenle tutumlu olmalı, gereksiz yere para harcamamaya dikkat etmeliyiz. Ayrıca paramızın tamamını kullanmayıp ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra kalan kısmını biriktirmeye çalışmalıyız.

Babası Neşe'ye pazartesi sabahı okula giderken hafta boyunca harcaması için 35 TL harçlık verdi. Ancak Neşe, okul harçlığının tamamını iki gün içinde harcadı. Parası kalmayınca da yeniden harçlık istedi.

"Neşeciğim, insanların istek ve ihtiyaçları sınırsızdır. Ancak satın alma aracı olan para sınırlıdır. Bu nedenle ihtiyaçlarını sıraya koymalı, harcamalarını buna göre yapmalı, paranı denetimli harcamalıydın. Oysa sen, hafta boyunca harcaman gereken parayı ihtiyacın olmadığı hâlde yeni kalemler ve silgiler alarak iki gün içinde bitirdin."

"Haklısın babacığim. Paramızın sınırsız olmadığını bilmeli ve kendimi kontrol ederek ihtiyacım olmayan ürünleri almamalıydım. Ancak söz veriyorum, bundan sonra harcamalarımı planlarken ihtiyaçlarımı önem sırasına koyup para durumumu dikkate alacağım."

Babası, Neşe'den bu sözleri duyduğuna çok memnun oldu. Ona planlı harcama yapmanın önemini daha iyi kavratmak için "Neşeciğim, istersen evimizin bu ayki bütçeyi birlikte hazırlayalım." dedi.

Bütçe, paranın nasıl kullanılacağını planlanmasıdır. Aile bütçesi ise ailemizin gelir ve giderlerini gösteren listedir. Gelir veya kaynak, ailemizin belli bir süre içinde kazandığı paradır. Bir hizmet veya ürün karşılığı harcanan paraya ise gider denir. Bütçe, gelirlere göre hazırlanır. Her ailenin gelirine göre hazırlayacağı bir bütçesi olmalıdır.

Aile bütçemizi hazırlarken gelir ve giderlerin denk olmasına dikkat etmeliyiz. Sorumsuzca hareket edip gelirlerimizden daha fazla harcama yapan ailelerin borçlanmak zorunda kalacaklarını unutmamalıyız. Bu nedenle bütçemizin giderler bölümünde ev kirası, yakıt, elektrik, su gibi temel ihtiyaçlarımıza öncelik vermeliyiz.

Neşe, babasının bu açıklamalarından sonra önündeki kâğıda "Ailemizin Aylık Bütçesi" yazdı. Ardından da babasıyla birlikte aşağıda gördüğünüz bütçeyi hazırladı.

Ailemizin Aylık Bütçesi

Gelirlerimiz (TL)

Annemin maaşı = 2100

Babamın maaşı = 3200

+

Toplam gelirimiz = 5300 TL

Gelirlerimiz = 5300

Giderlerimiz = 4820

Kalan paramız = 480 TL

Giderlerimiz (TL)

Kira = 1000

Mutfak = 1600

Yakıt = 300

Elektrik = 100

Su = 60

Ulaşım = 350

Taksit = 400

Giyim = 350

Telefon = 60

Eğlence = 200

+ Diğer giderler = 400

Toplam giderimiz = 4820 TL

Neşe, aile bütçesinde gelirlerin giderlerden 480 TL fazla olduğunu gördü. Babasına bu parayı ne yapacaklarını sordu.

Aile bütçemize bir ay boyunca ne kadar harcama yapacağımızı tahmini olarak yazdık. Buna göre her şey beklediğimiz gibi olursa bir miktar paramızın artacağı görülüyor. Artan paramızı harcamayıp tasarruf edeceğiz. Çünkü önümüzdeki günlerde hiç hesapta olmayan acil ihtiyaçlarımız ortaya çıkabilir. Eğer bir köşede birikmiş paramız olursa beklenmedik harcamalarla karşılaştığımızda borçlanmak zorunda kalmayız.

Ailemizin bütçesini yaptıktan sonra babamın yardımıyla kendi bütçemi de yaptım. Yalnız benim bütçem evimizin bütçesi gibi aylık değil haftalık oldu. Çünkü ben harçlığımı haftalık alıyorum.

Benim Bütçem

Gelirlerim (TL)

Harçlığım = 35

Gelirlerim = 35

- Giderlerim = 30

Kalan param = 5 TL

Giderlerim (TL)

Yiyecek, içecek

(su, gofret, tost vb.) = 25

+ Kırtasiye malzemeleri = 5

Toplam giderim = 30 TL

Hazırladığım gelir gider tablosunda haftalık 35 TL olan gelirim büyük bölümünü yiyecek içecek harcamaları için ayırdım. Günde ortalama 5 TL olmak üzere okulun açık olduğu haftanın beş gününde toplam 25 TL harcayacağımı hesapladım. 5 TL'yi ise kırtasiye giderlerine ayırdım.

Kişisel bütçemde gelirlerimin giderlerimden 5 TL fazla olduğu görülüyordu. Giderlerimi biraz daha azaltarak bu miktarı arttırmak istiyorum. Bunun için artık öğle yemeğimi evden getireceğim. Böylece tasarruflarıma her gün tost için ödediğim parayı da ekleyerek çok istediğim kol saatini alabileceğim.

Arkadaşlar, ailenizin size verdiği harçlıklar sizin gelirinizdir. Harçlıklarınızı dikkate alarak sizler de benim gibi kendi bütçenizi yapabilirsiniz.

Harçlığımızdan tasarruf edebilmek için neler yapıyoruz?

Neşe kendi bütçesini yapmadan önce;

- Harçlığının bir kısmını ihtiyacı olmayan şeyler için harcıyordu.
- Harçlığının yetmediğini söylüyordu.
- Kendisine alınmasını istediği şeylerin hesabını yapmıyordu.
- Eğitimi ve kıyafetleri için harcanan paradan habersiz olduğu için sahip olduklarının kıymetini bilmiyordu.

Neşe kendi bütçesini yapmaya başladıktan sonra;

- Yemeğini evden götürerek gıda masraflarını azalttı.
- Çok istediği saati almak için para biriktirmeye başladı.
- Ders araç gereçleri, kıyafetleri ve diğer eşyaları için bütçede ayrılan payın farkına vararak onları sahiplenmeye başladı.
- Her gördüğünü isteme alışkanlığından vazgeçti.

Biliyor muydunuz?

Bireylerin bütçelerini yapıp doğru yönetebilmeleri önemli bir beceridir. Gelirlerin akıllıca ve en çok fayda sağlayacak şekilde değerlendirilmesi anlamına gelen bu beceriye finansal okur yazarlık adı verilir.

Arkadaşlar, aile bütçemiz hazırlanırken anne babamıza yardımcı olmalıyız. İhtiyaçlarımızı bütçemizde bizim için ayrılan parayı dikkate alarak belirlemeliyiz. Sorumluluk duygusuyla hareket ederek zorunlu ihtiyaçlarımıza öncelik vermeli, ihtiyacımız olmayan şeyleri satın almamalıyız. Gıda maddelerini yiyeceğimiz kadar almalı, israf etmemeliyiz. Kalemlerimizi boş yere harcamamalı; elbise, ayakkabı, defter, kitap, dergi, sözlük ve ansiklopedilerimizi temiz tutmalıyız. Bu eşyalarımızı bizden sonra kardeşlerimizin veya başka öğrencilerin de kullanabileceğini unutmamalıyız.

Ben eskiden paramın bir kısmını gereksiz yere harcıyordum. Ama artık davranışlarımı kontrol edebiliyorum. Almak istediğim bir şeyi görünce öz denetim becerimi kullanarak 'istem mi, ihtiyaç mı?' diye on saniye kuralını uyguluyorum. Alışveriş yapmadan önce on saniye durup düşünüyorum. İhtiyacım olmayan ya da bütçemde yer vermediğim bir ürünü satın almayıp yerine bırakıyorum.

Bütçe yapma alışkanlığının insanlara sağlayacağı yararlar neler olabilir?

Yapınız

Allenizle birlikte evinizin bir aylık bütçesini yapınız. Bu amaçla aşağıdaki tablolarda boş bırakılan yerleri annenizin ve babanızın yardımıyla doldurunuz. Daha sonra aile bütçenizle ilgili olarak verilen soruları cevaplayınız.

Gelirlerimiz (TL)	
Gelirin Adı	Gelirin Miktarı
Toplam	.....TL

• Gelirleriniz giderlerinizi karşılayabilecek durumda mıdır? Neden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Giderlerimiz (TL)	
Giderin Adı	Giderin Miktarı
Kira	
Mutfak	
Yakıt	
Elektrik	
Su	
Ulaşım	
Telefon	
Eğlence	
Giyim	
Okul harçlığı	
Sağlık	
Gazete, dergi	
Taksit	
Diğer giderler	
Toplam	.....TL

• Gelirleriniz giderlerinizi karşılayamayacak durumdaysa size göre bütçeyi denkleştirmek için hangi giderlerde kısıtlama yapılmalıdır? Neden?

.....

.....

.....

TÜKETİME EVET, İSRAFA HAYIR

Sizce hangi kaynakların bilinçsizce kullanılıp israf edilmesi canlıların yaşamını tehdit edebilir? Neden?

Ekmek İsrafını Önleme Kampanyası Şiir, Kompozisyon ve Resim Yarışması Ödülleri

Havza İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından, ilçe sınırları içerisinde yer alan ilköğretim ve ortaokul öğrencileri arasında "Ekmek İsrafının Önlenmesi" konulu resim, şiir ve kompozisyon yarışması düzenlendi. Yarışmalarda dereceye giren öğrencilere ödülleri, düzenlenen bir törenle verildi.

İnternet Haberi (4)

Yukarıdaki haberde israfı önleme konulu bir yarışmadan söz ediliyor. **İsraf** kaynakların, ürünlerin, emeğin ve zamanın boş yere harcanmasıdır. Yiyebileceğimizden fazla gıda almak, elbise ve ayakkabılarımızı çabuk tükürmek, aşırı su tüketmek, lambayı boş yere yakmak israftır.

Ülkemizde başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler veya sivil toplum kuruluşları tarafından israfı önleme yarışmaları düzenlenmektedir. Yarışmalar öğrencileri israfın zararları hakkında düşünmeye teşvik eder. Onlarda israfı önleme farkındalığı ve duyarlılığı meydana getirir.

EKMEK İSRAFI

Okulumuzda düzenlenen "Ekmek İsrafını Önleme" konulu yarışmaya ben de bir slogan ile katıldım. Anlamlı bir slogan bulmak için önce ekmek israfıyla ilgili bir araştırma yaptım. Araştırmalarım sırasında ülkemizde her gün yaklaşık 5 milyon ekmeğin çöpe atıldığını öğrendim. Diğer yandan açlık ve yetersiz beslenme nedeniyle çocukların hayatını kaybettiğini okudum.

Efe

Kültürümüzde kutsal kabul edilen ekmeğin böylesine israf edilmesine çok üzül-
düm.

Bence ekmek israfının temel nedeni gereğinden fazla ekmek alınmasıdır. Ben insanların bu davranışına dikkat çekmek için yarışmaya "Gözün değil kamın doysun, ekmek yiyeceğin kadar olsun." sloganıyla katıldım. Sloganımda da vurguladığım gibi yiyebileceğimiz kadar ve küçük gramajlı ekmek satın almalıyız. Bayat ekmekleri atmak yerine kızartma, tost yapabilir; çorbaya katabilir, köfte harcı olarak kullanabilir, ekmek tatlısı yapabilir ve böylece değerlendirebiliriz.

Ekmek israfını azaltmanın bir yolu da paketli ekmek tüketimini yaygınlaştırmaktır. Çünkü paketli ekmeği derin dondurucuda 6 aya kadar saklayabiliriz. Yemek istediğimizde de ekmeği ısıtarak veya kendiliğinden çözülmesini bekleyerek tüketebiliriz. Bu arada yalnız ekmeği değil evimizde pişen yemekleri de israf etmemeliyiz. Yiyebileceğimiz çeşitte ve miktarda yemek pişirmeli, artan yemekleri daha sonra tüketmek üzere doğru koşullarda saklamalıyız.

“Ekmek israfının önlenmesi konusunda yukarıdakilerin dışında başka hangi önerilerde bulunabilirsiniz?”

SU İSKRAFI

Dünya'mızın dörtte üçü sularla kaplıdır. Ancak bu oran bizi yanıltmamalıdır. Çünkü tatlı su denilen kullanılabilir sular yeryüzündeki toplam suyun çok az bir kısmını oluşturur. Dünya'daki suyun tamamını bir sūrahinin içinde kabul edersek bunun ancak bir çay kaşığına dolduracak kadarı tatlı sudur. Bütün bu bilgiler su tüketimi konusunda ne kadar sorumlu davranmamız gerektiğini göstermektedir.

Küçük önlemler alarak evimizdeki su israfını önleyebiliriz. Bu amaçla varsa evimizdeki bozuk muslukları tamir ettirmeli ve böylece suyumuzun boşa akmasının önüne geçmeliyiz. Ayrıca dişlerimizi fırçalarken veya ellerimizi sabunlarken musluğu açık bırakmamalıyız. Duş süresini mümkün olduğunca kısa tutmalı, sebze ve meyve-lerimizi yıkadığımız suyu biriktirerek bu suyla çiçeklerimizi sulayıp balkonumuzu yıkamalıyız. Diğer yandan tuvaletimizdeki sifonu gereksiz yere kullanmamalıyız. Su tasarrufuna yönelik bu davranışları hayatımız boyunca sürecek alışkanlıklar hâline getirmeliyiz.

Ecem

**Tasarruf En Büyük
SU KAYNAĞIDIR.**

Unutmayalım! Suyun bilinçsizce tüketilmesi hâlinde;

- Tarımsal üretim azalır.
- Barajlardaki elektrik üretimi düşer.
- Sularda yaşayan canlı türlerinin nesli tükenir.

Israf nedeniyle su kaynaklarının azalmasının canlı yaşamına etkileri neler olabilir?

ELEKTRİK İSRAFI

Zeliha

Günlük hayatta en fazla israf edilen kaynaklardan biri de elektriktir.

Elektrik, ihtiyaç duyduğumuzda düğmeye basıp ya da fişi prize takıp kolayca faydalanabildiğimiz bir kaynaktır. Bu kolaylığı nedeniyle bazen elektriğin kendiliğinden oluşan ve tükenmeyecek bir kaynak olduğunu düşünebiliriz. Ancak ülkemizde elektrik enerjisinin önemli bir kısmı kömür, petrol, doğal gaz gibi tükenebilir kaynaklardan elde edilmektedir.

Bu nedenle elektrik enerjisini kullanırken tutumlu olmalıyız. Lambaları ve elektrikle çalışan ev aletlerini gereksiz yere açık bırakmamalıyız. Fırınımız çalışırken kapağını sık sık açmamalıyız. Aynı şekilde buzdolabımızın kapağının açık kalmamasına dikkat etmeliyiz.

Elektrik tasarrufu ailedeki herkesi ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle annemize, babamıza ve kardeşlerimize bilinçli elektrik tüketimiyle ilgili olarak şu uyanlarda bulunmalıyız:

- Sıcak su için evimize güneş enerjisi ile ısıtma sağlayan sistemler kuralım.
- Giyeceklerimizi tek tek değil biriktirip topluca ütüleyelim.
- Evimizi sıcak ve soğuktan korumak için gerekli yalıtım önlemlerini alalım.
- Ütüleme işi bitmeden 5 dakika önce ütümüzü fişten çekelim.
- Çamaşır ve bulaşık makinelerimizi ekonomik programda çalıştıralım.
- Buzdolabımızı güneş ışığı görmeyecek şekilde yerleştirelim.

Elektrik enerjisini kullanırken tasarruf kadar verimliliğe de önem vermeliyiz. Salondaki iki lambadan birini söndürmek tasarruf, aynı aydınlatma için daha az enerji tüketen bir ampul kullanmak ise verimlilik. Bu nedenle elektrikli ev aletleri satın alınırken enerji kullanımını az olan ürünler tercih edilmelidir.

Elektrik israfının zararları neler olabilir?

Elektrik israfını önlemek için neler yapıyorsunuz?

KÂĞIT İSRAFI

İsraf edilen ürünlerden biri de kâğıttır. Kâğıt genellikle ağaçtan elde edilen bir tüketim malzemesidir. Bu nedenle kâğıdın israf edilmesi daha fazla ağacın kesilmesi anlamına gelmektedir. Oysa bizler ağaçların kesilmesini, ormanlarımızın yok olmasını istemeyiz. O hâlde kâğıt kullanırken tasarruf etme bilinciyle hareket ederek kâğıt israfına yol açacak hareketlerden kaçınmalıyız.

! *Kâğıt israfını azaltmak için:
Kâğıdın her iki tarafını da kullanmalıyız.
Bilgilerimizi bilgisayar ortamında korumalı ve
iletmeliyiz.*

*Yapacağımız işin niteliğine uygun olarak
doğru kâğıdı kullanmaya özen göstermeliyiz.*

*Kullanılmış kâğıtları ve kartonları çöpe
değil geri dönüşüm kutularına atarak bunların
yeniden kazanılmasına katkıda bulunmalıyız.*

“ *Kâğıt tüketimini azaltmak için neler yapılmalıdır?* ”

GIYSİ İSRAFI

Evlerimizde israf etmememiz gereken kaynaklardan biri de giysilerimizdir. Giysi giderleri ailemizin bütçesinde önemli bir yer tutar. Bu nedenle ihtiyacımız yoksa giysi almamalıyız. Giysilerimizi ve ayakkabılarımızı kullanırken onların ömrünü kısaltıcı hareketlerden kaçınmalıyız. Aynı giysileri kardeşlerimizin veya ihtiyacı olan başka çocukların da kullanabileceğini düşünerek temiz tutmaya ve doğru koşullarda saklamaya dikkat etmeliyiz. Kullanmadığımız giysilerimizi Türk Kızılayı gibi yardım kuruluşlarının giysi toplama kutularına bırakmalıyız.

“ *Giysilerinizin ömrünü uzatmak için neler yapıyoruz?
Kullanmadığımız giysilerinizi nasıl değerlendiriyoruz?* ”

ZAMAN İSRAFI

En önemli israflardan biri de zamanın boşa harcanmasıdır. İnsanlar kollarında saat taşır, evlerinin neredeyse her odasında saat bulundururlar. İş yerlerinde, toplu taşıma araçlarında, şehirlerin meydanlarında saat vardır. Çünkü zaman çok önemlidir. Ancak bu kadar önemli olmasına rağmen genellikle zamanı gerektiği gibi kullanamayız.

Zaman israfının önüne geçmek için öncelikle zamanımızın sonsuz değil sınırlı olduğunu bilincinde olmalıyız. Bu nedenle oyuna, televizyon seyretmeye, uykuya ve yemeğe gereğinden fazla zaman harcamamalıyız. Zamanı verimli kullanma adına hayatımızı planlamalı ve işlerimizi bu plana uygun olarak yürütmeliyiz.

“

Zamandan tasarruf etmenin sağlayacağı yararlar neler olabilir?

Günlük hayatınızda zamanı israf etmediğinizi söyleyebilir misiniz? Neden?

”

Yapınız

“Biz dünyayı atalarımızdan miras değil çocuklarımızdan emanet aldık.” sözünü duymuşsunuzdur. Bu söz ile verilmek istenen mesajın ne olduğuyla ilgili kısa bir metin yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda verilen cümleleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

Hakem

istek

ihtiyaç

bilinçli

tasarruf

garanti

tutumlu

bütçe

beslenme

temel

1. İnsan hayatının devamı için gerekli ve zorunlu olan maddelere ..... denir.
2. Yeme, içme, giyinme ve barınma ..... ihtiyaçlarımızdandır.
3. Gelir miktarını ve eldeki paranın hangi amaçla kullanılacağını gösteren plana ..... denir.
4. Aile bütçemize katkıda bulunmak için ..... olmalıyız.
5. Satın alacağı ürünlerin belirlenen standartlara uygun olmasına dikkat eden kişiye ..... tüketici denir.
6. Tüketiciler aldıkları ürünlerle ilgili sorunlar için Tüketici Sorunları ..... Heyetine başvururlar.
7. Arıcılık insanların ..... ihtiyacının karşılanması amacıyla ortaya çıkmış bir meslektir.
8. Bütçede harcama yapıldıktan sonra elde kalan paraya ..... denir.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- ( ) 1. İnsanlar temel ihtiyaçlarından önce sosyal ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
- ( ) 2. Temel ihtiyaçlar kişiden kişiye değişir.
- ( ) 3. Aile bütçesinde ev kirası, mutfak, elektrik ve su giderlerine öncelik verilmelidir.
- ( ) 4. Okullar insanların barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla inşa edilmiştir.
- ( ) 5. TSE damgası, üzerinde bulunduğu ürünün kaliteli olduğunu gösterir.
- ( ) 6. Kış turizmi ülkemizin her yerinde yapılabilecek bir ekonomik faaliyettir.
- ( ) 7. İzmit sanayi faaliyetlerinin geliştiği illerimizden biridir.

C. Aşağıda bazı ihtiyaç alanları ve bunlarla ilişkili meslekler verilmiştir. Verilenleri inceleyiniz ve ihtiyaçların başındaki kutucuklara ilişkili olduğu mesleğin numarasını yazınız.

1. Ziraat mühendisliği
2. Şoförlük
3. Gıda mühendisliği
4. Animatörlük
5. Maden mühendisliği

1. Ulaşım
2. Beslenme
3. Tarım
4. Kömür üretimi
5. Turizm

Ç. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. "Tarihî ve doğal güzelliklere sahip olan bu bölgemizde ..... dayalı ekonomik faaliyetler yürütülmektedir."

Bu cümleyi tamamlayacak en uygun kelime aşağıdakilerden hangisidir?

- A) hayvancılığa   B) sanayiye   C) tarıma   D) turizme

2. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi insanları tutumlu olmaya ve tasarruf etmek teşvik eden bir anlam taşımaz?

- A) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.   B) Sakla samanı, gelir zamanı.
C) Ayağını yorganına göre uzat.   D) Damlaya damlaya göl olur.

3. Ayça ile annesi markette alışveriş yapıyorlardı. Annesi raftan bir paket makarna alınca Ayça ona neden bu ürünü tercih ettiğini sordu. Annesi "Çünkü ....." diye cevap verdi.

Bilinçli bir tüketici olan Ayça'nın annesi sözlerini aşağıdaki ifadelerden hangisiyle sürdürmüş olamaz?

- A) ürünün üzerinde TSE damgası var.
B) ürünün tüketim tarihi geçmemiş.
C) ürünün çok reklamı yapıyor.
D) ürünün içinde sağlığa zararlı olabilecek maddeler bulunmuyor.

4. Aşağıda bazı meslekler ile bu mesleklerin yaygın olarak yapıldığı yerler verilmiştir. Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Hayvancılık - İzmit   B) Madencilik - Zonguldak
C) Fındık üreticiliği - Ordu   D) Turist rehberliği - Antalya

5. Aşağıdaki ürünlerden hangisinin geri dönüşümü yapılamaz?

- A) Gazete   B) Bisküvi   C) Cam bardak   D) Çelik tencere

6. Aşağıdakilerden hangisi ihtiyaçlar sıralamasında diğerlerinden sonra gelmelidir?

- A) Ayakkabı   B) Ekmek   C) Saat   D) Süt

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Yeni alınan bir ürünün garanti süresi içinde bozulması hâlinde yapılması gerekenler nelerdir?

2. Aile üyelerinizin bilinçli tüketiciler olduklarını düşünüyor musunuz? Neden?

6

Etkin Vatandaşlık

Neler Öğreneceğiz?

- Çocuk haklarının farkına varacağız.
- Sorumluluk bilincimizi geliştireceğiz.
- Eğitsel ve sosyal etkinlik önerilerinde bulunacağız.
- Ülkemizin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğümüz arasındaki ilişkiyi kavrayacağız.

BEN ÇOCUĞUM, HAKLARIMLA VARIM.

Birleşmiş Milletlerin çocuk haklarıyla ilgili bir sözleşme hazırlamasının nedenleri neler olabilir?

Beslenme, barınma, giyinme, eğitim, sağlıklı bir çevre de yaşama ve oyun oynama çocukların en temel ihtiyaçlarıdır. Bunlar aynı zamanda birer haktır. Ancak çocukların haklarından yararlanabilmeleri genellikle büyüklerin yardımıyla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu çocuk haklarını güvence altına almak için 20 Kasım 1989'da Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir.

Haklarının neler olduğunu bilmek çocuklara hangi yararları sağlayabilir?

Biliyor muydunuz?

Çocuk Hakları Sözleşmesi 20 Kasım 1989'da Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 142 ülke tarafından imzalanarak 1990'da yürürlüğe girmiştir. Her yıl 20 Kasım günü bütün ülkelerde Dünya Çocuk Hakları Günü olarak kutlanır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının, Millî Eğitim Bakanlığının ve Düzce Üniversitesi'nin iş birliğiyle düzenlenen Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi, 2017 yılı ekim ayında Düzce ilinin Akçakoca İlçesinde gerçekleştirildi.

Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi'ne ülkemizin farklı illerinden gelen çocuklar katılarak konuşmalar yaptı. Bu çocuklardan biri de Malatya ilini temsilen kongreye katılan Engin idi. Aşağıda Engin'in kongrenin açılış gününde yaptığı konuşmasından bir bölüm okuyacaksınız.

Sevgili arkadaşlarım, 18 yaşından küçük her insan çocuktur. Irk, dil, din, cins ayrımı yapılmaksızın her çocuk Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen haklardan yararlanmalıdır. Her çocuk yaşama ve sağlıklı biçimde büyüme hakkına sahiptir. Sevgi ve ilgi görme, dengeli ve düzenli beslenme, dinlenme, özgürce oyun oynama ve barınma her çocuğun olmazsa olmaz hakları arasındadır. Eğitim alma; şiddet, istismar, ihmal ve diğer tehlikelere karşı korunma da önemli çocuk haklarındandır. Ayrıca çocukların çalıştırılmamaları, savaşıardan uzak tutulmaları, temiz bir çevrede yaşamaları ve engelli çocukların hayatlarının kolaylaştırılması devletlerin temel görevlerindedir.

Çocuk olarak haklarımızı kullanma konusunda çeşitli engellerle karşılaşabiliriz. Ancak ben bunları aşabilecek güçte olduğumuza inanıyorum. Arkadaşlar, biz gücümüzü Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden alıyoruz. Bu sözleşmeyle bizlere çok önemli haklar tanınmıştır. Doğuştan sahip olduğumuz bu hakları kullanabilmemiz için öncelikle onların farkında olmamız gerekmektedir.

Engin

Engin konuşmasında çocukların hangi haklarından söz etmiştir?

Çocuk Hakları Kongresi'nde Engin gibi başka çocuklar da düşüncelerini açıkladılar. Aşağıda bu çocuklardan bazılarının çocuk haklarıyla ilgili neler söylediklerini okuyacaksınız.

Okulda öğretmenimiz sahip olduğumuz haklar konusunda bizlere bilgiler verdi. Ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni sınıfımızdaki panoya astı. Hepimiz o sözleşmedeki maddeleri okuyup haklarımızı öğrendik.

Tüm insanlar gibi bizlerin de en temel hakkı yaşama hakkıdır. Bu nedenle savaştan ve şiddetten uzak, sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamak en doğal hakkımızdır. Çocuk Hakları Sözleşmesi bizleri istismara karşı da koruma altına almıştır. Buna göre hiç kimsenin kişiliğimize saldırmaya ve istemediğimiz bir şeyi bize zorla yaptırmaya hakkı yoktur. Sözleşmeye göre devletler bu konuda gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

Şevval

Çocuk hakları deyince aklıma, düşüncelerimi özgürce söyleyebilmem geliyor. Yetişkinler çoğu zaman biz çocukları "Sen küçüksün, anlamazsın. Sen yapamazsın." diyerek bir kenara itiyor. Örneğin anne babalar evlerine alacakları bir eşya konusunda çocuklarının fikirlerini sormuyorlar. Kararlarını verip çocuklarının "Evet." demesini bekliyorlar. Oysa ailemizi ilgilendiren kararlar alınırken bizler söz sahibi olmak ve düşüncelerimizi anlatmak istiyoruz.

Fatih

“ Bir çocuk olarak düşüncelerinizi özgürce ifade edebilme hakkımızı yeterince kullanabildiğimizi söyleyebilir misiniz? ”

Ben çalışmak zorunda bırakılan kardeşlerimiz hakkında konuşmak istiyorum.

Çocuklar çalıştırılmamalı, bunun yerine okula gitmeli, oyun oynamalı ve dinlenmelidir. Ayrıca her çocuk yaşına uygun eğlenme etkinliklerinde bulunmalı, kültür ve sanat hayatına özgürce katılmalıdır.

Çocuklar özellikle eğitim haklarından eksiksiz olarak yararlanmalıdır. Benim babam öğretmen. Çok başarılı bir öğrencisi var. Ancak tamircide çalıştığı için okula devam etmekte zorlanıyor. Bizler, çalıştıkları için başta eğitim olmak üzere bütün bu haklarından yoksun kalan çocuklara yardımcı olmalıyız. Çünkü onlar henüz çok küçükler ve ne yapacaklarını, nereye başvuracaklarını bilmiyorlar. Bu çocuklara haklarının neler olduğunu ve hangi kurumlardan destek alabileceklerini öğretmeliyiz.

Eda

Çalışmak zorunda bırakılan çocuklar hangi haklarından yararlanamazlar?

Bizler Sosyal Bilgiler dersinde çocuk hakları ile ilgili bilgiler öğreniyoruz. Ancak ben çocuk haklarının okullarımızda ayrı bir ders olarak okutulmasını isterdim. Çünkü haklarımızın neler olduğunu ve hakkımızı aramayı en doğru biçimde ancak okullarımızda öğrenebiliriz.

Bence günümüzün en önemli sorunlarından biri de bazı çocukların sokakta yaşamak zorunda kalmalarıdır. Çocukların barınacak bir yer bulamayıp sokakta kalmaları ve yeterince beslenememeleri gerçekten çok üzücü bir durum. Oysa her çocuğun beslenme, hastalıklara karşı aşılanma ve nitelikli sağlık hizmeti alma hakkı vardır. Ben ülkemizdeki ve dünyadaki yöneticilerden bir an önce bu sorunlara çözüm bulmalarını bekliyorum.

Duru

Çocukların barınma, beslenme ve sağlık hizmetlerinden gerektiği gibi faydalanmaları için neler yapılmalıdır?

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre her çocuğa doğumundan hemen sonra bir isim verilir. Bu isimle nüfus kütüğüne kaydedilen çocuk bir kimlik ve vatandaşlık kazanır.

Çocuğun anne babasını bilme, onlarla birlikte yaşama ve onlar tarafından bakılma hakkı vardır. Bu nedenle ailesinin izni olmadan başka bir yere götürülemez.

Geçerli bir mahkeme kararı olmadan hiçbir çocuk ailesinden koparılamaz. Ayrıca anne babanın birbirinden ayrılması durumunda çocuğun her ikisiyle de görüşme hakkı elinden alınamaz.

Yusuf

Batuhan

Çocuk Hakları Sözleşmesi devletlere engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alma ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştırma görevi vermiştir. Buna göre engelli çocuklar devletin de desteğiyle özel bakımdan yararlanma hakkına sahiptir.

Devlet çocukların kişiliklerini, zihinsel ve bedensel yeteneklerini geliştirme hakkını gözetir. Bu amaçla devletler çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri, oyun oynamaları, eğlenmeleri için parklar ve bahçeler yapar. Çocuk kulüpleri, kitaplıklar ve spor tesisleri açar.

Önemli çocuk haklarından biri de eşitliktir. Çocuklar dili, dini, rengi, cinsiyeti veya soyu nedeniyle ayrımcılığa uğramamalıdır. Duygularını ve düşüncelerini serbestçe ifade edebilmeli, başka çocuklarla bir araya gelebilmelidir. Ayrıca kendi kültürünü yaşama hakkından mahrum bırakılmamalıdır.

Yapınız

Dünya çocuklarının en önemli sorununun ne olduğunu ve bu sorunun çözümü için neler yapılması gerektiğini sınıfta tartışınız.

SORUMLULUK ÜSTLENİYORUM.

Sorumluluk sahibi bireylerin günlük hayattaki davranışlarına hangi örnekleri verebilirsiniz?

Özgürlükler sınırsız değildir. Bu nedenle insanlar evde, okulda, sokakta veya trafikte istedikleri gibi davranamazlar. Örneğin bir sürücü "Benim özgürlüğüm var." diyerek kırmızı ışıkta geçemez. Aynı şekilde hiç kimse "Yerlere çöp atma özgürlüğüm var." veya "Toplu taşıma araçlarında yüksek sesle konuşurum." diyerek sorumsuzca davranamaz.

Bireyler sorumluluk duygusuyla ilk olarak aile ortamında tanışır. Ailede günlük hayatın düzenli şekilde yürütülmesi için bizlerin de yerine getirmemiz gereken sorumluluklarımız vardır. Okulda yiyeceğimiz yemeği paketleme, kirlenen kıyafetlerimizi çamaşır sepetine atma ve odamızı toplama bu sorumluluklarımızdan bazılarıdır. Ayrıca sofrayı kurma, çiçekleri sulama ve yerleri süpürme işlerinde anne babamıza yardımcı olmak da sorumluluklarımız arasında olmalıdır.

Evinizde hangi sorumlulukları üstleniyorsunuz?

Sorumluluk duygusu çocukların öz güvenini artırır. Sorumluluk sahibi çocuklar kendi ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini gördükçe büyüklerinin yardımına giderek daha az gerek duyarlar. Böylece bağımsız davranma, karar verme ve eldeki kaynakları kullanma becerilerini geliştirirler.

Sorumluluk sadece bazı ev işlerinde anne babamıza yardım etmek değildir. Bunun dışında sözlerimiz, kararlarımız ve hareketlerimiz de bizlere çeşitli sorumluluklar yükler. Örneğin ailemize başarılı bir öğrenci olma sözü verdiğimizde ödevlerimizi zamanında yapma sorumluluğunu üstlenmiş oluruz. Televizyon ve bilgisayar başında fazla zaman geçirmemeli, derslerimize günü gününe çalışmalıyız. Sabahları kahvaltımızı yapıp hazırlanmak ve derse geç kalmamak için de erken yatıp erken kalkmalıyız. Evden zamanında çıkmadığımızda servisi kaçıracığımızı bilmeliyiz.

Ben sabahları erken kalkmakta ve evden çıkmakta zorlanan bir çocuktum. Annem her sabah beni uyandırmak için defalarca seslenmek zorunda kalıyordu. Bir defasında annemin bütün çabalarına rağmen evden zamanında çıkamadım ve servisi kaçıınca derse geç kaldım. Bu durumda öğretmenime açıklama yapmak ve ondan özür dilemek de doğal olarak bana düştü. Sorumluluğumu yerine getirmemenin sonucunu yaşayıp görmüştüm. O günden sonra bir daha aynı durumda kalmamak için erken yatıp erken kalkmaya karar verdim.

“ İnsanların sorumluluklarını yerine getirmediklerinde karşılaştıkları durumlara hangi örnekleri verebilirsiniz? ”

Merhaba, benim adım Mutlu. Bana göre sorumluluk, kişinin kendi davranışlarının sonuçlarına sahip çıkmasıdır. Hayvanları seven biri olarak küçük yaşlardan beri hayalim evimde hayvan beslemektir. Ancak bu isteğimi anneme ve babama bir türlü kabul ettiremiyordum. Ne zaman bu konuyu açsam her defasında evde hayvan beslemenin sorumluluklarını yerine getiremeyeceğimi söylüyorlardı. Ben ise yükleneyeceğim sorumluluğun farkında olduğumu ve bunları yerine getirme konusunda kendime güvendiğimi vurguluyordum.

Hayvan besleme konusundaki tartışmalarımız geçtiğimiz yaz tatilinde annemi ve babamı ikna etmemle sona erdi. Kardeşimin de isteğiyle göğsünde hafif beyazlığı olan, mavi renkli, güzel bir muhabbet kuşu edindik. Maviş adını verdiğimiz bu sevimli kuş ile kısa sürede dostluk kurduk. Kardeşim ve ben oyun zamanımızı artık Maviş'le oynayarak ve ona bazı basit kelimeleri öğretmeye çalışarak geçiriyoruz. Maviş'in omzumza konup evin içinde bizimle birlikte dolaşmasından çok hoşlanıyoruz.

Maviş'le oynarken ve onun hareketlerini izlerken çok eğleniyorum. Ancak onun evimize gelişiyle birlikte sorumluluklarımın arttığını da belirtmeliyim. Anneme ve babama söz verdiğim gibi ona ben bakıyorum. Yemini ve suyunu veriyorum, güneşlenmesi ve temiz hava alması için onu balkona çıkarıyorum. Bu nedenle belli zamanlarda evde bulunmaya dikkat ediyorum. Ayrıca Maviş'in dökülen tüylerini ve yem kırıntılarını topluyorum, kafesini de ben temizliyorum.

“ Mutlu, yukarıda belirttiği sorumluluklarını yerine getirmez ise bunun sonuçları neler olabilir? ”

Evinizde olduğu gibi okulunuzda da söz ve hareketlerinizin sorumluluğunu üstlenmeniz gerekir. Okulunuzda sosyal katılım becerinizi geliştirmek amacıyla çeşitli etkinliklerde yer alırsınız. Bayram kutlamaları ve anma törenlerinde roller üstlenirsiniz. Diğer yandan tiyatro, resim, satranç, spor ve gezi inceleme gibi eğitsel kulüplere üye olursunuz.

Katıldığınız etkinliklerin ve üstlendiğiniz görevlerin gereği olarak da çeşitli sorumluluklar alırsınız. Örneğin okulda üyesi olduğunuz kulübün toplantılarına katılmak, yetkili organları için yapılacak seçimlerde seçme ve seçilme hakkınızı kullanmak, kulüp yönetim kurulu kararlarına uymak bu sorumluluklarınızdan bazılarıdır. Aynı şekilde bayram törenindeki rolünüzün gereklerini yerine getirmek de önemli bir sorumluluktur.

Okulunuzda üstlendiğiniz sorumluluklardan biri de sınıf başkanlığı olabilir.

Ben bu eğitim öğretim yılı başında sınıf başkanlığına aday oldum. Arkadaşlarımın da desteğiyle en yüksek oyu alarak seçimi kazandım. Arkadaşlarıma başkan seçilirim görevimi en güzel şekilde yapacağıma söz vermiştim. şimdi bu sözümün gereklerini yerine getirmeye çalışıyorum.

Sınıf defterini her sabah müdür yardımcımızın odasından alıyor ve derslerin bitiminde yine ona teslim ediyorum. Sınıf yoklamasının alınmasında ve ödevlerin kontrolünde öğretmenimize yardımcı oluyorum. İdarecilerimizin ve öğretmenlerimizin sınıfa yönelik duyuru ve açıklamalarını arkadaşlarıma iletiyorum. Sınıf listesinden okul nöbetçilerini belirliyor ve bu konuda ilgili müdür yardımcımızı bilgilendiriyorum.

Sınıf başkanlığı görevini yaparken bazen teneffüslerde de sınıfın işleriyle ilgilenmek zorunda kalıyorum. Ancak bu bundan şikâyetçi değilim. Çünkü başkanlığa ve onun gerektirdiği sorumluluklara kendim talip oldum.

Özgür

“ Okulunuzda hangi sorumlulukları üstleniyorsunuz? Bu sorumlulukları yerine getirebilmek için neler yapıyorsunuz? ”

Melih

Masa tenisi oynamayı çok seviyorum. Okulumuzun masa tenisi takımında olduğum için öğle aralarında ve beden eğitimi derslerinde takım arkadaşlarımla bol bol tenis oynuyorum. Ayrıca haftada iki gün beden eğitimi öğretmenimizin rehberliğinde antrenman yaparak turnuvalara hazırlanıyorum.

Annem ve babam derslerimi olumsuz etkileyeceğini düşünerek okul takımına girmemi istememişlerdi. Onlara göre antrenmanlara ve turnuvalara katılmam derslerimi aksatmama neden olabilirdi. Bunun üzerine kendilerine takıma girme kararımın bana yeni sorumluluklar yüklediğinin farkında olduğumu söyledim. Derslerime daha çok çalışarak masa tenisine ayırdığım zamanı telafi edeceğime söz verdim. Böylece onları ikna ederek okul takımına girdim.

Masa tenisi veya başka bir spor dalında okul takımına girme kararı vermekle üzerinize çeşitli sorumluluklar da almış oluyorsunuz. Antrenmanlara zamanında gelmek ve spor kıyafetleriyle katılmak, öğretmeni dinlemek, verilen taktikleri disiplinli bir şekilde uygulamak bu sorumlulukların bazılarıdır.

Takımdaki yerinizi korumak için sorumluluklarınızı yerine getirmemiz gerekir. Örneğin ilk günlerde arkadaşımız Oktay mazeretsiz olarak üst üste iki kez antrenmana katılmadı. Bir defasında da antrenmana okul kıyafetiyle katılmak istedi. Bunun üzerine öğretmenimiz onu çıkarıp onun yerine başka birini aldı. Oysa Oktay masa tenisi takımına yükleneceği sorumlulukları bilerek kendi isteğiyle girmişti. Ancak üstlenmiş olduğu sorumlulukları yerine getirmede. Bunun sonucunda da takımda oynama hakkını kaybetti.

Oktay'ı görseydiniz ona neler söylemek isterdiniz?

Sözlerinin ve eylemlerinin sorumluluğunu alan bireyler hayatın her alanında sorumluluk duygusuyla hareket ederler. Böylece kendilerine ve topluma faydalı olurlar.

Yapınız

Aşağıdaki hikâyeyi okuyunuz. Buraya kadar öğrendiklerinizden de yararlanarak hikâyenin devamında neler yaşanmış olabileceğini noktalı yerlere yazınız.

Her türlü zenginliğe sahip olmasına rağmen can sıkıntısından yakınan bir prens vardı. Kardeşleri, arkadaşları gezer, ava gider, eğlenirken o odasına kapanır, otururdu. Hükümdar oğlunun bu hâline çok üzülürdü. Bir gün ülkesinin en bilge kişisini sarayına çağırıp ona oğlunun durumunu anlattı ve ondan bir çözüm bulmasını istedi. Bunun için bilgeye bir hafta süre verdi.

Yaşlı bilge üç beş gün düşünüp taşındı, aklına hiçbir çözüm gelmedi. Üzgün ve dalgın hâlde yürürken koyunlarını otlatan küçük bir çobanla karşılaştı.

Çoban, yaşlı bilgeye "Şu hayvanlara biraz göz kulak oluver de şu görünen köyden yiyecek alıp geleyim." dedi. Bilge de kabul etti. Yaşlı bilge kafası karşılaştığı olaylarla meşgul bir hâlde hayvanlara göz kulak olurken bir koyun yavrusu uçurumdan aşağı yuvarlanıverdi. Kuzunun oradan kendi kendine kurtulması mümkün değildi. Bunun üzerine uçurumun dibine inen yaşlı bilge, kuzuyu sırtına bağlayıp tırmanmaya başladı. İlk hamlelerinde başarılı olamasa da yılmadı. Uğraştı, didindi, zorlandı ama sonunda kuzuyu yukarı çıkarmayı başardı. Bu arada kuzuyu kurtarma kaygısı yaşlı bilgenin kafasını öyle meşgul etmişti ki canını kurtarabilmek için kaçmakta olduğunu unutmuştu.

Bilge bu durumu fark edince "Demek ki bir kimse bir işle ciddi şekilde meşgul olursa can sıkıntısı çekmiyormuş." diye düşünerek kaçma fikrinden vazgeçti. Hemen hükümdarın huzuruna çıkarak şunları söyledi:

"Hükümdarım, eğer oğlunuzun can sıkıntısından kurtulmasını, hayata bağlanmasını istiyorsanız ona bir sorumluluk yükleyin. Zamanını alan bir meşguliyet verin. Oğlunuza yükleyeceğiniz sorumluluk ne derece ciddi, bu sorumluluğun sonuçları ne derece ağır olursa oğlunuz kendini o ölçüde can sıkıntısından kurtaracaktır. Oğlunuzun yaşama azmi de o derece artacaktır."

Ekrem ACAR, Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi, s.73-74 (Düzenlenmiştir.).

.....

.....

.....

.....

EĞİTSEL VE SOSYAL ETKİNLİKLERE KATILYORUM.

Bugüne kadar okulumuzda hangi eğitimsel ve sosyal etkinliklere katıldınız?

Okul, insanın sosyalleşmesinde rol oynayan önemli bir kurumdur. Bu nedenle toplumun genç bireylerine yalnızca bilgi öğretmeyi değil aynı zamanda hayata hazırlayıcı becerileri kazandırmayı da amaçlar. İletişim kurma, kendini ifade etme, zorluklarla baş edebilme, sorunlara çözümler üretebilme, takım çalışmalarına katılma bu becerilerin başlıcalarıdır.

Öğrenciler okullarında çeşitli amaçlarla topluluklar kurar; ilgi, istek ve yeteneklerine uygun gördükleri topluluğun etkinliklerine katılırlar. Etkinlikler sırasında demokratik hayatın gereklerini yaparak ve yaşayarak öğrenirler. Başarma, kendine güven, yeni dostluklar kurma ve kabul görme duygularını tadarlar. Sorumluluk üstlenmeyi davranış hâline getirerek toplumsal hayata daha özgür ve etkin bireyler olarak katılırlar.

Okulumuzda hangi eğitimsel ve sosyal etkinlikler yapılıyor?

Ben Ezgi. Okulumuzda iki arkadaşım ile birlikte "Üreten Çocuk" adını verdiğimiz bir topluluk kurduk. Topluluğumuzun amacı arkadaşlarımızı sadece tüketen değil aynı zamanda üreten bireyler olmaya teşvik etmektir. Biz başlattığımız bu hareketle "Kendi Projeni Yap", "Kendin Yap", "Sen de Yap" gibi sloganları kullanarak okulumuz öğrencileri arasında üretme kültürünü yaymak istiyoruz. Böylece toplumumuzda teknolojiyi sadece kullanan değil üreten, teknolojinin esiri değil sahibi olan insanların çoğalmasına katkıda bulunmayı hedefliyoruz.

Üreten çocuk topluluğunu kurarken ülkemizde ve dünyada giderek yayılan bir hareketten esinlendik. "Maker (Meykır) Çocuk" denilen bu harekete katılan çocuklar okullarında ve özgürce çalışabilecekleri her yerde hayal güçlerini zorluyorlar. Önceleri küçük projelerle, kes yapıştır gibi el becerilerini geliştiren oyunlarla başlıyor, ardından da geleceğin teknolojisinin temellerini atıyorlar.

Uzmanlar Maker Çocukları "tüketmeyen, üreten çocuklar" olarak tanımlıyorlar. Örneğin bu çocuklar akıllı telefonların şarj cihazlarının kablosu kopunca gidip hemen yenisini almıyorlar. Onun yerine kabloyu tamir edip kullanmanın yollarını arıyorlar. Bir yandan da "kopmayan kablo" adıyla onu yeniden tasarlamaya çalışıyorlar.

Maker olmanın temelinde bozmak var. Maker Çocuklar olanla yetinmiyor, onu istedikleri şekle sokuyorlar. Oyuncakların parçalarını söküp takarak yeni bir oyuncak yapmaya çalışıyorlar. Küçük yaşlardan itibaren bir şeyler üretebilmeye alışan bu çocuklar henüz ana sınıfındayken kartonları kesip uçak yapıyorlar. Bir süre sonra o uçağa motor takıyorlar. Genellikle kendi kendilerine öğrenip buluş yapma ve icat etme becerilerini geliştiriyorlar.

“ Okulunuzda üreten çocuk topluluğuna benzer başka hangi toplulukların kurulmasını isterdiniz? ”

Benim adım Sevgi. Bu yıl okulumuz bir köy ilkokulu ile kardeş oldu. Ardından da kardeş okul öğrencileri yararına bir kermes düzenledi.

Kermes düzenleme komitesinde gönüllü olarak görev alan öğrencilerden biri de ben oldum. Komite üyeleri olarak müdür yardımcımız başkanlığında bir toplantı yaptık. Kermeste oyuncak, kırtasiye malzemeleri, süs eşyaları, çiçek, top, tişört, takı gibi ürünler ile çeşitli yiyecekler satmayı kararlaştırdık. Ayrıca ikinci el kitap standı kurmaya karar verdik. Aramızda okulumuz tiyatro kulübü öğrencilerinden biri de vardı. Bu arkadaşımız velilere biletli bir tiyatro gösterisi sunabileceklerini söyledi.

Hazırlıklarımızı tamamladıktan sonra okulumuzda büyük bir kermes düzenledik. İki gün süren kermeste yardımseverlik duygusuyla hareket eden öğrenci arkadaşlarımızdan ve velilerimizden büyük destek gördük. Satışlardan ve tiyatro gösterisinden elde edilen gelire kardeş okuldaki ihtiyacı olan öğrenci arkadaşlarımıza kışlık giysiler aldık. Ayrıca elimizde çeşitli kitapları, satranç ve tangram takımlarıyla birlikte kardeş okulumuzu ziyaret ettik.

Ziyaretimiz sırasında kardeşlerimizle tanışmanın mutluluğunu yaşadık. Hediyelerimizi verip hep birlikte çeşitli oyunlar oynadık. Bizlere ikram edilen lezzetli yiyecekleri büyük bir keyifle yedik. Okulumuzun bülteninde yayımlamak üzere birçok fotoğraf çektik. Kardeş okulumuzdan dostluk ve dayanışma duygularımızın daha da güçlendiğini hissederek ayrıldık. Kardeşlerimizle vedalaşırken onları da kendi okulumuza davet ettik.

“ • Kardeş okul uygulaması öğrencilerde hangi değerlerin ve becerilerin gelişmesine yardımcı olabilir? Neden? ”

Merhaba. Benim adım Cemil. Okulumuzda faaliyet gösteren Okuma Çemberi Topluluğu'nun bir üyesiyim. Okuma Çemberi, öğrencilerin seçtikleri bir kitaptan okudukları bölümlerle ilgili yaptıkları bir tartışma etkinliğidir. Bu etkinliğin amacı öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak ve onların okuduklarını anlayıp ifade etme becerilerini geliştirmektir.

Okuma Çemberi Topluluğu olarak ayda bir toplanıyor ve okuma grupları oluşturuyoruz. Öğretmenlerimizin de yardımıyla okunacak kitapları belirliyoruz ve grup üyeleri arasında rol paylaşımı yapıyoruz. Genellikle sorgulayıcı, lider, ressam, anlatıcı, araştırmacı, sözcük avcısı, karakter ustası, gözlemci ve film eleştirmeni rollerini seçiyoruz. Kitabın bölümlerini rolümüze uygun bir bakış açısıyla okuduktan sonra toplanıyor ve bölümle ilgili tartışıyoruz. Okuma ve tartışmaların tamamlanmasının ardından kitabımızı diğer gruplara anlatıyoruz.

Ben ve grubum son olarak "Kedilerin Kaybolma Mevsimi" adlı kitabı okuduk. Okumaya başlamadan önce kitabı üç bölüme ayırdık. Her bölümün bitiminde bir araya geldik. Lider, araştırmacı, sözcük avcısı, ressam ve anlatıcı rollerine uygun olarak kitabı farklı açılardan değerlendirme fırsatı bulduk.

Topluluk üyeleri olarak yıl boyunca en az altı kitap okuyoruz. Ayrıca diğer grupların okuduğu kitapların özetlerini dinliyoruz. Okuma Çemberi etkinliği sürecinde iletişim kurma, ekiple çalışma yapma ve kendimizi ifade etme imkânı buluyoruz. Ayrıca bölmeden dinleme ve dinlerken göz temasını sürdürme becerileri kazanıyoruz.

“ Okulumuzda Okuma Çemberi Topluluğu kurarak faaliyette bulunmak ister misiniz? Neden? ”

Okul yaşamınızda sizler de üreten çocuk, kardeş okul ve okuma çemberi gibi eğitsel ve sosyal etkinlikler düzenleyebilirsiniz. Bu konuda sizlere gönüllü oyun ekipleri kurarak kurallarını kendinizin koyacağı yeni oyunlar geliştirmenizi öneririm. Ayrıca bu oyunlar için gereken oyun araçlarının da özellikle atık maddeleri kullanarak yine kendinizin hazırlayabileceğini hatırlatmak isterim.

Arkadaşlar gönüllü oyun ekibi olarak oluşturduğunuz oyunları afişler ve fotoğraflarla okulunuzdaki diğer öğrencilere tanıtabilirsiniz. Daha sonra da hazırladığınız oyun araçlarını kullanarak onların, oluşturduğunuz oyunları oynamalarını sağlayabilirsiniz.

ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK

Ulusal egemenlik sözünden ne anlıyoruz?

“... Bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da ulus egemenliğine dayanan, tam bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak!

İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. Bu kararın dayandığı en sağlam düşünüş ve mantık şu idi:

Temel ilke, Türk ulusunun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu ancak tam bağımsız olmakla sağlanabilir. Ne kadar zengin ve refah içinde yaşarsa yaşasın, bağımsızlıktan yoksun bir ulus uygar insanlık karşısında uşak olmaktan öteye gidemez.

Oysa Türk'ün onuru, kendine güveni ve yetenekleri çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir ulus, tutsak yaşamaktansa yok olsun daha iyidir!..

O hâlde, ya bağımsızlık ya ölüm!

İşte, gerçek kurtuluşu isteyenlerin parolası bu olacaktır.”⁽¹⁾

Bu sözler Mustafa Kemal'in Nutuk adlı eserinden alınmıştır.

Mustafa Kemal'in yukarıda sözünü ettiği günlerde Birinci Dünya Savaşı sona ermiş, yurdumuz galip devletlerin işgaline uğramıştı. Bu durum karşısında bazı kişi ve gruplar işgalcilere karşı direnmenin faydasız olduğunu söylüyorlardı. Bu çevrelere göre Türk milletinin, varlığını sürdürebilmesi için büyük bir devletin koruyuculuğu altına girmekten başka çaresi yoktu. Ancak Mustafa Kemal onlar gibi düşünmüyordu.

Nutuk'ta ifade ettiği sözlerinden de anlaşılacağı üzere Mustafa Kemal, milletinin özgürlüğünü ve bağımsızlığını her şeyin üzerinde tutan bir liderdi. “Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletimin en büyük ve ecdadımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkı ile dolu bir adamım. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evladı kalmalıyım.” diyerek bu konudaki düşüncesini dile getirmişti.

Mustafa Kemal'in bağımsızlığa önem vermesinin nedenleri neler olabilir?

(1) Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, C1, s. 19.

Mustafa Kemal'e göre özgürlüğe kavuşabilmenin yolu bağımsızlıktan geçiyordu. Türk milleti bağımsızlığını kazanmanın yanında yönetme yetkisi anlamına gelen egemenlik hakkına da sahip olmalıydı. Bu nedenle Mustafa Kemal Samsun'a çıktığı andan itibaren bir yandan ülkeyi kurtarmaya, diğer yandan millî egemenliği gerçekleştirmeye çalıştı. O, bu yoldaki en önemli adımını 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisini açarak attı. Meclisimiz 8 Şubat 1921 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi adını aldı.

BMM'nin açılışıyla birlikte ulusal egemenliğe dayanan yeni bir Türk devleti kurulmuş oldu. Yönetme yetkisini ifade eden yasama, yürütme ve yargı güçleri Türk milleti adına onun temsilcilerinden oluşan BMM tarafından kullanılmaya başlandı. Böylece Türk tarihinde ilk defa kişi egemenliğinden millet egemenliğine geçildi. Mustafa Kemal bu durumu "Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî egemenliktir." (1) sözleriyle dile getirmiştir.

Meclisimizin açıldığı 23 Nisan günü, cumhuriyetimizin ilk yıllarında Ulusal Egemenlik Bayramı adıyla kutlandı. Atatürk'ün Türk çocuklarına armağan ettiği bu bayram 20 Nisan 1983'te çıkarılan bir kanunla Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı adını aldı.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, dünyada çocuklara armağan edilen ilk bayramdır. Türk çocukları bu bayramı her yıl çeşitli ülkelerden gelen çocuklarla kutlarlar. Böylece tüm insanlığa barışın, dostluğun ve kardeşliğin ne demek olduğunu gösterirler.

Büyük Millet Meclisi'nin açılışı (23 Nisan 1920)

"Bağımsız bir ülkenin vatandaşı olmasaydınız hangi özgürlüklerden yararlanamazdınız?"

(1) Utkan KOCATÜRK, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, s. 32, 33.

23 Nisan günlerinde okullarımızda bayram törenleri yapılır. Ayrıca ilçe, il ve ülke çapında resim, şiir, kompozisyon yarışmaları düzenlenir. Aşağıda bu yarışmalara katılan öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlardan alınmış bazı bölümler görüyorsunuz:

BÜYÜKLERİME SÖZ

Zaman en büyük acıları unutturur da kimse mutluluğu, başarıyı unutmaz. Biz de unutmuyoruz. Bu vatan nasıl bugünlere geldi düşündünüz mü? Nasıl başardığımızı, zaferi kazandığımızı biliyor musunuz? Çok zor olanı, olmazı olur yapmaya çalıştık. Binlercesine, yüzlerle karşı koyduk. Ama onlarda bir şey eksikti. Bu, vatan sevgisi, kardeşlik duygusu ve bağımsızlık isteğiydi.

En sonunda başardık. Binleri yendik ve meclisimizi açtık. Çünkü biz özgür olmalıydık. Kendi kararlarımızı kendimiz vermeli ve seçtiğimiz vekiller eliyle yine kendimiz uygulamalıydık.

Biz kağnılarıyla yalın ayak cepheye mermi taşıyan annelerimizi, bu vatan uğruna canını veren şehitlerimizi unutamıyoruz. Onları düşündükçe daha çok gururlanıyoruz ve geleceğe güvenle bakabiliyoruz. Devletimize ve cumhuriyetimize daha çok sahip çıkıp onu yüceltmek istiyoruz. ⁽¹⁾

Merve ÖZÇELİK

CUMHURİYET GÜNEŞİ HIÇ SÖNER Mİ?

Cumhuriyet, bir yönetim şeklidir. Halkın, seçtiği kişiler tarafından yönetilmesi. Oysa Türk milleti için cumhuriyet sadece bundan ibaret değildir. Cumhuriyet; özgürlüktür, kurtuluştur, diriliştir, birliktir, her şeydir. Kurumaya yüz tutmuş bir çınar ağacının yeniden canlanmasıdır.

Öyleyse biz gençlerin hedefleri neler olmalıdır? Öncelikle ahlaklı, millî değerlerine ve bilime önem veren, cumhuriyeti savunan ve koruyan bir nesil olmalıyız. "Bu vatan uğruna ölürüm." demek yetmez. "Bu vatani, bu bayrağı ilelebet yaşatmak için çalışırım, bir anı dahi boşa geçirmem." de demeliyiz. Kadın erkek, çoluk çocuk hepimiz bu vatan için kanlarını döken şehitlerimizi unutmamalıyız. Tarihten aldığımız derslerle geleceğe yönelik çabalar göstermeli, cumhuriyetimizi sonsuza dek yaşatmalıyız. ⁽²⁾

Yonca AKÇAY

(1) TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, TBMM ve Cumhuriyet Resim, Şiir ve Kompozisyon Yarışması Sonuçları, s.208 (Düzenlenmiştir.).

(2) a.g.e., s.250 (Düzenlenmiştir.).

Bir önceki sayfadaki kompozisyonlarda da vurgulandığı gibi özgürlük ve bağımsızlığımızın bizlere sağladığı kazanımların varlığı her şeyden önce cumhuriyetimizin korunmasına bağlıdır. Ancak cumhuriyetimiz kurulduğu günden itibaren içten ve dıştan çeşitli saldırılara maruz kalmaktadır. Bu saldırıların sonuncusu 15 Temmuz 2016 gecesi gerçekleşmiştir. O gece millî iradeyi yok sayarak demokrasiyi ortadan kaldırmayı hedefleyen terör örgütü hain bir darbe girişiminde bulunmuştur.

Darbe girişimi sırasında terör örgütünün silahlı kuvvetlerimizin içinde yapılanmış unsurları devletimizin tanklarını, uçaklarını, helikopterlerini gasbederek bunları milletimize karşı kullanmışlardır. İradelerini çıkarları uğruna başkalarının emrine veren örgüt mensupları başta TBMM ve Cumhurbaşkanlığı Külliyesi olmak üzere emniyet ve istihbarat binalarını bombalamışlardır. Ancak Türk milleti hain terör örgütünün bu darbe girişimine sessiz kalmamıştır. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısı üzerine her kesimden vatandaşımız ülkemizin bağımsızlığını ve geleceğini korumak üzere sokaklara çıkarak darbecilere "dur" demiştir.

15 Temmuz gecesi kahraman Türk milleti tankların önüne korkusuzca yatarak ve göğsünü kurşunlara siper ederek darbe girişimini bastırdı. Böylece tek millet, tek bayrak, tek vatan ve tek devlet uğruna canını vermekten çekinmeyeceğini göstererek bir demokrasi destanı yazdı. O gece darbecilerin açtığı ateşle 248 vatandaşımız şehit düşerken 2.196 vatandaşımız da yaralanarak gazi oldu.

15 Temmuz 2016 tarihi "Demokrasi ve Millî Birlik Günü" olarak geçmiştir. Millî iradenin karşısında hiçbir gücün duramayacağını ifade eden bu günün anlam ve önemini iyi kavramalıyız. Ülkemizin bağımsızlığını ve bireysel özgürlüklerimizi 15 Temmuz'da darbecilere karşı cesaretle direnenlere borçlu olduğumuzu unutmamalıyız. Bu vesileyle demokrasi ve millî birlik uğruna canını hiçe sayan şehitlerimize ve gazilerimize şükran duymalıyız.

6. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda verilen cümleleri kutucuklardaki sözcük ve sözcük gruplarından uygun olanlar ile tamamlayınız.

sorumluluk

Nutuk

Birleşmiş Milletler

özgürlük

sosyal

eğitim

ayrıcalık

çalışma

egemenlik

sorumsuzca

1. Sınırsız ..... yoktur.
2. Öğrencilerin katıldıkları gruplarda ..... üstlenmeleri gerekir.
3. Sınıf hentbol takımındaki bir öğrencinin özürsüz olarak maça çıkmaması ..... bir davranıştır.
4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ..... tarafından kabul ve ilan edilmiştir.
5. Her çocuğun ..... alma hakkı vardır.
6. TBMM'nin açılışıyla birlikte ..... millete geçmiştir.
7. Mustafa Kemal Türk milletinin bağımsızlığını nasıl kazandığını ..... adlı eserinde anlatmıştır.
8. Öğrenciler okullarında ..... etkinliklere katılarak başkalarıyla iletişim kurma ve kendilerini ifade edebilme becerileri kazanırlar.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- ( ) 1. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 16 yaşından küçük her insan çocuk sayılır.
- ( ) 2. Türkiye Cumhuriyeti, millî egemenlik ilkesine dayanan bir devlettir.
- ( ) 3. Derslere zamanında girmek okuldaki sorumluluklarımızdan biridir.
- ( ) 4. Çocuklar fikirleri sorulmadıkça ailedeki karar süreçlerine katılmamalıdır.
- ( ) 5. Türkiye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi imzalayan devletlerden biridir.
- ( ) 6. Okulda düzenlenen törenlere katılmak sorumluluklarımızdan biridir.

C. Aşağıda verilen haklar ve sorumlulukları ilgili başlıkların altına yazınız.

eğitim görmek

eğlenmek

ders çalışmak

tutumlu olmak

çevreyi temiz tutmak

temiz bir çevrede yaşamak

başkalarına karşı saygılı olmak

düşünceyi ifade etmek

Haklar	Sorumluluklar

C. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi çocuğun ailede üstlenmesi gereken sorumluluklardan biri değildir?

- A) Yatağını toplamak
- B) Para kazanarak aile bütçesine katkıda bulunmak
- C) Sofranın kurulması ve toplanmasına yardım etmek
- D) Ailede alınan kararlara uymak

2. Aşağıdakilerden hangisi bağımsızlığımızın sembollerinden biri değildir?

- A) Millî marşımız
- B) Meclisimiz
- C) Okulumuz
- D) Bayrağımız

3. Aşağıdakilerden hangisi çocuk haklarına aykırı durumlardan biridir?

- A) Çalışmak isteyen çocuklara devlet tarafından iş bulunması
- B) Çocuklara zorunlu eğitim verilmesi
- C) Çocukların gerektiğinde ailelerinden alınarak devletin korumasına verilmesi
- D) Çocuklara onayları alınmadan aşı yapılması

4. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Çocuk hakları dünyadaki bütün çocuklar için geçerlidir.
- B) Çocuk hakları doğuştan kazanılmıştır.
- C) Çocukların hangi haklardan yararlanacağına yöneticiler karar verir.
- D) Mahkeme kararı olmadan hiçbir çocuk ailesinden koparılamaz.

5. Aşağıdakilerden hangisi öğrencilerin okulda katılacağı eğitsel ve sosyal etkinliklerden biri değildir?

- A) Kardeş okulu ziyaret etmek
- B) Tiyatro topluluğuna katılmak
- C) Bilim şenliği düzenlemek
- D) Velilerden bağış toplamak

6. "Büyük Millet Meclisi ulusal egemenliğe dayanan bir kurumdur." diyen biri bu görüşüne kanıt olarak Meclisin hangi özelliğini gösterebilir?

- A) Adında Türkiye kelimesinin geçmesini
- B) Üyelerinin millet tarafından seçilmesini
- C) Kurtuluş Savaşı sırasında açılmasını
- D) Ankara'da bulunmasını

7. Aşağıdakilerden hangisi öğrencilerin okuldaki sorumluluklarından biri olamaz?

- A) Sınıfları temizlemek
- B) Okul eşyalarını korumak
- C) Nöbet tutmak
- D) Elektriği ve suyu israf etmemek

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne yeni maddeler ekleme yetkiniz olsaydı hangi maddeleri eklerdiniz?

2. 15 Temmuz darbe girişimine karşı mücadele ederken şehit düşen vatandaşlarımıza hitaben bir mektup yazsaydınız onlara neler söylemek isterdiniz?

7

Küresel Bağlantılar

Neler Öğreneceğiz?

- Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıyacağız.
- Ülkemizin komşularıyla ilişkilerini kavrayacağız.
- Ülkemizin diğer Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerini kavrayacağız.
- Farklı kültürler ile kendi kültürümüzü karşılaştıracacağız.
- Farklı kültürlere saygılı olmanın gerekliliğini kavrayacağız.

ÜLKELERİ TANIYALIM.

En fazla gezip görmek istediğiniz ülke neresidir? Bu ülkenin hangi özelliklerini merak ediyorsunuz?

Olimpiyat bayrağının anlamını biliyor musunuz?

Dört yılda bir düzenlenen olimpiyatlar dünyanın en büyük spor organizasyonudur. Olimpiyat bayrağı beyaz zemin üzerine iç içe geçmiş, farklı renklerdeki beş halkadan meydana gelir. Bu halkalar yeryüzündeki beş kıtayı temsil eder. Mavi halka Avrupa'yı, sarı Asya'yı, siyah Afrika'yı, kırmızı Amerika'yı, yeşil ise Avustralya'yı gösterir. Olimpiyatlara bu kıtalardan gelen binlerce oyuncu katılır. Kıtaların her birinde çok sayıda ülke vardır. Finlandiya ve Ürdün bu ülkelerden sadece ikisidir. Ben Sosyal Bilgiler dersinde "Ülkeleri Tanıyalım" konusu işlenirken Finlandiya'nın ve Ürdün'ün önemli özelliklerini araştırdım. Edindiğim bilgileri görsel materyallerle destekleyerek sınıfımızda sundum.

FINLANDIYA

Başkenti Helsinki olan Finlandiya, İskandinavya Yarımadası'nda yer alan 5,5 milyon nüfuslu bir Avrupa ülkesidir. Komşuları doğuda Rusya, kuzeyde Norveç, batıda İsveç ve güneyde Estonya'dır. Finlandiya'da irili ufaklı 180 bin göl, 188 bin civarında da ada vardır. Bu nedenle Finliler ülkelerine "bataklık arazi" anlamına gelen Suomi, kendilerine de Suom adını vermişlerdir.

Finlandiyalıların dili olan Fince, Türkçenin de dâhil olduğu Ural-Altay dil grubunda yer alır. Bu nedenle dil bilgisi kuralları Türkçe ile benzerlikler gösterir.

Finlandiya'da ormanlar geniş yer tutar. Öyle ki ülke topraklarının üçte ikisi ormanlarla kaplıdır. Ormanlık Finlandiyalıların en önemli geçim kaynaklarından biridir.

Helsinki'den bir görünüm

Finlandiya'nın en dikkat çekici coğrafi özelliklerinden biri yaz mevsiminde görülen gece güneşidir. Bu ülkede Ruska adı verilen 20 Mayıs'tan 24 Temmuz'a kadar geçen yaz döneminde güneş hiç batmaz. Gece güneşi sadece Finlandiya gibi Kuzey Kutup Noktası'na yakın ülkelerde izlenebilen bir doğa olayıdır. Her yıl dünyanın dört bir yanından yüz binlerce insan bu doğa olayını izlemek için Finlandiya'ya gelmektedir.

Finlandiya kış mevsiminde genellikle karanlık bir ülke görünümündedir. Güneş sabahın geç saatlerinde doğar, öğleden sonra da hemen batar. Kışları Kuzey Finlandiya'da hava, ülkenin güneyine göre daha karanlık olur. En kuzey yörelerinde haftalarca güneş doğmaz.

Finlandiya'da yazın sıcaklık 10 dereceye kadar yükselirken kışın -30 dereceye kadar düşer. Bu nedenle Finlandiyalılar kendilerini kardan ve soğuktan koruyacak giysileri tercih ederler. Giysilerinin üzerlerine ise genellikle ren geyiği desenleri işlerler.

Ren geyiği bonfilesi, ayı bifteği ve balık Finlandiyalıların en sevdiği yiyeceklerdir. Geyik eti, halkın millî yemeği sayılır. Çavdar ekmeği ve haşlanmış patates de Finlandiya mutfağının vazgeçilmez gıdaları arasındadır. Esmer renkli çavdar ekmeğinin içine et konularak yapılan "kalakukko" ülkenin meşhur yemeklerindedir. Finlandiyalıların sabah kahvaltılarındaki tercihi ise sütle kaynatılan yulaf ezmesine reçel katılarak hazırlanan "porridge"dir.

Finlandiya'nın kuzey bölgeleri karlarla kaplıdır. Bu bölgelerde ulaşım kar motosikletleri ve kızaklarla sağlanır. Kızakları genellikle huskey (haski) cinsi köpekler çeker. Huskeyler dondurucu soğukta koşmaktan çok hoşlanırlar.

Finlandiyalılar ailelerine bağlı, misafirperver, sorumluluk sahibi, güvenilir ve dürüst insanlardır. Bu ülke insanların başlıca hobileri avlanmak, kuş gözlemi yapmak ve kanoya binmektir. Ormanda yürüyüşe çıkmak; çilek, mantar ve böğürtlen toplamak da oldukça yaygındır. Finlandiyalıların en sevdikleri dinlenme şekli "sauna" denilen hamama girmektir. Finlandiya'da neredeyse her ailenin evinde bir sauna vardır.

Finlandiya son yıllarda eğitim alanında uyguladığı kendine özgü yöntemlerle adından söz ettiren bir ülke hâline gelmiştir. Fin eğitimindeki en ilgi çekici uygulamalardan biri çocukların ineklere ve köpeklere kitap okumasıdır. Çocuklar ellerindeki kitaplarla hayvanların yanına gidiyor ve kitaplarını okumaya başlıyorlar. Onlar da çocukları ilgiyle dinliyor. Finlandiyalılar bu yöntemle çocuğun kendisini yargılayan birileri olmadan onu dikkatle dinleyen bir canlıya kitap okuma imkânı elde ettiğini söylüyorlar. Böylece çocukların öz güven sahibi bireyler olarak yetiştiklerini savunuyorlar.

ÜRDÜN

Başkenti Amman olan Ürdün'ün nüfusu 6,5 milyon, resmî dili Arapçadır. Ürdün Kızıldeniz'in kuzeyinde bir Orta Doğu ülkesidir. Ülkenin kuzey ve güney bölgelerinde Akdeniz iklimi görülürken geri kalanında çöl iklimi hâkimdir.

Ürdün mutfağında genelde koyun ya da tavuk eti tercih edilir. Ülke mutfağının en meşhur yemekleri, kuzu etiyle yapılan ve yanında pilavla sunulup tek elle yenilen mansaf ile bir tür ekmek arası döner olan şavurmadır.

Ürdün'de en fazla tüketilen içeceklerin başında çay gelir. Ürdünlüler çayı demlerken demliğin içine şeker atarlar. Ayrıca naneli limonatayı da çok severler.

Ürdün halkı çok kibar, misafirperver ve sıcakkanlı olması ile tanınır. Ürdün düğünlerinde bizdeki gibi kına törenleri yapılır. Gelin kına törenine yöresel kıyafet ile katılır. Kına yakılırken darbuka eşliğinde çok neşeli bir türkü söylenir. Daha sonra müzik yavaşlar ve konuklara tepsilerin içinde Ürdün'e has baklavalar ikram edilir.

Ürdün'de yılın belli zamanlarında festivaller düzenlenir. Bu festivallerin en önemlisi ülkenin kuzeyindeki Ceraş kentinde düzenlenen Kültür ve Sanat Festivali'dir. Her yıl temmuz ayında yapılan bu festivale Arap ülkelerinden tanınmış çok sayıda sanatçı ve edebiyatçı katılır.

Ülkedeki bir diğer festival deniz seviyesinden 420 metre aşağıdaki Lut Gölü adına düzenlenir. Ölü Deniz adıyla da bilinen bu göle giren bir insan denizdeki tuzluluk oranı nedeniyle suya batmadan yüzebilir. Mayıs haziran aylarında düzenlenen festivalde insanlar şifalı olduğuna inanılan göle girer ve vücutlarını çamurla kaplarlar.

Ürdün'ün dünyaca ünlü turistik yerlerinden biri de tarihi Petra Antik Kenti'dir. Burada kayalara oyularak inşa edilmiş tiyatro, tapınak ve ev gibi yapılar bulunmaktadır.

Ürdün'e özgü hediyelik eşyaların başında Lut Gölü'nden elde edilen sabun ve cilt bakım ürünleri gelir. Ülkeyi ziyaret edenler rengârenk yöresel kıyafetlere, çeşitli esanslara ve içi kum dolu vazolara da ilgi göstermektedir.

Yapınız

Dünya haritası üzerinde bir ülke belirleyiniz ve seçtiğiniz ülkenin önemli özelliklerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri resim, harita, grafik vb. görsel materyallerle destekleyerek sınıfta bu ülkeyi tanıtıcı bir sunum yapınız.

KOMŞULARIMIZ

Ülkemizin kara sınırı ile komşu olduğu ülkeler hangileridir?

Oturduğunuz evin çevresinde başka evler ve bu evlerde oturan insanlar vardır. O insanlar bizim komşularımızdır. Aynı şekilde ülkemizin çevresinde de komşu ülkeler ve bu ülkelerde yaşayan milletler yer alır.

Türkiye ve komşuları

BULGARISTAN

Bulgaristan ülkemizin batısında yer alan iki komşu ülkeden biridir. Başkenti Sofya olan Bulgaristan'ın nüfusu 7,3 milyon civarındadır. Nüfusunun bir bölümü Türklerden oluşan Bulgaristan ile Türkiye arasında güçlü tarihi ve kültürel bağlar vardır. Ülkenin çeşitli yerlerindeki Osmanlı Dönemi'nden kalma hamamlar, çeşmeler, köprüler, camiler ve benzeri eserler Türk kültürünün izlerini taşımaktadır.

Bulgaristan ile aramızdaki en önemli geçiş noktaları Edirne ilimizdeki Kapıkule ve Hamzabeyli Sınır Kapılarıdır. Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasındaki kara yolu ulaşımı büyük ölçüde Kapıkule Sınır Kapısı üzerinden yapılmaktadır.

Türkiye, Bulgaristan'ın ilk beş ticaret ortağı arasında bulunmaktadır. Bulgaristan'da irili ufaklı yaklaşık bin beş yüz Türk şirketi faaliyet göstermektedir. Ülkemiz Bulgaristan'a pamuk ipliği, cam, şeker, otomobil, elektrikli eşyalar ile seramik ve tekstil ürünleri ihraç etmektedir. Buna karşılık Bulgaristan'dan petrol yağları, elektrik enerjisi, deri, bakır ve bazı plastik ürünler satın almaktadır.

YUNANİSTAN

Batıdaki komşularımızdan bir diğeri Yunanistan'dır. Başkenti Atina olan ülkenin nüfusu yaklaşık 11 milyondur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ün doğduğu Selanik şehri de bu ülkenin sınırları içinde bulunmaktadır.

Yunanistan sınırları içindeki Batı Trakya toprakları Türkler tarafından İstanbul'dan daha önce

fethedilmiş ve beş asırdan fazla Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Balkan Savaşları sonrasında elimizden çıkan Batı Trakya'da bugün 150 bin civarında Müslüman Türk yaşamaktadır. Yunanistan'da azınlık statüsüne sahip tek grup olan Batı Trakya Türklerinin hakları 1923 tarihli Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmıştır. Yunanistan'da, pek çoğu günümüze kadar gelememiş olsa da, Osmanlı Dönemi'nden kalma tarihî eserler vardır. Bu eserlerin en tanınmışlarından biri Dimetoka'daki Sultan Çelebi Mehmet Camii'dir.

Yunanistan ile Türkiye arasındaki sınır kapıları Edirne ilimizdeki İpsala ve Pazarkule'dir. Fındık, tekstil ürünleri, otomobil lastiği, mobilya ve plastik malzemeler Yunanistan'a ihraç ettiğimiz mallardandır. Bu ülkeden satın aldığımız başlıca ürünler ise pamuk, kâğıt, alüminyum, bakır ve çeşitli deniz ürünleridir.

NAHCIVAN

Türkiye'nin doğu komşularından olan Nahcivan, Azerbaycan'a bağlı bir özerk cumhuriyettir. Nahcivan'ın nüfusu 500 bin kadardır. Bu ülke ile tek kapımız İğdir ilimizdeki Dilucu Sınır Kapısı'dır. Türkiye ile Nahcivan arasındaki ilişkiler dostluk ve kardeşlik duyguları içinde gelişerek devam etmektedir.

Tarihte "Türk Kapısı" adıyla anılan Nahcivan, bugün de Azerbaycan halkı ile doğrudan bağlantı kurmamızı sağlamaktadır.

GÜRCİSTAN

Türkiye'nin doğu komşularından biri de Gürcistan'dır. Başkenti Tiflis olan ülkenin nüfusu 4 milyona yakındır. Gürcistan ile aramızdaki en işlek geçiş noktası Artvin ilimizdeki Sarp Sınır Kapısı'dır. İki ülke arasında vatandaşlar, bu kapı üzerinden sadece kimlik belgesini kullanarak kolayca seyahat edebilmektedir. Ülke-mizin Azerbaycan ve Kafkasya ile kara yolu bağlantısı da büyük ölçüde Gürcistan üzerinden sağlanmaktadır.

Gürcistan'ın en büyük ticari ortağı konumunda olan Türkiye aynı zamanda bu ülkeye en fazla yatırım yapan ülkelerden biridir. Türkiye Gürcistan'a plastik borular, temizlik malzemeleri, tıbbi ilaçlar ve inşaat malzemeleri ihraç eder. Buna karşılık kimyasal gübre ve çelik satın alır.

Azerbaycan petrolünü ülkemize taşıyan Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı Gürcistan'dan geçerek topraklarımıza ulaşmaktadır. Bu durum aramızdaki iş birliğini güçlendirmekte ve ilişkilerimizin her alanda gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı

Türkiye ve Gürcistan arasında siyasi ve ekonomik ilişkilerin yanı sıra güçlü kültürel bağlar da vardır. Gürcistan'da yaşayan Ahıska Türkleri iki ülke halkı arasında bir kültür köprüsü oluşturmaktadır.

ERMENİSTAN

Türkiye'nin doğu komşularından olan 3 milyon nüfuslu Ermenistan'ın başkenti Erivan'dır. Ermenistan bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkiye, ekonomik sorunlarla uğraşan bu ülkeye insani yardımda bulunmuş ve bu ülkenin uluslararası toplum ile bütünleşmesi yönünde çaba harcamıştır. Ancak bugüne kadar Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik ilişki kurulabilmesi ve ikili ilişkilerin gelişmesi için uygun koşullar oluşmamıştır. Bu nedenle Ermenistan sınırında bulunan Kars ilimizdeki Akyaka ve İğdir ilimizdeki Alican Sınır Kapıları kapalı durumdadır.

İRAN

Doğu komşumuz İran'ın başkenti Tahran'dır. Yüz ölçümü Türkiye'nin iki katı kadardır.

İran, komşularımız içinde kara sınırı uzunluğu bakımından ikinci sıradadır. İki ülke arasındaki en önemli geçit noktası tarihî İpek Yolu üzerinde bulunan Ağrı ilimizdeki Gürbulak Sınır Kapısı'dır. İran'a açılan diğer kapılar Van ilimizdeki Kapıköy ve Hakkâri ilimizdeki Esendere Sınır Kapılarıdır. Otomobil lastiği, cam eşya, temizlik ürünleri, beyaz eşya, canlı hayvan ve demir-çelik İran'a sattığımız başlıca ihraç mallarıdır. Bu ülkeden ithal ettiklerimiz ise petrol, çeşitli petrol ürünleri ve doğal gazdır.

Avrupa ülkeleri ile İran arasındaki transit kara yolu ticareti Türkiye üzerinden yapılmaktadır. Aynı şekilde İran doğal gazını Avrupa'ya taşıyacak boru hatları da ülkemizden geçmektedir.

Tarihteki önemli Türk devletlerinden biri olan Büyük Selçuklu Devleti İran'da kurulmuştur. Bu nedenle İran toprakları Selçuklu Türklerinden kalma eserlere ev sahipliği yapmaktadır.

İRAK

Güney komşumuz Irak'ın başkenti Bağdat'tır. Nüfusu 37 milyon olan Irak ile aramızda güçlü tarihî ve kültürel bağlar vardır. Irak, Türklerin yüzyıllardır yaşadığı ülkelerden biridir. Türkiye, Irak Türklerini bu ülke ile arasında bir dostluk köprüsü olarak görmektedir.

Türkiye ve Irak, güvenlik sorunlarının yaşandığı bir bölgede ilişkilerini geliştirmeye çalışan iki komşu ülkedir. Türkiye Irak'ta güvenliğin ve iç barışın sağlanması ve ülkenin toprak bütünlüğünün korunmasına yönelik bir dış politika izlemektedir.

Irak ile ticari ilişkilerimiz ağırlıklı olarak Habur Sınır Kapısı üzerinden gerçekleşmektedir. Diğer geçiş noktalarımız Hakkâri ilimizdeki Derecik ve Üzümlü ile Şırnak ilimizde bulunan Gülyüzü Sınır Kapılarıdır. Ayçiçeği, pamuk yağı, buğday unu, kanatlı hayvan ve demir-çelik ürünleri Irak'a ihraç ettiğimiz ürünlerin belli başlılarıdır. Satın aldığımız ürünler ise işlenmemiş altın ve petroldür.

SURİYE

Güney komşumuz Suriye en uzun kara sınırimızın olduğu ülkedir. Başkenti Şam olan ülkenin nüfusu 23 milyon civarındadır.

Suriye en fazla sınır kapımızın bulunduğu komşumuzdur. Bu kapılar; Gaziantep ilimizdeki Karkamış, Hatay ilimizdeki Cilvegözü ve Yayladağı, Kilis ilimizdeki Öncüpınar ve Çobanbey, Mardin ilimizdeki Nusaybin ve Şenyurt ile Şanlıurfa ilimizdeki Ceylanpınar, Mürşitpınar ve Akçakale Sınır Kapılarıdır.

Suriye 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu tarihten itibaren özellikle sınırimıza yakın bölgelerde yaşayan Suriyelilerin bir bölümü ülkemize sığınmışlardır. Türkiye Suriyeli misafirlerine kucak açarak onların can güvenliğini sağlamış, temel ihtiyaçlarını karşılayarak büyük bir insanlık örneği sergilemiştir.

Türkiye ile Suriye arasındaki ekonomik ilişkiler Suriye'deki iç karışıklıklar nedeniyle durma noktasına gelmiştir. Türkiye, sınırlarının hemen ötesinde yaşanan Suriye krizini yakından takip etmekte ve bölgedeki terör örgütlerine karşı savunma tedbirleri almaktadır. Ayrıca Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve sorunun barışçıl şekilde çözülmesine yönelik uluslararası girişimleri desteklemektedir.

En fazla gümrük kapımızın Suriye sınırında bulunmasının nedenleri neler olabilir?

Şam'dan bir görünüm

TÜRK CUMHURİYETLERİ

Türkiye Cumhuriyeti dışında bugün bağımsız olarak varlığını sürdüren başka hangi Türk devletlerini biliyorsunuz?

Günümüzde Türkiye dışında başka ülkelerde de Türk toplulukları vardır. Bunların başında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan Kıbrıs Türkleri gelir. Asya kıtasında yaşayan Azeriler, Kırgızlar, Kazaklar, Özbekler ve Türkmenler de diğer önemli Türk topluluklarıdır. Uzun süre Sovyetler Birliği'nin sınırları içinde yaşamış olan bu topluluklar Sovyetlerin 1991'de dağılması üzerine bağımsızlıklarını kazandı. Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan adlarıyla kendi devletlerini kurdular.

Türk Cumhuriyetleri

Biliyor muydunuz?

Türkiye, başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere diğer ülkelerde yaşayan Türklerle ilişkilerini yürütmek amacıyla bazı kurumlar oluşturmuştur. Bu kurumların başlıcaları Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığıdır.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

1992 yılında kurulan TİKA'nın iki önemli amacı vardır. Bunlardan birincisi Türkiye ile sınırı bulunan, Türkçe konuşulan ve gelişmekte olan ülkelere destek olmaktır. İkincisi ise ekonomik, ticari, teknik, sosyal ve kültürel konular ile eğitim alanında projeler geliştirerek Türkiye'nin bu ülkelerle arasındaki iş birliğini güçlendirmektir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının çalışma konusu yurt dışındaki vatandaşlarımız, soydaşlarımız ve akrabamız olan topluluklardır. YTB'nin temel görevi ülkemizdeki farklı kurumların söz konusu topluluklara sundukları hizmetleri organize etmektir. Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilere yardımcı olmak da başkanlığın görevleri arasındadır.

AZERBAYCAN

Başkenti Bakü olan Azerbaycan, doğu sınırimızdaki Nahcivan Özerk Cumhuriyeti nedeniyle komşumuz durumundadır. Azerbaycan ile aramızda tarihten gelen güçlü bağlar vardır. Azerbaycan ile Türkiye kendilerini "iki devlet bir millet" olarak ifade eden kardeş ülkelerdir. Atatürk bu kardeşliği "Azerbaycan'ın sevinci bizim sevincimiz, kederi bizim kederimizdir." (1) sözü ile dile getirmiştir.

Nüfusu 9,7 milyon olan Azerbaycan ile aramızdaki ekonomik ilişkiler oldukça ileri düzeydedir. 2005 yılında faaliyete başlayan Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı, Hazar petrolerini batı pazarlarına ulaştıran önemli bir enerji koridorudur. Hattın açılmasıyla birlikte Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ticaret hacmi daha da genişlemiştir.

Türkiye Azerbaycan'a çeşitli gıda maddeleri, elektrik enerjisi, motorlu kara taşıtları, deterjanlar, ev tekstil ürünleri, demir-çelik, mobilya, boya ve kâğıt ihraç eder. Azerbaycan'dan ise petrol, plastik ürünler, elektronik araçlar, ham deri, halı, bakır, alüminyum ve pamuk alır.

(1) Erişim tarihi: 21.06.2018, <http://akmb.gov.tr/userfiles/files/Bilge%20Dergisi/Bilge-pdf.29.pdf>

TÜRKMENİSTAN

Nüfusu 5,4 milyon olan Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'tır.

Ortak tarihi, dili, inancı ve kültürü paylaşan Türkiye ile Türkmenistan arasında dengeli, karşılıklı saygı ve iş birliği anlayışına dayalı bir ilişki vardır. Türkiye-Türkmenistan iş birliği dış politika, ticaret ve ekonomi, kültür ve eğitim başta olmak üzere her alanda olumlu bir seyir izlemektedir.

Türkmenistan'da yaşayan 9 bine yakın vatandaşımız iki kardeş halk arasında önemli bir kültür köprüsü oluşturmaktadır. Türkmenistan vatandaşları turizm ve ticaret amacıyla ülkemizi ziyaret etmektedir. Ayrıca binlerce Türkmen öğrenci üniversitelerimizde öğrenim görmektedir.

Türkmenistanlı Öğrenciler Bayrak Bayramını Kutladılar

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören Türkmenistanlı öğrenciler ülkesinin bağımsızlığını kazanmasının 25. yılını ve Türkmenistan Bayrak Bayramı'nı kutladılar.

Atatürk Kongre ve Kültür Merkezinde düzenlenen etkinlikte konuşan Türkmenistan Büyükelçiliği Başkâtibi Murat Akmammedov, "Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde 7 bine yakın Türkmenistanlı öğrencimiz eğitim görüyor." dedi.

Akmammedov konuşmasını "2016 yılı bağımsızlığımızın 25. yıl dönümüdür. Ayrıca 19 Şubat bizim Bayrak Bayramımızdır. Bugünü en içten duygularıyla kutluyor ve Türkmen ile Türk bayraklarının daima yan yana olması dileğiyle sizlere teşekkür ediyorum." sözleriyle tamamladı.

İnternet Haberi (5)

Türkiye'de öğrenim gören Türkmenistanlı öğrencilerin iki ülke arasındaki ilişkilere katkıları neler olabilir?

Türk iş adamları, bağımsızlığını kazandığı ilk günlerden itibaren Türkmenistan'ın kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Türkmenistan, Türk firmalarının Orta Asya'da en fazla proje üstlendikleri ülkedir. Türkiye Türkmenistan'a çeşitli makineler, elektrikli araçlar, aydınlatma ürünleri, ısıtma malzemeleri, mobilya, demir-çelik, temizlik ve gıda maddeleri ihraç eder. Buna karşılık Türkmenistan'dan halı, kilim, pamuk, pamuk ürünleri, petrol, mineral yağlar ve yakıtlar, plastik malzemeler ve elektrik enerjisi satın alır.

ÖZBEKİSTAN

Başkenti Taşkent olan Özbekistan'ın nüfusu 31,2 milyon civarındadır. Zengin yer altı kaynaklarına sahip olan Özbekistan'dan altın, doğal gaz, alüminyum, kömür ve mermer çıkarılır. Ülke ekonomisinde tarım ve hayvancılık da önemli yer tutar.

Özbekistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye'dir. Ülkemiz Özbekistan ile arasındaki iş birliğini her alanda geliştirmeye büyük önem vermektedir. Bu nedenle Özbekistan'la olan ikili ticaret hacmimiz her geçen yıl artmaktadır. Özbekistan'da başta inşaat, tekstil, gıda, otelcilik ve ilaç olmak üzere çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren 700 kadar Türk firması bulunmaktadır.

Türkiye, Özbekistan'a dokuma ürünleri, motorlu kara taşıtları, temizlik ve gıda maddeleri ile mobilya ve inşaat malzemeleri ihraç eder. Buna karşılık Özbekistan'dan yağlı tohumlar, pamuk ipliği, bakır, mineral yağlar ve yakıtlar alır.

TİKA'dan Özbekistan'a Turizm ve Otelcilik Eğitimi

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ile Özbekistan Turizmi Geliştirme Devlet Kurulu iş birliğinde Buhara'da Turizm Otelcilik Eğitimi düzenlendi.

Buhara Turizm Kolejinde bir hafta süren eğitimin sonunda katılımcılara sertifikaları törenle teslim edildi. Büyük ilgi gören sertifika töreninde TİKA Taşkent Program Koordinatörü ve T.C. Milli Eğitim Bakanlığı uzmanları tarafından 140 katılımcıya sertifikaları dağıtıldı.

Özbekistan Turizmi Geliştirme Devlet Kurulu Eğitim Dairesi Başkan Yardımcısı Nataliya İvonina eğitim programının düzenlenmesinden büyük memnuniyet duyduklarını ifade ederek katılımcıların önemli bir deneyim kazandığını söyledi.

KIRGIZISTAN

Nüfusu 6 milyon olan Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'tir. Türkiye'nin Kırgızistan ile ilişkileri ilk günden itibaren olumlu bir seyir izlemektedir. İki ülke arasında 1997 yılında Ebedî Dostluk ve İş Birliği Antlaşması imzalanmış ve cumhurbaşkanları düzeyinde karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilerek ilişkilerde büyük ilerlemeler sağlanmıştır.

Türkiye, Kırgızistan'a tekstil ürünleri, çeşitli makineler, gıda maddeleri, sıhhi tesisat, ısıtma malzemeleri, kâğıt ve mobilya ihracatı yapmaktadır. Kırgızistan'dan ise ham deri, pamuk ve ipek ithal etmektedir.

Kırgızistan'da Yuryevka Köyü Temiz İçme Suyuna Kavuştu

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Kırgızistan'ın kuzeyindeki Yuryevka köyünün temiz içme suyu ihtiyacını karşılayan bir projeyi tamamladı.

Kırgızistan'ın Çüy İlinin Yuryevka köyünde 4500 kişi yaşıyor. Köyde su şebekesinin eskimesi nedeniyle köy halkı temiz içme suyuna erişim sıkıntısı yaşamaktaydı. TİKA tarafından gerçekleştirilen projeye 1400 metre uzunluğundaki su borusu çekilerek kuyular temizlendi. Kuyuların içindeki 10 vana yenilendi. Bir ay içerisinde tamamlanan proje sonucunda köylülerin evlerine içme suyu sağlandı.

İnternet Haberi (7)

KAZAKİSTAN

Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri arasında en geniş yüz ölçümüne sahip ülke olan Kazakistan'ın başkenti Astana'dır. Nüfusu 18 milyon olan Kazakistan'ın yer altı kaynakları doğal gaz, petrol ve kömürdür.

Türkiye ile Kazakistan arasında ekonomik ve ticari alanda çeşitli antlaşmalar yapılmıştır. Türk girişimciler Kazakistan'da özellikle gıda, ilaç, kimya, inşaat, otelcilik ve imalat sektörlerinde yatırımlar yapmışlardır.

Kazakistan, Türk Cumhuriyetleri içinde en fazla ithalat ve ihracat yaptığımız ülke konumundadır. Türkiye bu ülkeye elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, gıda ürünleri, konfeksiyon ürünleri, seramik, temizlik maddeleri ve mobilya ihraç eder. Buna karşılık Kazakistan'dan doğal gaz, petrol, mineral yakıt ve yağlar ile demir-çelik ürünleri, pamuk ve hayvan yemi satın alır.

Kazakistan ile ilişkilerimiz eğitim ve kültür hayatında da devam etmektedir. Bu alanda atılan en önemli adım 1993 yılında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin kurulması olmuştur. Merkezi Kazakistan'ın Türkistan şehrinde bulunan üniversitenin kuruluş amacı Türk dili konuşan devlet ve topluluklara mensup öğrencileri bir çatı altında eğitmektir.

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

Ülkemizde "Yavru Vatan" olarak adlandırılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 15 Kasım 1983'te kurulmuştur. Başkenti Lefkoşa olan KKTC'de 200 binin üzerinde Türk yaşamaktadır. Türkiye, Kıbrıs Türkleriyle olan tarihi ve kültürel bağları nedeniyle KKTC'ye büyük önem vermektedir. Ülkemiz başta siyasi, askerî ve ekonomik konular olmak üzere her alanda bu Türk devletini desteklemektedir.

Türkiye son olarak 2015 yılında tamamladığı KKTC Su Temin Projesi'ni devreye sokmuştur. Bu proje kapsamında denizin 250 m derinliğine döşenen 80 km'lik boru hattıyla Mersin'den Kıbrıs'a su taşınması mümkün olabildiği. Böylece Kıbrıs Türklerinin içme ve sulama suyu sorununa kalıcı bir çözüm bulunmuştur.

Türkiye'nin KKTC'ye ihracatında ilk sırayı petrol ürünleri almaktadır. Demir-çelik ürünleri, çimento, çeşitli inşaat malzemeleri, mobilya ve ilaç diğer önemli ihraç mallarıdır. İthalatımızı ise başta turuncuğiller ve peynir olmak üzere çeşitli tarım ve hayvancılık ürünleri oluşturmaktadır.

FARKLI KÜLTÜRLER

Bir ülke ile ilgili turizm amaçlı tanıtım broşürü yapacak olsaydınız, broşürünüzde o ülkenin hangi ala özelliklerine yer verirdiniz?

Tarih boyunca insanlar gezip görmek, yeni biriler mak, dinlenmek, eğlenmek gibi amaçlarla seyahatli mışlardır. Gezmek geçmişte olduğu gibi günümüzde önemli bir ihtiyaçtır. Bu nedenle insanlar farklı ülkeler gezerek meraklarını giderip bilgilerini artırmaya çalışırlar. Turizm adı verilen bu faaliyetler genellikle seyahat şirketleri tarafından yürütülür. Bu kuruluşlar insanlara gidecekleri ülkeleri önceden tanıtmak amacıyla görsel ve yazılı iletişim araçlarını kullanırlar. Ülkelerin özelliklerini anlatan internet siteleri kurarlar. Gezi dergileri ve tanıtım broşürleri hazırlayıp insanları gezmeye teşvik ederler. Aşağıda bu broşürlerden alınmış bazı bölümler görüyorsunuz.

MACARİSTAN

Bir Avrupa ülkesi olan Macaristan'ın başkenti Budapeşte'dir. Nüfusu 10 milyon olan ülkenin resmî dili Macarcadır. Macarca Türkçe ile benzerlikler gösteren bir dildir. Her iki dilde de kelimeler yazıldığı şekliyle okunur. Ayrıca Macarcada aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi Türkçedekine benzer kelimeler mevcuttur.

<u>Türkçe</u>	<u>Macarca</u>
Elma	Alma
Çok	Şok
Ben	En
Kim	Ki
Cep	Zseb
Var	Van

Macaristan'da en çok rastlanan erkek isimlerinden biri sultan anlamına gelen "Zoltan"dır. Osmanlı Dönemi'nden kalan bu ismin yanı sıra "Imre" ve "Attila" da yaygın olarak kullanılan isimlerdendir.

Macaristan pek çok festivale ev sahipliği yapar. Bu festivallerden en ilginç her yıl ocak ve şubat aylarında düzenlenen Budapeşte Uluslararası Sirk Festivali'dir. Çeşitli ülkelerden pek çok ziyaretçinin bulunduğu festivalde dünyanın en büyük sirk gösterileri sergilenir.

Her ülkede olduğu gibi Macaristan'da da çocuk oyunları kültürün önemli bir parçasıdır. Bu oyunlardan biri olan ugroiskola oyunu için çocuklar yere, numaralandırılmış hanelerden oluşan salyangoz şeklinde bir oyun sahası çizerler. Her oyuncunun kendine ait bir taşı olur.

Çocuklar önce ellerindeki taşları bir numaralı bölmeye atarlar. Daha sonra sırasıyla birinci bölümün üstünden zıplayıp tek ayağı ile iki numaralı bölmeye geçerek oyuna başlarlar. Tek ayağı üzerinde sırayla tüm haneleri gezen oyuncular geri döner ve bir numarada duran taşlarını alarak dışarı zıplar. Sonraki turlarda oyuncular taşlarını sırayla diğer hanelere atar. Böylece tüm haneleri tamamlayana kadar oyuna devam ederler.

Taşını çizgiye temas etmeyecek şekilde hedeflediği haneye düşüremeyen, zıplarken iki ayağını birden yere değdiren veya çizgiye basan oyuncu yanarak sırasını kaybeder. Bütün haneleri en erken tamamlayan çocuk oyunun kazananı olur.

“Ülkemizde ugroiskola oyunuma benzer çocuk oyunları oynanıyor mu? Oynanıyorsa bu oyunların adları ve kuralları nelerdir?”

Mutfaklarıyla gurur duyan Macarların dünyaca ünlü yemeği gulaştır. Dana eti ve soğanla yapılan gulaş bir çeşit çorbadır. Macar lokantalarında bu çorba özel olarak yapılan kâse şeklindeki bir ekmeğin içinde servis edilir. Macar yemeklerinin olmazsa olmazı baharatlardır. Tazeyken bile kırmızı renkli ve çok acı bir biber olan paprika en fazla kullanılan baharattır. İrmak balıkçılığının yaygın olduğu ülkede en çok tüketilen balıklar sazan ve sudaktır. Ülke mutfağında tavuk, kaz ve hindi eti de önemli yer tutar. Macaristan'a özgü yemekler olan paprika soslu tavuk ve paprikalı balık çorbası en sevilen yemekler arasındadır. Macar mutfağının değişmez lezzetlerinden biri de kahvaltılarda bile tüketilen turşudur.

Türk ve Macar mutfakları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Macaristan'da selamlaşma genellikle el sıkışma şeklinde olur. İnsanlar birbirlerine isim ve soy isimleriyle hitap ederler. Davet edildiğiniz eve çiçek veya çikolata gibi hediyeler götürmeniz beklenir ve bu oldukça nazik bir hareket olarak kabul edilir. Ayrıca eve ayakkabı ile girmek uygun bir davranış olarak görülmez.

Macaristan'ı ziyaret edenlerin ülkelerine dönerken aldıkları hediyelik eşyaların başında porselen eşyalar, tahta oyuncaklar ve millî kıyafetli bebekler gelir. Bu ülkeden alınabilecek hediyelik yiyecekler ise peynir, soğuk tütsülenmiş sosis ve salamdır.

Türkiye'yi ziyaret eden bir turist olsaydınız ülkenize götüreceğiniz hediyelik eşyalar neler olurdu?

JAPONYA

Japonya, Asya kıtasının doğusunda yer alan bir adalar ülkesidir. Başkenti Tokyo olan Japonya'nın nüfusu 127 milyon civarındadır.

Balıkçılıkta dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olan Japonya'da deniz ürünlerinden yapılan yemeklerin ayrı bir yeri vardır. Japon yemekleri deyince akla ilk olarak "suşi" gelir. Suşi, ince şerit hâlindeki balıkların pirinç ile rulo yapılarak kurutulmuş yosuna sarılmasıyla hazırlanır.

Japonların severek yedikleri bir başka yemek pirinç pilavıdır. Japon yemeklerinin çoğu çiğ veya az pişmiş şekilde yenir. Meyveler ise kızartılarak tüketilir. Japon mutfağında aşırı baharatlı, tuzlu yemeklerle tatlıya rastlanmaz. Bu nedenle Japon yemekleri biz Türklere oldukça lezzetsiz ve tatsız gelebilir.

Japonlar yemek yerken çatal, kaşık ve bıçak yerine çubukları kullanırlar. Çorbaları ise doğrudan doğruya kâseden içerler.

Japonlar misafirlerini, geçmişi yüzyıllar öncesine uzanan bir konukseverlikle ağırlarlar. Eve gelen misafirler, eğilerek yapılan dünyaca ünlü Japon selamı "ojigi" ile karşılanır. Ojigi; teşekkür ederken, vedalaşırken ve özür dilerken de kullanılır.

Japonların geleneksel konuk ağırlama biçimlerinden biri olan çay töreni, evlerin çayhane denilen özel bir odasında yapılır. Tören, ev sahibinin çay takımlarını getirmesiyle başlar. Önce konuklara özel şekerlemeler sunulur. Daha sonra toz hâlindeki çay yaprakları sıcak su ile karıştırılır. Bu şekilde demlenen çay fincanlara konularak yavaş hareketlerle konuklara ikram edilir.

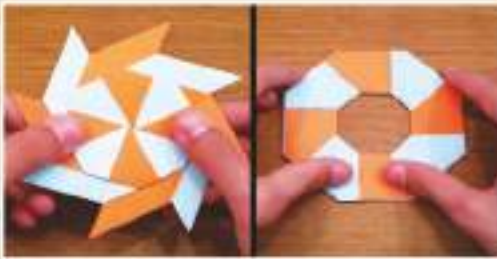

Japonlar düğünlerde, yeni yıl kutlamalarında, mezuniyet törenlerinde ve bayramlarda "kimono" denilen geleneksel giysilerini giyerler. Kimono, vücudu saran ve belde "obi" denilen geniş bir kuşakla bağlanan dünyaca ünlü bir Japon giysisidir.

Judo, Japonya'nın geleneksel savunma sporlarından biridir. Bu nedenle hem kız hem de erkek çocukları tarafından sevilerek yapılır.

Geleneksel Japon oyunlarından "go", kareli bir tahta üzerinde beyaz ve siyah taşlarla oynanan bir strateji oyunudur. Japonlar bu oyunu kişinin kendini eğiterek zorlukları aşmasının ve gerçekleri kavrayabilmesinin yollarından biri olarak görürler.

Japon kültürünün önemli unsurlarından biri de "origami"dir. Origami, kare şeklinde renkli kâğıt parçasını katlayarak gemi, kuş gibi şekiller oluşturma sanatıdır.

Japonların yılın çeşitli zamanlarında kutladıkları bayramları ve festivalleri vardır. Bu kutlamaların en tanınmış "sakura" denilen Japon kiraz ağaçlarının çiçek açtığı mart - nisan aylarında düzenlenen çiçek seyretme festivalidir.

Japon kültürü ile ülkemizin sahip olduğu kültürel özellikleri karşılaştırdığımızda iki ülke arasındaki benzerlik ve farklılıklar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

DÜNYA FARKLILIKLARLA GÜZEL

Ülkeler arasındaki kültürel farklılıklar içinde size en ilginç geleni hangisidir?

Ders kitabınızın ilk bölümünde yer alan "Herkesin Bir Kimliği Var" başlığı altında anlatılanları hatırladınız mı? Orada her bireyin farklı özelliklere sahip olduğu, ne kadar benzer olursa olsun hiçbir insanın başka bir insanla aynı özellikleri taşımadığı anlatılıyordu.

Bireylerin kendilerine özgü ve biricik olmaları gibi dünya üzerindeki ülkeler de kendilerine özgü ve benzersizdir. Ülkeler özgün kimliklerini insanların kültürel özellikleriyle kazanırlar. Dilleri, bayrakları, geleneksel kıyafetleri, dini inançları, bayramları, yemekleri, müzikleri, dansları, düğün ve cenaze törenleriyle diğer ülkelerden ayrılırlar.

Ülkelere özgü kültür öğeleri içinde geleneksel kıyafetlerin ayrı bir yeri vardır.

Geleneksel kıyafetlerimiz kültürümüzün gösterişli maddi unsurlarındandır. Bu kıyafetler kadınıyla erkeğiyle yüzyıllar boyunca Türk insanı tarafından giyilmiştir. Günümüzde ise daha çok özel günlerde giyilmekte veya etnografya müzelerinde sergilenmektedir.

İskoçya'da sadece erkeklerin giydiği yöresel kıyafete "kilt" adı verilir. Kiltin yanında ceket, yelek uzun çorap ve küçük çanta kullanılır. Diğer ülkelerdeki geleneksel kıyafetler gibi kilt de yerini modern kıyafetlere bırakmıştır. İskoç erkekleri bu kıyafeti özel günlerde giymeye devam etmektedir.

Hintliler kıyafet olarak genellikle omuzlardan başlayıp ayaklara doğru sardıkları, Hindistan sarisi denilen dikişsiz kumaşları kullanırlar. Hintli erkeklerin kıyafetleri kadınların kıyafetlerine göre daha sadedir. Erkekler kıyafetlerinde renk olarak çoğunlukla krem rengini ve beyazı tercih ederler.

Geleneksel Türk kıyafetleri ile diğer ülkelerin kıyafetleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Ülkeler arasındaki farklılıklardan biri de mutfak kültürüdür. Mutfakta kullanılan araç gereçlerden yemek pişirme yöntemlerine, yemeğin nerede yendiğinden sofradaki hareketlere kadar pek çok şey mutfak kültürünü oluşturur.

Şili’de elle hiçbir şey yenmez, masadaki bütün yiyecekler için her zaman çatal bıçak kullanılır.

İngiltere’de yemek servisinin masada oturan kişinin solundan yapılması bir gelenektir. Bu ülkede sağdan servis yapmak görgüsüzlük sayılır.

Hindistan’da sol elle yemek yemek hatta tabağa bile sol elle dokunmak görgü kurallarına aykırı bir hareket olarak kabul edilir.

“Yukarıda anlatılan yemek kültürleri ile ülkemizdeki yemek kültürü arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?”

Ülkelerin mutfak kültürleri karşısında yabancılaşma çekebiliriz. Örneğin eliyle yemek yiyen bir Arap ya da pirinç pilavını çubuklarla ağızına götüren bir Uzak Doğulu bize tuhaf gelebilir.

Bu manzaraları gördüğümüzde “Rahat rahat kaşıkla yemek varken neden böyle yiyorlar?” diye sorabiliriz. Ancak böyle sorular sormak yerine bu yeme şeklinin insanlığın kültürel mirasının bir parçası olduğunu düşünüp o kültürlere saygı duymalıyız. Elle veya çubukla yemeye çocukluğunda alışmış bir insana bunun zor gelmeyeceğini bilmeliyiz. Bizim yeme kültürümüzdeki bazı hareketlerin de başkalarına tuhaf gelebileceğini düşünmeliyiz.

Kıyafetler ve mutfak kültürleri gibi insanlar arasındaki ilişkiler de ülkeden ülkeye farklılıklar gösterir.

Yeni bir ülkeye gittiğimde önce insanların davranışlarını gözlemler ve onların kültürünü anlamaya özen gösteririm. Yabancı bir ülkede yeni biriyle tanıştığımda önce onun beden dilini okumaya çalışırım. Karşımdakinin farklı bir kültüre sahip olduğunu dikkate alarak onun bu farklılığına saygı duyar ve ilk birkaç saniye sadece gülümserim. İkimden üçe kadar sayarak önce karşımdakinin harekete geçmesini bekler, ona göre selamlaşırım.

Tayland

Taylandlılar selamlaşırken avuç içlerini birleştirir ve baş parmaklarını çenelerine doğru yaklaşıtırlar. Bu arada diğer parmak uçları alınlarına değecek şekilde başlarını öne doğru eğerler.

Çin

Çin'in Tibet bölgesinde karşılıklı olarak dil çıkarmak oldukça kibar bir selamlaşmadır.

“ Ülkemizde insanların birbirine saygı göstermek için yaptıkları hareketler ve söyledikleri sözlere hangi örnekleri verebilirsiniz?

Sizce insanlar farklı kültürlere neden saygı göstermelidir? ”

Ülkeler arasındaki farklılıklar ayrışma, dayatma ve çatışma nedeni değil birer zenginlik kaynağı ve ilerleme aracı olabilir. İnsan kendisinden farklı olana saygılı olursa karşı de ona saygı duyar. Aksi hâlde aynı karşılığı alır ve karşı saygı yerini çatışmaya bırakır. Bu nedenle daha yaşlı bir dünya için insanlar birbirlerinin doğuştan gelen farklarına saygılı olmalıdır. Farklılıklara saygı gösterildiği ölçüde insanlar arasındaki düşmanlık duyguları ve ön yargı ortadan kalkar. Böylece barışın ve sevginin hâkim olduğu, insan onurunu yücelten bir dünya kurulur.

7. NELER ÖĞRENDİNİZ?

A. Aşağıda verilen cümleleri kutucuklardaki sözcüklerden uygun olanlar ile tamamlayınız.

suşi

ruska

Japonya

kült

gümrük

Macar

Suriye

go

origami

İran

1. Ülkemiz doğuda ..... ile komşudur.
2. Ugroiskola ..... çocuklarının oynadığı oyunlardan biridir.
3. Başkenti Tokyo olan ..... Asya kıtasının doğusunda yer alır.
4. Japon yemeklerinden ..... şerit hâlinde kesilmiş balıkların kurutulmuş yosuna sarılmasıyla hazırlanır.
5. Finlandiya'da gökyüzünün geceleri de güneşli olduğu döneme ..... denir.
6. Geleneksel Japon oyunlarından olan ..... kareli bir tahta üzerinde oynanır.
7. Türkiye'nin ..... sınırı, en uzun kara sınırıdır.
8. Ülkeler dış ticaretlerini sınırlarındaki ..... kapıları üzerinden gerçekleştirir.

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- ( ) 1. İnsanların yemekleri ve beslenme şekilleri ülkelere göre farklılıklar gösterebilir.
- ( ) 2. Türkmenistan, Türkiye'nin komşularından biridir.
- ( ) 3. Finlandiya, Avrupa kıtasında yer alan bir ülkedir.
- ( ) 4. Hazar petrolü, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı ile Akdeniz'e taşınmaktadır.
- ( ) 5. Kimono, Hintlilere özgü geleneksel bir giysidir.
- ( ) 6. Kapıkule, Kafkasya'ya açılan gümrük kapılarımızdan biridir.
- ( ) 7. TİKA'nın amacı Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri geliştirmektir.
- ( ) 8. Türkiye ile Ermenistan arasındaki sınır kapıları kapalı durumdadır.
- ( ) 9. Nahcivan Azerbaycan'a bağlı bir özerk cumhuriyettir.
- ( ) 10. Türkiye ile Gürcistan vatandaşlarının sınırdan karşılıklı geçişlerinde kimlik belgesi yeterli olmaktadır.

C. Aşağıda komşularımız olan ülkeler ve gümrük kapılarımızdan bazıları verilmiştir. Verilenleri inceleyiniz ve her bir gümrük kapımızın başındaki kutucuğa ilgili olduğu komşu ülkenin numarasını yazınız.

1. ☐	Habur	1. Suriye
2. ☐	İpsala	2. Irak
3. ☐	Kapıkule	3. Bulgaristan
4. ☐	Nusaybin	4. Yunanistan
5. ☐	Sarp	5. Nahcivan
6. ☐	Gürbulak	6. Gürcistan
7. ☐	Dilucu	7. İran

Ç. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Türk Cumhuriyetlerinden biri değildir?
A) Gürcistan   B) Kazakistan   C) Kırgızistan   D) Özbekistan

2. Ülkelerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Azerbaycan Hazar Denizi'nin batısındadır.
B) Gürcistan, Karadeniz'e kıyısı olan bir ülkedir.
C) Kırgızistan'ın bütün toprakları Asya kıtasındadır.
D) Yunanistan, bir ada ülkesidir.

3. "Bu ülkenin en meşhur yemeği dana eti ve soğanla yapılan gulaştır."
Yukarıdaki sözü söyleyen biri aşağıdaki ülkelerden hangisini anlatmaktadır?

- A) Bulgaristan   B) Kazakistan   C) Macaristan   D) Yunanistan

4. "Türkiye ile ..... kendilerini iki devlet bir millet sözünü ifade etmektedirler."

Verilen ifadedeki noktalı yere hangi ülkenin adı yazılmalıdır?

- A) Azerbaycan   B) Irak   C) İran   D) Türkmenistan

5. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi aşağıda verilen Türk Cumhuriyetlerinden hangisinde bulunmaktadır?

- A) Azerbaycan   B) Kazakistan   C) Özbekistan   D) Türkmenistan

D. Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

1. Sizden ülkemiz ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkileri geliştirmeye yönelik önerilerde bulunmanız istenseydi neler önerirdiniz?

2. Sizce ülkemizi diğer ülkelerden ayıran en farklı kültürel unsur hangisidir? Neden?

3. Farklı kültürlerle saygı gösterilmediğinde ortaya çıkabilecek sonuçlar neler olabilir?

CEVAP ANAHTARI

1. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. empati 2. akıllı kart
3. yetenek 4. saygı
5. zenginlik

- B. Y - D - Y - D - Y - D - Y - Y
C. İlgili - Yetenek - İlgili - Yetenek - İlgili - İlgili
Ç. 1. C 2. C 3. B 4. D 5. A

2. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. millî 2. şanlı
3. Başkomutanlık 4. birleştirici
5. Antep 6. etnografya
7. İstiklal Yolu

- B. Y - Y - Y - D - D - Y - D - Y - Y - D
C. 3 - 4 - 1 - 5 - 7 - 2 - 8 - 6
Ç. 1. A 2. D 3. C 4. A

3. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. kuzey 2. Kutup Yıldızı
3. kuşbakişi 4. termometre
5. fiziki 6. Meteoroloji

- B. Y - Y - D - D - Y - D - D - D - Y
C. 5 - 3 - 1 - 6 - 2 - 4
Ç. 1. C 2. B 3. B 4. A
5. C 6. D 7. D 8. A

4. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. eğitim 2. Edison
3. radyasyon 4. icat
5. uçuş 6. pıtrak

- B. D - D - Y - D - D - Y - Y
C. 7 - 3 - 4 - 1 - 6 - 5 - 2 - 8
Ç. 1. A 2. B 3. D 4. C 5. D 6. D

5. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. ihtiyaç 2. temel
3. bütçe 4. tutumlu
5. bilinçli 6. Hakem
7. beslenme 8. tasarruf

- B. Y - Y - D - Y - D - Y - D
C. 3 - 1 - 2 - 5 - 4
Ç. 1. D 2. A 3. C 4. A 5. B 6. C

6. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. özgürlük 2. sorumluluk
3. sorumsuzca 4. Birleşmiş Milletler
5. eğitim 6. egemenlik
7. Nutuk 8. sosyal

- B. Y - D - D - Y - D - D
C. 1. B 2. C 3. A 4. C
5. D 6. B 7. A

- C. **Haklar:** Eğitim görmek
Temiz bir çevrede yaşamak
Düşünceyi ifade etmek
Eğlenmek
Sorumluluklar: Çevreyi temiz tutmak
Başkalarına karşı saygılı olmak
Tutumlu olmak
Ders çalışmak

7. NELER ÖĞRENDİNİZ?

- A. 1. İran 4. suşi 7. Suriye
2. Macar 5. ruska 8. gümrük
3. Japonya 6. go

- B. D - Y - D - D - Y - Y - Y - D - D - D
C. 2 - 4 - 3 - 1 - 6 - 7 - 5
Ç. 1. A 2. D 3. C 4. A 5. B

ETKİNLİK CEVAPLARI

67. Sayfa: 1. batı, güney 2. kuzey, doğu 3. batı, kuzey 4. güney, doğu

72. Sayfa: **Doğal Unsurlar:** Vişne ağacı, Serçe, Yumurta, Yuva

Beşerî Unsurlar: Pencere, Apartman, Kalem, Defter, Otomobil

82. Sayfa: 1. Soru: Deprem, Fırtına, Heyelan, Hortum

125. Sayfa: 1. Y, 2. Y, 3. D, 4. Y, 5. Y, 6. D, 7. Y, 8. D, 9. D, 10. Y, 11. D

126. Sayfa: 1. Resim: Hayvancılık, 2. Resim: Tuğla üretimi, 3. Resim: Turizm, 4. Resim: Balıkçılık,
5. Resim: Mobilyacılık, 6. Resim: Tarım

136. Sayfa: Çamaşır yıkama suyu başlangıç ısı 30 °C'ü aşmama ıdır. Düz yayı arak kurutu ur.

Kurutma mak nasında kurutu maz. Düşük ısıda ütü en r. Kuru tem z eme yapı maz.

SÖZLÜK

A

ağıt: Ö en n y n te k e r n , ö ü mü nden duyu an acıyı d e get ren söz veya ezg .

akrep: Saat n k bres nden küçüğü.

a büm: Fotoğraf, pu vb.n d z p sak amaya yarayan b r tür defter.

a erj: B rtakım y yecek , aç , toz , koku vb.ne hasta-ık dereces nde göster en aşırı tepk .

ampute: B r ko u ya da bacağı o mayan.

an matör: Ote , tat köyü vb. tur st k yer erde konuk arı e ğ end rmek ç n çeş t oyun ar , göster er yapan k mse.

ar fe günü: D nî bayram ardan öncek gün.

asarat ka: Esk yapı ar , esk eser er.

atmosfer: Yer veya herhangi b r gök c sm n saran gaz tabakası.

atom: B r kaç türü b r eş t ğ nde çeş t mo ekü er , b r tek türü se b r k myasa ögey o uş turan parçacık.

B

barkod: Ürün er n öze k e r n e ş k n b g e r çeren ç zg , şaret.

basınç: B r yüzey üzer ne etk de bu unan gücün yüz ö çümü b r m ne düşen m ktarı.

batarya: P veya b r den çok p n , üretec n , aracın o uş turduğı küme.

be: Dağ sırt arında geç t veren çukur yer.

b anço: G r ş en herhangi b r ş te , be r b r süre sonunda e de ed en y ve kötü sonuç arın karşı ıkı durumu.

b og: İnsan arın duyu , düşünce ve b g er n pay-ış tıkları İ nternet ortamı.

broşür: Gene ke b r şey tanıtmayı amaç ayan sayfa sayısı az , küçük k tap.

buhur uk: İç nde tütsü ç n ku anı an madde er ya-ık an kap , buhur dan.

burun: Karanın , öze ke yüksek ve dağ ık kıyı arda , tür ü b ç m erde den ze uzanmış bö ü mü.

C - Ç

cezve: Kahve p ş rmeye yarayan sap ı , küçük kap.

çıkırık: İ p k bükme , p k sarma vb. ş erde ku anı-an , e veya ayak a çevr en do ap.

ç n: Duvar arı kap ayıp süs emek ç n ku anı an b r yüzü sır ı ve gene ke ç çek res m er y e beze , p ş m ş ba çık evha , fayans.

ç p: Üzer ne e ektron k devre er n yer eş t r d ğ , ge-ne ke s kon benzer yarı etken ma zeme.

D

darbe: B r ü kede baskı kurarak , zor ku anarak veya demokrat k yo ardan yarar anarak hükümet s t fa ett rme veya rej m de ğ ş t recek b ç m de yönet m dev rme ş .

dezenfektan: M krop kırma öze ğ o an madde.

d namo: Herhang b r mekan k enerj y e ektr k akı-mına çev ren aygıt.

E

efsane: Esk çağ ardan ber söy enege en , o ağa-nüstü var ık arı , o ay arı konu ed nen haya î h kâye.

e ğ rmek: Yün , pamuk vb.n ğ e büküp p k duru-muna get rmek.

eksper: Be r b r konudan y an ayan ve b r an aş-maz ı ğı çözüm emek ç n kend s ne başvuru an k mse.

endoskop: İnsan vücudunun herhangi b r boş u ğu-nu , muayeney ko ay aş tırmak ç n aydın atıp görünür duruma get ren a et.

espr: İnce an am ı , düşündürücü ve şaka ı söz.

et ket: B r ma in tür , m ktar , f yat vb. n te k e r n veya k tap , defter vb. şey er n k me a t o du ğ unu be rt-mek ç n üzer er ne konu an küçük k â ğ it.

etnografya: Kü tür o uş um arını araştıran b m.

F

fatura: Satı an b r ma in c ns n , m ktarını ve f yatını b d rmek ç n satıcının aıcıya verd ğ hesap pus u ası.

fest va: B r bö gen n en ün ü ürünü ç n yapı an göster .

f na: E eme yarış ma arda sonucu be r ten karşı-aş ma.

f oresan: Gaz ı ş ması kes ne göre ça ış an e ektr k ampu ü.

G

gasp: B r ma ı sahb n n zn ve haber o madan zor a ma.

gaz: O ağaüstü yarar ık ar göstererek düşmanı yenen komutan ara dev et tarafından ver en onur unvanı.

gü abdan: Gü suyu serpmek ç n ku anı an , a ğ zı emz k , armut b ç m nde küçük kap.

H

harç ık: Ufak tefek gereks n m er ç n harcanacak para.

h jyen: Sağ ı ğ a zarar verecek ortam ardan korun-mak ç n yapıacak uygu ama ar ve a inan tem z k ön em er n n tümü.

h tap: Sözü b r ne veya b r er ne yöne tme , ses-enme.

hob: Görev ve mes ek d ı ş ında severek yapı an , d n end r c , oya ayıcı uğ raş .

hür r yet: Herhang b r kısıt amaya , zor amaya ba ğ ı o maksızın düşünme veya davranma , herhangi b r ş arta ba ğ ı o mama durumu.

hüzün: Gönü üzgün ü ğ ü , gam , keder , sıkıntı.

I - İ

isah: B r hayvan ya da b tk türünden daha y ver m a ab mek ç n yapı an ş em.

bre: Ö çü a et er , saat ve gösterge erde sayı veya şaret göstermeye yarayan hareket ğ ne.

dea: Amaç ed n en, u aşı mak stenen şey.

ğ: Pamuk, yün vb.nden p k eğ rmekte ku anı an, ortası ş şkn, k ucu svr ve çenge o an, ağaçtan yapı mış araç.

kram: B r şey armağan o arak verme.

e ebet: Sonsuza değ n, sonsuz uğa kadar.

ham: Etk enme, çağrışım veya çe doğmay a ak a ge en yaratıcı duygu, düşünce.

nkı ap: Top um düzen n ve yapısını daha y duruma get rmek ç n yapı an kök ü değ ş k k.

r s: Saydam tabaka e göz merceğ arasında bu unan, nce, kası ab en b r zardan o uşan, gözün renk bö ümü.

rk mek: Ürkerek ger çek r gb o mak.

st k a: B r kş veya top umun s yas ve ekonom k bakımdan başka b r kş ya da top umun güdüm ve yönet m a tında bu unması durumu, bağımsız ik.

st smar: B r n n y nyet n kötüye ku anma.

K

kafa koçanı: Nüfus cüzdanı.

kaf e: B r kte yo cu uk eden top u uk.

kağnı: İ k teker ek , teker ek er tek parça, d ng teker ek e b r kte dönen öküz arabası.

karbonh drat: Tüm can ı ar ç n ana enerj kaynağı o an mo ekü .

kermes: B r derneğe, b r ça ı şmaya yardım sağ a mak amacı ya gene ke açık havada satış yapı arak ge r sağ anan top anti.

keten: L f er dokumacı ıkta ku anı an b r b tk ve bu b tk n n f er nden yapı mış dokuma.

kı avuz: Herhang b r a anda ve konuda b g veren, yo yöntem gösteren k tap vb.

kış a: Asker er n top u o arak barındık arı yapı ar bütünü.

k rem t: Çatı arı örtmekte ku anı an, yan yana d z erek suyu aşağıya geç rmeden dışarı akıtacak b - ç mde yapı mış, kızı toprağın reng nde, p şm ş ba çık evha.

ko eks yon: Öğrenme, yarar sağ ama veya zevk amacı ya b r araya get r m ş ve öze k er ne göre sınıf ara ayrı mış nesne er n bütünü.

konferans: Top u uğa b r konuda b g vermek amacı ya yapı an konuşma.

körfez: Karanın ç ne soku muş den z parçası.

körpe: Yavru uktan henüz çıkmış hayvan.

köstek: Saat, kı iç, anahtar gb şey er n ucuna takı an z nc r.

kundak: Yen doğmuş çocuğu k ay arda sıkıca sarıp sarma amaya yarayan gen ş bez.

kurşun: Yumuşak ve bükü gen, mav mtırak esmer renkte b r e ement.

kü ye: B r cam n n çevres nde cam ye b r kte yapı mış medrese, maret, seb , k tap ık, hastane gb yapı arın tümü.

kütük: Resmî kayıt defter .

L

ed: Işık yayan e ektr k devres şek nde b r tür amba.

M

maker: Üreten, yapan k ş .

mareşa: En yüksek askerî unvan, bu unvanı taşıyan asker.

maruz: B r o ayın, b r durumun etk s nde veya karışısında bu unan.

medrese: İ s am ü ke er nde, görenekç yöntem er e yürütü en öğret m kurumu.

m hrp: Cam , mesc t vb. yer erde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bu unan ve mama ayrı mış o an oyuk veya gr nt yer.

m nera: Norma sıcak ıkta doğada katı durumda b rtakım madde er e karışık veya b reşk o arak bu unan veya k myasa yo ara ede ed en norgan k madde.

m t ng: Göster amacı ya veya b r o aya d kkat çekmek ç n gene ke açık yer erde yapı an top anti.

mütareke: Savaşan k kuvvet n karşılık o arak savaşı durdurması.

N

na ın: Hamam gb zem n ıs ak yer erde ku anı an, ağaçtan yapı mış b r tür ter k.

nem: Havada bu unan su buharı.

nutuk: B r top u uğa düşünce er, duygu ar aşı amak amacı ya söy enen, uzunca, coşku u ve güze söz.

O - Ö

obje: Be b r ağır ığı ve hacm , reng o an her tür ü cansız var ık.

o mp yat: Her dört yı da b r başka ü kede yapı an, amatör er n ve ü ke er nde profesyone o arak futbo , basketbo , vo eybo vb. takım spor arı ya uğraşan arın katı dığı u s ararası spor yarışma arı.

oymak: Yapısındak a e er arasında d n, kan veya ev k bağ arı bu unan göçebe veya yer eş k n te kte k top u uk.

ö çek: Har ta arda uzun uk arın gerçeğe göre ne den küçü tü müş o duğunu be r eyen oran.

özver: B r amaç uğruna veya gerçek eş r mes stenen herhang b r şey ç n kend çıkar arından vaz-geçme.

P

patent: B m se ve tekn k br bu uşun ya da böye br bu uşu uygu ama a anında ku anma hakkının k me a t o duğunu gösteren resm be ge.

pıtrak: D ken tohumu nsn arın g ys er ne, hayvan arın tüy er ne yapışan br ot.

pato: Akarsu ar tarafından der n b ç m de yarı mış yüksek düz ük er.

prat k: B r sanat ve b m da ının ke er n n, kura arının uygu anışı.

projeks yon: Görüntü er br ekran üzer ne yansıtma ş em n yapan a et.

propaganda: B r öğret , düşünce veya nancı başka arına tanıtmak, ben msetmek ve yaymak amacıy a söz, yazı vb. yo ara gerçek eşt r en ça işma.

protesto: B r davranışı, br düşüncey , br uygu amayı haksız, yers z, gereks z bu arak karşı çıkma, kabu etmeme.

R

radyasyon: B r kaynaktan ektromanyet k da ga arın yayı ması.

raf ner : Şeker, petro vb. madde er n arıtı dığı yer.

ra : Yarışmacı arın otomob e be yo arı z eyerek ve öze kura ara uyararak be r br yere u aşma arına dayanan otomob yarışması.

reçete: Üzer nde doktorun hastası ç n gerek gör d üğü aç ar a bun arın ku anı iş b ç m er yazı ı o an kâğıt.

reç ne: Bazı b tk erde öze ke ç am arda ouşan, katı veya yarı akışkan organ k sa ğı maddes , ağaç sakızı.

rekor: B r spor da ında er ş m ş derece er n en üstünü.

röntgen: Herhang br organın durumunu tesp t etmek ç n çek en f m.

rütbe: Subay, astsubay ve po ser n sah p o duğu derece.

S - Ş

sarf yat: Harcanan şey er n tümü.

sauna: Kuru buhar banyosu.

sembo : Duyu ara fade ed emeyen br şey be r ten somut nesne veya şaret.

serv s: Otomob , beyaz eşya vb. ürün er n bakım ve onarım arının yapı dığı yer.

seyyar: Be br yer o mayan, gez c .

sırma: A tın ya dız ı veya ya dızsız nce gümüş te .

s kon: Şeffaf ve yapışkan br madde.

s rk: Eğ t m ş hayvan arın ve cambaz arın göster yaptığı gene ke kapa ı yer.

stant: İş yer er nde, fuar arda vb. yer erde ma arın a ıcı ara göster mek üzere öze o arak hazır anmış bö üm.

stetoskop: Ka b n, ç organ arın hareket er n d ne meye yarayan araç.

şarj: Akü, p veya bataryaya e ektr k br rkt rmek, yük emek.

şebeke: Ü ke çapında yaygın aştırı mış u aşım ve et ş m örgüsü.

şükran: İy k b me, gönü borcu.

T

tah : B r madden n br eş m ndek saf c s m er n yapısını veya m ktarını an amak ç n yapı an ş em.

ta mat: Üst makam ardan a t makam ara ver en buyruk.

te af: Kötü br etk y veya sonucu başka br etk e yok etme, yer ne koyma.

teor k: B r o ay, br yapı ya da düzen n neden er n açık ama.

teras ama: Yamacı ağaç andırmak ç n doğa set yapma.

terh s: Asker k ödev n b tren er ordudan bırakma.

tezk re: B r ş ç n z n ver d ğ n b d ren resmî kâğıt.

tomograf : B r organ veya organ zma kes t n n röntgen e f m n çekme yöntem .

tungsten: Er me noktasının çok yüksek o ması sebebi ye e ektr k ampu er nde aydın atma te o arak ku anı an br maden.

türbe: İç nde d n ve dev et büyük er n n mezar arı bu unan yapı.

tütsü: Isı yardımıy a uçab en madde er n kok atı ması.

U

u trason: Ses da ga arının doku ardan yansım a arının görüntü b ç m ne dönüştürü erek yorum anması esasına dayanan görüntü eme yöntem .

V

vad : İ k dağ arasındak çukurca araz veya geç t.

veter ner: Hayvan hasta ık arı hek m .

vezne: Banka arda veya büyük ş yer er nde para ödeme ve a ma yer .

v yadük: Der n vad er geçmek veya yüksek k nokta arasında ka an a anı br eşt rmek ç n yapı an gene ke yüksek beton ku e er üzer ne kuru muş ayak ı yo veya köprü.

Y

yamaç: Dağın veya tepen n herhang br yanı.

yazı: Tar a arın bu unduğu gen ş a an, araz .

yet m: Babası ö müş çocuk.

yörük: Hayvancı ık a geç nen, gene ke e Toros arda yaşayan göçebe Türk oymağı.

Z

z raat: Topraktan çeş t ürün er e de etmeye dayanan yaşamsa etk n k.

KRONOLOJİ

1783 Montgolfier Kardeşler'in ilk balonlu uçuş denemesi

1793 Claude Chappe'in mesaj iletme makinesini icadı

1837 Samuel Morse'un elektrikli telgrafının ilk denemesini yapması

11 Haziran 1868 Türk Kızılayının kuruluşu

1876 Graham Bell'in telefonu icadı

1878 Edison'un uzun ömürlü akkor flamanlı ampulü icadı

1879 Edison'un elektrik ampulünü icat etmesi

1881 Mustafa Kemal'in doğumu

1901 Peter Hewitt'in cıvalı buhar lambasını icadı

1903 Wright Kardeşlerin ilk uçuş denemesi

1908 Ülkemizde telefon kullanımının başlaması

29 Eylül 1911 Trablusgarp Savaşı'nın başlaması

1911 Tungsten telli normal ampulün icadı

18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Savaşı

30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması

19 Mayıs 1919 Atatürk'ün Samsun'a çıkışı

12 Şubat 1920 Maraş'ın kurtuluşu

11 Nisan 1920 Urfa'nın kurtuluşu

23 Nisan 1920 Büyük Millet Meclisinin açılışı

2 Aralık 1920 Gümrü Barış Antlaşması

8 Şubat 1921 Büyük Millet Meclisinin Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi adını alması

23 Nisan 1921 23 Nisan gününün Ulusal Egemenlik Bayramı olarak kutlanmaya başlanması

23 Ağustos - 13 Eylül 1921 Sakarya Meydan Muharebesi

20 Ekim 1921 Ankara Antlaşması

26 Ağustos 1922 Büyük Taarruz'un başlaması

30 Ağustos 1922 Başkomutanlık Meydan Muharebesi

9 Eylül 1922 İzmir'in kurtuluşu

11 Ekim 1922 Mudanya Ateşkes Antlaşması

24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması

13 Ekim 1923 Ankara'nın başkent oluşu

29 Ekim 1923 Cumhuriyetin ilanı

1927 Floresan ampulün icadı

15 - 20 Ekim 1927 Atatürk'ün "Büyük Nutuk"u okuması

1929 Jet motorunun icadı

1955 Cırt cırt bantların icadı

1973 Martin Cooper'in cep telefonunu icadı

1980 Halojen lambaların kullanıma sunulması

20 Nisan 1983 Ulusal Egemenlik Bayramı'nın Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı adını alması

20 Kasım 1989 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmesi

25 Aralık 1991 Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanması

27 Ocak 1992 Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının kurulması

1993 Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin kurulması

23 Şubat 1995 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un kabulü

1996 Led ampullerin satışa sunulması

25 Kasım 1997 Türkiye ile Kırgızistan arasında Ebedî Dostluk ve İş Birliği Antlaşması'nın imzalanması

25 Mayıs 2005 Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı'nın faaliyete başlaması

6 Nisan 2010 Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının kurulması

15 Temmuz 2016 FETÖ/PDY terör örgütünün hain darbe girişimi

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2017). *Bağıırıp çağırmadan çocuk eğitimi*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Adivar, H. E. (1994). *Türk'ün ateşle imtihanı*. İstanbul : At as K tabev .
- Akyüz, Y. (2005). *Türk eğitim tarihi MÖ 1000-MS 2004*. Ankara: Pegem Yayıncı ık.
- Ange , E. (2004). *Edison-dünyayı aydınlatan adam*. Ankara: Etk n Yayınev .
- Ataç, N. (1997). *Günlerin getirdiği*. İstanbul : Yapı Kred Yayın arı.
- Ataman, H. (2007). *Ayrımcılığa karşı uluslararası insan hakları mevzuatı*. Ankara: İnsan Hak arı Gündem Derneğ Yayın arı.
- Atatürk, M. K. (1986). *Nutuk (1 ve 2. cilt)*. Ankara: Türk Tar h Kurumu Basımev .
- Atatürk araştırma merkezi dergisi*, 6(16). (1990). Ankara: Türk Tar h Kurumu Basımev .
- Atatürkçülük 1, 2 ve 3. cilt*), (1998). İstanbul : M î Eğ t m Yayın arı.
- Ay, M. (2005). *Memleket şiiirleri antolojisi*. Ankara: E ps K tap.
- Bayka , A. N. (1999). *Mustafa Kemal'in liderlik sırları*. İstanbul : S stem Yayıncı ık.
- Bender, L. (1997). *İcatlar*. İstanbul : Sabah K tap arı.
- Besson, J. L. (2004). *Keşifler ve icatlar*. Ankara: TÜBİTAK Yayın arı.
- Bilimin öncüleri*. (2005). Ankara: TÜBİTAK Yayın arı.
- B reşm ş m eter çocuk hak arı söz eşmes . *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*. (1986). İstanbul : İnterpress Basın ve Yayıncı ık.
- Cebesoy, A. F. (1996). *Sınıf arkadaşım Atatürk*. İstanbul : İnkı âp K tabev .
- Çaycı, A. (2002). *Gazi Mustafa Kemal*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkez Yayın arı.
- Dem rc ođ u, Y. Z. (1934). *Anadolu'da eski çocuk oyunları*. İstanbul : M î Mecmua Matbaası.
- Den z, B. (2004). *Değişen dünyada değişen ekonomide tüketici hakları*. İstanbul : Tüket c er Br ğ Yayın arı.
- Donne y, J. (1995). *İnsan hakları*. Ankara: Yetk n Yayın arı.
- Everett, F. (2000). *Kâşifler*. Ankara: TÜBİTAK Yayın arı.
- Fotoğraflarla Atatürk'ün yaşamı*. (1996). Ankara: Se pa Yayıncı ık.
- Garan, M. İ. (1982). *Milletlerin sevgilisi Atatürk*. Ankara: Kü tür ve Tur zm Bakan ığı Yayın arı.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobe Yayıncı ık.
- Güzel yazılar gezi-hatıra*. (1997). Ankara: Türk D Kurumu Yayın arı.
- Hançer ođ u, O. (1993). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul : Remz K tabev .
- Inw n, M. (2000). *Yeryüzünde yaşam*. Ankara: TÜBİTAK Yayın arı.
- İnan, Ayşe A. (2007). *Atatürk hakkında hatıralar ve belgeler*. İstanbul : Türk ye İş Bankası Kü tür Yayın arı.
- İnsan hakları eğitimi için el kitabı*. (2000). Ankara: UNESCO Yayın arı.
- İzbırak, R. (1992). *Coğrafya terimleri sözlüğü*. İstanbul : M î Eğ t m Basımev .
- Kafesoğ u, İ. (1986). *Türk millî kültürü*. İstanbul : Boğaz ç Yayın arı.
- Kaşgar ı M. (2005). *Divânü Lügâti't-Türk*. İstanbul : Kaba cı Yayınev .
- Kocatürk, U. (1999). *Atatürk'ün fikir ve düşünceleri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkez Yayın arı.
- Korkusuz, R. (1998). *Uluslararası belgelerde ve Türk Anayasası'nda temel hak ve özgürlükler*. İstanbul : Özenk Matbaacı ık.
- Lew s, B. (1993). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. Ankara: Türk Tar h Kurumu.
- Öze , M. (1993). *70. kuruluş yıldönümünde Türkiye Cumhuriyeti albümü 1922-1938*. Ankara: T.C. Kü tür Bakan ığı Yayın arı.
- Re d, S. (2001). *Leonardo'dan Edison'a mucitler*. İstanbul : TÜBİTAK Yayın arı.
- Re d, S. (2003). *Arkhimedes'ten Einstein'a bilim adamları*. Ankara: TÜBİTAK Yayın arı.
- Sakaoğ u, S. (2004). *101 Anadolu efsanesi*. Ankara: Akçağ Yayın arı.
- Sözen, G. (2000). *Bulutların altındaki uygarlık Anadolu*. İstanbul : Türk ye İş Bankası Yayın arı.
- Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. 2018. Ankara: T.C. M î Eğ t m Bakan ığı.
- Şamsutd nov, A. M. (1999). *Türkiye ulusal kurtuluş savaşı tarihi*. İstanbul : Doğan K tap.
- TBMM ve Cumhuriyet, resim, şiir ve kompozisyon yarışması sonuçları*. (2004). Ankara: TBMM Kü tür, Sanat ve Yayın Kuru u Yayın arı.
- Turgut, M. F. (1988). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metodları*. Ankara: Saydam Matbaacı ık.
- Türkçe sözlük*. (2011) Ankara: Türk D Kurumu Yayın arı.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. (2017). Ankara: Yed k m Yayın arı.
- Yazım kılavuzu*. (2012). Ankara: Türk D Kurumu Yayın arı.

GAZETE VE İNTERNET HABER KAYNAKÇASI

Gazete Haberi (1)

Hürriyet Gazetesi (28.05.2015)

İnternet Haberi (1)

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/945001-112yi-arayana-para-cezasi>

İnternet Haberi (2)

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/alageyikler-ralli-kurbani-52084>

İnternet Haberi (3)

<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/3041>

İnternet Haberi (4)

<http://www.havzahaber.tv/egitim/ekmek-israfini-onleme-kampanyasi-siir-kompozisyon-ve-resim-yarismasi-odulleri-h699.html>

İnternet Haberi (5)

<http://www.omu.edu.tr/en/node/109>

İnternet Haberi (6)

<http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika%27dan-ozbekistan-a-turizm-ve-otelcilik-egitimi-35477>

İnternet Haberi (7)

<https://www.haberler.com/tika-dan-kirgizistan-a-su-destegi-8394424-haberi/>

(İnternet haber kaynakçasındaki bilgilere 10.02.2018 tarihinde erişilmiştir.)

GÖRSEL KAYNAKÇA

11, 16, 18, 19, 20, 27, 28, 30, 33, 34, 42, 45, 48, 61, 62, 70, 71, 72, 76, 77, 82, 83, 84, 95, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 112, 115, 122, 126, 127, 128, 129, 130, 144, 145, 146, 147, 148, 151, 153, 154, 156, 157, 159, 161, 164, 170, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196 ve 197. sayfa ardak görse er www.shutterstock.com adres nden te f hakkı ödenerek a inmiştir.

9, 10, 35, 36, 37, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 63, 73, 85, 87, 88, 89, 106, 111, 112, 115, 116, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 140 ve 158. sayfa ardak görse er yayınev arş v nden a inmiştir.

s.12	http://www.eh-yetsnav.org/node/354
s.12	https://gramrx.com/p/1755785264251116646-6835369105
s.14 15	http://www.uboruhaber.com/yen-km-k-kart-n-a-mayan-ar-c-n-detay-ar-haber-m-zde/
s.21	https://tr.pnterest.com/p/n/561683384750317380/?p=true
s.22	http://aprdenz.blogspot.com.tr/
s.24	http://www.buros.t.com.tr/tr/content/parantez-kanepe
s.25	http://yurthaber.mynet.com/ga-er/p-ctes-kapsam-nda-sur-ye-cocuk-ar-m-saf-r-ed-yor/3786558/0
s.29	http://www.INTERNETHABER.com/osman-cakmak-k-md-r-ampute-m-tak-m-samp-yon-uk-go-u-att-1813772h.htm
s.29	http://yurthaber.mynet.com/ga-er/ampute-m-tak-m-f-na-de/3744270
s.29	https://www.cnntrk.com/spor/futbo/ampute-m-futbo-tak-m-oyuncu-ar-n-n-h-kaye-er?page=1
s.34	https://www.rozethaber.com/28-04-2014-fenerbahce-28-kez-samp-yon-odu.htm
s.34	http://www.ensonhaber.com/osman-dan-gunumuze-turk-yen-n-k-m-k-kart-ar-2016-03-06.htm
s.34	https://ga-er.udagsoz.uk.com/r/pek-y-433765/
s.34	http://www.antkan.com.tr/ant-ka-ar/ant-ka-radyo/
s.38	http://www.dekopasaj.com/adana-yores-cev-z-e-oymas-c-saten-kap-ama-cey-z-sand-g
s.38	http://www.duzyay.a.com/ku-turumuz/yorese-k-yafet-er-m-z
s.38	http://www.ajans32.com/turk-ku-turunun-ozgun-muzes-22466h.htm?nterst-t-a-true
s.39	https://s-rdeftermden.wordpress.com/2012/11/02/bos-vermek-m-cey-z-sand-g-nda-ne-var/

s.40	http://www.spartaku.turtur.zm.gov.tr/TR,162907/prof-dr-turan-yazgan-ha-ve-k-m-muzes-.htm
s.42	https://tr.pinterest.com/pin/780319072906040946/
s.42	http://www.cam-erveturber.com/turber/kasim-ye-medreses-tarihce-nerededir-nas-gid-r.htm
s.44	http://www.fotografurk.com/sak-ambac-p6629
s.45	https://tarhnedo.com/cocuk-ugumuzda-oynadigimiz-10-efsane-oyun/
s.45	http://1ve2.com/versus2/?p=686
s.46	http://www.bagc-ar.be.tr/cerik/805/17901/bny-kask-oyunu-bagc-arda-hayat-budu.aspx
s.46	https://fzk-sehrye.wordpress.com/2016/02/20/cocuk-uk-oyun-aramzdan-msket-fske-oyunu/
s.47	http://habercinzbz/deder-ve-turun-ar-sokak-ortasnda-topac-oyunuyor-1840380h.htm
s.47	http://portfo.o.davdho-feld.com/case-studies/hasbros-beybade-battesi/
s.58	https://www.snsan.com/site-189-canakka-e-savas-panorama-ar-kurtus-savas-resimleri.htm
s.64	https://2.bp.blogspot.com/_hOk0qVOWR4U/4lr6Ev6FI/AAAAAAAAASmY/bgUSu_PCEY0/s1600/kutup-ydz-nereder-kuzey.jpg
s.64	https://www.makaleer.com/yon-bu-ma-yontem-er-ve-arac-ar-nerdir
s.65	http://www.orduburda.net/yon-bu-ma-yontem-er-nerdir/
s.66	https://www.emaze.com/@AWQFZTWW/Untitled
s.77	http://www.fenokuu.net/yen/Fen-Konu-ari-Dgerer/Bm-Cocuk-Dergis-Panosu-Hazir-yoruz-534.htm
s.80	http://gez-ecekyer.com/otlu/
s.81	https://www.turkceb-g.com/g%C3%BCek-ge%C3%A7d
s.82	https://gaer.uudagsoz.uk.com/tr/23-ekim-2011-van-deprem-226465/
s.82	http://www.ankahaber.com.tr/turkey/pazar-gunu-cnkuvvel-ruzgar-ve-firna-uyars-h40758.htm
s.82	https://b-g-usta.blogspot.com.tr/2015/08/heyelan-toprak-kaymas-nerkorunma-yar-nerdir.htm
s.82	http://www.ensonhaber.com/hortum-nas-ousur.htm
s.83	http://www.den-z-kenthaber.com/cankurtaranda-heyelan/6320/
s.83	https://www.samsungazetes.com/samsun-haber/karadeniz-cncg-uyars-h697945.htm
s.84	http://www.patkaa.com/hopay-seadi/
s.84	http://www.bat-anya.com/haber/989/hortum-sera-ar-vurdu.htm
s.93	http://www.ozekaem.com.tr/anikarada-15-temmuz-gunu-uas-m-ucretsiz/7003/
s.96	http://uzmanpara.m-yet.com.tr/haber-detay/gundem2/cep-tefonu-tefec-gnde-bokaj-oner-s/79000/79744/
s.97	http://www.memeket.com.tr/konya-istanbu-hattndak-yht-sefer-er-art-r-acak-1150454h.htm
s.97	http://medca-njektör.com
s.97	http://.radka.com.tr/644x385/2011/10/24/fh5-mf838930.jpeg
s.98	http://sumer-anshakespeare.com/66701.htm
s.99	http://www.kamyonetk-rama.net/uas-m-nerdir/
s.99	http://www.derg-bursa.com.tr/santra-garaj-yocusu-kamasiv/
s.100	https://www.tech-worm.com/dunyan-n-ke-ektr-k-supurges/
s.100	http://bararabnibu.com/b-g-bankas/karma-yaz-ar/2438-gecm-sten-gunumuz-utu-er-n-tarih-k-sa-b-g
s.100	https://www.veauct-oneers.com/news/top-news/genera-nterest/ant-que-washng-mach-nes/
s.100	http://arab-c-peop-e.com.cn/93785/8476631.htm
s.101	http://wowturkey.com/forum/v-ewtop-c.php?t=78175&start=530
s.103	http://kopruyugemek.tumblr.com/post/95170753353/den-zdevr-m-yer-e%C5%9F-k-haya-ta-h%C3%A7-ge%C3%A7meme-ydk
s.105	https://xn-cump-eaosdefamosos-t0b.com/persona/peter-cooper-hew-ll
s.106	http://vns2010.blogspot.com.tr/2015/05/fast-history-of-evolution-of.htm
s.106	https://www.facts-des.com/2113
s.107	https://med-um.com/@WeAreYP/what-nks-assassns-creed-and-a-exander-graham-be-416cb002bbde
s.107	https://steem-l.com/fe/@bo-varense/the-evolution-of-the-cell-phone
s.108	https://konu-aj.blogspot.com.tr/2017/07/hezarfen-ahmet-celeb-gerçekten-uctu-mu.htm
s.108	https://h-vem-ner.com/Tags/drg-bes%2Csc-ence

s.108	https://ckngscourer.net/16879/features/f rst n f ght/
s.109	http://m.afwng.com/encyc opaeda/a/ra craft structure part1 2.htm
s.109	https://www.gzt.com/s f nans/turk yeye bu yaz b r m yon ukrayna tur st bek en yor 2623148
s.110	http://nymag.com/v nd cated/2016/11/an dea that stuck how george de mestra nvented ve cro.htm
s.110	https://moo sch jnde .n /n euws/7937/35041/ ez ng over b om m cy
s.121	http //www.bktek.com.tr/wp content/up oads/2016/05/ste e b
s.121	http //www.ozturkgumruk eme.com/tr/sube er/17/mers n
s.121	http //www.konyaa t .be .tr/projedetay/32/ man maha es pazar yer .htm group 1
s.124	http://www.adana.be .tr/buyukseh rden cocuk ara t yatro so en /
s.124	https://www.enguze tat m.com/Ote Detay2.aspx?Ote ID 96
s.124	http://kesanfsm koku u.meb.k12.tr/tema/ cer kdetay.php?KATEGORINO 2432331
s.124	http://www.kepez b d.gov.tr/news.php? d 2596/Kepez Cocuk Korosu'ndan muhtesem konser/
s.126	https://www.1m yar b g .com/haber/ba kc k hakk nda b med k er n z haber 1734.htm
s.126	http://www.tapec arn a.p /251038 anta ya turcja paza wybrzeze
s.126	http://www.yurtbaytug a.com.tr/en/corporate/photo ga ery
s.126	https://www.paradurumu.com/ucsun kar yer/on b n ra maas a ca san ar yor ar ama bu am yor ar haber 3088
s.127	https://www.sondak ka.com/haber/haber madenc yen y da sten c karma ar n surmes nden 8012045/
s.128	http://www.konyan ses .com.tr/f nd k sc er n n zor yasam 488192h.htm
s.129	http://www.yen ak t.com.tr/haber/rus ar bu domates yemek zorunda 112410.htm
s.130	http://www.pamukka e.gov.tr/tr/Den z Tan t m Brosur/B n erce Y k B r k m le Tekst n Baskent
s.130	http://www.3ser t.com/2016/04/05/ hracat %C5%9Famp yonu otosan/
s.130	http://f nans.mynet.com/haber/detay/otomot v/tofastan m yon do ar k yat r m/97152/
s.155	http://www.tam an24.com/news/39196
s.155	http://tw csy.com/ /ubHYTk
s.157	http://www.marmaragazetes .com/esme cocuk ar m nt ka tem z g yapt 20072h.htm
s.160	http://www.ataseh r.be .tr/haber/oku ar aras satranc turnuvas sona erd
s.160	http //ergenesukas f .b ogspot.com/2018/01/hac vat ve karagozden su kas f er ne
s.160	http //haberc n z.b z/ged z ataturk kogret m oku u ogrenc er ebru sanat ogren yor 1348056h
s.160	http //www.ataseh r.be .tr/haber/oku ar aras satranc turnuvas sona erd
s.163	http://www.eba.gov.tr/v deo?&search ha k%20oyun ar%C4%B1
s.163	https:// .yt mg.com/v /ZCx g8ASj1M/maxresdefau t.jpg
s.164	https://www.henke kes fdunyas .com/ mage/527828/uncropped/1280/960/f6a60abed9f8ac4e8a39f 3de50958af7/mG/adhes ves starch test ng.jpg
s.165	http://www.ma atyabuyukseh rgazetes .com/arguvan da kardes oku projes /7466/
s.166	https://www.th ng nk.com/scene/861138933285650433
s.168	http://byh .k u.edu.tr/Sayfa ar/7678 23 n san u usa egemen k ve cocuk bayram coskuy a kut and .k u
s.168	https://turkcetar h.com/mustafa kema pasan n hak m yet m ye gazetes nde buyuk m et mec s e g yazd g k maka e/
s.169	http://www.babamonk.com/2010/11/cumhur yet b z boy e kazandk.htm axzz56 cCY84K
s.170	https://www.haber er.com/haftan n tar h ne bak s 9840103 haber /
s.176	http://foodemag.com/wp content/up oads/2016/06/Mansaf.jpg
s.176	https://res.c oud nary.com/turna/ mage/up oad/v1470388347/Petra Harabe tebkto.jpg
s.177	http://ettder.org/ed rne s n r kap ar /
s.180	http://www.haberturk.com/habur s n r kap s n n kapat mas en cok bu 8 sektoru etk eye cek 1649756 ekonom
s.181	http://yay adag n ses .com/savas ekonom m z c n yay adag kap s ac ma /
s.189	https://www.kesfetsene.com/avrupan n en buyuk muz k fest va sz get/
Yukarıda adresleri verilen internet sitelerine 05.06.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.	

TÜRK DÜNYASI HARİTASI

1. Türkiye Türkleri
2. Balkan Türkleri
3. Gagavuz Türkleri
4. Kazaklar
5. Özbekler
6. Kırgızlar
7. Türkmenler
8. Karakalpaklar
9. Uygurlar
10. San Uygurlar ve Sabarlar
11. Tatarlar
12. Çuvaşlar
13. Başkırlar
14. Kırımçaklar
15. Ahıska Türkleri
16. Azerbaycan Türkleri
17. Dağıstan Türkleri
18. Kumuklar
19. Karacaşaylar
20. Balkarlar (Malkarlar)
21. Nogaylar
22. Stavropol Türkmenleri
23. Saha (Yakut) Türkleri
24. Altay Türkleri
25. Hakaslar
26. Tuva Türkleri
27. Tobol Tatarları
28. Berebeliler
29. Sorlar
30. Çulım
31. Kumandı
32. Kandak
33. Karages
34. Ureñhays
35. Irak Türkleri
36. Sunıye Türkleri
37. Kırs Türkleri
38. Kasgayılar
39. Hamsa Türkmenleri
40. Karaim Türkleri
41. Kırım Türkleri
42. Avrupa'daki Türkler
43. Kabardin-Balkar Türkleri
44. İran Türkleri

İŞARETLER	BAGIMSIZ DEVLETLER	ÖZERK CUMHURİYETLER
Devlet sınırı	a) Azerbaycan C.	Ufa g) Saha (Yakutistan) Muhtar C.
Özerk cumhuriyet ve vilâyet sınırı	b) Kazakistan C.	Çeboksan g) Tuva C.
Bagimsız Türk devletleri	c) Kırgız C.	Kızı
Özerk cumhuriyet, eyalet ve vilâyetler	d) Kuzey Kıbrıs Türk C.(KKTC)	Mahaçkala h) Uygur (D. Türkistan) C.
Özerk olmayan Türk bölgeleri	e) Özbekistan C.	Uruncı
Kanal (Söveyş Kanalı)	f) Türkiye Cumhuriyeti	Kazan
		Komrat i) Tataristan C.
		Nalçık j) Altay C.
		Krasnoyarsk
		Nukus j) Hakasya C.
		Atabakan
		Nahçıvan k) Karışay-Çerkes C.
		Çerkes